

KEZD ŐSZÜLNI A NYÁR
IRODALMI SZÖVEGGYŰJTEMÉNY

Pedagógus ötlettár

3-4. osztály

Szeptember, Október, November

Kiadja: a Református Tananyagfejlesztő Csoport

Budapest, 2020
reftantar.hu

A tananyag fejlesztői: Miklya Luzsányi Mónika és Miklya Zsolt

Illusztrálta: Sásdi Laura, Séllei Nóra

Olvasószerkesztő: Farkas Judit

Korrektor: Dávid Andrea

ISBN: 978-615-5834-12-7

Minden jog fenntartva.

Tördelés, grafikai munka, nyomdai előkészítés: Rezessy Szabolcs

Nyomtatta és kötötte: Printingo Kft.

A fejlesztés Magyarország Kormánya támogatásával, az EGYH-KCP-16-P-0127 számú projekt keretében valósul meg.

Tartalom

BEVEZETŐ	12
----------	----

Nyárutó-őszelő / Szeptember

GYEREKKUCKÓ	27
-------------	----

1. tanegység	Ébredező • 45 perces szövegfeldolgozó óra (magyar, kreatív szövegalkotás/írás) • Fekete Vince: <i>Reggel...</i> • Egyed Emese: <i>Ébredező</i> • Fekete Vince: <i>Anyukám ébreszt</i> • Markó Béla: <i>Van-e ilyen iskola</i>	28
2. tanegység	Úton az iskolába • 2x45 perces szövegfeldolgozó óra (magyar, dráma, kreatív írás) • Ladik Katalin: <i>Az én táskám</i> • Lackfi János: <i>Felhőevő Dorottya</i>	31
3. tanegység	Nehéz gyereknek lenni... • 3-4x45 perces komplex szövegfeldolgozó témaóra (magyar, kreatív írás/szövegalkotás, etika, vizuális kultúra) • László Noémi: <i>Ne másszak folyton</i> • László Noémi: <i>Mindig van valami</i> • Tóth Krisztina: <i>Agyatlan vers</i>	36
4. tanegység	Nemtudós óra • 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, etika, vizuális kultúra) • Zágoni Balázs: <i>Nemtudós mese</i>	42
5. tanegység	Fekete bárány • 45 perces komplex szövegfeldolgozó óra, bibliai kapcsolódással (magyar, etika, dráma, vizuális kultúra) • Nógrádi Gábor – Nógrádi Gergely: <i>A másik felet is meg kell hallgatni</i>	44
6. tanegység	Csodás játék • 45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, hittan, vizuális kultúra) • Miklya Luzsányi Mónika: <i>Csodás játék</i>	47
7. tanegység	Egyéb ötletek • Markó Béla: <i>Van-e ilyen iskola?</i> • Vörös István: <i>Suli hava</i> • Weöres Sándor: <i>Faiskola</i> • Mosonyi Aliz: <i>Illemtan gyerekeknek</i> - online • Miklya Zsolt: <i>Nem vagyok méregzsák</i> – online • Markó Béla: <i>Csigaiskola</i> - online • Szabó T. Anna: <i>Iskocka</i> - online • Szabó T. Anna: <i>Famese</i> - online • Weöres Sándor: <i>Kezdődik az iskola</i> - online	50

VILÁGTEREMTŐ CSODAFÁ

53

1. tanegység **És szólt a szó...** • 3-4x45 perces komplex témanap (magyar, kreatív szövegalkotás/írás, hittan, vizuális kultúra, ének-zene, honismeret) **54**
- Bella István: És szólt a szó
 - Benedek Elek: Szép kerek almafa
 - Paradicsom mezejébe (népdal)
2. tanegység **Ki vigyáz a világra?** • 45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, hittan, ének-zene) **59**
- Géczy János: Ha az erdő...
 - Rónay György: Jelenlét
 - Találós kérdések - online
 - Miklya Zsolt: A Teremtő éneke
3. tanegység **Minden, amit alkotott, jó** • 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, hittan, vizuális kultúra, testnevelés) **63**
- Nagy Bandó András: Mindent szeretek
 - Kollár Árpád: jó
 - Miklya Luzsányi Mónika: Hét szuper nap
4. tanegység **Én vagyok** • 1x vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, etika) **67**
- Krusovszky Dénes: Nem én
5. tanegység **Színes világ** • Választhatóan 1x vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, ének-zene, természetismeret, vizuális kultúra) **69**
- Weöres Sándor: Ha a világ rigó lenne
 - Máté Angi: Volt egyszer egy sötétség
6. tanegység **Egyéb ötletek** **72**
- Kovács András Ferenc: Gyermekjáték
 - (Miklya Luzsányi Mónika: Az Úré a föld... – csendesnap a Teremtés Ünnepe alkalmából – online)

ARANYLEVÉL

74

1. tanegység **Őszi születésnap** • Választhatóan 1x vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, ének-zene, vizuális kultúra) **75**
- Zelk Zoltán: A tölgyfa születésnapja
 - Már tapsoljunk, újra vigadjunk...
 - Egyed Emese: Ajándékosztás
2. tanegység **Itt van az ősz** • 4x45 perces komplex témanap (magyar, ének-zene, tánc és dráma, kreatív írás, vizuális kultúra) **79**
- Petőfi Sándor: Itt van az ősz, itt van újra
 - Gryllus Vilmos: Őszi falevél
 - (Szilágyi Domokos: Október – online)
 - Nemes Nagy Ágnes: Madarak
 - Csukás István: A várost teleszórja az ősz
3. tanegység **Gyümölcsünnep** • 3-4x45 perces komplex témanap (magyar, ének-zene, tánc és dráma, vizuális kultúra) **84**
- Kiss Benedek: Az ősz dala
 - Miklya Zsolt: Somhatalom
 - Weöres Sándor: Galagonya
 - Nagy László: Dióverés
4. tanegység **Őszművész** • 2x45 perces összevont komplex szövegfeldolgozó és rajzóra (magyar, dráma, vizuális kultúra) **88**

	<ul style="list-style-type: none"> • Bertóti Johanna: <i>A fodrász</i> • Finy Petra: <i>Az Őszkirály</i> • Kiss Benedek: <i>Az ősz dala</i> • Nyulász Péter: <i>FestőművŐSZ</i> 	
5. tanegység	Őszi teadélután • <i>Félnapos foglalkozás gyerekeknek, szülőknek</i> <ul style="list-style-type: none"> • (Lászlóffy Aladár: <i>Teagőz</i> – online) • Tandori Dezső: <i>Medve-mondóka</i> - online • Radnóti Miklós: <i>Október</i> - online • Sarkadi Sándor: <i>Édes ősz</i> - online • Gryllus Vilmos: <i>Őszi falevél</i> 	91
6. tanegység	Egyéb ötletek <ul style="list-style-type: none"> • Tasnádi Emese: <i>Az Ősz</i> • Máté Angi: <i>Volt egyszer egy hely</i> • Visky András: <i>Aranylevél</i> • (Szilágyi Domokos: <i>Ősz</i> – online) • Wass Albert: <i>Mese a kék hegyekről</i> - online 	95

PÁSZTOROK, VÁSÁROK 99

1. tanegység	Farkasúzó furulya • <i>45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, ének-zene, honismeret)</i> <ul style="list-style-type: none"> • Kányádi Sándor: <i>A farkasúzó furulya</i> • <i>Szent Ferenc legendája</i> – online • <i>A róka és rucák</i> – népi gyermekjáték - online 	100
2. tanegység	Felhőbárányok • <i>2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, hittan, vizuális kultúra)</i> <ul style="list-style-type: none"> • Bartos Erika: <i>Bárányok</i> • <i>Az elveszett juh</i> – Lukács 15,1–7 • <i>A megszámlálhatatlan sok juh</i> – magyar népmese 	104
3. tanegység	Nyári este • <i>45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, ének-zene)</i> <ul style="list-style-type: none"> • (Hajnal Anna: <i>Kicsik, nagyok</i> – részlet) • Nagy Bandó András: <i>Ülj le csak egyszer</i> • Weöres Sándor: <i>Nyári este</i> 	108
4. tanegység	Vásár • <i>Minimum 3x45 perces komplex témanap (magyar, társadalmi ismeretek: népi kultúra, kreatív írás, vizuális kultúra, testnevelés)</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Pásztor-dobójáték</i> - online • Janicsák István: <i>Birkabunda</i> • Weöres Sándor: <i>Vásár</i> • Móra Ferenc: <i>A vásár</i> 	111
5. tanegység	Pásztorünnep • <i>Egész délutános témanap (magyar, tánc és dráma, vizuális kultúra, technika)</i> <ul style="list-style-type: none"> • Zelk Zoltán: <i>Tilinkó</i> (részlet) • Zelk Zoltán: <i>Pirinkó tilinkó</i> • <i>Mihály-nap a néphagyományban</i> - online • <i>Vásáros népi gyerekjátékok</i> - online • <i>Pásztordalok</i> - online 	116
6. tanegység	Nevezetes vásár • <i>45 perces komplex szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, drámajáték, kreatív írás)</i> <ul style="list-style-type: none"> • (Kiss Anna: <i>Vásárba hívogató</i> – online) 	120
7. tanegység	Egyéb ötletek <ul style="list-style-type: none"> • Majoros Nóra: <i>Csitedy Jácint csomagol</i> 	123

Körös-körül/Október

MESSZI FÖLDEKEN – TÁVOLI NÉPEK MESÉI

124

1. tanegység **Tititá Csacsukuáról** • 3x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, ének-zene, hittan, vizuális kultúra) 125
- Nógrádi Gábor: *Tititá Csacsukuáról*
 - *A Messiás eljövételének próféciaja* – Ézsaiás 11,6–9
2. tanegység **Világjáró** • Minimum 4x45 perces témanap vagy családi délután
(magyar, dráma, természetismeret, vizuális kultúra) 130
- *Mozoo* – japán mese
 - *Kínai közmondások* - online
 - Lengyel Balázs: *Kicsi Elik vadász lesz* (részlet)
 - *A megvendégelt kaftán* – arab mese
 - *A teknősbéka köszöntése* – ausztrál népköltés, Rákos Sándor fordítása
 - Miklya Luzsányi Mónika: *A teknősvadászat*
 - *Hajnali ének a felhőről* – tahiti népköltés, Rákos Sándor fordítása
3. tanegység **Veszélyes állatok** • 2x45 perces komplex versfeldolgozó, vers- és képalkotó óra
(magyar, kreatív írás, ének-zene, tánc, vizuális kultúra) 136
- *Krokodil* – malájföldi népköltés, Rákos Sándor fordítása
 - *Óriáskígyó* – malájföldi népköltés, Rákos Sándor fordítása
4. tanegység **Szamárfülű királyfi** • 2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra
(magyar, dráma, kreatív írás) 140
- *A szamárfülű királyfi* – portugál mese
5. tanegység **Népsoroló** • 45 perces szövegfeldolgozó óra (magyar, kreatív írás) 143
- Lackfi János: *Népsoroló*
6. tanegység **Északi tájak és képek** • 2x45 perces szövegfeldolgozó és képalkotó óra
(magyar, természetismeret, vizuális kultúra) 146
- Acsai Roland: *Az északi szajkó*
 - Acsai Roland: *A bálnagyerek*
 - Acsai Roland: *Fjord-bálnák*
7. tanegység **Egyéb ötletek** 149
- Gryllus Vilmos: *Skót*
 - Tamkó Sirtató Károly: *Eszkimóka* - online
 - Miklya Zsolt: *Új eszkimóka* - online
 - *A pehelyruha* – japán népmese - online

VELÜNK ÉLŐ NÉPEK

151

1. tanegység **Békés együttélés** • 2x45 perces komplex foglalkozás
(magyar, testnevelés, hon- és társadalomismeret, etika) 152
- Takács Zsuzsa: *Kidobós*
 - Móra Ferenc: *A csókai csata*
2. tanegység **Nemzetiségi forgó** • 6x45 perces (egész napos) összművészeti foglalkozás
a magyarországi nemzetiségek témakörében vagy 6x45 perces komplex
szövegfeldolgozó órasorozat (magyar, kreatív írás, társadalomismeret, dráma,
vizuális kultúra, ének-zene, technika) 156
- *A cigány nép eredetmondája* – Mészáros György gyűjtése
 - *Zöld az erdő* – cigány népdal (himnusz) – Orsós Jakab gyűjtése

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Krumpli krumpli</i> – erdélyi jiddis népköltés, Kányádi Sándor fordítása • <i>Egy gödölye története</i> – ismeretlen szerző, Gréda József fordítása • Miklya Zsolt: <i>Az egyszeri drótostót</i> • <i>Elvisz a drótostót!</i> • Kányádi Sándor: <i>Patkánysíp</i> (A szászok legendája) • <i>Három tücsök összejött</i> – bolgár népdal, Nagy László fordítása • <i>Lány a testvérét szabadítja</i> – délszláv ballada, Nagy László fordítása • <i>A szarvassá változott fiúk</i> – román népballada 	
3. tanegység	Cigánybölcsődal • 45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, dráma, ének-zene) <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ringatlak kislányom</i> – cigány népköltés, Csenki Sándor és Csenki Imre gyűjtése - online • <i>Fiú altató</i> – cigány népköltés, Bari Károly gyűjtése - online • Babits Mihály: <i>Cigánydal</i> (részlet) • Pató Selam: <i>Ige-létünk</i> • Kondákor Gyöngyi: <i>Falusi öregek</i> 	167
4. tanegység	Volt egyszer egy kis zsidó • 1x vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, ének-zene, tánc és dráma) <ul style="list-style-type: none"> • <i>Boldog az udvaron növő csemete</i> – erdélyi jiddis népköltés, Kányádi Sándor fordítása • <i>Jertek, dicsérjük együtt</i> – Hava nagila fordítása, átírata - online • <i>Volt egyszer volt egy kis zsidó</i> – erdélyi jiddis népköltés, Kányádi Sándor fordítása • <i>Kaddis</i> – zsidó ima magyar fordítása - online • <i>Salamon tanácsa</i> – zsidó legenda • <i>Zsidó közmondások</i> - online 	171
5. tanegység	Találós kérdések szájról szájra – szlovákok • 2x45 perces szövegfeldolgozó óra bibliai kapcsolódással (magyar, hittan, vizuális kultúra) <ul style="list-style-type: none"> • <i>Találós kérdés</i> – szlovák népmese, elmondja Závada Pál • <i>Esküvő találós kérdéssel</i> – bibliai történet, elmondja Miklya Luzsányi Mónika • <i>Bibliai közmondások</i> - online 	175
6. tanegység	Egymás hátán – szerb népmese feldolgozása • 45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, dráma, testnevelés) <ul style="list-style-type: none"> • <i>Nehéz az emberek kedvében járni</i> – szerb népmese 	178
7. tanegység	Aranybika, lángpalota – erdélyi szász népmese • 45 perces mesefeldolgozó óra vagy egy teljes projektnap (magyar, dráma, vizuális kultúra) <ul style="list-style-type: none"> • <i>A királylány a lángpalotában</i> – erdélyi szász népmese 	180

LYUKAS ZÁSZLÓ

183

1. tanegység	A lyukas zászló • 3x vagy 4x45 perces ünnepi témanap (magyar, társadalmi ismeretek, technika) <ul style="list-style-type: none"> • Darvasi László: <i>A szavak elrablása</i> • Darvasi László: <i>Forradalom ezerkilencszázötvenhatban</i> 	184
2. tanegység	Tankparádé • 45 perces szövegfeldolgozó óra (magyar, társadalmi ismeretek, kreatív írás) <ul style="list-style-type: none"> • Képes Géza: <i>Tankparádé</i> • Kármán Nikola: „<i>A ledöntött szovjet emlékmű romjain játszottunk</i>” – Gyermekszemmel 1956 	188
3. tanegység	A rádió mellett • 2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, társadalmi ismeretek, média, kommunikáció, kreatív írás) <ul style="list-style-type: none"> • Jobbágy Károly: <i>Rádió mellett</i> 	190
4. tanegység	Pesti srácok • 45 perces szövegfeldolgozó óra (magyar, társadalmi ismeretek) <ul style="list-style-type: none"> • Tittel Kinga: <i>Corvin köz, Pesti srác emlékműve</i> • Juhász Ferenc: <i>Himnusz-töredék</i> 	194

5. tanegység	Ötvenhat karácsonyán • 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, ének-zene, vizuális kultúra) • Márai Sándor: <i>Mennyből az angyal</i> (részletek)	196
6. tanegység	Ellenálló mesehősök • 45 perces szövegfeldolgozó óra (magyar, etika, dráma, társadalmi ismeretek) • Darvasi László: <i>Kálmán bácsi meséje</i> • Dániel András: <i>Hokedli</i>	199
7. tanegység	Egyéb ötletek • Kiss Ottó: <i>Himnusz</i> • József Attila: <i>Indiában, hol éjjel a vadak</i> • Kiss Ottó: <i>Az ember jóból és rosszból</i> • Lackfi János: <i>Hittanlecke</i> • Márai Sándor: <i>Mennyből az angyal</i> - online • Rónay György: <i>A majom és a macskák</i> - online • Weöres Sándor: <i>Majomország</i> - online • (Lászlóffy Aladár: <i>Háború és béke</i>)	202

A HIT TORNYAI 204

1. tanegység	Isten dolga • 2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, hittan, kreatív írás) • Lackfi János: <i>Világ vége</i> • Fecske Csaba: <i>A világ</i> • Kiss Ottó: <i>Éjszaka mindenkinek aludni kell</i>	205
2. tanegység	Néma imádság • 45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, hittan, kreatív írás) • Jász Attila: <i>Álomvigyázó</i> • <i>Uram, te megvizsgálsz</i> • Károlyi Amy: <i>Szó</i>	209
3. tanegység	Isten hol lakik? • 2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás) • Kiss Ottó: <i>Az igazi dolgok</i> • Miklya Zsolt: <i>Isten hol lakik?</i> • Zelk Zoltán: <i>Tegnap</i>	212
4. tanegység	Reformáció • 2x45 perces szövegfeldolgozó óra egyháztörténeti kapcsolódással (magyar, egyháztörténet, hittan) • Kiss Ottó: <i>Oltár</i> • Miklya Luzsányi Mónika: <i>Igaz ember hitből él: Szent üzlet; Wittenbergi vártemplom kapuja</i> • Miklya Luzsányi Mónika: <i>Igaz ember hitből él: Toronyélmény; Tűzvész Németországban</i> -online • Miklya Luzsányi Mónika: <i>Igaz ember hitből él</i> – Kislexikon a szövegekben előforduló szavakhoz - online	215
5. tanegység	Én apum • 45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, hittan, kreatív írás) • Kollár Árpád: <i>én apum</i> • Rónay György: <i>Kérés</i> • <i>Úri imádság</i>	218
6. tanegység	Imakérések, imatémák • 45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás) • Kiss Lehel: <i>Imádkoztál?</i> • Kiss Lehel: <i>Tatik s Papik</i>	220
7. tanegység	Egyéb ötletek • József Attila: <i>Aki szegény, az a legszegényebb</i> - online	223

Világ-otthon/November

KICSINY ÁLLATOK

224

1. tanegység **Mindenféle házokról** • Őszi, erdei kirándulás vagy séta irodalommal fűszerezve (magyar, természetismeret, testnevelés) 225
 - Móra Ferenc: Mindenféle házokról
 - Szepesi Attila: Csodalátó
2. tanegység **Tüskés barátaink** • 45 vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, etika, dráma, technika) 228
 - Máté Angi: Volt egyszer egy sün
3. tanegység **Békazene** • Minimum 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, ének-zene, technika) 231
 - Kántor Péter: Béka-parti
 - Markó Béla: Éjjeli koncert
 - Weöres Sándor: A béka-király
 - Keresztési József: Sástó
4. tanegység **Tücsök és hangyák** • 2x vagy 3x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra műhelyfoglalkozással (magyar, dráma, kreatív írás, vizuális kultúra) 236
 - Csukás István: Őszi tücsök hegedül
 - József Attila: Hangya
 - Petőcz András: Egy-két láb
 - Géczy János: Hangya-vers
5. tanegység **Szent Péter és a méhek** • 1x45 vagy 2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás) 241
 - Móra Ferenc: A méhek trombitása
 - Szent Péter és a méhek (magyar legendamese)
6. tanegység **Egyéb ötletek** 245
 - Markó Béla: Mit gyűjt a hangya?
 - Bertóti Johanna: Kukac - online
 - Schein Gábor: Giliszta
 - László Noémi: Pók
 - Lázár Ervin: Verébérettségi (részlet) - online

HŰSÉGES TÁRSAINK

248

1. tanegység **Mondd, szereted az állatokat?** • 2x45 perces interaktív szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás) 249
 - Rónay György: Mondd, szereted az állatokat?
2. tanegység **Macskadal** • 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, vizuális kultúra, ének) 252
 - Börcsök Mária: Macskadal
 - Weöres Sándor: Macska-induló
 - Kiss Judit Ágnes: Talicska-macska
3. tanegység **Macskasors** • 45 vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás, vizuális kultúra) 255
 - Takács Zsuzsa: Macska

4. tanegység	Kutyás nap / Kutyás délután • Komplex témanap vagy délutáni foglalkozás (magyar, testnevelés, természetismeret) • Bálint Ágnes: <i>Kutyaiskola</i> (részlet)	257
5. tanegység	A soknevű kutya • 2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra, fakultatív kutyamenhely-látogatással (magyar, természetismeret, kreatív írás) • Majoros Nóra: <i>A kutya és az eső</i>	261
6. tanegység	Vágta • 45 perces szövegértő és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás) • Janicsák István: <i>Vágta</i> • Simon István: <i>Mirza</i>	264
7. tanegység	Egyéb ötletek • Kiss Judit Ágnes: <i>Talicska-macska</i> • Fecske Csaba: <i>Állat-tár</i> (részletek) - online	267

MESESAROK

269

1. tanegység	Honnan jönnek a mesék? • 3x45 perces szövegfeldolgozó, szövegalkotó és irodalomelméleti óra (magyar, kreatív írás, vizuális kultúra) • Ágai Ágnes: <i>[Könyv]</i> • Balázs Imre József: <i>A mese</i> • Rákos Sándor: <i>Mesebeli madár</i>	270
2. tanegység	Táltos paripa • Minimum 2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás) • Balázs Imre József: <i>Lovardában</i> • <i>Mirkó királyfi</i> (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában, részlet) • Tamkó Sirató Károly: <i>Csillagjáró Fehér Ráró</i>	274
3. tanegység	Mesehősök • 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó, szöveg- és képalkotó óra (magyar, vizuális kultúra) • Csík Mónika: <i>Régimódi mesehős</i>	278
4. tanegység	Gombolós nap • 3x45 perces komplex témanap (magyar, dráma, kreatív írás, vizuális kultúra) • Dániel András: <i>Gombkirály</i> • Miklya Zsolt: <i>Gombolós mese</i>	281
5. tanegység	Mesedélután • Minimum 45 perces vagy egész délutánt felölelő program, programsorozat (magyar, vizuális kultúra, technika) • <i>Mirkó királyfi</i> (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában) - online • <i>A napnyugati király leánya</i> (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában) - online • <i>Ambrus királyfi</i> (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában) - online • Lázár Ervin: <i>A molnár fia zsák búzája</i> - online • Erdős Virág: <i>Pesti mese</i>	285
6. tanegység	Egyéb ötletek • Bella István: <i>Áni Máni, a zoknihalász</i> - online • Kormos István: <i>Egy fazék méz</i> - online • Benedek Elek: <i>A varázsfurulya</i> - online	290

1. tanegység	Az élet végtelen lánc • 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
<i>(magyar, hittan, technika)</i> • Szabó T. Anna: <i>Származás</i> • Jézus Krisztus származása – Máté 1,1–17 - online • Kiss Ottó: <i>Élet</i>	293
2. tanegység	Nagyapa és a csillagok • 2x45 perces szövegfeldolgozó, szöveg-
és képalkotó komplex óra <i>(magyar, hittan, vizuális kultúra)</i> • Lázár Ervin: <i>Nagyapa meg a csillagok</i> • Kiss Ottó: <i>Ati és a holdvilág</i> (részlet) • Tóth Krisztina: <i>Altató</i>	297
3. tanegység	Galambnagymama • 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra,
választható bibliai utalással <i>(magyar, vizuális kultúra)</i> • Nógrádi Gábor: <i>Galambnagymama</i> • Krusovszky Dénes: <i>Nem ment sehová</i>	301
4. tanegység	Mi lesz, ha... • 45 perces komplex szövegfeldolgozó óra <i>(magyar, etika, hittan)</i> • Kollár Árpád: <i>mi lesz a hóval</i> • Ranschburg Jenő: <i>Halálfélelem</i> - online	305
5. tanegység	Én Istenem, jó Istenem • 45 perces komplex szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra
<i>(magyar, hittan, kreatív írás)</i> • Csorba Piroska: <i>Most már tudom</i> • Kiss Judit Ágnes: <i>Esti ima</i>	307
6. tanegység	A rabul ejtett idő • Minimum 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó és képalkotó óra
<i>(magyar, kreatív írás, vizuális kultúra)</i> • Tasi Katalin: <i>A tükör</i>	310
7. tanegység	Egyéb ötletek • Dávid Ádám: <i>Villanykapcsoló</i> - online	313

Kedves Kollégánk!

Hogy a kezében tartod a 3-4. osztályos tanulók számára készült szöveggyűjteményhez kapcsolódó *Ötlettár*-t, már ez is jelzi, milyen fontos számodra az irodalom tanítása, a gyerekek olvasóvá nevelése, amelyhez új utakat, ötleteket keresel. *Ötlettárunk* pontosan erre szolgál. Ha szereted az irodalmat, ha nem ijedsz meg az új dolgoktól és megközelítésektől, ráadásul szorult beléd jó adag játékkedv és kreativitás, akkor ez az anyag neked való. Ha úgy véled, hogy az iskolai munka nem csupán tantárgyak „letanítása”, hanem az egyik legcsodálatosabb művészet, amely során a gyerekek személyiségét fejlesztjük, akkor szintén neked való ez a tananyag. Ha szeretsz komplex módon gondolkodni, és hiszel abban, hogy a gyerekek kreativitása csodákra képes, akkor is nyugodtan belevághatsz ebbe a munkába. Ha hiszed, hogy Isten a világ minden csodájában jelen van, amit érdemes a gyerekekkel felfedeztetni, akkor fantasztikus élményekben lehet részed ennek a tananyagnak a segítségével. Ráadásul, ha tanítás során mersz alkotó módon, kreatívan hozzájárulni a tananyaghoz, akkor a legjobb helyen jársz, mert vele inspiráló segítséget kapsz a munkádhoz.

Az *Ötlettár* egy keresztény értékrendet közvetítő, tevékenység- és felfedező tanulás alapú, összművészeti irodalomtanítási módszerre épül, amely a szerzők több évtizedes pedagógiai és tananyagfejlesztői tapasztalatát összegzi. A módszer lényege, hogy a pedagógiai folyamatban sokkal hatékonyabban tudunk eredményt elérni, ha nem „tantárgyat/tananyagot tanítunk”, nem „ismereteket adunk át”, hanem a gyerek teljes személyiségét bevonva, azt alkotó módon fejlesztjük. A módszer Howard Gardner sokrétű intelligencia elméletén alapul, azaz nemcsak a verbális intelligenciát fejlesztjük, hanem több képességterületet kapcsolunk össze, akár egy „tanórán” belül is. A tevékenységek igen sokrétűek, de főleg a gyerekekben meglévő elemi játékkedvre, kifejezőkészségre és kreativitásra építünk minden alkalommal.

Az *Ötlettárban* található foglalkozásterveink nem hittanórákat jelentenek, hanem olyan tevékenységekbe vonjuk be a gyerekeket, amelyek keresztény értékrendre épülnek (szeretet, empátia, természetvédelem, érzékenyítés, együttműködés, problémacentrikus gondolkodás, felelősségvállalás stb.), így nem egyházi iskolában is nyugodtan lehet tanítani a tanegységek jó részét. Ám vannak olyan tanegységek is, amelyek kifejezetten bibliai történetekhez vagy egyházi ünnepekhez kapcsolódnak. A tananyagot a Református Tananyagfejlesztő Csoport felkérésére fejlesztettük, ezért elsősorban a református, protestáns egyházi megközelítést követjük a konkrét hittartalmakat közvetítő órákon. Ám fellelhető a tananyagban a szentek legendái közül is néhány, hiszen Miklós püspök, Szent György lovag vagy Árpádházi Szent Margit életpéldája nemcsak a római katolikusok, hanem minden keresztény/keresztényen és gondolkodó ember számára építő üzenettel bír.

A 9-10 éves életkor a rácsodálkozás, gyönyörködés, a felfedezés, a játék kora, de a problémák felismerése, a kalandok kora is itt kezdődik. Mindezek átélésével, a tapasztalatszerzéssel alakul ki az a fogékonyság és érzékenység, ami a hitbizonyosság, az etikai normák felé is sikerrel vezetheti a gyerekeket. A világról való tapasztalatszerzés tehát nem mond ellent a hitnek, sőt annak forrásvidékévé válhat, ha jól élünk vele. Gazdagítja, differenciálja a Biblia szövegeinek, gondolatainak befogadását, ahogy a bibliai párhuzamok, kapcsolatok megismerése is hasonlóan hat az irodalmi szövegek befogadására. Sikeres, közös élményekben gazdag munkát kívánnak a tananyag szerzői-szerkesztői:

Miklya Luzsányi Mónika és Miklya Zsolt

MÓDSZERTANI KISKÁTÉ

Ha végiglapozod a szöveggyűjteményt és az *Ötlettárat*, biztosan számtalan kérdés felmerül benned, mint ahogy felmerült azokban a pedagógusokban is, akik a tananyag kipróbálásában részt vettek. Ezekből a gyakran ismételt kérdésekből állítottunk össze egy módszertani kiskátét azzal a céllal, hogy bemutassuk azt az újszerű pedagógiai hátteret, amely a tananyag összeállítása során vezérfonalunk volt.

Milyen szövegeket találok a szöveggyűjteményben?

A 3-4. osztályosoknak szóló irodalmi szöveggyűjtemény **négy, évszakokhoz kapcsolódó kötetből** áll:

- *Kezd őszi a nyár* (ősz)
- *Angyalmeze* (téli)
- *Gólyahír* (tavaszi)
- *Napraforgó* (nyári)

Az egyes **köteteket hónapokra, majd azokat hetekre tagoltuk** és kaptak egy-egy fantáziacímet is.

Például a *Kezd őszi a nyár* kötet havi bontása a következő:

- Nyárutó – őszelő (szeptember)
- Körös-körül (október)
- Világ-otthon (november)

Példaként a szeptemberi fejezet heti címei:

- Gyerekkuckó
- Világteremtő csodafa
- Aranylevél
- Pásztorok, vásárok

A szöveggyűjteménybe olyan lírai és prózai műveket szántunk, amelyek vélhetően megszólítják a mai gyerekeket, az ő problémáikat, örömeiket, bánataikat, ünnepeiket és hétköznapjaikat mutatják be, dolgozzák fel. Éppen ezért olyan, nyelvében friss, sokszor humoros, a gyerekekhez közel álló szövegeket válogattunk, elsősorban a 20-21. századi, gyakran a kortárs magyar irodalomból, amelyeket örömmel olvasnak majd a gyerekek. Fő célunk volt, hogy a szöveggyűjtemény önmagában is teljes értékű olvasmányélményt nyújtson az olvasónak. Bízunk benne, hogy négyrészes, évszakra más arculatot mutató szöveggyűjteményünk a gyerekirodalmi antológiák szintjén is megállja a helyét.

Miért van ilyen sok szöveg? Mindet meg kell tanítani?

Dehogyan. Az egyik legfontosabb, amit ennek az anyagnak a használata közben meg kell tanulni (pedagógusként és gyerekként is), hogy semmi sem kötelező. Olvasni viszont szabad és érdemes, mert az önmagában is élményt jelent. A sok szöveg együtt pedig kész regény: olyan szöveghálót alkot, ami mindig nyújt valami újat, mindig meglep valamivel. A tanegységek is ebbe az olvasmányélménybe vezetnek be, illetve kapcsolnak be minket. A sok szöveg és „óraleírás” lehetőséget nyújt a válogatásra. Hiszen minden gyerekcsoport és minden pedagógus más. Más szövegekre tudnak ráhangolódni, más tevékenységek kötik le őket, más-ként tudják hatékonyan feldolgozni az irodalmi műveket. Azért tartalmaz olyan sokféle szöveget és órát a tananyag, hogy mindenki találjon a maga számára megfelelőt. Ahogyan a kipróbálásban részt vevő egyik kolléga mondta: „Ez egy terített asztal, amiről mindenki annyit vehet, amennyivel jóllakik!”

Az egyházi ünnepek is megjelennek a szöveggyűjteményben?

Természetesen. De nemcsak az egyházi ünnepek, hanem a nemzeti ünnepeink is. És mivel tudjuk, hogy az ünnepi műsor összeállítása minden évben nehéz feladat elé állítja a pedagógusokat, nemcsak megemlékező foglalkozásokat adunk közre, hanem olyan szöveganyagot is, ami segít egy-egy ünnepi műsor összeállításában.

Miért van ilyen sok vers?

A magyar irodalom – főleg a 20. század második felétől – gyerekversekben igen gazdag, valóságos kincsbánya. Ráadásul költőink felnőtteknek szánt versei között is számos olyan darabot találunk, amit a gyerekek is nyugodtan olvashatnak. Ne féljünk tőle, a gyerekek szeretik a verseket, ha azok dallamvilága, játéka, képei, gondolatai megmozgatják a fantáziájukat. Ha szabadon asszociálhatnak, elgondolkodhatnak egy-egy kérdésen vagy furcsa kapcsoláson, ha nem kötelező megtanulni a verset, elég csak beszélgetni róla vagy játszani vele, és a ritmusjátékokkal, versszínházzal szinte magától fülükbe mászik egy-egy verssor vagy akár az egész vers. A gyerekek versélményre való fogékonyságát érdemes kihasználni, ezért is válogattunk ilyen nagy arányban verseket a szöveggyűjteménybe.

Hogyan illeszthetem be a szöveggyűjtemény anyagát a tanmenetembe?

A szöveggyűjtemény témái az állami olvasókönyvek témáihoz is igazodnak, részben párhuzamosak velük, részben kiegészítik azokat. (A bevezetés végén egy táblázatban összefoglaltuk a kapcsolódásokat.) Így a „normál” olvasás/irodalomórán is taníthatóak a tanegységek. De mivel komplex anyagokról van szó, ahol erősen építünk a tantárgyi integrációra, az adott tanegységbe bevont más tanórákon (készségtárgyak, környezetismeret stb.) is lehetőségünk nyílik a szöveggyűjteménnyel dolgozni. Harmadrészt a projekt- és témnapok keretében, valamint napközis foglalkozásokon vagy iskolaotthonban is rendszeresen használhatjuk a szöveggyűjtemény olvasmányait és a módszertani segédkönyv ötleteit. És mivel a nyári hónapokra is adunk anyagot, ott olyan szervezési formákra is gondoltunk, ami a nyár folyamán megvalósítható: kalandtábor, olvasótábor, nyári napközi, családi-gyülekezeti kirándulások, könyvtári foglalkozás, nyári olvasmánylista, ajánlott olvasmány önálló feldolgozása. A nyári témák szövegeit és tanegységeit persze tanév közben is nyugodtan feldolgozhatjuk, ha megtaláljuk a helyét.

Mire figyeljek a szövegekkel való ismerkedésnél?

A szövegek olvasásánál nem az olvasástechnika fejlesztését vettük elsődleges feladatul, hanem az olvasélmény megszerzését és gazdagítását. Az érdeklődés fenntartásához (főleg hosszabb szövegek esetén) bármilyen olvasási módszer „bevethető”, ebben szabad kezet kapnak a pedagógusok. Tehát nyugodtan lehet változtatni az egyéni hangos és néma olvasást, a kiscsoportban történő felolvasást, a pedagógus bemutatkozó olvasását a dramatikus és kifejező hangos olvasással vagy az olvasás játékos, interaktív formáival. Főként a meséknél gyakran ajánljuk, hogy a pedagógus maga olvassa fel a szöveget (lásd mesesarok) a gyerekeknek. Nem azért, mintha ők nem tudnának megbirkózni a feladattal, hanem azért, mert fontosnak tartjuk a gyerekek számára való meseolvasást is. Sajnos sok gyereknek otthon nem olvasnak mesét, pedig a mese hallás utáni megértése számtalan képességet fejleszt, nem beszélve a mesék varázslatos világáról, a mesébe való belefeledkezésről, amikor nem zavarják az olvasót a saját olvasástechnikai problémái. A gyerekek a szövegekkel való kapcsolatukban általában hamarabb válnak jó befogadóvá, mint jó olvasóvá. Akkor kerülhet igazán szinkronba a kettő, ha a befogadói élmény elég erős és motiváló a technikai akadályok leküzdéséhez.

Hogyan épül fel az Ötlettár?

Mindegyik szöveggyűjteményhez elérhető egy-egy *Ötlettár* is, amelyekben a szöveggyűjtemények tagolását és az abban szereplő fantáziacímeket használtuk.

A *Ötlettárak*ban egy-egy heti anyaghoz 6-7 darab tanegységet találunk, amelyek a szöveggyűjteményben (vagy az online elérhető szövegek között) az adott héthez kapcsolódó szövegek feldolgozásához adnak ötleteket, feladatokat. A tanegység-javaslatok lehetnek 45 percesek, 2x45 percesek vagy még hosszabbak, akár témnapok, projektek is.

Az *Ötlettárak* elején szerepel egy tartalomjegyzék is, amelyben a tanegységek hossza és az érintett tantárgyak mellett a feldolgozott szépirodalmi műveket is felsoroltuk.

Az *Ötlettár* heti anyagait ugyanazok a fejezetkezdő illusztrációk választják el, amelyeket a szöveggyűjteményekben is megtalálunk az alábbi kérdések megválaszolásával kiegészítve:

- Miről szól ez a téma? Miért fontos ez nekünk?
- Mit szeretnénk elérni?

Miért van olyan sokféle tanegység egy-egy témához?

Hogy megtaláld osztályod számára a legmegfelelőbbet. Igyekeztünk minden intelligenciatípushoz valamilyen feladatot közreadni, így remélhetőleg találsz mindenütt olyan tanegységet, ami jó az osztályodnak akkor is, ha beszélgetősek, agyalsak, ha mozgásosak, drámások, vagy ha szívesen rajzolnak, festenek. Ha megfigyeled, minden heti témánál találsz legalább egy 45 perces, kétszer, illetve háromszor 45 perces tanegységet, illetve valami „extrát”: témanapot, teadélutánt, kirándulást. A gyerekek érdeklődése, beállítottsága és a ráfordítható idő minden osztályban más, ezért próbáltuk többféle időkerettel és többféle szervezési formában megadni a tanegységek anyagát. Ha mindezek ellenére sem találsz olyan tanegységet, ami megfelel, akkor nyugodtan alkoss meg egy sajátot a tanítói ötletgyűjtemény feladatait felhasználva.

Megbonthatom-e a tanegységeket?

Hát persze! Alapvetően közös alkotásra szeretnénk buzdítani ezzel az *Ötlettárral*. Azt szeretnénk, hogyha elolvasod a tanegységek leírását, és kiválasztod a legmegfelelőbbet, akkor gondold át, milyen az osztályod, milyen vagy te magad, mit szeretnél elérni, és milyen külső-belső eszközeid vannak hozzá! Ezek után gyúrd át az *Ötlettárban* található tanegységet olyanra, ami a legjobban megvalósítható számodra a gyerekekkel! Légy ebben szabad! Mi csak alapanyagot adunk az irodalmi művekkel, és megmutatunk néhány eszközt a módszertani segédanyagokkal, de te vagy az, aki el tudja képzelni a tervezés során, ami majd a gyerekek között lezajlik, és meg is tudja valósítani azt. Merj alkotó pedagógus lenni, merj csodákat létrehozni a gyerekekkel! A tanegységek megbonthatók úgy is, hogy a több „tanórából” álló tanegységek egyes részeit külön-külön tanítod. Az is elképzelhető, hogy egy több tanórás tanegységből válogatsz össze 45 percet, vagy éppen új feladatokat szúrsz be, és bővíted ki a rövidebb tanegységeket. A projekt-, illetve témanapok általában jól bonthatóak 45 perces órákra, tehát külön-külön is megtarthatóak. Egy-egy fontosabb, hangsúlyosabb feladat is kibővíthető akár egy teljes tanórává (erre adunk is néhol ötleteket, vagy jelezzük a lehetőségét, de bármelyik tananyagegységből ki lehet ragadni egy-két feladatot, és új órát lehet alkotni belőle).

Akkor nem is kell tartanom a javasolt időkeretet?

Nem árt az időhatárokat tartani, de a megadott időkeret csak tájékoztató jellegű. Nyugodtan szabd át azt is a saját igényeiteknek és lehetőségeiteknek megfelelően!

Szánhatok több időt egy-egy feladatra is?

Természetesen! A kipróbáló pedagógusok tapasztalatai alapján a gyerekek igénylik az elmélyült beszélgetést, nagyon bele tudnak melegedni egy-egy játékba, kreatív feladatba. Ha lehetőség van rá, érdemes kihasználni ezt a lelkesedést, és (akár a következő feladatok rovására) több időt szánni az adott tevékenységre. Akár egy teljes tanórát is felöllehetnek a kreatív feladatok. Az *Ötlettárban* szereplő időkeretek általában a minimumot vagy szűk optimumot tüntetik fel. Tapasztalatok szerint ennyi idő alatt minden feladat elvégezhető, de ha valami nagyon érdeklí a gyerekeket, nyugodtan szánj rá több időt!

Bevonhatok más pedagógust is a tanegységek megtartásába?

A tanegységek alapvetően egy pedagógust igényelnek, de ha szükségesnek érzed, akkor kérheted szakos tanár vagy az osztályt vezető másik pedagógus, illetve pedagógiai asszisztens, könyvtáros vagy a hitoktató, esetleg lelkes segítését. Vannak olyan tanegységek is, ahol kifejezetten ajánljuk a szülők, nagyszülők részvételét, esetleg valamilyen szakember (rendőr, méhés, kutyatréner) meghívását is.

Alkalmasak-e a feladatok differenciálásra?

A feladatok nagy többsége úgy van megalkotva, hogy látens differenciálásra alkalmasak legyenek. Gyakran kínálunk a gyerekeknek választási lehetőséget, főleg a kreatív feladatoknál. Sok helyütt direkt differenciálást is beépítettünk a tanegységekbe, erről minden alkalommal konkrétan írunk. Sok lehetőséget adunk a csoportmunkára, ami önmagában is differenciál, hiszen minden csoport más dinamikával, más eredménnyel nyúl majd a dolgokhoz. Általános tanács, hogy a beszélgetéseknél, csoportmunkáknál támaszkodjunk a gyerekek már meglévő ismereteire, sokrétű érdeklődésére, az interakciókban nyíló lehetőségekre, illetve adjunk nekik gyűjtőmunkát, beszámolási lehetőséget, a kreatív munkákból tartsunk bemutatókat!

Miért van olyan sok másféle feladat? Nem olvasásórát tartunk?

Azt is. Ám ezzel a komplex módszerrel éppen azt szeretnék megmutatni a gyerekeknek, hogy az irodalom nem egy tantárgy, hanem az életünk szerves része. Ráadásul a gyerekek sem mind verbális beállítottságúak. A tananyagrendszer összeállításában Howard Gardner sokrétű intelligencia elméletére építettünk, amely a verbális-nyelvi intelligencia mellett még nyolcféle intelligenciátípust határoz meg: verbális-nyelvi, logikai-matematikai, testi-mozgásos, vizuális-térbeli, zenei-ritmikus, kapcsolati, önismereti, természeti, egzisztenciális. Ezek különböző tevékenységeket indukálnak, amelyek segítik a gyerekeket abban, hogy befogadják a szöveget. Éppen ezért a szövegből kiindulva minden tanegységben próbálunk minél többféle tevékenységet, képességterületet bevonni. Ám ezek a tevékenységformák nem „programozottak”, hanem inkább úgy kell felfogni azokat, mint a legő elemeket. Mi felépítettünk egy feladatsort, de mivel a tevékenységek és aktivitások sokféleképpen kapcsolódhatnak egymáshoz, te magad is felépítheted azt a szerkezetet, amiben a legaktívabbak tudnak lenni a gyerekeid, és amiben jól érzitek magatokat együtt. Igazság szerint arra is lehetőség van, hogy (előzetes körütekintő tervezés után) akár óra közben is változtass a szerkezeten, ha látod, hogy valamelyik feladatba nagyon belemerültek a gyerekek, vagy ha valami nem jön be náluk. Ilyenkor nyugodtan el lehet hagyni, vagy be lehet illeszteni egy-egy elemet. A szöveggyűjtemény is széles lehetőséget biztosít a változtatásra.

Miért olyan kevés az irodalomtörténeti, irodalomelméleti feladat?

Nem irodalomtörténészeket vagy irodalmárokat akarunk nevelni, hanem olyan embereket, akik szeretnek olvasni. Így az elsődleges hangsúly az irodalmi művek befogadásán van. Az irodalom ugyanúgy át kell hassa a mindennapjainkat, mint mondjuk az éneklés. Kodály sem profi zenészek millióit akarta kinevelni, hanem zeneértő és elsősorban zeneszerető, éneklő embereket. Nekünk is ez a célunk. A gyerekek szeressék meg az irodalmat, legyen napi szükségletük az olvasás, és jusson eszükbe egy-egy verssor, versdallam, csak úgy! Épüljön be a mindennapjaikba!

Nem az „elemzés” lényeges a versek esetében sem. Helyette beszéljünk a versről, értelmezzük annak gondolatait, fedezzük fel a versbeszélő helyzetét, nézőpontját, engedjük meg a képek, gondolatok keltette asszociációkat, belső képeket! És persze ritmizáljunk, mondókázzunk, fedezzük fel a vers hangzásvilágát! Legtöbb esetben a költő, író személye sem hangsúlyos. Életrajzi adatokat csak akkor adunk meg, ha fontos a szöveg befogadásához. Gyakrabban találkozunk könyvajánlásokkal, ami további olvasásra inspirálhatja a gyerekeket.

És mi van a versformákkal? Azt a sok ritmusképletet mind meg kell tanítani?

Nem, dehogy! A ritmusképletek azért vannak, hogy le tudjátok tapsolni, kopogni a gyerekekkel a vers ritmusát. A ritmusjátékok elsősorban hangzó és mozgásos élményt nyújtva segítenek a versritmus, verszene befogadásában. Nem az időmértékes és ütemhangsúlyos verselés jeleit, kottaképeit kell tehát megtanítani, azok neked, a pedagógusnak segítenek, hogy értsd, és jól kódold a vers ritmusát. A kották alapján kell a versritmust átadnod, amit a gyerekek hangzó ismétléssel, tapssal, kopogással, mozgással tudnak követni. Az énekórákon megismert ti-tá értékek használata (rövid-hosszú szótag), ütemnyomaték (hangsúly) esetén az ütés/koppantás ehhez bőven elég.

Egyébként is a „Vedd figyelembe!” című részekben olvasható információk nem a gyerekeknek szólnak, és a legtöbb esetben nem kell azokat egzakt módon megtanítani a gyerekeknek. Hanem arra szolgálnak, hogy a pedagógusnak legyen háttértudása arról, amit a szövegben talál.

Vannak „memoriter” versek is?

Ritkán ajánlunk verset direkt szövegtanulásra, nehogy a kötelező jelleg elvegye a gyerekek kedvét. Kivételt képeznek persze az ünnepi műsorokhoz ajánlott versek, ahol a szerephelyzet magával vonja a szövegtanulást is.

Indirekt módon viszont rengeteg helyzet adódik, amikor a fogékony gyerekek szinte maguktól megtanulják, és csak úgy mondogatják a versszövegeket. Ilyenek a ritmusjátékok, énekes feldolgozások, kiolvasók, párbeszédes felolvasások, amelyekre számíthatunk és építhetünk. Önállóan választható feladatként is feladhatunk egy-egy verset megtanulásra.

Vannak kötelező olvasmányok?

Nincsenek, de időről-időre felhívjuk a figyelmedet azokra a könyvekre, amelyeket ajánlhatsz a gyerekeknek. Többnyire azokról a könyvekről van szó, amiből az adott mű származik. A nyári szünetre pedig rendszeresen javasolunk könyvtári foglalkozást a nyári témáknál, illetve segítséget adunk a gyerekeknek az interaktív olvasónaplók elkészítéséhez. A nyári szöveggyűjteményben egy bő könyvlistát is találnak a gyerekek, amiből kedvükre válogathatnak. Maga a nyári szöveggyűjtemény is ajánlott olvasmány lehet a nyárra, ha a gyerekek magukkal viszik.

A történelmi témájú tanegységeknél mennyire kell megtanítanom az adott történelmi eseményeket?

Nem történelemórát tartasz! Ha az adott szöveg megértéséhez szükséges a történelmi háttér, akkor adunk forrásanyagot a felkészüléshez. De a feladatod nem a történelmi események időrendi vagy egyéb szempontú megtanítása, sokkal inkább egyfajta irodalmi és összművészeti ráhangolás a témára, érzékenyítés az adott élethelyzeten keresztül, a személyiség komplex előkészítése arra, hogy felső tagozaton nyitott legyen majd a történelmi ismeretek befogadására.

Miért kreatív írás van fogalmazás helyett?

A kreatívírás-feladatok elsődleges célja a fogalmazáskészség felszabadítása, aktivizálása, fejlesztése. Bár sok esetben ez a tantervi követelménynek is megfelel, a kreatív írás esetében mégsem a formai, nyelvtani és stiláris követelményeknek való megfelelés az elsődleges, hanem az önkifejezés, a képzeletjáték, a szerephelyzetek nyelvi kifejeződése. Célunk az, hogy a gyerekek képesek legyenek a gondolataikon túl a képzeleteiket, érzéseiket, motivációikat, akár az indulataikat is szavakba önteni. Mindezt gyakran szerephelyzetbe, más bőrébe bújva. Szeretnénk, ha a nagy beszélgetések mellett átélnék az írásbeli szövegalkotás csodáját, a mese, a vers születésének misztériumát is. Ha kibontjuk a szövegalkotást a követelmények és elvárások keretéből, akkor a gyerekek sokszor szárnyakat kapnak: őszintén kitarják a lelküket, „belső szobájukat”. Ezzel megtanulhatják, hogy a szövegalkotás nem egy távoli, csak a „híres, nagy embereknek” való dolog, hanem életünk, mindennapjaink részévé válhat.

Fontos tudni azt is, hogy a kreatív szövegalkotásnál érdemes a fokozatosság elvét betartani. Mi általában kreatív szövegÍRÁSRól beszélünk, de ha a gyerekeknek még idegen ez a fajta énközlés, akkor az első néhány alkalommal érdemes a szóbeli, közös szövegalkotást választani, hogy bátorságot kapjanak. A dramatikus helyzetek, párbeszédalkotás, interjúkészítés is jó lehetőséget teremt a szóbeli szövegalkotásra, amitől már csak egy lépés, hogy valamelyik szereplő nevében szólaljon meg a gyerek írásban is.

A tananyagrendszer kipróbáló pedagógusok sok esetben kevésnek tartották az időt a kreatívírás-feladatra, mivel a gyerekek nemcsak írni szeretnek, hanem örömmel fel is olvassák alkotásukat, illetve meghallgatják a többiekét, és sok esetben véleményezik is azokat. Ha a te osztályod is ilyen módon kedvet kap a kreatív íráshoz, akkor érdemes eleve úgy tervezni a tanegységet, hogy a kreatív írás feladataira egy teljes negyvenöt perces órát szánsz.

Nem mozgathatóak a padok a termemben. Akkor most mit csináljak?

A teremrendezést tanórák előtt vagy közben csak akkor vállald, ha könnyen megoldható. Rengeteg feladat van, válaszd ki, amelyik ilyen szempontból jobban megfelel neked!

Ám ha van elég hely a termemben, csak nehezen mozgathatóak a padok, akkor érdemes egyszeri nagyobb átrendezéssel szabad helyet kialakítani a mozgásos játékoknak, csoportfeladatoknak vagy épp a mesesoroknak. Ha szűk a hely, és nehezen mozgathatóak a padok, akkor is meg lehet találni a csoportmunka, egy-egy összekucorodás, vagy épp a padokon keresztül való kommunikáció helyzeteit. A kreatív pedagógiai gondolkodás ebben is segít.

A kreatív tevékenységekhez szükség van speciális anyagokra vagy különös szakértelemre?

Az esetek többségében nem. Sőt igyekeztünk jobbra olyan feladatokat megadni, amelyek minimális anyagigényűek vagy újrahasznosított anyagokból készülnek. Éppen ezért érdemes már év elején gyűjtést indítani, hiszen maradék fonalakra, textilanyagokra, egyszer használt csomagolópapírra, kötözőkre, gom-

bokra, kupakokra stb. biztosan szükségetek lesz év közben. Ebből a szempontból érdemes negyedévenként előre átnézned a tanegységeket, hogy időben összegyűjthessétek az újrahasznosítható anyagokat. A kreatív tevékenységekhez ritkán lesz szükséged speciális szaktudásra, és ha igen, akkor azt jelezzük. Az viszont nagyon fontos, hogy az óra előtt felkészülésként készítsd el az adott tárgyat, hogy tudd, milyen buktatói lehetnek, milyen nehézségek léphetnek fel a gyerekeknél, illetve szerezz saját tapasztalatot a munkafolyamatról!

Miért rendezzünk kiállítást?

Majd minden rajzos, ábrázoló tevékenység után javasoljuk kiállítás rendezését, hiszen a gyerekek számára fontos, hogy megmutassák, amit alkottak. Vizuális tevékenység esetén olyan ez, mint kreatív írás esetén a felolvasás. Esetenként érdemes tárlatvezetésre is rászánni az időt, hogy a vállalkozó gyerekek elmondhassák, mit alkottak, mire gondoltak alkotás közben. Egymás munkáira is lehet ilyenkor reflektálni. Év végén szervezhetünk olyan kiállítást is, ahová a szülőket, nagyszülőket is meghívhatjuk. Ha van rá informatikai kapacitásunk, akkor a kreatívírás-feladatok javából és a megszületett rajzokból, festményekből egy osztályújságot is összeállíthatunk, amit a szülők kaphatnak meg karácsonyra, anyák napjára, év végére.

A mozgásos feladatoknál mindig szükségem lesz tornateremre és tornaszerekre?

Az esetek többségében nem. Általában próbáltunk olyan mozgásos feladatokat kitalálni, amelyek a tanteremben vagy az udvaron is elvégezhetőek, és nincs különösebb tornaeszközigényük. Azoknál az óránál, amelyeket érdemes tornateremben megtartani, ezt előre jeleztük. Ha az órát mozgásos játékkal kezdjük, akkor azt érdemes már az órát megelőző szünetben elkezdni. Így lesz idejük a gyerekeknek jobban belemelegedni a játékba.

Miért van szükség mesesarokra, mesekuckóra?

Nem a „sarok” vagy „kuckó” a lényeg, hanem hogy legyen egy rituáléja a meseolvasásnak. Ezt nem árt, ha valami helyzetváltoztatás előzi meg: elhelyezkedés a mesesarokban, leheverés a meseszőnyegre, vagy ha semmi más lehetőség nincs, akkor boruljanak le a gyerekek a padra! A meseolvasás nagyon fontos aktus, amiben sajnos egyre kevesebb gyereknek van otthon része. Ezért időről-időre beterveztünk mesedélutánokat, amikor valójában nincs más feladatunk, mint elmerülni a mesék varázslatos világában. Ezekre a délutánokra meghívhatjuk a szülőket, nagyszülőket is.

Technikai tudnivalók

Hol találok az online anyagokat?

A szöveggyűjtemény nyomtatott szövegei mellett online elérhető szövegeket is feldolgoztunk az *Ötlettárak*-ban, valamint számos sablont, grafikát, kottát, videót, hangfájlt, tankockát stb. építettünk be a tananyagba. Ezeket a Református Tananyagtáron, a reftantar.hu oldalon találod, az irodalmi szöveggyűjtemény egyes köteteinek aloldalán. Az aloldal a szöveggyűjtemény és az *Ötlettár* tagolását és fantáziacímeit használtuk. Minden online anyag annál a tanegységnél, illetve feladatnál szerepel, ahol az *Ötlettár*-ban is található. Az **online szövegeket** wordben éred el, hogy szükség esetén kivághass, másolhass belőle részleteket. A **grafikák** kivetíthetőek, a **sablonok** akár felnagyíthatók, többszörözhetőek. A **tankocka feladatokat** a Learning Apps segítségével készítettük, a linkek akár megoszthatóak **a diákokkal is**. Ha megnyitod a tankockát, először az instrukció jelenik meg. Majd a kéz-ikonra kattintva megoldhatóvá válik a feladat is. A képek az esetek többségében nagyíthatóak. A hanganyagoknál ne lepődj meg, kicsit várni kell, hogy elinduljanak! Előfordulhat, hogy egy-egy tankockáról „eltűnnek” a képek (mivel online anyagokkal dolgozunk, ha törlik az eredeti képet, a Learning Apps se tudja beolvasni). Ebben az esetben se ess kétségbe! A tankockák letölthetőek és szerkeszthetőek, úgyhogy nyugodtan kereshetsz másik képet, vagy akár teljesen át is szerkesztheted a tankockát. Szükség esetén magad is készíthetsz újat. Ehhez előbb jelentkezz be, és nyisd meg a saját Learning Apps fiókodat, amit aztán kreatívan tudsz alkalmazni a munkád során. A tankockákat és a multimédiás linkeket (mint minden más feladatot és tevékenységet) érdemes az óra előtt kipróbálni, nehogy meglepetés érjen, hogy valamiért nem fut az anyag.

Hogyan készítsünk QR-kódot?

A Learning Apps feladatai megoldhatók kivetítve, vagy kis csoportban, ha van megfelelő számú tablet, okos-telefon. Ha terepre megyünk, készülünk fel tabletekkel, okostelefonokkal, ha valamelyik tankockát szeretnénk közben használni! Ha kinyomtatva adnád ki a feladatot, akkor azt javasoljuk, hogy készíts QR-kódot a linkből! Ennek folyamatáról készítettünk egy rövid leírást és a készítést bemutató rövid videót is.

Az online segédanyagok között sok olyat találni, amely lehetőséget ad a gyerekek számára önálló vagy csoportos munkára valamilyen digitális okoseszköz (telefon, tablet) segítségével. A Református Tananyagtárban a Szöveggyűjtemény aloldalán összegyűjtöttük az összes online segédanyagot (link). A segédanyagok linkje könnyen átalakítható QR-kóddá, amelyet kinyomtatva a gyerekek az eszközük segítségével leolvasva megnézhetik a kapcsolódó tartalmat.

1. lépés: Válasszuk ki a kívánt online segédanyagot a Református Tananyagtárból!
2. lépés: Az egér jobb gombját megnyomva a felugró menüből válasszuk ki a Link címének másolása sort!
3. lépés: Keressünk egy QR-kód generáló oldalt (pl. <https://www.the-qrcode-generator.com/>)!
4. lépés: Válasszuk az URL menüpontot, majd illesszük be a kimásolt címet!
5. lépés: Mentsük le az elkészült QR-kódot (Save), adjunk nevet a fájlnak, a PNG kiterjesztést válasszuk!

A QR-kódról megnyitható videóban a gyakorlatban is bemutatjuk a fenti folyamatot.

Hogyan használjam A Nap háza antológiához készült digitális segédanyagokat?

Egyes szépirodalmi szövegeket egy antológiába szerkesztettük, amelyek nyomtatva is megjelentek a Kálvin Kiadónál A Nap háza címen. Ezekhez a szövegekhez készítettünk illusztrációkat, animált változatokat, valamint videókat hanggal, felirattal, sőt interaktív változatokat is, a végén játékokkal.

Az óraleírásokban általában megadjuk, hogy az ezekhez a szövegekhez kapcsolódó digitális anyagok közül mit hogyan használj, de természetesen más módon is felhasználhatod őket, a többféle verzióban pont ez a jó.

Képek

A képek külön-külön letölthetőek, kinyomtathatóak, esetleg laminálhatóak. Segítségére lehetnek a történetmondásnál, képaláírásokat készíthetnek hozzá a gyerekek, vagy indukciós anyagként szolgálhatnak (akár egy teljesen másfajta) szövegalkotásnál.

Szöveg

Megtalálod kinyomtatható formában az eredeti szöveget is, ami például csoportmunkánál vagy szöveg-tanulásnál, dramatizálásnál lehet hasznos.

Hanganyag

Mintha esti mesét hallgatnának a rádión, padra lehajtott fejjel vagy lehunytt szemekkel csak a bennük megjelenő képekre figyelhetnek a gyerekek. De némajátékkal, szereposztás szerinti mozgással is megeleveníthetik a történetet.

Interaktív változat

A szöveg végén találtok egy interaktív feladatot, ami a szövegértés ellenőrzését segíti játékosan.

Lapozható képeskönyv

A hangos olvasás gyakoroltatására kiváló.

Videó hanggal és felirattal

Az animációs filmet néma olvasással követhetik a gyerekek.

Videó hanggal, felirat nélkül

Ez a változat a szöveg elsődleges megismerésénél fontos, hogy az elsődleges élmény megszerzését ne zavarják az olvasástechnikai nehézségek.

Videó hang és felirat nélkül

A gyerek szabadon, szereposztás szerint „szinkronizálhatják alá” a képeket.

Kezd ősziülni a nyár			Állami tankönyves kapcsolódás		Belső kapcsolódás
Hónap	Téma	Tanegység, feladat	2. osztályos olvasókönyv FI-501020201/1 FI-501020202/1	3. osztályos olvasókönyv FI-501020301/1 FI-501020302/1	4. osztályos olvasókönyv FI-501020401/1 FI-501020402/1
Nyárutó – őszelő Szeptember	1. Gyerekkuckó Gyerekvilág, nehéz gyerekek lenni	A teljes témához		Nyári élmények – Tanulás, iskola (1/3–10. o.)	Nyár, tanulás, iskola (1/3-9. o.)
	2. Világtերemő csodafa A teremtet világ – terem-tésvédelem	A teljes témához		Őszi fák, levelek, eső (1/28-29. o.)	Janikovszky Éva: Az úgy volt (1/6-7. o.) SZGY-FGY/Július a Taborozás c. témában szerepel <i>Mi újság?</i> címmel (11-4/4. tanegység)
	3. Aranylevél Ősz az erdőn – az őszi üzenete	A teljes témához		Őszi fák, levelek, eső (1/28-29. o.)	Békés Márta: <i>Iskolabolygó</i> (1/8. o.) SZGY-FGY/Január Az idő kerekjei c. témában szerepel (05-1/2. tanegység)
	4. Pásztorok, vásárok Pásztorvilág, pásztortünnep, vásárok világa – Szent Mihály-napja	A teljes témához		Őszi teadélután 5.2. Csuhé- és csutkababa készítés	Takács Zsuzsa: <i>Rejtjeles tábori lap</i> (1/15. o.) SZGY-FGY/November Takács Zsuzsa: <i>Macska</i> c. verse ugyanaból a könyvből, ugyanaz a szereplő beszél (03-2/3. tanegység)
				Szent Mihály hava (1/10. o.)	Kukorica, csuhébaba (1/18-20. o.)
				Assisi Ferenc – Állatok világnapja: okt. 4. (1/28. o.) Az állatok nyelvén tudó juhász (magyar népmese) (1/146-149. o.)	
					Kukorica, csuhébaba (1/18-20. o.)

<p>Körös-körül Október</p>	<p>1. Messzi földeken Távoliból népek meséi, történetei – színes világ</p>	<p>A teljes témához</p>			<p>Színes a világ – távoli népek, kultúrák – Világjáró – világismeret – földrészek, távoli városok (1/21-23. o.) Távoliból népek meséi (1/52-57. o.) Távoliból országok – magazin (1/58-61. o.)</p>
		<p>2. Világjáró 2.2b Lengyel Balázs: <i>Kicsi Élik vadász lesz</i></p>			<p>A <i>holdvadászok</i> – izlandi népmese (1/56-57. o.)</p>
		<p>2. Világjáró 2.4c A <i>teknősbéka</i> köszöntése – ausztrál népköltés, Rákos Sándor fordítása 2.4d Miklya Luzsányi Mónika: A <i>teknősvadászat</i></p>			<p>A <i>keselyű és a teknős</i> – Amazonas környéki indián népmese (1/54. o.)</p>
	<p>2. Velünk élő népek Sokszínű ország – népek, nemzetiségek, együttélés, együttműködés</p>	<p>A teljes témához</p>			<p>Velünk élő és szomszéd népek meséi és hagyományai: román, szlovák, horvát, szerb (1/36-47. o.)</p>
		<p>2. Nemzetiségi forgó 2.1b A <i>cigány nép eredetmondája</i> 2.1c <i>Zöld az erdő</i> – cigány népdal (himnusz) 3. Cigánybölcsődal 3.2b Babits Mihály: <i>Cigánydal</i> (részlet) 3.3a cigány költők versei</p>			<p>A <i>cigányság kultúrája</i> (1/48-51. o.)</p>
		<p>2. Nemzetiségi forgó 2.2c <i>Egy gödölye története</i> – ismeretlen zsidó szerző 4. Volt egyszer egy kis zsidó 4.2a <i>Volt egyszer volt egy kis zsidó</i> – erdélyi jiddis népköltés / <i>Kaddis</i>, zsidó ima</p>		<p>A <i>gödölye történetével</i> rokon szerkezetű magyar láncmesék: <i>A macska és az egér</i> (1/50-51. o.) <i>Kisimádár és kőrő</i> (1/134-136. o.)</p>	
		<p>2. Nemzetiségi forgó 2.3b Miklya Zsolt: <i>Az egyszerű drótot</i> 5. Találós kérdések szájról szájra – szlovákok 5.2. <i>Találós kérdés</i> – szlovák népmese</p>			<p>Só és arany c. szlovák népmese (1/42-44. o.) Szlovák népdal és találós kérdések (1/46. o.)</p>

<p>2. Nemzetiségi forgó 2.4c Kányádi Sándor: <i>Patkánysíp</i> (A szászok legendája) 7. Aranybika, lángpalota – erdélyi szász népmese 7.2a <i>A királylány a lángpalotában</i> – erdélyi szász népmese</p>			<p>Hazudócska – erdélyi szász népköltés (1/67. o.)</p>	
<p>2. Nemzetiségi forgó 2.5a <i>Három tücsök összejött</i> – bolgár népdal <i>Lány a testvérét szabadítja</i> – délszláv ballada 6. Egymás hátán – szerb népmese feldolgozása 6.2a <i>Nehéz az emberek kedvében járni</i> – szerb népmese</p>			<p><i>A kigyó koronája</i> – horvát népmese (1/36-37. o.) <i>A csodálatos hajszál</i> – szerb népmese (1/38-40. o.) Délszláv hagyományok (1/47. o.)</p>	
<p>2. Nemzetiségi forgó 2.6a <i>A szarvassá változott fiúk</i> – román népballada</p>			<p><i>Mese a fecskéről</i> – román népmese (1/34-35. o.) <i>A csodaszarvas</i> (A szarvassá változott fiúk, részlet) (1/33. o.)</p>	
<p>3. A Iyukas zászló október 23. – elnyomás-szabadság – ellentétek harca</p>		<p>Október 1956. (1/31. o.)</p>	<p>Nemzeti ünnepünk: október 23. (1/63. o.)</p>	
<p>1. A Iyukas zászló 1.4a <i>Darvasi László: Forradalom ezerkilencszázötvenhatban</i> 6. Ellenálló mesehősök 6.1b <i>Darvasi László: Kálmán bácsi meséje</i></p>		<p>Darvasi László: <i>Forradalom ezerkilencszázötvenhatban</i> (1/31. o.)</p>		
<p>6. Ellenálló mesehősök 6.2. <i>Dániel András: Hokedli</i> (Kicsibácsi-történet)</p>			<p>Dániel András: <i>Kicsibácsi és Kicsinéni</i> – <i>Szemüveg / Semmi</i> (116-117. o.)</p>	
<p>4. A hit tornya Reformáció – hitújítás, új élet, istenkép</p>			<p>Lackfi János: <i>Isten rajzol</i> (1/127. o.)</p>	
<p>A teljes témához</p>				
<p>1. Isten dolga 1.2a Lackfi János: <i>Világ vége</i></p>				

<p>Világ-otthon November</p>	<p>1. Kicsiny állatok Apró-cseprő állatok – perspektívaváltás</p>	<p>A tejjes témához</p> <p>2. Tücsök barátaink 2.1b Maté Angi: Volt egyszer egy süni</p> <p>4. Tücsök és hangyák 4.1b Csukás István: Őszi tücsök hegedül</p>	<p>A tücsök és a hangya meséjét (La Fontaine, Rónay György fordítása, 1/55. o.)</p>	<p>Kormos István: A hetvenkedő süni (1/121. o.)</p> <p>Csukás István: A téli tücsök meséi (részlet) (1/116–121. o.)</p>	<p>Modern állatmesék (1/67-)</p>	<p>SZGY-FGY/Február Nemes Nagy Ágnes: Amikor Bors néni gyerekek volt / Hol lakik Bors néni? / Kéményről kéményre (06-3/4. tanegység)</p>
	<p>2. Hűséges társaink Kutyák, macskák, lovak, szamarak...</p>	<p>A tejjes témához</p> <p>3. Macskasors 3.1 Takács Zsuzsa: Macska</p> <p>4. Kutyás nap 4.2a Bálint Ágnes: Kutyaiskola (részlet)</p> <p>5. A soknevű kutya 5.1c Majoros Nóra: A kutya és az eső</p> <p>6. Vágta 6.1.Janiczák István: Vágta</p>		<p>Macskák – macskatan (1/32–5. o.) Kutyák, kutya-karakterek, kutya-ember barátsága, kutyaismeret (1/66-83. o.) Kutyavilág magazin (1/80–83. o.)</p> <p>Bálint Ágnes: Frakk, a macskák réme (részlet) (1/74–76. o.)</p> <p>Győri Katalin: Bojti (részlet) (1/78–79. o.)</p>	<p>Modern állatmesék (1/67-) Állatkarakterek – személyiségvonások Lázár Ervin: A Négyzögletű Kerek Erdő / Ló Szerafin legyőzi önmagát (1/76–85. o.)</p> <p>Lásd még: Takács Zsuzsa: Rejtjeles tábori lap (1/15. o.)</p>	
	<p>3. Mesésarok Esti mesék – anya-apa mesélji!</p>	<p>A tejjes témához</p> <p>1. Honnan jönnek a mesék? 1.3a Balázs Imre József: A mese</p>		<p>Mit tudunk a népmesékről? (1/62–63. o.) Modern tündérmesék (1/93-)</p> <p>Balázs Imre József: A mese (1/91. o.)</p>	<p>Weöres Sándor: Paripám csodaszép pejkő (1/33. o.)</p>	

1.

tanegység

Ébredező

45 perces szövegfeldolgozó óra (magyar, kreatív szövegalkotás/írás)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Fekete Vince: *Reggel...*
Egyed Emese: *Ébredező*
Fekete Vince: *Anyukám ébreszt*
(Markó Béla: *Van-e ilyen iskola?*)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

Betekintés reggeli szokásainkba a vershelyzet átélésén és saját történeteinken keresztül. Álom és ébrenlét közti állapot tudatosítása. Egy „késős” reggel hangulatának felidézése és irodalmi tükrözése.

Áttekintő vázlat

1.1 Jó reggelt!	5-10 perc
1.2 Reggel nálunk	10 perc
1.3 Álom és ébrenlét között	15 perc
1.4 Késésben	10-15 perc
Összesen:	1x45 perc

Az óra tervezése során el kell döntenünk, hogy a motiváló-bevezető játékra vagy a záró szövegalkotó játékra helyezünk nagyobb hangsúlyt (és adunk neki több időt), illetve sort kerítünk-e az utolsó, választható szövegre. Utóbbi otthoni olvasásra is feladható, szabadon választható kreatívírás-feladattal együtt.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A téma felvetése, előkészítése, betekintés a gyerekek reggeli szokásaiba. Ráhangelődés, oldott hangulat megteremtése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mímes, mozgásos játék

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Jó reggelt!

5-10
perc

Mímes, mozgásos játékkal játsszuk el egy reggelünket! Először a tanító játssza elő a mozgásokat, amit a többiek utánoznak! Majd folytassák úgy, hogy mindig egy vállalkozó gyerek mutatja be a következő mozdulatsort!

Például: Reggel van, édesen alszol. Anya beszél a szobába, de te meg se hallod, hanem a füledre húzod a takarót, és a másik oldalára fordulsz. Megszólal a telefonodon az ébresztő. Nagyon dühös vagy rá, bevágod a sarokba. De még mindig szól. Feltápáskodsz, nyújtózkodsz. Kikapcsolod a telefont, álmosan kitámolyogsz a fürdőszobába stb.

Vedd figyelembe!

A játékra elég 1-2 perc, de eljátszhatjuk az egész reggelt is, az iskolába indulásig.

JEGYZETEIM

Variáció

Már az udvaron, vagy a tanterembe menet énekeljük el közösen a *Pál, Kata, Péter...* kezdetű népdalt!

1.2 Reggel nálunk

Olvassuk el *Fekete Vince: Reggel...* című versének első három sorát (az első mondat, pedagógus olvassa)! Kérjük meg a gyerekeket, hogy folytassák egy-egy mondattal, mi történik, miután pittyeg az óra! A mondatokkal tehát egy reggel történetét fogalmazzuk meg.

Majd olvassák el a gyerekek végig a verset (egyéni, néma értő olvasással)!

Mi történt a versbéli reggelen?

Vedd figyelembe!

Lehetőleg ne olyan gyerek kezdje a történetmesélést, aki rendszeresen elalszik, elkészik! Így hamar lelőnénk a poént.

1.3 Álom és ébrenlét között

Beszélgessünk kicsit arról, hogy milyen érzés visszaaludni, álom és ébrenlét határán lebegni! Ha a gyerekeknek nehezen megy ez a beszélgetés, segítsünk egy kis szóasszociációs játékkal:

Amikor az álom és az ébrenlét között vagyok,

- olyan a világ, mintha...
- úgy érzem magam, mint egy...
- az jut eszembe, hogy...
- úgy érzem, hogy...

Egyed Emese: Ébredező című verse ezt az állapotot írja le. Olvassák el a gyerekek egyedül a verset, majd listázzuk együtt a számok párját felelgető olvasással!

A pedagógus olvassa/mondja sorban:

Egy szó...

két szó...

három szó...

stb.

A gyerekek mondják a választ (lehet kórusban, de pszt!, halkán, mert még nem ébredtünk fel teljesen)!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A téma verbális kibontása: reggeli történetükön keresztül a gyerekek éljék bele magukat a vershelyzetbe.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Lánccsesélés
Néma, értő olvasás
Beszélgetés

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Álom és ébrenlét közti állapot tudatosítása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés a személyes tapasztalatokról
Asszociációs játék
Kreatív szövegalkotás

Írjatok saját listát a számokra egytől tízig! Álom és ébrenlét között mi jutna eszedbe arról, hogy

Egy...

kettő...

három...

stb.

Számonként számoljunk be hangosan az eredményről! (Ezt is listázzhatjuk felelgetve, csak itt többféle választ kapunk.)

Vedd figyelembe!

A listázás a számmondókák ritmusalkotó elve, amivel tulajdonképpen a gyerekek is verset (mondókát) írnak. Ezt nem feltétlenül kell tudniuk. Ha van egy-két ügyes megoldás, akkor viszont felolvastathatjuk, és együtt rácsodálkozhatunk, mint versre, mondókára is. Így az ismeret felfedezés-értékű lesz.

1.4 Késésben

Olvassuk el közösen **Fekete Vince: Anyukám ébreszt** című versét! Alkossunk most egy olyan láncmesét, hogy mi történik, ha fél nyolckor ébred a család!

Variációk

Játékszabályban kikötjük, hogy a pedagógus időnként (vagy akár minden mondatnál) „bemond” egy szót, amit bele kell szőnie a következő gyerekek a mondatba. Ezzel irányítani tudjuk a történet alakulását. Érdekes ezt a feladatot egy kis humorral fűszerezni, időnként a témához nem illő szavakat „bedobni” a közösbe (például: markológép, vaddisznócsorda, fesztivál stb.), főleg akkor, ha a történetmesélés jól alakul, és a gyerekek topon vannak.

A láncmesélés után a gyerekek játsszák el szituációs játékkal, mit kell tenni, mondani, ha valaki elkésik az iskolából!

Nézőpontváltásként elolvashatjuk **Markó Béla: Van-e ilyen iskola?** című versét is. Feladatlehetőségeket találunk hozzá az Egyéb ötletek *Apa- és anyaiskola* című részében (7.1).

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Szintézis-feladat: Egy „késős” reggel hangulatának felidézése, annak irodalmi tükrözése, majd leképzése saját szavainkkal – humor és derű a konfliktuskezelésben.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Közös szövegolvasás, szókincsfejlesztés
Láncmesélés variációkkal

JEGYZETEIM

Úton az iskolába

2x45 perces szövegfeldolgozó óra
(magyar, dráma, kreatív írás)

Miről szól ez a tanegység?

Értéksorrend felállítása, fontos és kevésbé fontos dolgaink tudatosítása vélemények ütköztetésével, egyeztetésével. A költői képzelet és a valóság összevetése a versbeszélő és a verset befogadó nézőpontján keresztül. Képzelet fejlesztése, kreatív írásgyakorlat.

Áttekintő vázlat

2.1 Lakatlan sziget játék	35 perc
2.1a Kapcsolatépítés	15 perc
2.1b Túlélőcsomag	20 perc
2.2 Táskavizit	10 perc
2.3 Az én táskám	15 perc
2.4 Felhőevő	25 perc
2.4a Versértő olvasás	10 perc
2.4b Étlapfejlesztő csoportok	15 perc
2.5 Értékelés	5 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

A játékhoz nagy helyre lesz szükség, ezért toljuk félre a padokat úgy, hogy utána a csoportok külön tudjanak dolgozni! A táskavizit alatt is maradhatnak a gyerekek csoportkörben, és a multimédiás feladatot is szervezhetjük így, ha minden csoportban van egy okostelefon.

2. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Ladik Katalin:
Az én táskám
Lackfi János:
Felhőevő Dorottya

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

- Szöveggyűjtemény
- Füzet vagy írólap, íróeszköz
- Internet, projektor, laptop, hangfal

Csomagolópapír
(csoportonként egy ív)
vagy aszfaltkréta
Ugrókötelek
Táskák

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 Lakatlan sziget játék

2.1a Kapcsolatépítés

A gyerekek hunyják le a szemüket, és hívjuk el őket egy képzeletbeli utazásra, amikor is tengerre szállunk, ám a hajónk viharba keveredik, és elsüllyed! De szerencsére néhányan ki tudunk úszni egy lakatlan szigetre. Képzeljék el filmszerűen az eseményeket!

35 perc

15 perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Csoportalakítás saját választás alapján, csoportkapcsolatok, csoportkohézió erősítése. Értéksorrend felállításával az önálló véleményalkotás, érvelés, vitakészség, logikus gondolkodás fejlesztése.

JEGYZETEIM

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mozgásos társ- és csoportválasztó játék
Értéksorrend
kialakítása egyéni és csoportmunkában

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Csomagolópapírok vagy aszfaltkréta
Ugrókötelek

Majd kérdezzük meg:

Ha egy lakatlan szigetre kerülnél, kiket vinnél szívesen magaddal az osztályból? Itt vannak a szigetek (a csomagolópapírok szétszórva elhelyezve a teremben), egy szigeten összesen öt ember tartózkodhat. Kik kerülnek egy szigetre?

A szigeteket megtámadták a kalózok. Csak akkor van esélyetek a védekezésre, ha összefogtok két másik sziget lakosságával. Kikkel fogjátok össze? A szövetséges szigetek titkos alagutakat építenek ki egymás között. Ezt úgy jelképezzük, hogy ugróköteleket fektetünk le a padlóra, amelyekkel „összekötjük” a szigeteket.

Variáció

Jó idő esetén ezt a játékot az udvaron is játszhatjuk. Ekkor a szigetek körvonalát rajzoljuk meg aszfaltkrétával, a titkos alagutakat pedig a gyerekek maguk rajzolják fel!

Elképzeltető, hogy a szituáció nagyon izgatja a gyerekeket (főleg a fiúkat) fantáziáját. Ha módunk van rá, vonjuk be őket egy differenciált vagy szorgalmi feladatba: tervezzék meg a védekezési stratégiát, kinek mi lesz a feladata! Kreatívírás-gyakorlatként megírhatják a szigetvédők harci énekét, vagy írhatnak egy beszámolót arról, hogyan készültek fel a csatára.

2.1b Túlélőcsomag

Ha öt dolgot vihetnél csak magaddal a lakatlan szigetre, mi lenne az az öt dolog? – Előbb mindenki írja le a saját listáját!

20
perc

A gyerekek a csoportjaikban olvassák fel egymásnak a listáikat, majd a csoportok közösen állítsanak össze egy tízes listát, ami valóban megmentheti az életüket egy lakatlan szigeten!

Végül olvassák fel a csoportok az osztály előtt a tízes listáikat, és állítsunk össze egy közös listát is!

Vedd figyelembe!

A csoportok létszámát úgy válasszuk meg, hogy ne legyen magányosan maradó gyerek!

A társválasztó játék fontos információkról tájékoztatja a pedagógust, hiszen a játék során egy szabad választáson alapuló halmaz-, majd kapcsolati rendszer alakul ki. A csoporton belüli hierarchiát, társas kapcsolatokat is megfigyelhetjük.

A túlélőcsomagba szükséges tárgyak leírásától kezdve a csoportok külön asztaloknál dolgoznak.

Variáció

A „Lakatlan sziget” játékra akár egy teljes tanóra is rászánható.

JEGYZETEIM

2.2 Táskavizit

10
perc

Néha az iskolában is úgy érezzük, mintha a túlélésre kéne berendezkednünk. Úgy is néz ki az iskolatáskánk! Mindenki vegye elő a táskáját, és pakolja ki belőle az összes tanszerét! Mi minden maradt még benne? Keressük meg, melyik dolog az, ami a legviccesebb! Mi az, ami akár egy lakatlan szigeten is hasznos lehet? Mi az, ami a legmeglepőbb?

Vedd figyelembe!

A feladat ne legyen ellenőrzés-jellegű, sokkal inkább egy vidám játék, amiben a gyerekek megpróbálják felüllicitálni egymást. (Bencének egy fél rohadt almája van? Kinek van érdekesebb?) A tárgyakat nem szabad közzé tenni, vagy megszégyeníteni miatta a gyereket! Ám a játék végén néhány mondatban beszéljük meg, miért nem jó az almát az iskolatáskában rohasztani, vagy a fél pár tornazoknit hetekig hurcolni magunkkal!

A játék szeptember vége felé nagy valószínűséggel viccesebb, mint a tanév legelején.

Szánhatunk rá több időt, ha célunk a gyerekek jobb megismerése, illetve, hogy mindenki beszámolhasson arról, milyen „extrák” vannak a táskájában, és azokat miért hordja magával.

Variáció

Ha az órát a tanév első napján tartjuk meg, akkor valószínűleg még nem lesz túl izgalmas a táskavizit. Ebben az esetben érdemes „virtuális” táskavizitet tartani: Meséljetekek arról, milyen élményekkel megrakodva éreztetek a nyári szünetről az iskolába!

2.3 Az én táskám

„Az én táskámba minden belefér” – mondja a vers beszélője **Ladik Katalin**:

Az én táskám című versében.

Nézzük meg, mi minden fér ebbe az iskolatáskába!

Olvassátok el a verset, és jegyezzetek meg minél több mindent a táska tartalmából!

- Mi az, ami valóban belefér az iskolatáskába, és mi az, ami nem?
- Ha be is fér, mi az, ami egyáltalán nem odaillő?
- Hogyan viheti magával mégis ezeket a furcsa tárgyakat?
- Miért lehetnek számára fontosak a tárgyak, melyeket csak képzeletben visz magával az iskolába?
- Szerintetek ki beszél a versben?
- Milyen idős?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A vers hangulatának érzelmi előkészítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Táskavizit, ki- és bepakolás
Beszélgetés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Iskolatáskák

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A költői képzelet és a valóság összevetése, a versbeszélő nézőpontjának megfigyelése. Képzelet fejlesztése, kreatív írásgyakorlat.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

A vers önálló olvasása
Közös értelmezése
Képzeletjáték, szögyűjtés
Választható interaktív feladat

JEGYZETEIM

- Fiú vagy lány?
- Miből gondoljátok?
- Milyen nevet adnátok neki?
- Te mit pakolnál be egy képzeletbeli iskolatáskába?
- Mi az, ami számodra fontos, ami a legfontosabb az egy nap „túléléshez” az otthonodtól távol? Készíts róla listát!

Variáció

A feladat egy része digitálisan is megoldható „Az én táskámba minden belefér” című interaktív tankocka segítségével a Reftantáron.

- Mi minden fér bele az iskolatáskába a vers beszélője szerint?

Ha van rá lehetőség, ez a feladat is lehet hosszabb a megadott időkeretnél, hogy minden gyerek megszólalhasson. „Az én táskám” akár egy teljes tanórát is felölölhet.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A vers alkalmas a költői képeken keresztül a képzelet fejlesztésére.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Képzeletjáték, szókincs-fejlesztés

A vers önálló olvasása
Évszak-étlap készítése csoportmunkában

2.4 Felhőevő

2.4a Versértő olvasás

Lackfi János elnevezte versbéli hőstét **Felhőevő Dorottyának**. Mit gondoltok, mit reggelizhet az a mesebeli hős, akit így hívnak?

(Kézenfekvő a válasz: „felhőt”. De kérdezhetünk tovább: Milyen felhőt? Hallgassunk meg néhány gondolatot!)

Olvassátok el a költő *Felhőevő Dorottya* című versét, és állítsátok össze Dorottya étlapját!

Milyen évszakban mehetett iskolába?

2.4b Étlapfejlesztő csoportok

Válasszatok egy másik évszakot, és állítsátok össze onnan is egy étlapot Dorottyának (például tavasszal selyemcukor-virágok, napsugár-limonádé stb.)! Csoportmunkában dolgozzanak a gyerekek, együtt ötleteljenek, és döntsenek az étlapról! A csoportok végül mutassák be egymásnak az étlapjaikat!

Vedd figyelembe!

A csoportmunkában azok a csoportok vesznek részt, amelyek a szigetjátékban alakultak.

Ha szükséges, röviden ismételjük át az évszakok tulajdonságait, gyűjtsük össze az időjárás elemeit, a csapadékformákat stb.!

Variáció

Az étlapkészítés végén szavazhatnak a gyerekek, hogy ki melyik étlapról választana legszívesebben.

Felhőevő Dorottya és az étlapfejlesztés is kitölthet akár egy teljes tanórát.

10
perc

2.5 Értékelés

Értékeljék most a gyerekek a két költőt: Ladik Katalin vagy Lackfi János verse tetszett jobban? Aki értékeli, indokolja is: Miért?

Tarthatunk közönségszavazást is a versekről.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Önálló véleményalkotás
fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vélemény kifejtése
Szavazás

JEGYZETEIM

3.

tanegység

Nehéz gyerekeknek lenni...

3-4x45 perces komplex szövegfeldolgozó témaóra
(magyar, kreatív írás/szövegalkotás, etika,
vizuális kultúra)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

László Noémi:

Ne másszak folyton

László Noémi:

Mindig van valami

Tóth Krisztina:

Agyatlan vers

MIT KÉSZÍTSÉK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

Cédulák a Fele sem igaz kérdésekhez

Kalap

Írólapok, A/4-es lapok

Egy szék

Gazdátlan tárgyak

Post-it lapok

Rajzlapok

Rajz- és/vagy festőeszközök

Galériarendezés eszközei

Gyereklélmények és nehézségek versenyeznek, a versbeszélők nézőpontján keresztül. Ön- és társismeret, empátia fejlesztése játékkal, átéléssel, nézőpontváltással. Karakterábrázolás jellemzéssel, képalkotással, a képzelet aktivizálásával. Problémák feltárása, érzékenyítés, kooperációra való törekvés.

Áttekintő vázlat

3.1 Fele sem igaz	15 perc
3.2 Ne másszak folyton	30 perc
3.2a Verstiltások	5 perc
3.2b Tiltásmérő	10 perc
3.2c A felnőtt beszél	15 perc
3.3 Gyerekportré	20-30 perc
3.4 Gyereklélmények	15-25 perc
3.5 Mi az, ami nehéz, mi az, ami nem?	45 perc
3.5a Mindig van valami	10 perc
3.5b Problémakör	15 perc
3.5c Csoport-problémakör	20 perc
3.6 Elhagytam a fejem	45 perc
3.6a Tárgykeresés	5 perc
3.6b Alkotómunka	30 perc
3.6c Galéria	10 perc
Összesen:	4x45 perc

Az értékmérő játékhoz nagyobb szabad térre lesz szükség a teremben, amihez érdemes előre átrendezni a termet, például falhoz tolt padokkal. A székeket hol befelé, hol a padok felé fordíthatjuk.

A Problémakör (3.5b) feladatához 4 írólapra előre rá kell írni a kiemelt versrészleteket.

A Tárgykeresés (3.6a) feladatához felcímkézett gazdátlan tárgyakat helyezünk el a teremben! Az alkotómunkához készítsük elő a rajzolás-festést és a galériarendezést!

JEGYZETEIM

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 Fele sem igaz

15
perc

A gyerekeknek a következő egyéni feladatot adjuk: Egy lapra írd három dolgot az-
zal kapcsolatban, hogy milyen rosszaságokat szoktál csinálni! Egy legyen igaz, egy
nem, egy pedig olyan, amiről nem tudod eldönteni, hogy jó vagy rossz! A neved
ne írd rá a lapra!

Dobjuk a cédulákat összehajtva egy kalapba! Húzzunk ki néhányat, és próbáljuk
meg kitalálni, melyik lehet igaz, melyik nem! Miért lehet igaz, és miért nem? Ha
vítás egy dolog megítélése, mindkét oldalról értékeljük!

Ha a lap írója szeretné, felfedheti, hogy melyik dolgot gondolta igaznak, melyiket
hamisnak.

Variáció

Kinek mit szoktak leggyakrabban megtiltani? Mi az, amire a felnőttek
leggyakrabban figyelmeztetnek? Gyűjtsünk ilyen mondatokat, állítsunk
össze közös listát!

5
perc

Vedd figyelembe!

A gyerekeknek NEM KÖTELEZŐ megmondani az általuk jónak tartott megoldást!
Főleg akkor, ha a beszélgetés kiélezett, ellentétes véleményeket hozott.
A feladatot véletlenül se használjuk fenytésre, kioktatásra vagy megszégyenítésre!

3.2 Ne mássz folyton

30
perc

5
perc

3.2a Verstiltások

Olvassuk el **László Noémi: Ne másszak folyton** című versét, és keressük
meg, mire figyelmeztetik a gyereket a versben!
Hol történnek ezek a dolgok? Honnan tudjuk?

Mozgjátok le, mit csinálhatott a versben szereplő gyerek!

A pedagógus soronként olvassa a verset, a gyerekek pedig lemozogják vagy mi-
mikával követik a felolvasottakat.

Vedd figyelembe!

Minden gyerek egyszerre mozog, vagy minden sor után egy-két gyerek bemutatja
az osztálynak, ő hogyan képzelel el a mozgást.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Téma előkészítése, ön-
és társismeret, logikus
gondolkodás fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Önértékelés
Bírálat, véleményalkotás

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Cédulák, íróeszköz
Kalap

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Azonosulás a vers-
beszélővel, szöveg és
mozgás összekapcso-
lása. Empátia, ön- és
társismeret fejlesztése,
nézőpontváltás.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Versolvasás, szövegértés
Mímes, mozgásos reak-
ciók
Értékmérő mozgásos
csoportjáték
Szöveg-transzformáció

JEGYZETEIM

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Helyszín: nagy üres tér a
teremben
Egy szék

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Karakterábrázolás
jellemzéssel, empátia
fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Jellemzés előkészítése:
– tulajdonságok gyűjtése
– beszélgetés,
szóbeli mondatalkotás
– közös írásbeli szö-
vegalkotás: bemutató
csetlevél

3.2b Tiltásmérő

10
perc

Az osztályterem két pontja között (például hosszanti irányban) jelöl-
jünk ki egy képzeletbeli számegetest! Az egyenes egyik vége a plusz 100, a
közepe a nulla (itt helyezünk el egy széket), a másik vége a mínusz 100. A tanító
olvassa fel tiltásonként László Noémi versét, a gyerekek pedig helyezkedjenek el
annak megfelelően, hogy mi jellemző rájuk!

Ez egy képzeletbeli hőmérő! Te milyen gyakran hallod a versben szereplő monda-
tokat? Ha nagyon sokszor, akkor állj a plusz 100-ra, ha ritkán, de hallod, akkor a
100 elé pozitív irányban, ha nem jellemző, akkor a nullára, ha még sose mondták
neked, akkor a mínusz 100-ra!

Téged mire szoktak leggyakrabban figyelmeztetni? Mondd ki hangosan, és állj a
megfelelő helyre! A többiek is álljanak be, annak megfelelően, milyen gyakran
hallják ezt!

Vedd figyelembe!

A játék második részében egy-egy gyerek mond tiltásokat, amire a többiek is
reagálnak. Az arra vállalkozók közül válasszuk ki a megszólalókat, ne erőltessük
rá azokra, akik nem akarják!

3.2c A felnőtt beszél

15
perc

Alakítsd át a verset úgy, hogy csupa felszólító mondatból álljon! Mintha
anya vagy apa nevében beszélnél a gyerekeknek.
Olvassatok fel néhány megoldást!

3.3 Gyerekportré

20-30
perc

Ki lehet a gyerek? Milyennek képzeled el azt a kislányt vagy kislányt, akiről a verset
írták? Gyűjtsünk közösen olyan szavakat, kifejezéseket, amelyek jellemzőek (be-
mutatják nekünk, milyen lehet ez a kislány vagy kislányt)!

Az összegyűjtött tulajdonságok nevét jelenítsük meg fürtábrában (gondolattér-
képen)!

Külső és belső tulajdonságok, majd differenciáljuk ezeket közösen!

Vedd figyelembe!

A differenciáló feladatokkal a jellemzés írását készíthetjük elő. Javasolt lehetőségek:
Beszélgetés a tulajdonságok alapján. Egy-egy tulajdonság kifejtése életpéldával,
például adott élethelyzetben hogyan viselkedik a gyerek. Jelen esetben: Hogyan
viselkedik, mit tesz, ha nyugton hagyják, nem szólnak rá örökké?

A tulajdonságok alapján egy-egy mondat szóbeli megfogalmazása úgy, hogy a tulajdonság neve ne szerepeljen a mondatban.

Például egy tulajdonság: „bátor”. Mondat: Kata/Kari nem ijedt meg, amikor megugatta egy kutya.

Adjunk nevet a gyerekeknek (például Kata/Kari)! Mutassuk be őt néhány mondattal valakinek írásban! Írjunk közösen róla egy csetlevelet!

15-25
perc

3.4 Gyerekproblémák

Mi az, ami neked különösen is nehéz otthon, a felnőttekkel? És az iskolában? Beszéljünk róla!

Variáció

László Noémi: *Mindig van valami* című versének olvasása lehet házi feladat, amivel lezárhatjuk az előző két órát, és előkészíthetjük a következőt. De ha lemondunk a további órák megtartásáról, a versolvasás otthoni elmélyítésnek, továbbgondolásnak is alkalmas.

Vedd figyelembe!

Ezt a feladatot csak akkor válasszuk, ha van elég időnk! Ahhoz, hogy a gyerekek megnyíljanak, idő kell, és ha elindult egy jó, őszinte beszélgetés, nem érdemes gyorsan rövidre zárni. Inkább maradjon el néhány feladat, de hadd beszéljék ki, hadd beszéljék meg a gyerekek a problémáikat!

A felmerülő problémákat viszont érzékenyen kell kezelni. Ha olyasmi kerül szóba, ami egy másik gyereket bánthat, vagy éppen a megszólaló kerülhet rossz helyzetbe, tereljük el a témát, vagy jelezzük, hogy ezt inkább majd személyesen beszéljük meg!

45
perc

3.5 Mi az, ami nehéz, mi az, ami nem?

3.5a *Mindig van valami*

Olvassák el a gyerekek magukban **László Noémi: *Mindig van valami*** című versét! Keressék meg, mi az, ami nehéz a vers szereplőjének! Hol érik őt ezek a nehézségek?

Variáció

Vágjunk boldoggyerek-képet, mintha fotó készülne az osztályról. „Csííz” – felszólításra mindenki legyen nagyon „Happy”.

Majd olvassuk el a verset visszafelé is, gondolatról gondolatra. Mi van a boldog kép mögött? Fedezzük fel az összefüggéseket!

10
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Problémák feltárása, érzékenyítés.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Problémák feltárása, érzékenyítés, ön- és tárismeret fejlesztése, kooperációra való törekvés.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Néma, értő olvasás
Probléma-felismerés, értékelés
Problémagyűjtés, beszélgetés, kooperáció

JEGYZETEIM

**MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK
EHHEZ A FELADATHOZ?**
4 írólap, rajtuk idézetek
a versből
A4-es lap, íróeszköz
(csoportonként)

15
perc

3.5b Problémakör

A pedagógus négy írólapra írja fel külön-külön a vers négy gondolatát!

- Leszaladni az ezer métert
- Fejben szorozni
- Átúszni a medencét
- Vállalni a hibát, főleg, ha nincs rá mentség.

Adják a gyerekek körbe a lapokat! Akinek nehéz megtenni az adott dolgot, rajzoljon egy szomorú arcot, akinek könnyű, az egy szívecskét! Végül számoljuk össze, hogy hány szomorú arc és hány szívecske gyűlt össze egy-egy lapon!

Mi az, ami a legtöbbeknek nehéz? Vajon miért?

Vedd figyelembe!

Valószínűleg a „Vállalni a hibát...” gondolat lesz a gyerekeknek a legnehezebb. Ez alapot adhat arra, hogy kialakuljon egy jó, etikai tartalmú beszélgetés.

Segítő kérdések:

- Tudtok példát mondani arra, amikor nehéz volt vállalni a hibát, amit vétettek? Miért?
- Mitől féltél a legjobban, amikor nem vallottad be?
- Szerinted mi a legrosszabb büntetés?
- Hogyan lehet jóvátenni egy hibát? Mondjatok rá példát!
- Mi a különbség a hiba és a bűn között?

20
perc

3.5c Csoport-problémakör

Az osztályt osszuk kis csoportokra! Minden csoportnak adjunk egy A/4-es lapot, amit hajtsunk négy részre! Beszéljék meg a csoportok, hogy nekik mi a legnehezebb! Válasszanak négy dolgot, és írják rá a lap négy különálló részére! Majd adjuk körbe a lapokat, és a gyerekek az előző feladathoz hasonló módon jelezzék, hogy nekik mi nehéz, és mi nem (szomorú arc – szívecske)!

Ellenőrzés:

Az előző feladathoz hasonlóan összesítsük az eredményt, azzal a különbséggel, hogy a legtöbbször által jelzett nehézségre próbáljunk együtt olyan konkrét megoldást találni, ami hétköznapi életben is átvihető!

Például: nehezen megy többeknek a matek – tanuló párok vagy -csoportok kialakítása.

Vedd figyelembe!

Ennél a feladatnál is előjöhetnek olyan nehézségek, amelyeket érdemes közösen megbeszélni.

3.6 Elhagytam a fejem

45
perc

3.6a Tárgykeresés

Már szeptember végére is biztosan lesznek elhagyott, gazdátlan tárgyak az osztályban (vagy maradtak az előző évről). Ezeket előre dugjuk el egy-egy post-it lappal felcímkézve: „Keresem a gazdámat!” A gyerekek keressék meg az elhagyott tárgyakat az osztályban!

5
perc

3.6b Alkotómunka

A gyerekek olvassák el **Tóth Krisztina: Agyatlan vers** című művét, majd készítsenek illusztrációt hozzá!

30
perc

3.6c Galéria

Kiállítás-rendezés, az alkotások bemutatása.

10
perc

Variációk

Ha a problémafeltáró beszélgetés elég mélyre sikerült, érdemes Tóth Krisztina verse helyett az óra hátralévő részében „Mindig van valami” címmel készíteni illusztrációt vagy saját élményen alapuló képet.

A két vers illusztrálása választható feladat is lehet a gyerekek számára.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Téma motiváló előkészítése, majd kibontása a képzelet aktivizálásával.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Tárgykereső játék
Vers önálló olvasása
Illusztráció készítése
Kiállítás-rendezés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK ÉHHEZ A FELADATHOZ?

Gazdátlan tárgyak
Post-it lapok
Rajzlapok, rajz- és/vagy festőeszközök
Kiállításrendezés eszközei

JEGYZETEIM

4.

tanegység

Nemtudós óra

2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, etika, vizuális kultúra)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Zágoni Balázs:

Nemtudós mese

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Cédulák, íróeszköz

Kalap

Rajzlap vagy írólap

Csomagolópapír, rajzesz-

köz: zsírkréta, filctoll,

színes ceruza

Cellux ragasztó

Miről szól ez a tanegység?

Mit nem tud apa és anya – gyerekszemszögből ábrázolva. Belehelyezkedés a gyerekek és felnőttek nézőpontjába, a különbség tudatosítása. A felnőttek világával való konfliktusok oldása és ábrázolása humorral, derűvel. A szöveg vizuális megjelenítése, együttműködés csoportmunkában.

Áttekintő vázlat

4.1 Nem tudom	45 perc
4.1a Nem tudom...	15 perc
4.1b Nemtudós anya, apa	15 perc
4.1c Nemtudós csoport	15 perc
4.2 Nemtudós képregény	45 perc
4.2a Egyéni képalkotás	30 perc
4.2b Képregény összeállítása	10 perc
4.2c Képregény-galéria	5 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

A gyerekek az idő nagyobb részében hatfős csoportokban fognak műhelyszerűen dolgozni. Ehhez rendezzük át a termet!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Belehelyezkedés a gyerekek és felnőttek nézőpontjába, a különbség tudatosítása. A felnőttek világával való konfliktusok humorral való oldása, kezelése. Jó együttműködés kialakítása csoportmunkában.

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Nem tudom

45 perc

4.1a Nem tudom...

15 perc

Mindenki kap egy cédulát, és ráírja: Nem tudom. Majd folytatja, mit nem tud. Például: Nem tudom, milyen idő lesz holnap.

Kalapba dobjuk a cédulákat, és sorra húzunk belőle. Mindenki úgy olvassa fel a mondatát, mintha apukája vagy anyukája mondaná. Utánozhatja a hangját, hanghordozását is.

JEGYZETEIM

4.1b Nemtudós anya, apa

15
perc

A gyerekek sokszor egészen mást gondolnak a dolgokról, mint a felnőttek.

A pedagógus olvassa fel **Zágoni Balázs: Nemtudós mese** című művét, közben figyeljék meg, mi mindent nem tud anya és apa! Majd olvassátok el magatok is újra, és válasszátok ki a legviccesebb három-három dolgot, amit nem tud anya vagy apa!

Miért viccesek ezek a dolgok? A történet óvodásokról szól. Ránk, nagyobbakra is jellemző a „nemtudás”? Mi milyen dolgokat sorolnánk fel egy nemtudós mesében?

4.1c Nemtudós csoport

15
perc

Alkossatok hatfős csoportokat és közösen beszéljétek meg, mi a 3-3 legviccesebb dolog, amit nem tud anya és apa! Majd osszátok szét ezeket, mindenkinek egy vicces dolog jusson a csoportban! (Ami a szövegből egy-egy mondatot jelent.)

Variáció

Már a legelső feladattól kezdve hatfős csoportokban helyezkedhetnek el a gyerekek.

Vedd figyelembe!

Ha nem jön ki pontosan, természetesen lehetnek kisebb vagy nagyobb létszámú csoportok is. A hat fő a szöveg- és képbontás miatt optimum.

4.2 Nemtudós képregény

45
perc

4.2a Egyéni képalkotás

30
perc

A csoport tagjai egy hat képből álló képregényt készítenek, amiből minden gyerek egy képet rajzol meg. Rajzlapra vagy írólapra dolgozhatnak a gyerekek, a választott mondat vagy egy részlete is rákerülhet a képre.

4.2b Képregény összeállítása

10
perc

Végül a csoport tagjai állítsák össze a képekből a saját képregény-részletüket! A képeket rakhatják egymás mellé, alá-fölé, cellux ragasztóval rögzítve egymáshoz vagy egy alátét csomagolópapírhoz.

4.2c Képregény-galéria

5
perc

A végén nézzék meg a csoportok egymás munkáit! Képregény-kiállítást is rendezhetünk.

Vedd figyelembe!

A képregény összeállítása kompozíciós feladat, amivel a tulajdonképpeni képregényoldal kialakul. Tehát nem egyszerű lineáris sorozat készül, mint egy leporelló esetében. A képek összerendezése további vizuális ötleteket adhat a gyerekeknek, amit érdemes ösztönözni, segíteni.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szerepjáték, beleélés
Néma értő olvasás,
lényegkiemelés
Értékválasztás
csoportkörben

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Cédulák, íróeszköz
Kalap

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A szöveg vizuális megjelenítése, együttműködés csoportmunkában.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Téma rajzos ábrázolása,
szöveg beépítése
Közös kompozíció a képekből
Kiállítás-rendezés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap vagy írólap
Csomagolópapír Rajzeszköz: zsírkréta, filctoll,
színes ceruza
Íróeszköz
Cellux ragasztó

5.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Nógrádi Gábor – Nógrádi Gergely: *A másik felet is meg kell hallgatni*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Páronként egy logikai készlet

Fekete bárány

45 perces komplex szövegfeldolgozó óra,
bibliai kapcsolódással
(magyar, etika, dráma, vizuális kultúra)

A „fekete bárány” helyzetének ábrázolása egy példázatértékű történetben. Szöveg értelmezése, empátia fejlesztése. Beleélés, véleményalkotás, belső hangok kihangosítása. A szólás vizuális megjelenítése absztrakt képpel, lényegkiemelés képi és fogalmi szinten.

Áttekintő vázlat

5.1 Szülők támadása	20 perc
5.1a Hogy folytatódik?	10 perc
5.1b Mi a véleményed?	10 perc
5.2 Szereplők nevében	10 perc
5.3 Fekete bárány	15 perc
Összesen:	45 perc

A gyerekek párban és négyfős csoportokban fognak dolgozni, ami megoldható két-két pár összefordulásával egy-egy asztal körül. Legyen kéznél a logikai készlet!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Fantázia, empátia, kifejezőkészség fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szóbeli szövegalkotás
Hangos olvasás
Beszélgetés, véleményalkotás

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1 Szülők támadása

20 perc

5.1a Hogy folytatódik?

A pedagógus olvassa fel **Nógrádi Gábor – Nógrádi Gergely: A másik felet is meg kell hallgatni** című novellájának első felét cím nélkül az „...elege lett a felajzott szülők szitkozódásából” mondat végéig!

A gyerekeket osszuk négyfős csoportokra (párok forduljanak össze), és közösen próbálják kitalálni, mi lett a történet vége! Hallgassunk meg néhány változatot!

10 perc

5.1b Mi a véleményed?

A gyerekek közösen olvassák el a szöveggyűjteményből a befejezést! Majd beszéljünk a szövegről!

10 perc

JEGYZETEIM

- Meglepett-e a történet vége? Miért igen, miért nem?
- Ki, kik voltak ebben a történetben az igazi bűnösök? Miért?
- Mit gondoltok, miért „ugrottak” rá a szülők Gergőre?
- Hogyan tudták volna javátenni ezt a helyzetet?
- Mit jelent az, hogy „a másik felet is meg kell hallgatni”?

Vedd figyelembe!

A közös olvasás történhet osztálykeretben felváltva, hangos olvasással. De maradhatnak a gyerekek négyfős csoportokban, és olvashatnak így egymásnak.

Ha az osztály érzékeny rá, elvihetjük a beszélgetést a hamis (társadalmi) sztereotípiák irányába is. Minden osztályban van kirekesztett gyerek (szegény, más etnikumú, fogyatékkal élő vagy SNI-s, ADHD-s). A feladat lehetőséget ad arra, hogy beszéljünk ezekről a problémákról, áttörjük a sztereotípiákat, és közelítsük egymáshoz a feleket.

5.2 Szereplők nevében

Négyfős csoportokban „hangosítsátok ki”, mondjátok ki hangosan Gergő, a szülők és a másik két gyerek gondolatait!

Mit érzett, mit gondolt

- Fatima, amikor megvádolta Gergőt?
- az anyukája, amikor Fatima elmondta, hogy szerintem mit tett Gergő?
- Gergő, amikor megvádolták?
- Gergő anyukája, amikor rátámadtak a szülők?

Mondjátok ki, mit gondolt, mit érzett Fatima, Fatima anyukája, Gergő, Gergő anyukája, amikor kiderült az igazság?

Vedd figyelembe!

Lehet, hogy a gyerekek nehezebben élik bele magukat a szülők élethelyzetébe, de érdemes megpróbálkozni vele!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Szöveg értelmezése, empátia fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

„Belső beszéd” a szereplők nevében

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A szólás vizuális megjelenítése mértani formákkal, absztrakt képpel. Lényegkiemelés képi és fogalmi szinten.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Képkalkotás mértani formákkal
Jelkép verbális értelmezése, véleményalkotás
Bibliai párhuzamok megismerése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK**EHHEZ A FELADATHOZ?**

Páronként egy logikai készlet

5.3 Fekete bárány

Mit jelent az a szólásértékű kifejezés, hogy „fekete bárány”? Mi lehet az eredete? Képzeljétek el, hogy modern művészek vagytok, akik csak színes geometriai formákkal ábrázolhattok! Párban vegyetek elő egy logikai készletet, és alkossatok meg egy ábrát, ami a fekete bárány helyzetét mutatja a közösségben (nem szükséges az összes elemet használni)!

Ha készen vannak a gyerekek, szóban mutassák be az ábrájukat!

Most alakítsátok át úgy az ábrát, hogy azt mutassa: a fekete bárányt is meghallgatja és elfogadja a közössége!

Mondjátok el erről az ábráról – a fekete bárány helyzetéről – a véleményeteket!

Variáció

Ha az osztályban probléma a kirekesztés, és a gyerekek nyitottak rá, akkor ez a tanegység akár egy „kibeszélő” óra is lehet. Természetesen nem abban az értelemben, hogy a „fekete bárány” fejére olvassuk a „bűneit”, hanem lehetőséget teremtünk arra, hogy közösen végigbeszéljük a problémákat, megértsük a különböző nézőpontokat, és közelítsük egymáshoz a véleményeket. Így a tanegység 2x45 perces is lehet.

Kapcsolódó

A „fekete bárány” kifejezésnek van egy bibliai párhuzama is: az ószövetségi törvények szerint minden évben két bakot áldoztak Istennek a zsidók a saját vétkeikért (3Móz 16,7–10). Az egyik bakra „rávetették” a nép bűneit, kikergették a pusztába a démonokhoz, és így pusztulásra ítélték. Általában ez a bak – a „bűnbak” – fekete volt. A másikat feláldozták az áldozati oltáron, hálaáldozatként, hogy megbocsátott Isten a népnek. A „bűnbak” a „fekete bárány” szinonimája. A juh, bárány szintén áldozati állat volt. Jézus példázata a Jó pásztorról utalás arra, hogy az újszövetségi időkben már nincs szükség „bűnbakokra” vagy „fekete bárányokra”, mert Jézus magára vette mindannyiunk bűneit.

Mielőtt Jézust elítéli a Nagytanács, a farizeusok és főpapok már zúgolódnak maguk között ellene. Nikodémus ekkor így szól: „Elítéli-e az embert a mi törvényünk, míg ki nem hallgatták, és meg nem tudták tőle, hogy mit tett?” (Jn 7,51) – Ugye hasonlít az anya szavaihoz?

Csodás játék

45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, hittan, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

Ismert bibliai történetek felidézése kulcsszavak segítségével. Kapcsolatteremtés a bibliai kor és a mai kor gyerekvilága között a történeten keresztül. Jézus és a gyerekek kapcsolatának képi megjelenítése.

Áttekintő vázlat

6.1 Kulcsszavak	15 perc
6.2 Csodás játék	15 perc
6.3 Illusztráció	15 perc
Összesen	45 perc

Előkészületek

A csodatörténetek kulcsszókártyáit előre elkészítjük. Az illusztrációhoz a Jézus-alakot a sablon segítségével kivágjuk egy vagy több példányban, attól függően, hány csoportban szervezzük az órát. Szükség esetén a sablont fénymásolóval fel lehet nagyítani. A gyerekalakokhoz is találunk kivágható sablonokat, de dönthetünk a gyerekek önálló rajza mellett is, a rendelkezésre álló idő függvényében.

6. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Miklya Luzsányi Mónika:
Csodás játék

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

- Szöveggyűjtemény
- Internet, projektor, laptop, hangfal

Szókártyák
Ollók, színes papírok
Alaplap: A3-as vagy félíves karton
Sablonok a papírlánchoz

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1 Kulcsszavak

15 perc

Készítsünk annyi szókártyát Jézus három csodájával kapcsolatban, hogy minden gyereknek jusson egy! Rendezzék a gyerekek a szókártyákat a táblán a csodáknak megfelelően!

Szókártyák lehetnek például:

Kánai menyegző (János 2,1–11):

bor / víz / kőedények / Mária / szolgák / násznagy / vőlegény

Vihar lecsendesítése (Márk 4,35–41):

Genezáreti tó / csónak / tanítványok / este / vánkos / szélvihar / hullámok

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Téma felvetése, bibliai történetek felidézése kulcsszavaiak segítségével.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szavak csoportosítása

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Szókártyák

JEGYZETEIM

Jairus lányának feltámasztása (Márk 5,21–43):

kislány / betegség / halál / sírók / zsinagógai előljáró / Talitha kúmi! / felkel az ágyból

Te Jézus melyik csodáját próbálnád ki szívesen?

Variáció

A szókártyákat dugjuk el a teremben, és aki megtalálja, az felrakhatja a megfelelő helyre!

Vedd figyelembe!

A szövegfeldolgozás feltétele, hogy a gyerekek ismerjék a három bibliai történetet. Hittan szempontjából ez ismétlő órának számít.

Csak a megadott három csoda szókártyáit készítsük el, szükség esetén keressünk még szavakat a történetben! A csodák nevét írjuk fel a táblára!

6.2 Csodás játék

Mutassuk be a **Miklya Luzsányi Mónika: Csodás játék** című történetéből készült hangoskönyv első képét a Reftantáron!

Beszélgessünk arról, hogy vajon mi történhetet!

- Mit mondhat az anya a fiának, és viszont?

Mutassuk be a gyerekeknek a hangoskönyv videó változatát a 4:05 percig (a „felnőttként annyi csodát tett, hogy számon sem lehet tartani” mondatig)!

- Vajon hogyan fejeződhet be ez a történet? Találgassunk együtt!

Majd a gyerekek önállóan olvassák el a történetet a szöveggyűjteményből, és beszéljük meg, mi volt a jó megoldás a befejezésre, illetve melyik közelítette meg legjobban!

Variáció

A hangoskönyv interaktív változatának végén játékos feladatokat találhatunk, a gyerekek sorba rendezhetik a történet eseményeit.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Kapcsolat teremtése a bibliai kor és a mai kor gyerekvilága között.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Történet befejezése
Néma, értő olvasás

JEGYZETEIM

6.3 Illusztráció

Készítsük el a történet illusztrációját papírkivágással közösen!

A pedagógus készítse el a Jézust formázó alakot (lásd az alaksablont), a gyerekek pedig a gyerekalakokból álló papírláncot! Megtaláljuk a papírlánc készítésének lépéseit, letölthető alaksablonokkal együtt a Reftantáron!

Jézus alakját ragasszuk közösen egy nagyobb alaplap közepére, a gyerekek pedig a maguk készített papírkivágást Jézus köré ragasszák fel!

Variáció

Minden gyerek rajzoljon önállóan egy gyerekfigurát, vágja ki, és ragassza a Jézus-alak köré valahova! Így a gyerekfigurák személyesebbek lesznek, nem olyan sematikusak. Ez a megoldás időigényesebb.

Vedd figyelembe!

Az illusztrációt készíthetjük közösen az egész osztállyal. Ebben az esetben jó sok gyerekalak kerül Jézus köré, egy egész tábor. (Nem baj, ha egymást is fedik az alakok.) Dolgozhatnak a gyerekek csoportmunkában is, ekkor több Jézus-alakra lesz szükség.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Jézus és a gyerekek kapcsolatának képi megjelenítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Papírkivágás
Kompozíció kialakítása

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Ollók, színes papírok
Alaplap: A3-as vagy féli-
ves karton
Sablonok a papírlánchoz
Sablonrajz: Jézus-alak
elérhető a reftantar.hu-n.

7.

tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Haragkezelés játékkal, derűvel. A vers megismerése, értelmezése vita keretében, szintézis képalkotással.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Vers olvasása és értelmezése
Nézőpontváltás: szülői tanulás, feladatok, gondok
Kreatív írás: tananyaglista az életiskolából

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Oldjuk az iskolakezdés feszültségét játékos hangulattal, a nyár örömeinek, játékoságának megidézésével. A versek a nyelvjáték örömeivel teszik örömtelivé a tanulást.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Villámkérdések
Vers olvasása és értelmezése
Beszélgetés, véleményalkotás
Illusztráció készítése
Kreatív írás nézőpontváltással: egy fadiák gondolatai

Egyéb ötletek

FELADATOK LEÍRÁSA

7.1 Apa- és anya-iskola

Mi lenne, ha apa és anya is iskolába járna? – Bevezetesként megkérdezzük a gyerekektől, és beszélgethetünk róla kicsit.

Majd olvassuk el (egyénileg vagy közösen) **Markó Béla: Van-e ilyen iskola?** című versét!

- Milyen iskoláról van itt szó?
- Miért nem jár apa és anya ebbe az iskolába?
- „Nehéz a lecke” – Mit jelent ez?
- Mit gondoltok, valóban nehéz anyának és apának lenni? Mi okozza a nehézséget?

Ha nem is az iskolapadban, de anya és apa is sokat tanul az „élet iskolájában” arról, hogy mit jelent anyának és apának lenni. Írjatok egy listát, mi a tananyag az élet anya- és apa-iskolájában (egyéni vagy kiscsoportos munka)!

7.2 Suli hava, faiskola

7.2a Suli hava

Villámkérdések:

- Melyik évszaknak van hava? ...virága? ...gyümölcse? ...szele? ...öröme?
- Melyik hónapnak van jege? ...forrósága? ...ünnepe?
- Mit jelent a karácsony hava? ...pünkösdi hava? ...Szent Mihály hava? (A december, május, szeptember régi nevei)
- Minek a hava (hónapja) még a szeptember? Milyen nevet adhatnánk neki?

Olvassuk el **Vörös István: Suli hava** című versét!

- Mit jelent a nyitó mondat? Ki kérdi és miért? (Ki a versbeszélő?)
- Mi a véleménye az iskoláról, a tanulásról és a nyárról?
- Kiket küldene az iskolába?
- Mi a véleményetek az utolsó mondatról? Igaz? Nem igaz? Indokoljátok is!
- Miért vált be a nyár?
- Mit gondoltok, játék közben nem lehet tanulni?
- Hogyan lehet a „nyarat” folytatni iskolaidőben is?
- Hogyan lehet/lehetne a nyári tanulási formát az iskolában gyakorolni?

JEGYZETEIM

Mindezekről jót beszélgethetünk a gyerekekkel, és kidolgozhatunk egy „nyár-stratégiát” az őszi iskolai napokra is.

7.2b Fasuli

Azt olvastuk az előbbi versben: „fáknak nyissunk faiskolát”.

- Azt hogy lehet?
- Milyenek képzele a versbeszélő a faiskolát?
- Tudjátok-e, valójában mi a faiskola?

Olvassátok el **Weöres Sándor: Faiskola** című versét, és figyeljétek meg, milyenek képzele a versbeszélő a faiskolát!

- Melyik a legviccesebb sor?
- Melyik a legérdekesebb?
- Melyik a legelgondolkodtatóbb? Miért?

- A fák miről álmodnak?
- Ők milyen iskolába szeretnének járni? Miért?

- Mit tudnak a fák, és mit tudnak a gyerekek (emberek)?

Készítsetek illusztrációt a vershez! Rajzoljátok le azt a képét, ami a legjobban megragadott!

Vagy írjátok le egy fadiák gondolatait arról, miért szeretne hús-vér (ember) diák lenni!

7.3 Édes gyerekem...

Mosonyi Aliz: Illemtan gyerekeknek című könyvének részleteit megtaláljuk a Reftantáron.

Ezek jó alapot nyújthatnak egy teljes drámaóra megtartására, mivel a szövegben olvasott szituációk nemcsak viccesek, hanem könnyen el is játszhatóak.

A gyerekek maguk is írhatnak hasonló illemtani tanácsokat.

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHÉZ A FELADATHOZ?

Rajzlap vagy írólap,
rajzeszköz

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Illemre nevelés, gyerekekhez közelítve.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Drámajáték
Kreatív írás: illemtani tanácsok

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Haragkezelés játékkal, derúvel. A vers megismerése, értelmezése vita keretében, szintézis képalkotással.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Önismereti játék
Vershallgatás
Beszélgetés
Illusztráció készítése
Vagy: zacskóbáb készítése, bábjáték

7.4 Nem vagyok méregzsák

Bevezető játék: Zsákbamacska

Papírtáskába vagy papírzacskóba üres cédulákat teszünk. Minden gyerek húz egy zsákbamacska-cédulát. A cédulán nem talál semmit. Írja rá azt, amiért haragszik, vagy amiért nemrégiben (legutóbb) haragudott, illetve ami miatt veszekedett valakivel! Nevet nem kell ráírnia. Majd tegye vissza a haragos cédulát a zsákba! Ami most már nem is zsákbamacska, hanem méregzsák.

- Tudjátok-e, kit nevezünk méregzsáknak?

Hallgassuk meg **Miklya Zsolt: *Nem vagyok méregzsák*** című versét a Paulik Családi Zenekar előadásában (megtalálható a Reftantáron a tanegység linkjei között)!

- Mi mindenért mérgelődik a vers főszereplője? Igaza van-e abban, hogy mérgelődik?
- Hogyan kell kifejeznünk, ha valami nem tetszik?
- Milyen megoldásai lehetnek ennek? (Nem mindig tudunk változtatni. A problémákhoz való hozzáállásunk viszont rajtunk múlik.)

Illusztráció a vershez: Készítsd el egy méregzsák portréját! Papírkép, kollázs: színes papírok tépése, ragasztása.

Végül: méregzsák-képek bemutatása, a kezdő méregzsák-cédulákkal együtt megy a szelektív papír-hulladékgyűjtőbe.

Variáció

Zacskóbáb készítése: a méregzsák-portré egy papírzacskóra készül, amivel bábozhatnak is a gyerekek (a kezükre húzva).

A versmonológót is elmondhatja – elmoroghatja – a kézre húzott méregzsák.

7.5 Tanévnnyitó

Tanévnnyitóra a Reftantáron találunk további versválogatást, amiből egy-egy verset kiválaszthatunk szavalásra, de akár műsort is szerkeszthetünk. Ehhez érdemes válogatni a szöveggyűjteményben szereplő művek közül is, főleg a Gyerek-kuckó témáiból.

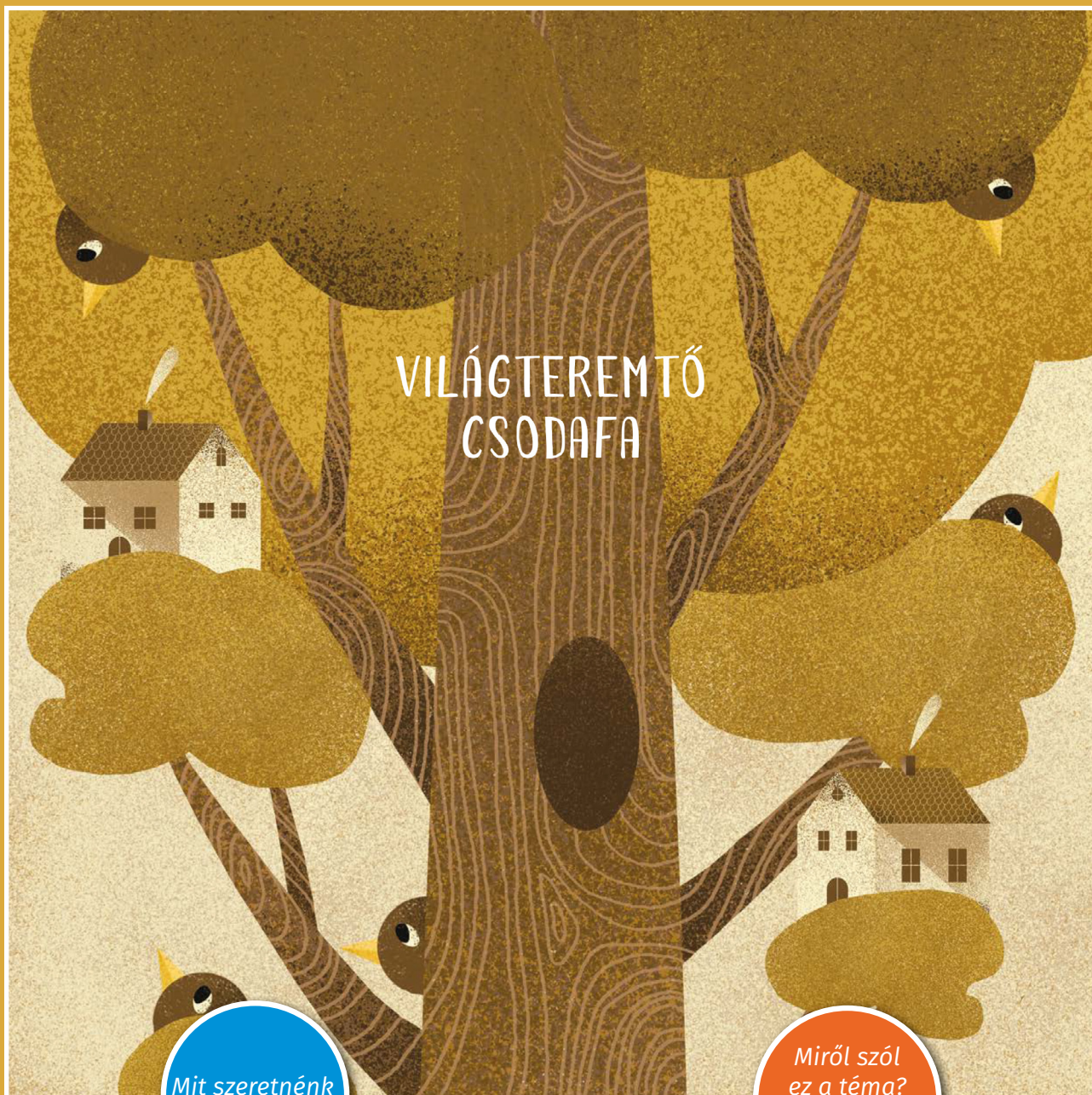
Ajánlott művek

Markó Béla: *Csigaiskola*

Szabó T. Anna: *Iskocka*

Szabó T. Anna: *Famese*

Weöres Sándor: *Kezdődik az iskola*

VILÁGTEREMTŐ CSODAFÁ

Mit szeretnénk
elérni?

Miről szól
ez a téma?
Miért fontos
nekünk?

A gyerekek éljék át, csodálkozzanak rá a teremttség csodájára! Fedezzük fel együtt Isten kéznymát a világban és magunkban! Értsük meg és éljük át, hogy mindannyian Isten teremtményei vagyunk!

A teremtett világ Istent dicséri, és velük az írók, költők is. Az ember teremtettsége: sokfélék vagyunk, mégis azonosak. Érzékenyítés: mindenki Isten teremtménye, bűnszintől függetlenül.

1.

tanegység

És szólt a szó...

3-4x45 perces komplex témanap
(magyar, kreatív szövegalkotás/írás, hittan,
vizuális kultúra, ének-zene, honismeret)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Bella István:

És szólt a szó

Benedek Elek:

Szép kerek almafa

Paradicsom mezejibe

(népdal)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

Internet, projektor,
hangfal

Írólap, rajzeszköz: színes

filc/ceruza

Szókártyák

Kotta és dalszöveg –

elérhető a reftantar.hu-n,

a szöveggyűjtemény

aloldalán

Kb. 30x30-as hullámpa-

pír vagy műszaki rajzlap

Festőeszközök, festék

(ajánlott: tempera)

Miről szól ez
a tanegység?

Isten teremtett világának dicsérete az irodalmi műveken és a népművészeti alkotásokon keresztül. A versekben megjelenő motívumok a magyar népi ábrázoló művészet alapelemei, amelyek biblikus üzenetet is tartalmaznak. A tanegységben a gyerekek a versek értelmezése mellett megismerhetik a festett kazettás református templomok mintakincsének néhány darabját, megérthetik jelentésüket, üzenetüket, majd maguk is alkothatnak egy hasonlót.

Áttekintő vázlat

1.1 Mi vagyok?	10 perc
1.2 És volt a szó	35 perc
1.2a Váltóolvasás	5 perc
1.2b Felolvasó színház	5 perc
1.2c Versértés, kreatív írás	25 perc
1.3 Szimbólumok	25 perc
1.3a Képjelek	10 perc
1.3b Református templomaink	15 perc
1.4 Paradicsom közepében	35 perc
1.4a Édenkertek	10 perc
1.4b Szép kerek almafa	10 perc
1.4c Paradicsom mezejében	15 perc
1.5 Kazettás mennyezet	75 perc
1.5a Képalkotás	60 perc
1.5b Galéria	15 perc
Összesen:	4x45 perc

Előkészületek

Ha van rá lehetőség, érdemes az asztalokat a terem falánál körben elhelyezni, a székeket pedig előtte. Amikor közös munka folyik, a gyerekek a terem közepe felé fordulva ülnek a széken, egyéni munkánál pedig megfordítják a székeiket az asztaluk felé. A festés eszközeit készítsük elő!

JEGYZETEIM

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Mi vagyok?

10
perc

A játék indítása:

Képzeljétek el, hogy egy különleges kiállításra kaptatok meghívást, ahol élő, mozgó szobrokat állítanak ki! Ti lesztek a szobrok! Alkossatok négy csoportot! Jelenítétek meg csoportonként közösen azt, aminek a nevét a szókértán találjátok!

Minden csoport kap egy szókértát, amit szoborkompozícióval meg kell jelenítenük. A szobrok mozoghatnak is!

A szavak szókértákon külön-külön:

hegy / Nap / csillag / tó

Ha a csoportok készen állnak, mutassák be szobraikat, a többiek pedig találják ki, hogy mit ábrázol a művük!

1.2 És szólt a szó

35
perc

1.2a Váltóolvasás

Olvassák el a gyerekek hangosan, versszakonként váltó olvasással

Bella István: És szólt a szó című versét!

5
perc

1.2b Felolvasó színház

Kik a vers szereplői? Az első sorokat ki mondja? (mesélő, narrátor)

Játsszunk felolvasó színházat! Ki melyik szereplő szeretne lenni?

A vállalkozó gyerekek válasszanak egy szereplőt a versből, és olvassuk fel szereposztásban is!

5
perc

1.2c Versértés, kreatív írás

Vizsgáljuk meg alaposabban a verset:

Karikázzátok be minden versszakban a szereplő nevét (hegy, Nap, csillag, tó, szó)!

Húzd alá versszakonként, hogy melyikből mi lehet (alvó kő, már nappal, csak fény, tűz gyöngye, kucorgó fény)! Mit jelent számukra ez a változás? (Kisebb lesz, közelibb, jelentéktelenebb.)

Keressétek meg szakaszonként, hogy ti – az olvasók – mivé tehetitek! Hogyan lehetséges ez?

25
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek éljék át, hogy képesek üzenetet átadni testük mozdulataival.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Kooperációs, mozgásos játék

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Szókérták

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A vers dramatikus átélése, képalkotó logikájának felismerése és alkalmazása kreatív írással.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Váltóolvasás
Dramatizálás
Kreatív szövegalkotás, versírás

JEGYZETEIM

Milyen szereplők lehetnének még a versben? Soroljunk néhányat! (Például: virág, tenger, szél, dal stb.) Ti melyik szereplők lennétek szívesen? Írjátok meg a versszakát! Tartsátok meg a vers eredeti formáját:

És szólt a/az (*valami*)
– Ha (*ilyen valami*) leszek,
(*hogy valami történjen velem*),
(*megteszed*)-e?

Az önként vállalkozó gyerekek olvassák fel a verseiket!

Vedd figyelembe!

A versírásnál nem kell kötött szótagszámra vagy rímes verselésre törekedni! Tartani kell viszont a sorszerkezetet és mondatformulát, amit a költő kialakított! Segítségképpen feltehetjük a táblára, vagy bevetíthetjük az állandó elemek szóképeit és a változó elemek kérdéseit:

- Mi?
- Milyen valami?
- Mi történjen?
- Mit teszel?

Példaként bemutatunk egy új versszakot is. Például:
És szól a felhő:

– Ha reggeli harmatcsepp leszek,
hogyan megtud, honnan jöttem,
az égre felnézel-e?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Tudjunk egyszerű képi jeleket alkotni, szimbólumok jelértékének felismerése.

Bepillantás a magyar nép szimbólumkincsébe, a kazettás mennyezetű templomok világába.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Kulcsszavak keresése
Szimbólumalkotás
Szimbólumok felismerése, azonosítása
Interaktív feladat

1.3 Szimbólumok

1.3a Kéjjelek

Meséld el a verset kéjjelekkel! Minden versszakban keresd meg azt a szó(képe)t, ami a szakaszt leginkább jelképezi! Rajzold is le olyan egyszerű jelként, mint egy számítógépes ikon, amiről mindenkinek az a szó jut eszébe! (Az ötödik szakaszban a szó, beszéd kéjjele lehet a száj.)

1.3b Református templomaink

Református templomaink közül talán a legszebbek a festett kazettás mennyezetű templomok. A kazetták mennyezetdíszítései ősi motívumokat rejtenek. Vajon megtaláljuk-e a motívumok között a Napot, a Holdat, a csillagokat, a tudás fáját? Használjuk a *Festett kazettás mennyezetek* című tankockát a Reftantár szöveggyűjtemény aloldalán!

25
perc

10
perc

15
perc

Vedd figyelembe!

A szimbólumrajzolásra azért kapnak kevés időt a gyerekek, mert a cél az, hogy egyszerű, de színes rajzokat készítsenek. Erre legjobb a 12 színű filctoll vagy színes ceruza, és bőven elég az öt szimbólumra egy darab írólap, hogy ne is akarják nagyobb léptékben kidolgozni a munkát. A zsírkrétával nem lehet elég finom vonalakat húzni.

Fontos, hogy a két feladat sorrendjét ne cseréljük fel! A gyerekek előbb saját maguktól alkossanak szimbólumokat, és csak ezek UTÁN nézzük meg együtt a népművészeti alkotásokat! Óhatatlanul is fel fogják ismerni a hasonlóságot saját műveik és a (sok-) száz éves műrecek között.

1.4 Paradicsom közepében

35
perc

1.4a Édenkertek

Több Paradicsom (Édenkert) ábrázolást is találunk festett kazettás mennyezetek képein.

Melyik bibliai történet jut eszetekbe a képekről?

Kik a szereplők?

Az *Édenkertben* című tankocka interaktív feladata segít feleleveníteni a bibliai történeteket.

10
perc

1.4b Szép kerek almafa

Olvassák el a gyerekek **Benedek Elek: Szép kerek almafa** című versének részletét (első két versszak)!

- Miben hasonlít ez a vers a képre?
- Miért írja az a költő, hogy „jó kedvében teremtette az Isten”? Mit jelent ez a szóolás?
- Miért „kerek” az almafa? Mit jelképez a kerekesség? (tökéletességet)
- Hol állt a tudás fája? (Édenkert)
- Mi a másik neve a kertnek? (Paradicsom)
- Mit gondoltok, van-e köze az igazi paradicsomhoz (a zöldséghez)?

10
perc

Vedd figyelembe!

A gyerekekben tudatosítsuk, hogy nem tudjuk, alma volt-e a tudás fájának gyümölcse! Valószínűleg azért lett általánosan elfogadott jelkép az alma, mert gömb formája a tökéletességet, piros színe az életet, édes íze a boldogságot jelképezi. A magyar paradicsom szó a latin *paradisum* szó átvétele, ami egy óperzsa szóra vezethető vissza. Ennek jelentése: körülkerített hely. Ilyenek voltak a főúri kertek is, ahol nálunk először a paradicsomnövény megtermett. A paradicsom hatalmas

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Írólap, rajzeszköz: színes
filc/ceruza

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Az (alma)fa, Paradicsom-kép szimbolikájának kibontása több művészeti ágon keresztül.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Bibliai történet felidézése
Vers önálló olvasása
Zenehallgatás, énektanulás

sikert aratott, amikor megjelent Európában, alakja az almára emlékeztette azokat, akik megismerték, ízét „mennyeinek” találták, innen származhat a bibliai névadás. Tehát a paradicsom zöldség kapta a nevét az Édenkertről.

1.4c Paradicsom mezejében

15
perc

Ismerjük meg a **Paradicsom mezejibe** című karácsonyi népéneket, amelyek kottáját és szövegét online találjuk meg a Reftantáron! Meghallgathatjuk Sebő Ferenc feldolgozásában vagy Takács Éva előadásában is (utóbbi esetében tisztábban követhető az ének).

- Figyeljük meg, miben hasonlít a Benedek Elek-versre!
 - Milyen gyümölcsöket terem Jézus keresztfája? Mire utalhat ez? (Húsvét, megváltás)
- Tanuljuk meg az éneket!

Variáció

10
perc

Kiegészítő feladatként feleleveníthetjük a bűneset történetét és annak következményeit. Ezt megtehetik a gyerekek az interaktív feladat képei alapján, vagy az idő rövideje miatt a pedagógus is összefoglalhatja. Vagy használhatjuk **A Bűneset történetét** a **Történetek a Bibliából** című kiadvány digitális segédanyagai közül, amelyet szintén megtalálunk a Reftantáron, a szöveggyűjtemény aloldalán is.

Vedd figyelembe!

A népszokásokkal való kapcsolódás miatt karácsonykor is tanítható ez a tanegység.

1.5 Kazettás mennyezet

75
perc

1.5a Képkötés

60
perc

A gyerekek fessenek egy-egy képet a kazettás mennyezetek mintájára! A saját „kazettájuk” lehetőleg valamelyik szimbólumot ábrázolja a megismertek közül, vagy a paradicsomkert ábrázolása legyen!

1.5b Galéria

15
perc

Kiállítás-rendezés, tárlatvezetés – egymás munkáinak megtekintése, értelmezése.

Vedd figyelembe!

Ha hullámpapírra dolgozunk, akkor a gyerekek által festett kazettákból könnyebben összeállíthatunk egy „kazettás mennyezetet”, illetve oldalfalat az osztályban vagy a folyosón. Ehhez előkészítésképpen hullámpapír dobozokból ki kell vágni annyi kb. 30x30-as négyzetet, ahány gyerek van.

Hullámpapírra fedőfestékkel: temperával vagy akrillal érdemes dolgozni.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Képzlet- és szimbólumalkotás fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Képkötés festéssel
Kiállítás-rendezés, tárlatvezetés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Kb. 30x30-as hullámpapír vagy műszaki rajzlap
Festőeszközök, festék
(ajánlott: tempera)

JEGYZETEIM

Ki vigyáz a világra?

45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, hittan, ének-zene)

Miről szól ez a tanegység?

Isten jelenléte a világban egyszerre valós és láthatatlan. Ám ezt nemcsak a gyerekeknek, hanem sokszor még a felnőtteknek sem egyszerű megérteni, mégis erre teszünk most kísérletet az irodalom eszközeivel.

Az óra a Teremtés Hetébe is beilleszthető.

Áttekintő vázlat

2.1 Templomtoronyban	20 perc
2.1a Harangjáték:	10 perc
2.1b Ha az erdő...	5 perc
2.1c Láblógázás	5 perc
2.2 Ki vigyázza a földet?	20 perc
2.2a Jelenlét - versértelmezés	10 perc
2.2b Anagrammák	5 perc
2.2c Találósok	5 perc
2.3 A Teremtő éneke, zenehallgatás	5 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

A tanegység egy teljes tanórával bővíthető, ezért a tervezés során gondoljuk át, hogy ezt vállaljuk-e! Bővítés esetén több előkészületre van szükség a festés és ritmusjáték miatt. (Részletesen lásd az Egyéb ötletek között: 7.1!)

2. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Géczi János: *Ha az erdő...*
Rónay György: *Jelenlét*
Találós kérdések
Miklya Zsolt: *A Teremtő éneke*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor, hangfal

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 Templomtoronyban

20
perc

2.1a Harangjáték

Utánozzuk a harangok, a harangnyelv mozgását, illetve kongását! Először csak fejfel, bim-bam, jobbra-balra. Azután a karunkat lengetve a törzsünk előtt, majd félfordulatot téve jobbra és balra.

10
perc

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

A gyerekek fedezzék fel, ismerjék meg a templomtorony, a harangszó szimbolikáját.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Ritmus- és mozgásos játék
Beszélgetés
Versértelmezés
(Ének)

JEGYZETEIM

Mit gondoltok, mire való a templomtorony, a harang?

- Harang: istentiszteletre hív
- Jelzi a delet, az időt, ünnepi alkalmakat (temetés, esküvő), veszélyt (tűz, ellenség)
- Torony: irányt mutat (messziről látszik, hogy egy településhez közeledünk)

Vedd figyelembe!

A déli harangszónál érdemes megemlíteni, hogy ez a szokás Hunyadi János nádorfehérvári diadalára emlékeztet. Hunyadi és Kapisztrán János 1456-ban súlyos csapást mért a török seregekre, amivel megállította a török inváziót.

VI. Sándor pápa 1500. augusztus 9-én úgy rendelkezett, hogy a harangszó az egész keresztény világban minden délben szólaljon meg, jelezve, hogy a kereszténység védelme, az összetartás minden időben és minden helyen fontos kötelesség.

2.1b Ha az erdő...

5
perc

Olvassuk fel a gyerekeknek **Géczi János: Ha az erdő...** című versét, és beszélgessünk róla!

- Vajon ki beszél a versben? Ki a főszereplő?
- Mit szeretne a fa tetején csinálni? Miben hasonlít fája a templomtoronyra?
- Mit gondoltok, meddig lehet ellátni a templomtoronyból? Be lehet-e látni az egész földet?

Régen a templomtoronyból vigyázták a közösséget, onnan figyelték, nincs-e valahol tűz, nem közeleg-e ellenség.

- A versbeszélő gyerek mire figyelne a fa-tornyából?
- Hogyan adná hírül az embereknek?
- Mi lenne az ő harangja?

2.1c Láblógázás

5
perc

Ismeritek a láblógázást? Ki lógázta már a lábát egy faágon? Ki lógázta egy mászókán? Vagy valami máson?

Most ülünk fel a padra, asztalra, és láblógázva (lábunkkal előre-hátra kalimpálva) „kongassuk” és mondogassuk a harang hírét:

Itt a / dél és / itt az / este.

Hasonló ütembontással fogalmazzunk meg hasonló haranghíreket! Például:

Itt a / húsvét / itt az / ünnep.

Eskü/vőre / hív a / bim-bam.

Hosszabb szavak esetében sűrítethetjük a ritmust az ütemen belül. Például:

Itt a ka/rácsny / itt a / húsvét.

Eskü/vőre / hív a ha/rangszó.

Variáció

Ha a gyerekek ismerik a „Szólnak a harangok a toronyban...” kezdetű keresztény gyermekdalt, a harangmozgáshoz ezt is énekelhetjük.

Vedd figyelembe!

Sűrűbb és ritkább lábütemméréssel is dolgozhatunk:

- sűrűbb: minden tá-értékre előre vagy hátra mozdul a láb,
- ritkább: ütemenként mozdul előre vagy hátra a láb.

20
perc

2.2 Ki vigyázza a Földet?

2.2a Jelenlét

Géczi János megfogalmazta azt a vágyat, hogy milyen jó lenne vigyázni az egész világra.

- Ki az, aki képes ezt megtenni?
- Miért képes erre Isten?

Keressük a választ **Rónay György: Jelenlét** című versében!

Soroljuk fel, mi mindenben van jelen Isten a vers szerint! Kövessük a vers mozgásait:

Nézz föl az égre...

Pillants körül...

Áss le a föld alá...

- Hol mivel találkozol, mit látsz, amiben Istenre bukkanhatsz a költő szerint?
- És szerintetek? Ti hol, miben tapasztalhatjátok meg Isten jelenlétét leginkább?
- Mit jelent a záró két sor? Hogy lehet ez egyszerre? Hát nem ellentmondás?

2.2b Anagrammák

Látható és láthatatlan ellentétére épül az anagrammajáték is (a látható jelentés mögött ott rejlik a láthatatlan alapszó).

A táblára írjuk fel:

TESZT ÉRME

Mi lehet ez valójában? A szóban minden betű benne van, csak nem a megfelelő sorrendben. Milyen szó van benne elrejtve? Sokak számára ebben van Isten leginkább jelen:

TERMÉSZET

10
perc

5
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Ráismerés Isten jelenlétének paradoxonára a világban.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers egyéni olvasása, értelmezése
Beszélgetés a versről, Isten jelenlétéről
Nyelvi játékok: anagramma, találós kérdés

Isten mindenütt jelen van, és sok mindenben megnyilvánul, mégsem látható egyértelműen. Mi mindenben van még jelen Isten? Miben ismerhetünk a jelenlétére? Fejtsük meg!

EZER TEST (szeretet)
KEZET ÜGYEL (gyülekezet)
AGÁR STÁB (barátság)
ÉGITEST SÉRV (testvériség)
MESÉS ÁG EGYESÍT (egymás segítése)

Vedd figyelembe!

Ha az anagramma túl nehéz a gyerekeknek, vagy még sohasem próbálták, akkor betűkirakóval próbálhatnak értelmes szavakat kirakni a táblára írt szavak betűiből.

Variáció

Néhány próbajáték után megfordíthatjuk a dolgot: adjunk a gyerekeknek szavakat, és készítsenek belőlük ők anagrammát!

A felsorolt anagrammákat, csak példaként adtuk. A SZTAKI anagramma-készítő programjával bármilyen magyar szóból készíthetünk anagrammát, ez elérhető a Reftantáron.

A programba beütni kívánt szavakat érdemes az óra előtt kipróbálni, ugyanis a program nem szűr, vulgáris, illetve nemiségre utaló szavak is előfordulhatnak, ha a betűk variációja azt adja ki.

2.2c Találósok

A találós kérdésekben is egy jelentés van elrejtve. Mi rejlik a Reftantáron elérhető találósokban?

Villámkérdésként adjuk fel a fejtörőket, lássuk, kinek vág gyorsan és jól az esze! A választ adhatják a gyerekek frontálisan, de lejegyezhetik a megoldásaikat papírra írva is, amit a végén értékelünk.

5
perc

2.3 A Teremtő éneke

Hallgassuk meg **Miklya Zsolt: A Teremtő éneke** című versének feldolgozását a Paulik családi zenekar előadásában a Reftantárról!

Vedd figyelembe!

A vers az 50. zsoltár 10–12. verseinek parafrázisa.

5
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Isten jelenlétének dicsérete.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Zenehallgatás

JEGYZETEIM

Minden, amit alkotott, jó

2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, hittan, vizuális kultúra, testnevelés)

Miről szól ez a tanegység?

Sok mindentől függ, hogy mit szeretünk, és mit nem, de még az is, hogy mit tartunk jónak. Az óra keretein belül a gyerekek be-számolhatnak minderről, és végigélhetik, hogy amit Isten alkotott, mind jó. A mozgás örömeiben pedig felfedezhetik, milyen jó, hogy Isten megalkotott minket. A tanegység a Teremtés Hetébe is beilleszthető. (Lásd még Egyéb ötletek: 7.2!)

Áttekintő vázlat

3.1 Mindent szeretek	30 perc
3.1a Személyes választások	10 perc
3.1b Soroló, rímkereső, rímalkotó	20 perc
3.2 Mi az a jó	15 perc
3.3 Minden, amit alkotott, jó!	45 perc
3.3a Hét szuper nap	10 perc
3.3b Teremtés-ugróiskola	35 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

Válasszuk ki a megfelelő helyet az aszfaltrajzhoz! Ha nem tudjuk megoldani, vagy közbeszól az időjárás, készüljünk a tantermi rajzoláshoz zsírkrétával, fehér műszaki karton négyzetlapokkal!

3. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Nagy Bandó András:
Mindent szeretek
Kollár Árpád: jó
Miklya Luzsányi Mónika:
Hét szuper nap

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

Aszfaltrkréták

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1. Mindent szeretek

3.1a Személyes választások

A pedagógus villantson fel képeket, vagy soroljon olyan dolgokat, melyeket vélhetőleg nagyon szeretnek, vagy éppen gyűlölnék a gyerekek! Kézfenntartással jelezzék, hogy ki szereti, ki nem!

Egy rövid beszélgetésben engedjük megnyilatkozni a gyerekeket arról, hogy ők mit választottak, és miért!

- Mi az, amit jobban szerettek?
- Miért?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek személyes megnyilatkozása, az ízlésbeli különbségek észrevétele. Egyszerű rímek felismerése, alkotása szóban, „zsibongó” élménnyel.

JEGYZETEIM

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szavazás
Beszélgetés
Rímkereső, rímalkotó
játék

Variáció

Az ilyen típusú feladatokhoz érdemes a gyerekeknek szavazólapokat kiosztani. Minden gyerek két lapot kap, egy pozitív jelűt és egy negatívát. Ezek lehetnek egyszerű piros és zöld lapok, vagy olyanok, amelyeknek az egyik oldalára egy mosolygó fej (Smiley), másik oldalára egy szomorú van rajzolva.

20
perc

3.1b Soroló, rímkereső, rímalkotó

Nagy Bandó András versbeszélője sok mindent szeret. Lássuk, mit is!

A gyerekek soronként váltva, láncban olvassák fel hangosan **Nagy Bandó András: Mindent szeretek** című versét!

Keressünk a versben a rímeket! A pedagógus felolvas egy szót, a gyerekek kórusban rávágják a párját.

Észrevettétek, hogy a legtöbb rímszó milyen kérdésre válaszol? (Várjuk meg, tudja-e valaki!) Többségük a mit, kit kérdésre válaszoló tárgyragos főnév.

Keressünk/alkossunk hasonló rímpárokat! Mi rímel például arra, hogy bokrot, epret, vércsét, kabátot? (Csokrot, szedret, mércét, barátot.)

Keressetek ugyanezekre a szavakra olyan rímpárokat, amelyek nem tárgyragos főnevek! Például bokrot/kotlott, epret/meglett, vércsét/érsék, kabátot/ na, látod. Keressetek rímszavakat párban! Egyikőtök mond egy szót, valamit, amit szeret, a padtársa pedig rávág egy rímet. A páros rímkeresés során nem fontos tárgyragos szavakat mondani.

Vedd figyelembe!

A rímkereső játék során egyszer a memória, másszor a kereső olvasás segít. A pedagógus találmra olvas, hol innen, hol onnan egy sorvégi szót, aminek rímpárjára vagy emlékszik valaki, vagy szemével pásztázva keresi a válaszoló szót. Gyors váltásokkal, a megfejtést nyugodtan bekiabálva érdekes a játék.

A rímalkotó játékot először frontális, majd páros játékként szervezzük! A párok szimultán egymás mellett játszanak, ezért lesz némi zsidongás a teremben. De ez a játék lényege, Nagy Bandó András verse is zsidong: annyi mindent szeret, hogy nem győzi sorolni.

A pároknak a játék végén nem kell eredményeikről beszámolni.

Néhány szó gondot jelenthet a gyerekek számára. A szómagyarázathoz használhatjuk az ehhez a műhöz készített (differenciálásra is alkalmas) párosító tankocskát a Reftantárról.

3.2 Mi az a jó?

15
perc

Olvassák el a gyerekek némán, magukban **Kollár Árpád: jó** című versét! Gondolkozzatok el azon, hogy mi miért lehet jó a versben beszélő gyerek számára! Olvassuk el úgy a vers egyes sorait, illetve állításait, hogy indokoljuk is! Például: a bodobácsok kijönnek a napra, és ez jó, mert szeretem nézni, ahogy futkároznak a fű között.

A vállalkozó kedvű gyerekek soronként, állításonként olvassák a verset, és fűzzék hozzá az általuk kitalált indoklást!

- Próbáljuk megfogalmazni közösen, hogy mitől jó valami, és mitől rossz!
- Egyáltalán, mi az, hogy jó?
- Miért nehéz ezt megfogalmazni?

Vedd figyelembe!

Egyes sorokat több állításra is lehet bontani és így folytatni. Például: ősszel lenni a legjobb, mert... / de tavasszal sokkal jobb, mert...

A beszélgetéssel nyugodtan eljuthatunk a gyerekekkel odáig, hogy a jó gyakran a helyzettől és a személyes viszonyunktól függ. De rájöhethetünk arra is, hogy mindenben van valami jó, hogy a sok jó valahogy ott rejlik a dolgokban, a világban, mint Isten mosolya.

3.3 Minden, amit alkotott, jó!

45
perc

3.3a Hét szuper nap

A pedagógus olvassa fel **Miklya Luzsányi Mónika: Hét szuper nap** című szövegét! A gyerekek kövessék a szöveg elején lévő instrukciókat, majd hallgassák meg a történetet!

- Figyeljék meg, hogy Isten mi mindent tartott jónak!
- Mi mindenre mondta azt, hogy jó?

10
perc

3.3b Teremtés-ugróiskola

A gyerekek az udvaron hetes csoportokban alkossanak meg aszfaltrajzzal egy-egy Teremtés-ugróiskolát: az ugróiskola hét mezőjében alkossák meg egy-egy teremtés-nap képét! Majd tegyék élővé: próbálják is ki az ugróiskolát! Ha az osztály létszáma nem héttel osztható, akkor egy gyerek két kockát is rajzolhat. Mintát találunk a Reftantár szöveggyűjtemény aloldalán.

35
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A „jó” fogalmának differenciálása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

A vers megismerése
Tény és indoklása
Fogalom körülírása

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A teremtés történetének újra átélése, transzformálása mozgásos játékbá.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Bibliai történet megismerése
Aszfaltrajz (krétarajz):
ugróiskola (képregény)
teremtésmezőkkel

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Aszfaltkréta
(Karton, zsírkréta)

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A második órát kezdhetjük eleve az udvaron, ha van hova leülni a gyerekeknek, amíg felolvassuk a történetet.

Variáció

Ha rossz az idő, ugróiskola helyett a gyerekek rajzoljanak képregényt a teremtés hét napját külön-külön képkockákon megelevenítve! A képek laminálás után a padlóra rögzítve (például szigetelőszalaggal, hogy ne csússzon) szintén használhatóak ugróiskolaként.

Én vagyok

1x vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, etika)

Miről szól ez a tanegység?

Ön- és társismeret fejlesztése költői képek segítségével. A vers feldolgozása kitűnő csoportépítő alkalom, amire nyugodtan számíthatunk egy dupla órát is.

Áttekintő vázlat

4.1 Mi lennék?	10-45 perc
4.2 Mi vagyok, és mi nem?	35-45 perc
4.2a Nem én	20 perc
4.2b Önjellemzés	15-25 perc
Összesen:	1-2x45 perc

Előkészületek

A bevezető játékhoz vagdossunk névjegy méretű cédulákat, és keressünk egy alkalmas kalapot!

4. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Krusovszky Dénes:
Nem én

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

Cédulák
Kalap

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Mi lennék?

10-45 perc

Minden gyerek kapjon egy kis lapot, amire írja rá, hogy ő milyen természeti jelenség lenne! Ne azt, hogy mit kedvel a legjobban, hanem, hogy mihez hasonlít leginkább. Például, ha valaki gyakran dühös, akkor lehet vulkán vagy vihar, ha fecske-locska, akkor patak, ha mosolygós, akkor napsugár stb.

Ha ez nehéz a gyerekeknek, akkor választhatnak maguknak állatot is. (Milyen állat lennék?)

A cédulákat dobják bele összehajtva a kalapba! Az első játékos kihúzza egy cédulát, elolvassa, ami rá van írva, és elmondja, hogy az adott természeti jelenség alapján milyennek képzelel el azt a gyereket, aki a cédulára írt.

A cédulát író gyerek felfedheti kilétét, de ezt nem szabad kötelezővé tenni!

A játékosok nem húzhatják ki előre a cédulákat, hanem azonnal kell reagálniuk a szóra, amit a cédulán meglátnak.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Társ- és önismeret játékos fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Projekciós játék

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Cédulák, íróeszköz
Kalap

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A társ- és önismeret fejlesztése költői képek segítségével.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

A vers költői képeinek értelmezése
Önjellemzés írása a költői képalkotás logikájával

Vedd figyelembe!

Ha tartani akarjuk a negyvenöt perces órát, akkor az első feladatra nem szánhatunk túl sok időt. Ebben az esetben csak néhány, találmásra kihúzott cédulát olvassunk fel, és beszéljünk róla! A feladat így is eléri a célját, hiszen minden gyerek végiggondolja, milyen is ő valójában.

Ha van elég időnk, ez a feladat mélyebb beszélgetéseket indukálhat, ami felülelhet akár egy teljes órát is.

35-45
perc

4.2 Mi vagyok, és mi nem?

4.2a Nem én

20
perc

Eddig arról beszélgettünk, hogy mik lennénk. Most egy olyan verset fogunk megismerni, amelyben valaki az ellenkezőjéről beszél. Olvassátok el **Krusovszky**

Dénes: Nem én című versét!

- Mely sorok voltak a legérdekesebbek, legfurcsábbak?
- Szerintetek ki beszél a versben: Felnőtt vagy gyerek? Fiú vagy lány? Kb. milyen idős lehet?
- Mit jelenthet az, hogy a kavics nem én vagyok? Milyen a kavics? (kicsi, gömbölyű, kemény) Milyen lehet a gyerek, ha nem kavics? (nagy, magas, puha – vagy legalábbis nagyobb, magasabb, puhább)

Néhány sor közös értelmezése után kérjük meg a gyerekeket, hogy olvassák el újra a verset, és válasszanak ki legalább egy sort, ami rájuk jellemző! Ami a legközelebb áll hozzájuk. A választásukat jól gondolják végig, hogy tudják indokolni is!

Hallgassuk meg a vállalkozó gyerekek verssorait és indoklásait!

Vedd figyelembe!

Krusovszky Dénes: *Mindenhol ott vagyok* című verskötetéből kiderül, hogy a versbeszélő nyolcéves fiú, de egy kicsit „koravén”, tehát nyugodtan magukénak érezhetik 9-10 éves gyerekek is a gondolatait. A lányok is. A versben nincs egyetlen olyan gondolat sem, ami inkább a lányokra vagy a fiúkra jellemző.

4.2b Önjellemzés

15-25
perc

Írjatok magatokról állításokat és tagadásokat a vers segítségével! Mik vagytok és mik nem vagytok?

Összegzésként a szövegeket fel is olvashatják a vállalkozó gyerekek, és megbeszélhetjük, hogy valóban jellemző-e az illetőre, amit magáról írt.

Vedd figyelembe!

A felolvasásnál különösen ügyeljünk a csoport és a gyermekek érettségére, érzékenységére! Csak önkéntes alapon, és csak az olvasson fel, aki nem fog megbánni, megsérülni az önértékelésében!

JEGYZETEIM

Színes világ

Választhatóan 1x vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, ének-zene, természetismeret, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

A színek „eredetének” megismerése, a versek illusztrálása textilkollázzsal.

Áttekintő vázlat

5.1 Ha a világ rigó lenne	15 perc
5.1a Címadás	5 perc
5.1b Ha a világ rigó lenne	5 perc
5.1c Vers és címlap	5 perc
5.2 Honnan vannak a színek, teremtésmese 25-30 perc	
5.2a Volt egyszer egy sötétség	5 perc
5.2b Világosság-színek	5 perc
5.2c Teremtés-mese	15-20 perc
5.3 Világkötény-textilkép	45-60 perc
5.3a Képalpaltás	30-40 perc
5.3b Galéria	15-20 perc

Összesen: 1-2x45 perc (+ szünet)

Előkészületek

Készítsük elő a fénytöréshez szükséges demonstrációs eszközöket (a fizikaszertárban biztosan van, kérjük hozzá egy szaktanár kolléga segítségét), és készüljünk fel a kísérlet bemutatására, illetve a videofilm(ek) vetítésére!

A textilkollázshoz textil- és fonalmaradékokra lesz szükségünk.

Ezt érdemes már előre gyűjtögetni, akár úgy is, hogy megkérjük a gyerekeket, hozzanak be (szigorúan tisztára mosott és felvágott) textilmaradékokat (tehát a kistesó kinőtt pólóját köszönjük, nem kérjük), fonalmaradékokat, megkezdett gombolyagokat, selyemszalagokat, csipkéket stb. (Az összegyűjtött anyagot a későbbiekben is fel tudjuk majd használni a kollázskészítés feladataihoz.)

5. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Weöres Sándor: *Ha a világ rigó lenne*

Máté Angi: *Volt egyszer egy sötétség*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor, hangfal

Fénytörési kísérlet eszközei (ha van rá lehetőség)

Textildarabok, fonalmaradék

Ragasztó, olló

Műszaki rajzlap (javasolt méret: A3)

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Kép, zene, vers együttes élménye, véleményalkotással.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Címadás
Zenehallgatás
Vers és illusztráció összehasonlítása

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Fedezzük fel, hogy a fényben minden szín jelen van.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás
Prizmakísérlet
Videofilm megtekintése
Beszélgetés

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1 Ha a világ rigó lenne

5.1a Címadás

A Címadás tankockát nyissuk meg a Reftantáron!

- Mit láttok a képen?
- Milyen címet adnátok a verskötetnek, amelynek ez a grafika áll a címlapján?

Hallgassuk meg a gyerekek megoldásait! Aztán áruljuk el, hogy a verskötet címét a következő dal adta! Vajon miért?

5.1b Ha a világ rigó lenne

Hallgassuk meg együtt **Weöres Sándor: Ha a világ rigó lenne** című versét Koncz Zsuzsa előadásában a Reftantárról!

Dúdolhatjuk hozzá a dallamot.

- Mit gondoltok, mi lenne, ha az egész világ rigó lenne?

5.1c Vers és címlap

Szerintetek jó-e a címlap, illeszkedik-e a vershez, a cím gondolatához? Indokoljátok is a véleményeteket!

A címlapon Hincz Gyula, Kossuth-díjas grafikusművész illusztrációját láthatjuk, ami közel ötven évvel ezelőtt készült (1973-ban).

- Mit mond a kép, mit üzen a ma emberének?
- Szerintetek ma is megállja a helyét? Vagy le kellene cserélni?

Vedd figyelembe!

A gyerekek véleményére legyünk kíváncsiak, akik nyugodtan megfogalmazhatnak kritikát is, ha meg tudják indokolni!

5.2 Honnan vannak a színek?

5.2a Volt egyszer egy sötétség

A pedagógus olvassa fel **Máté Angi: Volt egyszer egy sötétség** című meséjét, majd beszéljük meg, hogy a mese szerint hogyan lettek a színek! Ki és milyen színeket adott a világnak? (a sötétség)

5.2b Világosság-színek

A Biblia szerint is kezdetben volt a sötétség, majd Isten megteremtette a világosságot (és nappalnak, illetve a sötétet éjszakának nevezte el).

JEGYZETEIM

Mutassuk meg a gyerekeknek egy prizma vagy videofilm segítségével, hogy a fényben minden szín benne van, a kék és a lila is!

A kísérlet bemutatása videofilmen is megnézhető a Reftantáron.

5.2c Teremtés-mese

A mese is arról szól, hogy a sötétség unatkozik egyedül, amíg bent él a mákgubóban. A mákszemek színéből teremt hát világot, amihez azért kell egy kis világosság is. Nézzük meg, hogyan ábrázolja ezt egy rajzfilm: Gellár Csaba animációs filmje!

- Mi ad fényt a mákgubó belsejében?

A film megtekintése után beszéljünk:

- Észrevettétek, mi volt a fényforrás a mákgubóban? (a Hold)
- Mi tetszett a filmben?
- Mi az, amit kékbe-lilába öltöztetett a sötétség?
- Mi az, ami a leginkább kék és lila lett? Milyen nevet kapott?
- Éjszaka van-e világosság? Mennyi? Mi a fényforrás?

Éppen csak annyi fény van, hogy színesnek, kéknek-lilának látjuk az éjszakát is, nem koromfeketének.

15-20
perc

5.3 Világkötény

5.3a Képalpalkotás

Készítsünk fonalképet vagy textilkollázst a két szöveg alapján „Világkötény” címmel! A kép lehet az egyik szöveg illusztrációja, ami egy kötényre, kötényformára elfér. De lehet a szövegek ihlette önálló alkotás is: a világ (világkép) egy kötényre írva-rajzolva, applikálva.

Érdemes olyan textileket vagy fonalakat választani, amelyek segítségével a gyerekek megtapasztalhatják a Máté Angi meséjében szereplő anyagminőségeket: bolyhos, rücskös, sima, habos, lyukacsos.

45-60
perc

30-40
perc

5.3b Galéria

Az óra végén rendezzünk a művekből kiállítást! Nézzék meg egymás munkáit a gyerekek, és mondják el, melyik tetszik legjobban, és miért! Mondják el saját képükről is, hogy mit ábrázol!

15-20
perc

Vedd figyelembe!

A gyerekek dolgozhatnak párban és önállóan is.

Összevont dupla óra esetén a feladatot kiadhatjuk már az előző magyaróra végén, szünetben pedig előkészíthetjük a termet a munkálkodásra.

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Fénytörés-kísérlet
eszközei vagy videofilm

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A szövegek illusztrálása
textilképpel.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Textilkép készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Textildarabok, fonalma-
radék
Ragasztó, olló
Műszaki rajzlap (javasolt
méret: A3)

6.

tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A versszöveg játékos és ritmikus átélése, beemelése a kiszámoló-repertoárba.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Diótörés, diómag szerkezetének megfigyelése
Képzeltjáték
Vers meghallgatása, értelmezése
Versolvasás párbeszédese-
desen
Ritmizálás, ritmusjáték

Egyéb ötletek

FELADATOK FELSOROLÁSA

6.1 Gyermekjáték

Törjünk diót a gyerekekkel, amihez válasszunk alkalmas helyszínt! Akár a szünetben is lehet, kint az udvaron.

- Milyen a dió belülről? Hogy néz ki a diómag? Milyen a felépítése/szerkezete? Képzeljétek el, hogy a dió egy mesebeli házikó:

- Hányan laknak benne?
- Kik a lakói?

Hallgassuk meg a gyerekek ötleteit!

Milyen választ kapunk **Kovács András Ferenc: Gyermekjáték** című verséből? Olvassuk fel a verset, érzékeltetve a párbeszédet!

- Kik a dió lakói?
- Mit csinálnak?
- És vajon kik beszélgetnek?

A gyerekek alkossanak párokat (maradhatnak együtt a padszomszédok is), és olvassák el maguk között párbeszédese-
desen a verset! (Nem baj, ha van egy kis zsidon-
gás a teremben.)

Néhány vállalkozó pár az osztály előtt is felolvashatja a versbeszélgetést.

Észrevettétek, milyen erős ritmusa van a versnek? Mint egy kiszámoló mondókának. A vége is erre utal. Olvassátok el most ütemezve úgy, mint egy kiszámolót! Ha kedvete-
tek van, meg is tanulhatjátok, és a játékaikban használhatjátok kiszámolóként.

Az „Úrdiódán, dáridón” kezdetű szakasz nyelvgyötrőnek is kiváló. Érteni se muszáj, ahogy a gyermekmondókák halandszaszövegei gyakran érthetetlenek. Ha mégis értelmezni akarjuk, beszéljük meg, mi az a dióda, dáridó, üst, katlan stb.!

Vedd figyelembe!

A vers 8 és 7 szótagos sorai ütemhangsúly szerint a következő ritmusképet mutatják:

- **Egy** dióban | **hány** tudós van?
- **Egy** dióban | **négy** a **bölc**s.

- **Kerge** bölcsek | **mért** tudósok?
- **Ó**raműre | **jár** eszük.

JEGYZETEIM

A kiszámoló mondókában a kezünk is „óraműre jár”, amikor az ütemmérőt mutatja. Lassú ütemmérővel a főhangsúlyos szótagokra üthetünk. Ha gyorsítani akarunk, akkor viszont minden ütemre két ütés esik, valahogy így (az erős/ütött szótagok vastag betűvel kiemelve):

- Egy dióban | **há**ny tudós van?
- Egy dióban | **négy** a bölcs.

Ez egybeesik a vers időmértékes ritmusrendjével, mivel a szótagok hosszúsága (rövid-hosszú: ti-tá) szerint is ritmizálható:

- Egy dióban hány tudós van? – U | – – | – U | – U
- Egy dióban négy a bölcs. – U | – – | – U | –

A vers meghatározó verslába a tá-ti értékű trocheus, amit tá-tá értékű spondeusok egészítenek ki. A gyerekek számára a verslábak nevét és jeleit nem kell közölni, számukra elég a tá és ti ritmusnevek használata. A gyors vagy sűrű kiszámolóban minden második (hosszú) szótagra ütünk:

tá-ti-tá-tá | tá-ti-tá-tá
tá-ti-tá-tá | tá-ti-tá

Amikor az ütemhangsúly és időmérték egyaránt érvényesül, azt szimultán versnek nevezzük.

Kapcsolódó

A 4. osztályos állami olvasókönyv kapcsolódó szövegei: Csoóri Sándor: Dióbél bácsi és Dániel András története Kicsibácsról és Kicsinéniről, akik egy kicsi dióban élnek.

6.2 Ökológiai lábnyomunk

A téma igen alkalmas a teremtésvédelem, ökológia témakörének kibontására. A Reftantáron megtalálható és letölthető egy teljes családi csendesnap vázlata (**Miklya Luzsányi Mónika: Az Úré a föld...**) az ökológiai lábnyom témakörében (25–33. oldal).

Vedd figyelembe!

A 33. oldalon megtaláljuk Paulik Ákos dalfeldolgozásának kottáját Miklya Zsolt: *A teremtő éneke* című verséhez. (A dal szerepel a *Ki vigyáz a világra?* című 2. tanegység végén.)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

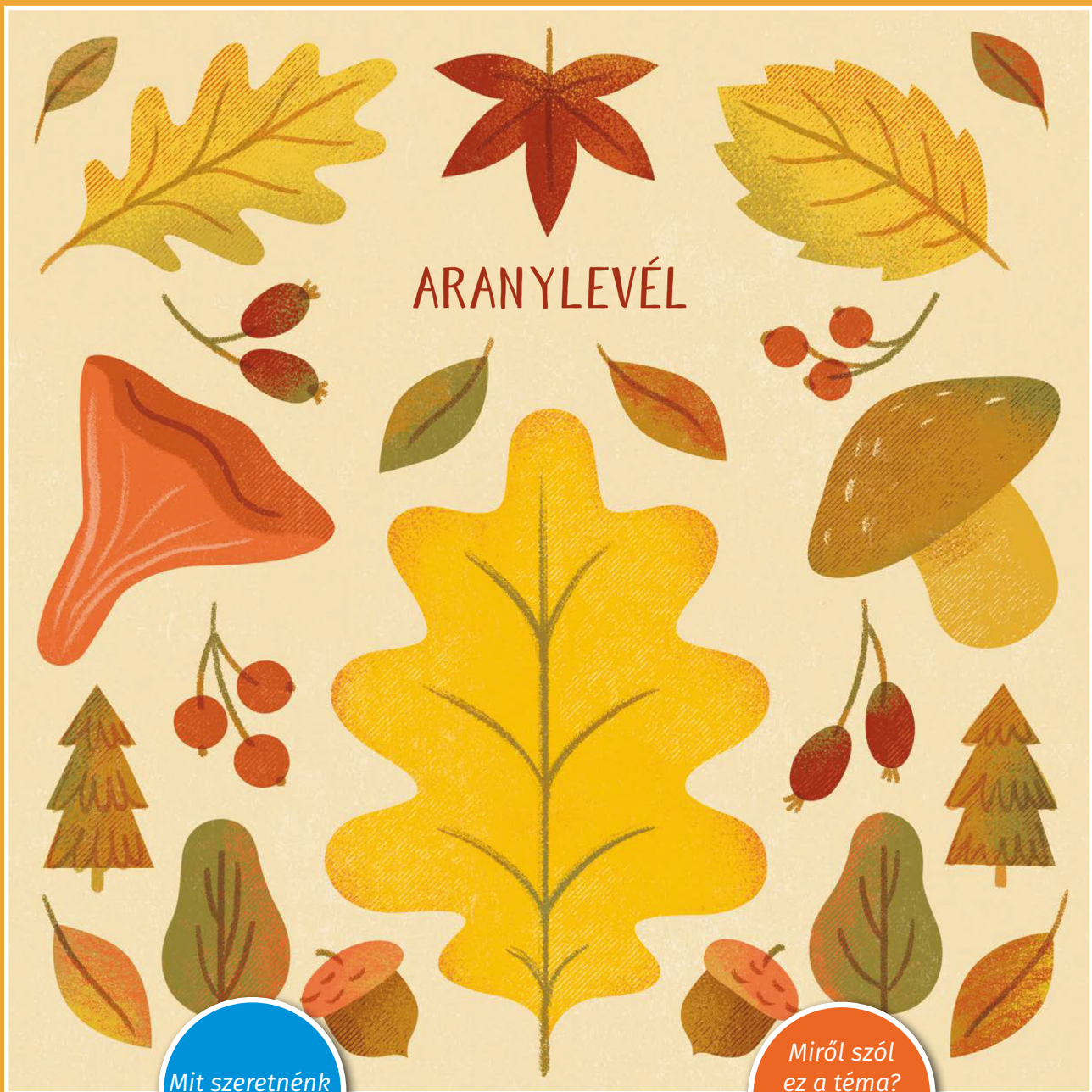
Érzékenyítés a teremtésvédelem, az ökológiai egyensúly, a fenntarthatóság irányába.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Családi csendesnap vagy délután: komplex program

JEGYZETEIM

ARANYLEVÉL

Mit szeretnénk elérni?

Miről szól ez a téma?
Miért fontos nekünk?

A gyerekek idézzék fel az őszi örömeit, ajándékaikat. Célunk az őszi gazdagságának megtapasztalása minél több érzékszerven keresztül. Lehetőséget szeretnénk adni egy családi teadélután megszervezésére is.

Az őszi ezer kincset tesz a lábaink elé. Érdekes ezeket a kincseket felidézni, elgondolkodni felettük, vagy éppen játszani velük.

Őszi szülinap

Választhatóan 1x vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, ének-zene, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

Az őszi hangulat megidézésén túl a születésnap ünneplése és az ajándékozás fontossága kerül előtérbe.

Áttekintő vázlat

1.1 Szülinapi ajándék	15-20 perc
1.1a Lufifújó bajnokság	5-10 perc
1.1b Beszélgetés	10 perc
1.2 A tölgyfa születésnapja	15 perc
1.2a Mit tudott a bagoly?	5 perc
1.2b Meseolvasás	10 perc
1.3 Köszöntő énekek	10-15 perc
Összesen:	45 perc

Választható tevékenység:

1.4 Őszi girland vagy Bagoly kalendárium/notesze	30 perc
1.5 Tölgydíszítés	10 perc
1.6 Ajándékozó természet	5 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

Minden gyerek számára szükség lesz egy könnyen felfújható lufira.

Ha a kézműves munkát, teremdíszítést is vállaljuk, le kell tölteni és kivágni a sablonokat, előkészíteni a szükséges anyagokat, eszközöket és magát a termet. Szükség esetén két héttel a foglalkozás előtt érdemes elkezdni a falevelek gyűjtését, préselését.

1. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Zelk Zoltán: A tölgyfa születésnapja
Már tapsoljunk,
újra vigadjunk...
Egyed Emese:
Ajándékosztás

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

Lufi minden gyereknek
Dal kottával
Sablonok
Színes papír
Olló, ragasztó
Fonal (girlandhoz)
Esetleg préselt falevelek
Felfújó lufik, levélfűzők
Zsineg, rajzszeg, Blu-tack

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Ráhangelődés a születésnap-témára.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Lufifújás
Koopérációs játék
Beszélgetés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Lufi minden gyerekeknek

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Válaszkeresés a mese által felvetett kérdésre, majd önálló olvasás és véleményalkotás.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mese befejezése szóban
Válaszkeresés
Néma, értő olvasás
Beszélgetés

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Születésnap ajándék

15-20
perc

5-10
perc

1.1a Lufifújó bajnokság

Születésnap partira készülünk, és egy születésnap partinak elengedhetetlen kelléke a lufi.

Mindenki kap egy lufit, ki tudja nagyobbra fújni?

Vedd figyelembe!

A feladat leginkább a motivációt, a jó hangulat megteremtését szolgálja. Ha úgy érezzük, hogy a gyerekek nem elég fegyelmezettek hozzá, el is hagyhatjuk, vagy áttehetjük a tölgyfa köszöntéséről szóló részhez.

10
perc

1.1b Beszélgetés

Te mivel köszöntened a legjobb barátodat?

Variáció

A feladat megoldható játékos formában is. Mindenki felírja egy cédulára, hogy mit adna a barátjának az osztályból. A cédulán csak az ajándékok szerepelnek, nevek nem. Kalapba dobjuk a cédulákat, és mindenki sorban húz egyet. Aki a cédulát kihúzta, nevezzen meg valakit, hogy szerinte kinek való a cédulán megnevezett ajándék, ki örülne neki, és miért! Mások is elmondhatják a véleményüket, és a cédula írója is elmondhatja, hogy kinek szánta, de hallgathat is, ha akar.

15
perc

1.2 A tölgyfa születésnapja

5
perc

1.2a Mit tudott a bagoly?

Zelk Zoltán: A tölgyfa születésnapja című meséjének elolvasása előtt a gyerekek hunyják le a szemüket, és képzeljék el, hogy a százesztendőös tölgyfa erdejébe megyünk! Hangosítsák ki, miket látunk-hallunk, a fa hogyan néz ki, milyen a gyökere, törzse, ágai, az ágak közt átvillanó fény, kik lakják stb.!

Majd a pedagógus olvassa fel a mese elejét a következő mondatig: „Törték is a fejüket, mi lenne a legalkalmasabb ajándék, de a bagoly ezt is tudta.”

- Vajon mit tudott a bagoly?
- Szerintetek mi lenne a legalkalmasabb ajándék egy százéves tölgyfának?
- Ti mit vinnétek neki?

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A mesében előfordulhat néhány olyan szó, amit nehezen értenek a gyerekek (kalendárium, indítványozás). Magyarázzuk meg ezeket úgy, hogy keressünk együtt rokonértelmű kifejezéseket!

1.2b Meseolvasás

A gyerekek olvassák el önállóan a mese hátralévő részét, és figyeljék meg, miért nem sikerült jól a közös ajándék!

- Miért volt mégis szép születnapja a tölgyfának?
- Ki, mit adott neki?

Olvasás után beszéljük meg a kérdéseket!

10
perc

1.3 Köszöntő énekek

Biztos mindenki ismeri a *Happy birthday to you...* kezdetű köszöntődalt, talán magyar szövegével is. Énekeljük el így:

Boldog születnapot, / boldog születnapot,
boldog születésnapot, / boldog születésnapot.

Most mindenki szöveg nélkül fütyülje, dúdolja, dűnnyögje, lalázza, trillázza, mint-ha egy madárkórus lennénk!

Tanuljuk meg, és énekeljük el közösen a *Már tapsoljunk, újra vigadjunk...* kezdetű, régi szép köszöntőéneket is, ami jóval a százéves tölgyfa születése előtt született! A dal kottával elérhető a Reftantáron.

Variáció

Ha kevés az időnk, énekelhetjük csak a gyerekek által jól ismert köszöntőt. A szövegfeldolgozó óra lezárható az énekléssel (45 perc), de köthető hozzá manuális tevékenység is (ismét 45 percben).

10-15
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Új köszöntőénekek megismerése vagy a régi ismétlése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Énektanulás, éneklés

30
perc

1.4 Őszi girland

A Reftantáron található sablonok segítségével a gyerekek színes papírból nyírjanak különböző színű és formájú faleveleket, majd ezeket fűzzék fel vagy ragasszák össze girlanddá! Ugyanezt préselt falevelekkel is megtehetik.

Variáció

Bagoly kalendáriuma/notesze

Tisztázzuk, mi az a kalendárium! Mi mindent jegyzett fel benne bagoly? Majd készítsünk mi is levélkalendáriumot!

Vágjuk ki a sablont több példányban (letölthető a reftantar.hu-ról)! Minden gyerek válasszon egy sablont, különböző, őszt idéző színes papírokra rajzolják rá, nyírják körbe, majd a levélnyélnél ragasszák egymásra a kivágott leveleket, hogy hajtogatható noteszt kapjanak!

10
perc

1.5 Tölgydíszítés

Nevezzük ki a terem egyik sarkát tölgyfának! A felfújott lufik és levélfüzérek segítségével díszítsük fel a sarkot, mintha egy ünnepi díszekbe öltöztetett tölgyfa lenne!

5
perc

1.6 Ajándékozó természet

Befejezésként, szintézisképpen felolvashatjuk **Egyed Emese: Ajándékosztás** című versét.

A tölgy, a kökény, az erdő minden fája és bokra, minden fűszála és madara kap és ad is ajándékot. Ha erdőben sétáltok, kirándultok, ti is kaptok.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Kézügyesség fejlesztése, őszi hangulat megidézésével a természetszeretet felkeltése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Papírmunka: girland vagy kalendárium, jegyzetfüzet készítése
Teremdíszítés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Színes papír
Olló, ragasztó
Fonal (girlandhoz)
Esetleg préselt falevelek

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Térszemlélet, téri képzelet fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Téralakító díszítés, dekoráció

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Felfújott lufik, levélfüzérek
Zsineg, olló, rajzszeg,
Blu-tack

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Szintézisként a vers képein keresztül a természet ajándékaira irányíthatjuk a figyelmet.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Értő verhallgatás

JEGYZETEIM

Itt van az ősz

4x45 perces komplex témanap
(magyar, ének-zene, tánc és dráma, kreatív írás,
vizuális kultúra)

Miről szól ez
a tanegység?

Az ősz szépségeinek felismerése, megmutatása a személyes élményeken és a versélményeken keresztül. Az empátia és drámai érzék fejlesztése.

Áttekintő vázlat

2.1 A levél két oldala	10 perc
2.2 Itt van az ősz	35 perc
2.2a Értő olvasás	10 perc
2.2b Őszi érvek	15 perc
2.2c Őszi falevél (Suttogó szél)	10 perc
2.3 Madarak	60 perc
2.3a Verspárbeszéd	10 perc
2.3b Vershangjáték	15 perc
2.3c Versnyomon	35 perc
2.4 Városi ősz	30 perc
2.4a Ősz-élmények	15 perc
2.4b Igazságosztó ősz	15 perc
2.5 Őszi lombhullás	45 perc
Összesen:	4x45 perc

Előkészületek

A videónézés, a megfelelő dal kiválasztása, hajtogatás és képalkotás előkészítése, hogy minden gördülékenyen menjen. Nem árt a hajtogatást előre kipróbálni, és akár fejből megtanulni. Az élő bemutató hatékonyabb a filmnél, ezért erre is felkészülhetünk.

2. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Petőfi Sándor: *Itt van az ősz, itt van újra*
Gryllus Vilmos: *Őszi falevél*
(Szilágyi Domokos: *Október*)
Nemes Nagy Ágnes: *Madarak*
Csukás István: *A várost teleszórja az ősz*

MIT KÉSZÍTSÉK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz
Papírok vagy kétszínű „levelek”

Internet, projektor,
hangfal

Barna karton vagy csomagolópapír
Színes origamipapír
Levélhajtogatás fázisrajzai

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek gondolják végig az őszt tulajdonságait.

Logikus gondolkodás fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Tulajdonságok keresése, csoportosítása

Érvek ütköztetése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Papírok vagy kétszínű

„levelek”

Íróeszköz

FELADATOK LEÍRÁSA

10
perc

2.1 A levél két oldala

Ahogy a falevélnek, úgy minden dolognak van színe és fonákja. Osszunk ki a gyerekeknek egy-egy falevelet, amit fordítsanak előbb a színére, aztán a fonákjára!

Ugye egyértelműen meg tudják állapítani, melyik milyen?

Ezután négyes csoportokban (két padban ülők forduljanak össze) beszéljék meg, hogy számukra az őszt mi a színe, és mi a fonákja! Vagyis: miért szeretik az őszt, és miért nem? Majd írjanak erről egy-egy listát!

Ha elkészültek, a csoportok egy-egy képviselője felolvashatja a listákat.

Miért szeretjük az őszt, és miért nem?

Előfordulhat, hogy egy bizonyos dolgot (például: eső, hidegebbre fordul az idő) az egyik gyerek/csoport pozitívnak értékeli, a másik negatívnak. Nem baj, ha ütköznek a vélemények, ha minden esetben érvekkel támasztják alá azokat.

Vedd figyelembe!

A gyerekek számára motiválóbba, ha nemcsak egy füzetlapra írnak, hanem valóban kapnak egy „levelet”, egy papírból kivágott falevélformát, amelynek van színe és fonákja: az egyik oldala színes, a másik fehér vagy fakó.

35
perc

2.2 Itt van az őszt

2.2a Értő olvasás

Olvassuk el versszakonként, váltó olvasással **Petőfi Sándor: Itt van az őszt, itt van újra** című versét!

- Miért szereti a költő az őszt? Keressük meg az erre utaló kifejezéseket!
- Mihez hasonlítja a földet, a természetet?
- Mit jelent a „reggele a kikelet” és a „lantomat megpenditem” kifejezés?
- Miért jelöli ilyen furán (hibásan?) a magánhangzókat: „ülj”, „szótlanúl”, „elvonúl”?

10
perc

2.2b Őszi érvek

A csoportok írjanak rövid érvelést a következő címmel:

Ősszel a természet nem hal meg, hanem csak alszik.

Olvassuk fel az érveléseket!

15
perc

Vedd figyelembe!

Az érvelés írása lehet, hogy nem megy egyszerűen, főleg, ha előtte még nem csináltak ilyet a gyerekek. Ebben az esetben a kis csoportok tartsanak ötletbörzét: ki mit gondol, miért igaz a fenti mondat? Majd közösen alkossanak meg néhány mondatot, ami azt erősíti, amit a költő mond!

JEGYZETEIM

2.2c Őszi falevél

10
perc

Hallgassuk meg **Gryllus Vilmos: Őszi falevél** című versének dalfeldolgozását a szerző előadásában, és nézzük meg a hozzá készült animációt a Reftantáron!

- Miért szólalnak meg a verssorok különböző hangon?
- Kik beszélgetnek a versben?
- Ki lehet a kérdező?

Olvassuk el a verset párbeszédesen, kórusban! Az osztály egyik fele lesz a kérdezőkórus (például az erdő madarai vagy a kiránduló gyerekek), másik fele a falevélkórus.

Ha jól megy a kórusolvasás, énekelhetjük is a verset, a videofilmmel együtt. (Halkan, hogy az énekes hangját is halljuk.)

Variáció

Suttogó szél

Nézzünk meg egy videofilmet, amin Joós Tamás énekmondó **Szilágyi Domokos: Október** című versét dolgozza fel, gyönyörű képekkel és gitárkísérettel! A hangulat, amit felidéz, kellően bevonja a gyerekeket a témába.

- Miért suttogva hallottuk először a verset?

Legyünk most mi is „suttogó szél”, és suttogva, halkan olvassuk együtt a Reftantárról kivetített verset! Vigyázzunk, fel ne ébresszük az alvó nyarat, alvó természetet!

Meghallgathatjuk Szilágyi Domokos: *Október* című versét Gryllus Vilmos előadásában is a *Dalok 1* című lemezéről (27. dal, Ősz szele zümmög címmel).

60
perc

2.3 Madarak

2.3a Verspárbeszéd

A következő vers is párbeszédes. Olvassák el a gyerekek magukban **Nemes Nagy Ágnes: Madarak** című versét! Figyeljék meg, kik lehetnek a beszélgető felek a versben! Majd beszéljük is meg ezt! Nem csak valós, hanem mesei személyekre is gondolhatunk. Beszéljünk arról is, hogy hol beszélgetnek a szereplők, miért, mikor!

10
perc

2.3b Vershangjáték

A gyerekek párban dolgozzanak! Beszéljék meg, hogy szerintük kik a vers szereplői, alakítsák ki a szituációt, osszák fel egymás között a szerepeket, majd készüljenek fel a vers dramatizált, hangos olvasására, mintha egy hangjátékot hallanánk!

A vállalkozó párok mutassák be a karaktereiket, és olvassák fel dramatizálva a verset!

15
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek éljék bele magukat a drámai szituációba, és folytassák a verset.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Drámai szituáció, szereplőkarakterek alakítása
Vers dramatikus felolvasása
Kreatív írás: vers, történet, mese

JEGYZETEIM

35
perc

2.3c Versnyomon

A gyerekek egyénileg vagy párban fejezzék be a verset: hova ment, mint látott, milyen kalandokat élt át a madarak után indult szereplő? Nemcsak verset, hanem mesét, prózát is lehet írni.

A vállalkozó gyerekek olvassák fel a műveiket!

Vedd figyelembe!

Kötött tanítási rend mellett az írások felolvasása átcsúszhat a következő óra elejére.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Valóságos és fiktív őszi élmények, képek felidézése a városból.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Vers olvasása és értelmezése
Véleményalkotás, vita

30
perc

2.4 Városi ősz

2.4a Ősz-élmények

Eddig kint voltunk a szabadban, természeti környezetben. De hogyan jelenik meg a városban az ősz? Miről lehet itt felismerni, hogy ősz van? A gyerekek beszéljenek ősz-élményeikről! (Faluhelyen élő gyerekek számára, ha nincs elég városi tapasztalatuk, ez most képzeletjáték.)

15
perc

Majd a pedagógus olvassa fel **Csukás István: A várost teleszórja az ősz** című versét úgy, mintha a saját ősz-élménye lenne! Kérdezze meg:

- Hogy tetszik ez az élmény?
- Mi a szép benne?
- Mi a különös?
- Mi a szomorú?

2.4b Igazságosztó ősz

Hogyan oszt az ősz igazságot? – Olvassák el a gyerekek magukban a verset, keressék a választ a kérdésre, majd beszéljük meg!

- Mi az, ami mégsem igazságos? (Gondoljunk az utcaseprőkre!)
- Szerintetek hol mutat jobban a sok aranylevél?
- Melyik a legszebb őszi helye a városnak?

A gyerekek mondják el a véleményüket, akár vita is lehet belőle!

15
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Finommotorika, kooperációs és kompozíciós készség fejlesztése.

45
perc

2.5 Őszi lombhullás

Félfíves barna kartonból vágjunk ki egy kopasz fát, vagy rajzoljuk rá a fa körvonalait egy csomagolópapírra!

A gyerekek hajtogassanak különböző színű faleveleket, amelyeket majd együtt ragasztunk fel a fára, illetve fa alá, közösen kialakítva a kompozíciót! Készülhet

JEGYZETEIM

egyetlen kép, de dolgozhatnak a gyerekek csoportmunkában is (főleg nagy osztálylétszám esetén).

A munka fázisai:

1. Alaplépések megtanulása – segítenek a Reftantáron elérhető fázisrajzok, de a pedagógus bemutató hajtogatása (nagyobb méretű papírral) ugyanolyan jól működik.
2. Önálló hajtogatás – szín, méret, forma variálása.
3. Levélkompozíció kialakítása – egyénileg már az asztalon, közösen a fa üres ágain, fa alatt.

Vedd figyelembe!

Az önálló munka alatt a pedagógusnak lehetősége nyílik arra, hogy az ügyetlenebb kézművelő tanulóknak egyénileg segítsen.

Variáció

Ha csoportmunkában dolgozunk, a csoportok választhatnak különböző városi színhelyeket is az őszi levélkompozíció elhelyezésére. Főleg akkor, ha az „igazságosztó őszi” témánál elég aktívak voltak, és sok szép képélményt hoztak elő. Ebben az esetben a kompozíció alapja nemcsak fa lehet, hanem a járda, a kert, a kerti bútor, a szökőkút pereme vagy egy szobor talapzata.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Origami: levélforma
Képkalkotás csoportmunkában
Kiállítás-rendezés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Barna karton vagy csomagolópapír
Színes origamipapír

3.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Kiss Benedek:
Az ősz dala
Miklya Zsolt:
Somhatalom
Weöres Sándor:
Galagonya
Nagy László: Dióverés

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Internet, projektor,
hangfal

(Babzsák)
Gyümölcskosár,
gyümölcsök
Fogpiszkálók
Dió, diócsörgő készítésé-
hez szükséges anyagok,
eszközök
Saját készítésű ritmus-
hangszerek

Gyümölcsünnap

3-4x45 perces komplex témanap
(magyar, ének-zene, tánc és dráma, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

Az irodalmi alkotásokban megjelenő őszi gyümölcsök megismerése, egy betakarítási örömnappal átélése.

Áttekintő vázlat

3.1 Gyümölcsfogó	10-15 perc
3.2 Őszi gyümölcskosár	45-60 perc
3.2a Az ősz dala	15-20 perc
3.2b Somhatalom	15-20 perc
3.2c Galagonya	15-20 perc
3.3 Dióverés és diócsörgő	45 perc
3.3a Dió-vers	15 perc
3.3b Diócsörgő	30 perc
3.4 Gyümölcsünnap	15 perc
Összesen:	3x45 perc

A tanegység feldolgozható az egész osztállyal vagy forgó rendszerben is (a 3.2. rész párhuzamos helyszíneken történik). Ám ha forgóban dolgozunk, a zenei elemek miatt két külön teremre is szükségünk lesz.

A diócsörgőt érdemes előre kipróbálni és elkészíteni. A dió beszerzése időigényes, a gyümölcsökre is gondoljunk időben.

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 Gyümölcsfogó

10-15 perc

Akit megfog a fogó, annak mondani kell egy új gyümölcsnevet. Ha tud mondani, akkor tovább futhat. Aki nem tud olyat mondani, ami a játék során még nem hangzott el, annak terpeszben, kezével oldalsó középtartásban kell megállnia. Akkor futhat tovább, ha valaki kiváltja, vagyis átbújik a karja, esetleg a terpesz alatt.

Variáció

A gyerekek körbe állnak, és babzsákot dobálnak egymásnak. Aki elkapta, mond egy gyümölcsnevet, ami még nem hangzott el. Ha nem tud, kiesik.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Mozgáskoordináció
fejlesztése, szókincsbő-
vítés.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Fogó- vagy dobójjáték

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

(Babzsák)

JEGYZETEIM

3.2 Őszi gyümölcskosár

3.2a Az ős dala

Vigyünk be az osztályba többféle gyümölcsöt, a versben szereplő gyümölcsök legyenek köztük: csipkebogyó, dió, szőlő, alma, szilva!

Ezekon kívül minél többféle gyümölcs legyen még (nem csak őszi gyümölcsök, hanem például banán, narancs, füge), és ha lehet, som vagy áfonya is! A gyümölcsöket rakjuk ki egy asztalra, mellé egy tálat vagy kosarat!

A gyerekek magukban olvassák el **Kiss Benedek: Az ős dala** című versét! Állítsuk össze a költő gyümölcskosarát! Válasszátok ki, és rakjátok bele a kosárba azokat a gyümölcsöket, amelyek a versben szerepelnek! Rendezzék el úgy a gyümölcsöket, mintha a festő keze állította volna össze a színeket! (Festői színek: őszt idéző, kifejező színhatás.)

3.2b Somhatalom

Nézzünk meg a Reftantáron Bertóti Attila versfilmjét, ami **Miklya Zsolt: Somhatalom** című versére készült!

(Ha van a gyümölcskosárban, keressük ki a somot! Általában nem ismerik a gyerekek, érdemes megkóstoltatni velük.)

A versszöveget olvassuk fel újra, és értelmezzünk együtt egy-egy szójátékos kifejezést (például „lekvárnak gyúrnak”, „passzírozott a somhatalom”, „télire eltett mosoly”)! Az animáció ihletésére fogpiszkálók segítségével készítsenek a gyerekek gyümölcsbábokat!

3.2c Galagonya

Hallgassuk meg **Weöres Sándor: Galagonya** című versét Sebő Ferenc felolvasásában!

Tanuljuk meg a dalt, énekelhetjük kánonban is! Kopogjuk hozzá a dal/vers ritmusát! Ha négy soronként szakaszokra bontjuk, az 1., 2. és 4. szakasz ritmusa ugyanaz:

Őszi éjjel	– U – –	tá-ti-tá-tá
izzik a galagonya	– U U U U U U	tá-ti-ti-ti-ti-ti-ti
izzik a galagonya	– U U U U U U	tá-ti-ti-ti-ti-ti-ti
ruhája.	U – U	ti-tá-ti

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Az ős gazdagságának megtapasztalása minél több érzékszerven keresztül.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Verseket olvasása és értelmezése
Gyümölcsválogatás, kompozíció alkotása
Animációs film megtekintése
Gyümölcsbábok készítése
Zenehallgatás, énektanulás
Ritmizálás, ritmusjáték

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHÉZ A FELADATHOZ?

Gyümölcskosár, gyümölcsök
Fogpiszkálók

A 3. szakasz viszont egészen más:

Hogyha a Hold rá	— U U — —	tá-ti-ti-tá-tá
fátylat ereszt:	— U U —	tá-ti-ti-tá-tá
lánnyá válik,	— — — —	tá-tá-tá-tá
sírni kezd.	— U —	tá-ti-tá

A gyerekek alkossanak kört, és ritmikus lábdobogással is kísérjék az éneket!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Ritmusélmény fokozása, saját ritmushangszer készítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása, értelmezése
Ritmizálás, ritmusjáték
Ritmushangszer készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Dió, diócsörgő készítéséhez szükséges anyagok, eszközök

3.3 Dióverés

3.3a Dió-vers

A gyerekek közül valószínűleg ma már kevesen ismerik a „dióverés” kifejezést. Találgassunk, vajon mit jelent ez a szó! (Hallgassunk meg több logikus magyarázatot is, mielőtt a valós jelentést „leleplezzük”!)

Olvassák el a gyerekek **Nagy László: Dióverés** című versét!

Keressük meg azokat a képeket (kifejezéseket), amivel a költő az ősz érkezését festi le!

Intenzíven él a mozgás-mozdulatlanság (egy helyben állás) képeivel. Keressük meg azokat a sorokat, versszakokat, ahol mozgást találunk!

- Mi az, ami egy helyben áll?
- Hogyan válik a mozdulatlan diófa képe mégis mozgalmassá?

Játsszuk el a dióverés hangjait (dióval dobolás az asztalon egyre gyorsuló ritmusban)! Dióveréskor a dió kopogása elég szabálytalan. A költő ezt szabályos, mégis igen változatos (időmértékes) ritmussal érzékelteti. Figyeljünk a hosszú és rövid szótagok váltogatására! Kopogjuk felelgetősen néhány jellemző sor ritmusát. Például:

Elsuhogott az a füttyös	— U U — U U — —	tá-ti-ti-tá-ti-ti-tá-tá
sárgarigó is délre.	— U U — — — U	tá-ti-ti-tá-tá-tá-ti

Szaporább kopogás, csörgés	U U — U U — — —	ti-ti-tá-ti-ti-tá-tá-tá
támad, ha jön az ember	— — U U U — —	tá-tá-ti-ti-tá-tá

Földre, fejekre, kosárba	— U U — U U — U	tá-ti-ti-tá-ti-ti-tá-ti
kopog a dió-zápor	U U U U — — —	ti-ti-ti-ti-tá-tá-tá

darálók forognak, diós	U — — U — — U —	ti-tá-tá-ti-tá-tá-ti-tá
mozsarak döngnek.	U U — — —	ti-ti-tá-tá-tá

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A ritmusgyakorlatot dióval kopogva végezhetjük, ha jut mindenkinek. Ha nincs elég dió, az ujjunkkal is kopoghatunk.

3.3b Diócsörgő

Ritmushangszerek, diócsörgő készítése [Nagyné Árgány Brigitta Játékos mesterkedések](#) című kiadványa segítségével, amely gyermekhangszerek készítését mutatja be, köztük többféle diócsörgőt is, pdf-ben letölthető a Reftantárról.

30
perc

3.4 Gyümölcsünnap

Alakítsunk ki egy záró körtáncot [Weöres Sándor: Galagonya](#) című versére, a Sebő zenekar énekével, saját diócsörgőkkel kísérvé, amely meghallgatható a Reftantárról.

15
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Mozgásos intelligencia, ritmusérzék fejlesztése, kooperatív tanulás.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Tánc, saját ritmuskíséréssel

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Saját készítésű ritmushangszerek

JEGYZETEIM

4.

tanegység

Őszművész

2x45 perces összevont komplex szövegfeldolgozó és rajzóra (magyar, dráma, vizuális kultúra)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Bertóti Johanna:

A fodrász

Finy Petra: *Az Őszkirály*

Kiss Benedek:

Az ősz dala

Nyulász Péter:

FestőművŐSZ

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Játékra, csoportmunkára alkalmas helyszín

(Rajzlap/írólap, füzet, rajz- és íróeszköz)

Festéshez szükséges eszközök, alátétpapír, próbapapír, rajzlap

Megfelelő mennyiségű, különböző méretű és formájú falevél

Internet, projektor, hangfal

Miről szól ez a tanegység?

Őszi hangulat megidézése a színek, színkapcsolatok észlelésével és képi megjelenítésével.

Áttekintő vázlat

4.1 Színjátékok	15 perc
4.1a Színérintő	5 perc
4.1b Szín párok	5 perc
4.1c Színszobrok	5 perc
4.2 Festő ősz	15 perc
4.3 Őszműhely – levélnyomda	60perc
4.3a Kísérletezés	15 perc
4.3b Színkompozíció	30 perc
4.3c Kiállítás, értékelés	15 perc
Összesen: két összevont tanóra	90 perc

Előkészületek

A levélnyomathoz szükséges levelek előzetes gyűjtése. (Száraz és préselt levél most kevésbé használható.) Felkészülés a festéshez, játékhoz, teremrendezés.

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Színjátékok

15 perc

4.1a Színérintő

Mindenki érintsen meg valamit vagy valakit, amin/akin a hallott színt látja! A pedagógus véletlenszerűen sorolja a színeket, előbb az alap- és kiegészítő színek közül (sárga, zöld, piros stb.), aztán a ritkább színek és árnyalatok közül (bíbor, türkiz, sárgászöld, gesztenyebarna stb.)!

5 perc

4.1b Szín párok

Alkossatok párokat valamilyen szín alapján: a pár mindkét tagjának ruháján legyen rajta a választott szín! Csak olyan szín érvényes, ami szemmel jól látható. (Ami el van takarva, az most nem számít.)

5 perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Színek és kapcsolatok felismerése, színkapcsolatok alkotása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Színészlelés és színkeresés
Kooperáció párban, csoportban

JEGYZETEIM

4.1c Színszobrok

5
perc

A szín párok keressenek rokon szín párokat, és álljon össze egy-egy szín-csoport! Kisebb-nagyobb csoportok alakulnak, lesz sárga, piros, barna stb. Az egymáshoz közel eső árnyalatokat a pedagógus terelje egy csoportba, például lila és bíbor lehet együtt.

A szín csoportok alkossanak egy-egy közös színszobrot! Olyan tárgyat, élőlényt, természeti jelenséget stb. jelenítsenek meg szoborként, amire az adott szín jellemző! Például a piros csoport tűznyelvek szobrát, a kék csoport vízhullámokat, a zöld csoport egy sáska szobrát jelenítheti meg.

Vedd figyelembe!

A játékok helyigényesek, mozgással járnak, amihez szükség esetén rendezzük át a termet, vagy kezdjük az órát (akár a szünetben) az udvaron!

A játékok egymásra épülnek, és előkészítik a szövegekkel való foglalkozást. A következő feladat csoportjait a szín csoportokból alakíthatjuk ki.

4.2 Festő ős

15
perc

A gyerekek négy csoportot alkotnak, és elhúzódnak a terem négy sarkába. Kapnak egy-egy verset, amit elolvasnak, és válaszolnak a következő kérdésekre: Milyen szín/színek szerepel/nek a versben? (Ahol nincs megnevezve: Milyen színeket képzeltek oda?)

A vers szerint hogy kerülnek oda a színek?

Ki az, mi az, aki/ami a színeket adja? Hogyan teszi ezt?

A négy vers:

Bertóti Johanna: A fodrász

Finy Petra: Az Őszkirály

Kiss Benedek: Az ős dala

Nyulász Péter: FestőműVŐSZ

Végül a csoportok egy-egy képviselője számoljon be, válaszoljon a kérdésekre!

Variáció

Bátran „hagyjuk magukra” a gyerekeket a verssel! Ha még túl kicsinek tartjuk őket a csoportban végzett önálló munkához, akkor erősítsük meg a feladatot konkrét tevékenykedtetéssel!

Csoportmunkában készítsenek a saját versük alapján őszi színekatalógust! Válasszák ki az adott versben szereplő színeket egy 24 színű filctoll- vagy színesceruza-készletből, és készítsék el az adott szín mintalapját!

– A színesceruzával satírozzanak egy árnyalati skálát!

– Írják ki, hol vannak a színek, és honnan származnak!

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

Költői mővekben a színek szimbolikájának felismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Értő versolvasás, megbeszélés csoportmunkában (Színekatalógus készítése)

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, rajzeszköz

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Színek és formák kapcsolatának felismerése, alkotó használata, képalakítás, színkompozíció. Egymás munkáinak megfigyelése, értékelése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Kísérletezés a színekkel, formákkal
Képkalkotás: őszi színkompozíció
Kiállítás-rendezés, véleményalkotás

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Festéshez szükséges eszközök, alátétpapír, próbalap, rajzlap
Megfelelő mennyiségű, különböző méretű és formájú falevél

4.3 Őszműhely – levélnyomda

60
perc

4.3a Kísérletezés

15
perc

Egy-egy asztaltársaságot alkotva továbbra is kis csoportokban dolgoznak a gyerekek. Az asztalra pakoljuk ki a festéshez szükséges eszközöket, alátétpapírt, valamint sok, különböző formájú és méretű falevelet! A leveleket most nyomdaként fogjuk használni.

Az Ősz először csak kísérletezik: őszi színekkel (akár többfélével is egyszerre) fessétek be a levél egyik oldalát, és nyomjátok rá a próbalapra! Többször megismételve egyre halványabb rajzolatot kaptok. A levél színe és fonákja is különböző nyomatot ad. Először csak próbálkozzatok, kísérletezzetek!

4.3b Színkompozíció

30
perc

Mindenki készítsen egy színkompozíciót a levélnyomatokkal Őszfestő, Őszfodrász vagy Őszkirály módján! A nyomatokat egyéb festett vonalakkal, foltokkal, formákkal is ki lehet egészíteni. Végül adjatok címet is a képnek (nem kell rápingálni, elég egy cédulára írni)!

Variáció

Az alkotáshoz háttérzeneként szólhat halkan Vivaldi *Négy évszak* című művének Ősz tétéle.

4.3c Kiállítás

15
perc

Rendezzettek a képekből kiállítást, és nézzétek meg egymás munkáit:

- Kinek, melyik tetszik a legjobban?
- Milyen címet adna a választott képnek, és miért?
- A kép festője hogyan nevezte el?

JEGYZETEIM

Őszi teadélután

Félnapos foglalkozás gyerekeknek, szülőknek

Miről szól ez a tanegység?

Egy pohár forró tea melletti beszélgetésnek, játéknak, éneknek közösségteremtő ereje van. Erre adunk most lehetőséget, vagy az osztály keretein belül, vagy ha lehet, a szülőkkel közösen.

Áttekintő vázlat

5.1 Közös teázás	30 perctől egy-másfél óráig
5.2 Csuhé- és csutkababa készítés	60 perc
5.2a Október	10 perc
5.2b Csuhébababa	50 perc
5.3 Táncos lábú ős	15-30 perc
5.3a Édes ős	10-20 perc
5.3b Őszi falevél	5-10 perc
Összesen:	min. két óra

Előkészületek

Az őszi teadélutánt (vagy egy részét) megtarthatjuk egy napközis foglalkozás keretében, de legjobb, ha egy egész délutánt rászánunk, és elhívjuk rá a szülőket is.

A teadélután lehetőséget teremt a tea mellett az irodalmi művek megismerésére, beszélgetésre, kézművességre, közös éneklésre, táncre.

A kötetlen hangulatú foglalkozáson a versek csak felolvasással kerülnek elő, amelyiket szükségesnek látjuk, kinyomtathatjuk a reftantar.hu-n a szöveggyűjtemény aloldalán elérhető anyagból.

5. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Lászlóffy Aladár:
Teagóz (online)
Tandori Dezső: *Medve-mondóka* (online)
Radnóti Miklós:
Október (online)
Sarkadi Sándor:
Édes ős (online)
Gryllus Vilmos:
Őszi falevél

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor, hangfal

Vízforraló
Teáscsészék (műanyagpoharak)
Kiskanalak
Teatojás vagy szűrő
Méz (esetleg cukor, citrom)
Kukoricacsövek, csuhé
Vizes edények
Spárga, zsinég, olló

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1 Közös teázás

30-90 perc

A teadélutánt kezdjük teázással! Nem kell hozzá más, csak egy elektromos vízforraló, teáscsészék (műanyagpohár is megteszi, és SZÁLAS teafüvek, minél többféle, melyeket kis tálkába öntsünk ki. (Herbáriában kapható, jóval olcsóbban, mint a filteres teák.)

Olvassuk fel [Lászlóffy Aladár: Teagóz](#) című versét! Megtaláljuk a kárpátaljai IRKA című gyermeklap 2008/13. számában (a 13. oldalon), amely elérhető a Reftantárról.

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

A versek és növényi teák megismerésén túl közösségteremtés a gyerekek (és ha mód van rá, a szülők) között.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Közös teázás
Versek felolvasása
Gyógynövények, herba-teák megismerése

JEGYZETEIM

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Vízforraló
Teáscsészék (műanyag-
poharak)
Kiskanalak
Teatojás vagy szűrő
Méz (esetleg cukor,
citrom)

Kérdezzük meg a gyerekeket, milyen gyógynövényeket ismernek!
Adjuk körbe a kis tálkákba kiöntött gyógynövényeket, nézegessék, szagolják meg
őket!

- Ismerik-e valamelyiket?
- Tudjuk-e, mire jók?

Készítsünk el és kóstoljunk meg minél többféle teát!

- Melyik ízlik a legjobban?

Olvassuk fel **Tandori Dezső: Medve-mondóka** című versét is, amely elérhető a Reftantáron! Teázás közben keressük ki a versben szereplő gyógynövényeket a gyógynövénykönyvből, hogy mi mindent gyógyít az adott növény teája! (A versben található gyógynövényneveket előre kiírhatjuk kis cédulákra.)

Vedd figyelembe!

A gyógynövényteák közül az ismertebbeket vigyük be: kamilla, csalán, hárs, bodza, csipkebogyó, borsmenta, kakukkfű!

A könyvtárban biztosan találunk gyógynövény-határozót. Az egyik legalaposabb munka: Rápóti Jenő – Romváry Vilmos: Gyógyító növények (Medicina Kiadó, Bp., 1983).

A könyv PDF-ben is letölthető a Reftantárról. Ebben az esetben ki kell nyomtatni a szükséges oldalakat!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A kukorica termésének megismerése, és egy régi gyerekjáték elkészítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása, értelmezése
Csuhebaba készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Kukoricacsövek vagy
csuhé
Vizesedények
Spárga, zsinog
Ollók

5.2 Csuhé- és csutkababa készítés

60
perc

5.2a Október

Olvassuk el **Radnóti Miklós: Október** című versét! Elérhető a Reftantáron.

Tudja-e valaki, hogy mi az a tengeri? (Ha sokan nem tudják, lehet egy gyors találgató-asszociációs játékot játszani.)

Tudjuk-e, miért tengeri a neve? (Mert a tengeren túlról származik.)

Beszélgethetünk arról is, hogy a kukoricát nemcsak (sőt! nem elsősorban) emberi táplálékként, hanem állati takarmányként is használják.

10
perc

5.2b Csuhé- vagy csutkababa

Vigyünk be legalább annyi kukoricacsövet, ahány gyerek van! Adjuk kézbe, nézegessék meg, majd kezdjük hozzá a csuhebaba készítéséhez!

1. Vágjuk vagy tépjük le a kukoricáról a csuhét, ha nem elég nedves, áztassuk be!
Mindig enyhén nedves anyaggal dolgozzunk!
2. Kössük össze csuhét a tetejétől 2-3 cm-re, majd fordítsuk meg a csuhéköteget, és egyesével hajtogassuk le a leveleket!
3. A kifordított leveleket kössük el a „csomó” alatt! Ez lesz a baba feje.

50
perc

JEGYZETEIM

4. Sodorjuk vagy fonjuk meg a karoknak szánt csuhét, és illesszük a fej alá, szétválasztva a leveleket!
 5. Keresztkötéssel erősítsük a kezét a törzshöz, majd csuhéval ismételjük meg ugyanezt! Ez lesz a baba mellénye.
 6. Kössük el a baba derekát előbb spárgával, majd csuhéval!
 7. Vágjuk egyenesre a szoknyája alját!
- A babát érdemes legalább kétszer elkészíteni, hogy igazán jól sikerüljön.

Egyszerűbb, gyorsabb a csutkababa készítése, amelynek lépéseit megtaláljuk a Reftantáron.

Végül a maradék csutka felhasználásával rendezhetünk toronyépítő versenyt is.

Variáció

Ha csemegekukoricát tudunk szerezni, a csöveket meg is főzhetjük, így a kézműves munka végén főtt kukoricát ehetünk. Ezt csak akkor érdemes vállalni, ha kapunk hozzá szülői segítséget.

Legrosszabb esetben marad a pattogatott kukorica, amit minden gyerek ismer. Ám azt valószínűleg kevesen látták, hogyan lehet otthon, házilag, (nem mikróban) kipattogatni. Ha van olyan vállalkozó kedvű anyuka vagy nagymama, aki megmutatja ezt a gyerekeknek, biztosan nagy sikert fog aratni.

A Reftantáron elérhető videón egy nagymama mutatja be a kukoricapattogatást, ami nagyon egyszerű, mi is megtanulhatjuk, ha az osztályban nincsenek erre vállalkozó nagyik.

Vedd figyelembe!

Ha nem tudunk kukoricacsövet szerezni, a nyári főtt kukorica csuhéja is félre rakható, csak fűzzük fel, és szárítsuk ki, hogy be ne penészedjen! Használat előtt néhány órával be kell áztatni a száraz anyagot.

A csuhébaba készítésének fázisrajzai online megtalálhatók a Reftantáron, és egy videofilm is bemutatja a munkafolyamatot. Csak akkor vágjunk neki ennek a feladatnak, ha előtte magunk is kipróbáltuk!

Kapcsolódó

A kukoricáról, tengeriről magazinösszeállítást találunk az állami Negyedikes olvasókönyvben. És egy csuhébaba-leírást is, kicsit másképp, mint amit leírtunk.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A közös mozgás, tánc
élményének átélése

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Zenehallgatás, beszél-
getés,
mozgás zenére

5.3 Táncos lábú ősz

15-30
perc

5.3a Édes ősz

Hallgassuk meg **Sarkadi Sándor: Édes ősz** című versének feldolgozását a
Palinta társulat előadásában a Reftantáron!

Tanuljuk meg hallás után a dalt, és ha kedvünk van, egyszerű tánc lépésekkel
táncoljunk is rá!

10-20
perc

5.3b Őszi falevél

Búcsúzásul ülünk körbe, karoljuk át egymást, majd dülöngéljünk, ringa-
tózzunk **Gryllus Vilmos: Őszi falevél** című dalának ütemére!

5-10
perc

Vedd figyelembe!

A dal, illetve a vers szerepelt az *Itt van az ősz* című 2. tanegységben is.

JEGYZETEIM

Egyéb ötletek

FELADATOK FELSOROLÁSA

6.1 Tasnádi Emese: Az Ősz

6.1a Időjárás-mese

A gyerekek helyezkedjenek el a meseolvasáshoz kényelmesen, nem „iskolásan”! Jó, ha már most, év elején kialakítunk egy mesemondó helyet (mesesarkot) vagy helyzetet (például asztalra lehajtott fejjel), ami otthonosabbá, természetesebbé teszi a mesehallgatást. Ilyenkor mindig a pedagógus olvas, és fő cél, hogy a mese hangulata bevonja, magával ragadja a gyerekeket. Ily módon olvassuk fel **Tasnádi Emese: Az Ősz** című meséjét!

Majd beszélgessünk:

- Mi történt a mesében? A gyerekek mondják el, amire emlékeznek a történetből!
- Kik a szereplők? Soroljuk fel a szereplő évszakokat és szélfajtákat!
- Ki az egyetlen ember szereplő, aki meg is szólal? Mi a szerepe a történetben?
- Tudjátok-e, ki az a bakter? Milyen foglalkozásról van szó? Ha nem tudják pontosan, akkor is engedjük, hogy találgassanak, gondolkodjanak a gyerekek! (A bakter: vasúti pályáőr, aki a sorompóra, a sínpálya rábízott szakaszára ügyel.)

6.1b Beszélgetők

Kis csoportokat alkotva játsszanak el a gyerekek egy-egy beszélgetést az őszi-nyárvégi időjárásról:

- az évszakok között (szerepelhet a Tavasz is)
- a szelek között („munkamegbeszélés”: mit kéne tenni)
- a Városházán a Polgármesteri hivatalban (lehet az értekezleten)
- Józsi és munkatársai között (vasutasok egymás közt)

6.1c Időjárás-jelentés

A mese tulajdonképpen egy mesei formába öltöztetett időjárásjelentés a nyár végi, őszi eleji időjárásváltásról. A gyerekek válasszanak az alábbi kreatívírási feladatok közül:

- Írj egy mesés időjárásjelentést! Az időjárás változásait tedd mesévé, amiben az évszakok és az időjárás elemei lesznek a meseszereplők!
- Írj egy rövid, tényszerű időjárásjelentést a mai vagy a napokban várható időjárásról!

6. tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Mesei hangulat teremtése az őszi időjárásváltásokhoz.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás
Beszélgetés
Szituációs játék
Kreatív írás: időjárásjelentés mesei vagy valós formában

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A falevél-levél-üzenet párhuzam felfedezése, szimbolikus alkalmazása játékos, alkotó jellegű feladatokban.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mímes, mozgásos, hangutánzó játék
Szövegolvasás, önálló értelmezés
Levélüzenet, levélkompozíció készítése
Mozgásos ütemező játék
Kreatív írás: rövid levélüzenet

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Sárga vagy arany színű lap (minden gyereknek)
Olló, filctoll
Tábla, íves karton vagy csomagolópapír
Cellux vagy BluTack ragasztó

Vedd figyelembe!

A meseírás során a „megszemélyesítés” költői-írói eszközével élhetnek a gyerekek, ami egy oldott, mesei formában könnyebben megszületik. Akinek ez a transzformáció még nehézséget okoz, nyugodtan választhatja a megszokottabb időjárásjelentés-formát.

Akár mesés, akár valós, az időjárásjelentés ne legyen túl hosszú! Ha valakinek mégsem elég rá az idő, a befejezés otthonra maradhat.

6.2 Aranylevél

6.2a Susogó levél

Gyűljenek össze a szelek, és fújjanak: fffffff...

Rezzenjenek össze a falevelek, és susogjanak: ssssss...

Erősödjének fel a szelek, és még jobban fújjanak: fffúúúúú...

Szakadjanak le a levelek, és szálljanak: ssszzzz...

Legyen szélcsend. Legyen némaság.

Olvassák el a gyerekek **Máté Angi: Volt egyszer egy hely** című meséjét!

- Mi történt a fákkal?

Rajzoljanak és vágjanak ki egy levélformát, és írják rá a „varázsigt”! Ami tulajdonképpen egy életadó, gyógyító üzenet.

Majd az osztály együtt öltöztessen levélbe egy fát, ami lehet a táblára vagy kartonra, csomagolópapírra rajzolt csupasz fa rajza!

Vedd figyelembe!

Lásd még a 2. tanegység Őszi lombhullás című feladatát! Az itt alkalmazott origami levélhajtogatással is megoldhatjuk a feladatot (vagy összevonhatjuk az órát).

6.2b Libegő levél

Olvassuk el **Visky András: Aranylevél** című versét, majd fedezzük fel a versformát „libegéssel”: Kezünkkel a szél fújta levél mozgását utánozva, hol egyik, hol másik irányban „lebegjünk”, miközben olvassuk a verset!

A vers 4 szótagos ütemekből épül fel, ütemenként váltsunk irányt a kezünkkel! A versolvasás is halk, suhogó, lehelő hangon történjen, a szél és a levelek hangját utánozva!

Vedd figyelembe!

A versforma felező nyolcas, ahol az első nyolc szótag két sorba van törve: 4–4–4–4. Minden sorvég rímel, így bokorrím keletkezik: a-a-a.

6.2c Levélüzenet

Beszélgessünk arról, milyen üzenete van az aranyleveleknek!

Majd vágjanak ki egy új levélformát a gyerekek, és írjanak rá egy életet adó, életet újító, gyógyító üzenetet!

10-15
perc

Vedd figyelembe!

Az üzenet megfogalmazása lehet teljesen spontán, ahogy a gyerekek fejében, szívében megszületik. Csak akkor kell segíteni, ha a feladat megfogalmazás túl elvont, nehezen érthető.

Kapcsolódó

Bibliai párhuzam: Az élet fája, aminek levelei a népek gyógyítására szolgálnak (Jelenések 22,2).

6.3 Őszi rímbetakarítás

45
perc

6.3a Ősz-vers

Olvassuk el **Szilágyi Domokos: Ősz** című versét, amit megtalálunk többek között a költő *Lám, egymást érik a csodák* című gyerekverskötetében (Cerkabella Kiadó, 2006, 55. oldal) vagy a Reftantáron is online.

10
perc

- Vannak-e a versben nehezen érthető szavak?
- Mi lehet az a „hiu”? (fedett fészker, padlástér)
- Torzsa? (lekaszált, rövid fű)
- Boglya? (halomba rakott széna, szalma, szálas takarmány)

6.3b Őszi plakát – folyamatábra

Gyűjtsük össze, mi minden történik a versben!

Készítsünk plakátot (gondolattérképet) közösen!

A tábla közepére a gyerekek rajzolják, vagy írják fel a gyümölcsök, termények nevét (alma, fű, szőlő, szilva), azután nyíllal jelöljük, mi lett belőle, vagy hova került!

alma → kosár → padlás (szalma)

fű → szénaboglya → szénapadlás

szilva → üst → lekvár

szőlő → pince → (bor)

Felkerülhet egy összegző folyamatábra is:

nyár → betakarítás, szüret → tél

15-20
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A vers értelmezése folyamatábrával, szókincsbővítés, rímek, ritmika felfedezése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Versolvasás
Szómagyarázat
Folyamatábra készítése
Rímkeresés, rímalkotás
Kreatív írás: rímelő vers-sor-párok

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHÉZ A FELADATHOZ?

Tábla, színes kréták
Vagy csomagolópapír, vastag filctollak

6.3c Rímkereső – rímalkotó

Keressék meg a gyerekek az első hét versszak rímzavait, emeljék ki a rímpárokat versszakonként!

Mi a rímzavak közös jellemzője? (egy kivétellel mind két szótagból áll, de a kivétel is így bontható: sárga/ko-sárba)

Gyűjtsünk hasonló, lehetőleg kétszótagos rímpárokat, amelyek valahogyan kapcsolódnak az őszhöz! (Például: körte/sörte, vagy: körte/ső-pörte)

Majd alkossanak a gyerekek egy-egy rímpárral rímelő verssorokat!

Vedd figyelembe!

A vers első hét szakasza (legtöbbször) két 3–3–2 tagolású, nyolcszótagos, páros rímű verssorból áll, amit a második ütemhatáron új sorba tört a költő. Így keletkezett a négy soros, 6–2–6–2 szótagos, x-a-x-a rímképletű forma.

6.4 Mesék a kék hegyekről

Wass Albert: Mese a kék hegyekről című meséje csak a jól olvasó gyerekeknek ajánlott önálló olvasásra, viszont jó lehetőséget ad arra, hogy a gyerekek megszeressék a mesehallgatást felnőttek felolvasásában. A mesét több részletben vagy egyszerre is felolvashatja a pedagógus (online elérhető a Reftantáron). A mesehallgatáshoz a gyerekek helyezkedjenek el kényelmesen, boruljanak le a padra, vagy ha van, feküdjenek végig a szőnyegen!

A mese megismerése után a gyerekek fessenek körképet a kék hegyekről: a csomagolópapírt vágjuk hosszában ketté, hogy egy hosszú csíkot kapjunk! Két-három gyerek dolgozzon egy csíkon! A csíkok összeragaszthatóak, és „körképként” felerősíthetőek a falra.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek éljék át a mesehallgatás és a közös alkotás örömét.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás
Körképfestés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Csomagolópapír
Festés eszközei

Mit szeretnénk elérni?

Miről szól ez a téma?
Miért fontos nekünk?

A pásztor és bárány kép kibontása, a pásztorélet néhány alapvetésének megismerése, a honismereti, néprajzi ismeretek bővítése. Kapcsolódó téma: Vásári körkép és életképek.

Szent Mihály napja pásztorünnep, ilyenkor hajtották be a legelőkről az állatokat. Ebben a tanegységben a magyar pásztor kultúra néhány elemével és a Biblia pásztor képével ismertetjük meg a gyerekeket.

1.

tanegység

Farkasűző furulya

45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, ének-zene, honismeret)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Kányádi Sándor: A farkasűző furulya
Szent Ferenc legendája
A róka és a rucák

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor,
hangfal

Újságpapír, kréta

A farkasűző furulya meséjének megismerése mellett a gyerekek bepillantást nyernek a pásztorszokásokba, pásztoréletmódba, megismerhetik a pásztorfurulya hangját, majd elbúcsúzhatnak az öreg pászortól.

Áttekintő vázlat

1.1 A farkas és a bárányok	10 perc
1.2 A farkasűző furulya	20 perc
1.2a Meseszótár (első rész)	10 perc
1.2b Farkasok (második rész)	10 perc
1.3 Pásztorfurulya hangja	5 perc
1.4 Kányádi Sándor	10 perc
1.4a Életút	5 perc
1.4b Búcsúztató	5 perc
Összesen:	45 perc

A bevezető mozgásos játékot az udvaron (vagy tornateremben) kell játszani, így érdemes szünet után lent maradni. A zenehallgatást kiválthatja az élő furulyajáték, ha a pedagógus felkészült erre.

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 A farkas és a bárányok

A róka és a rucák című fogójátékot (szövege online megtalálható a Reftantáron) most farkas és bárány szereplőkkel játszunk. A párbeszéd szövege ennek megfelelően módosul. A bárányok a körön belül állnak, a játéktér másik oldalán nem egy, hanem három (vagy akár több) farkas helyezkedik el, a bárányok mellett pedig egy kiválasztott pásztor, aki egy összetekert újságpapírt tart a kezében, ez lesz a botja.

A párbeszéd után szétrebbenek a bárányok, üldözőbe veszik őket a farkasok, de a farkasokat is üldözi a pásztor, aki a papírbotjával próbálja megérinteni, megcsapni a farkasokat. Amelyik farkast megérintette, az kiesik. Ki győz? A pásztor vagy a farkasok?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Mozgásos játék keretében a gyerekek éljék át a veszélyeztetettség és a biztonság érzését.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Fogójáték

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Újságpapír
Kréta a kör rajzolásához

JEGYZETEIM

Variáció

Ha nincs rá időnk, vagy nehézkes a fel-levonulás, játszhatunk hangutánzó játékot is: Mi vagyunk a birkanyáj, bégessünk egy kicsit! Igen ám, de üres a pocakunk. Bégessünk szomorúan! Most jóllaktunk. Bégessünk elégedetten! Most bégessünk ijedten, mert közeledik a farkas! Még ijedtebben, mert már egészen közel van! Bégessünk olyan kétségbeesetten, hogy a pásztor is meghallja! A pásztor elkergette a farkast. Bégessünk megnyugodva, boldogan!

Vedd figyelembe!

A játékot udvaron vagy tornateremben játsszuk! Játékidő 10 perc + az osztályterembe való felvonulás. Ha kevés ennyi idő, a játékot már a szünetben elkezdhetjük.

1.2 A farkasűző furulya

20
perc

1.2a Meseszótár (első rész)

Írjuk fel a táblára a következő szavakat

- pakulár
- major
- Duka
- puliszka(liszt)

Olvassák el a gyerekek **Kányádi Sándor: A farkasűző furulya** című írásának első részét (elejétől – „...attól még a farkasok is megszelídülnek.”)!

Figyeljétek meg, mit jelenthetnek a táblára írt szavak!

Olvásás után beszéljük meg a szavak jelentését!

Szerintetek mit jelent ez a mondat? „Beszélni magyarul is beszélt az öreg, de furulyázni csak románul tudott.”

10
perc

1.2b Farkasok (második rész)

A pedagógus olvassa fel a mese második részét, a gyerekek pedig figyeljék meg, milyen farkasok szerepelnek a történetben!

Felolvasás után beszéljük meg:

Hány farkassal küzdött meg a pakulár Duka? Mi volt a módszere?

Milyen farkasokkal kellett a történet főszereplőjének megküzdenie? Mit jelképeznek itt a farkasok? Hogyan gyógyult meg?

Miért nem tudta végül magától elűzni a farkasokat Duka? Mit hagyott a gyerekekre az öreg pakulár?

10
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg a régies kifejezéseket tartalmazó szöveget, emeljék ki a főbb eseményeket.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szöveg megismerése, értelmezése
Szómagyarázat

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A pásztorfurulya hangjának megismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Zenehallgatás

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A költői, írói mesterség jelképének felismerése, könyvajánló. Búcsú az öreg pásztortól.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Összefoglalás
Befejezés – búcsú

5
perc

1.3 Pásztorfurulya hangja

Hallgassuk meg a gyerekekkel a hangfelvételt a Reftantáron, amelyen magyarországi pásztorfurulyaszót hallunk!!

Magyarországot Erdélyben van, Kolozsvár közelében, jellegzetes mezőségi falu.

Variáció

Természetesen az a legjobb, ha a pedagógus maga is játszik pásztorfurulyán vagy furulyán, és „élőben” be tudja mutatni a hangját a gyerekeknek. Ez akkor is hatásosabb, mint a videofilm, ha nem játszik profi szinten.

10
perc

1.4 Kányádi Sándor

1.4a Életút

A mesében a pakulár azt mondja a kisfiúnak, hogy nagy juhász lesz belőle. Kányádi Sándorból költő, író lett.

- Ha ő a mesében szereplő kisfiú, miért lett mégis igaza a pakulárnak?
- Milyen farkasúzó csodamuzsikája van egy költőnek, írónak?
- Milyen „farkasokat” képes elűzni?

Ajánljuk a gyerekeknek Kányádi Sándor: *A farkasúzó furulya* vagy a *Bánatos királynő kútja* című mesegyűjteményét!

5
perc

1.4b Búcsúztató

Nemrég búcsúzhattunk el Kányádi Sándortól is, aki 2018 júniusában hunyt el, 89 évesen. Búcsúzzunk most tőle és Dukától a pakulár énekével! Olvashatjuk kórusban vagy felelgetve. De énekelhetjük **Kányádi Sándor Kérdezőtőjének** („Te kis juhász, merre mész?”) dallamára is, amit Gryllus Vilmos szerzett. (A linket megtaláljuk a Reftantáron.)

A két versforma nagyobb részt azonos, az eltérő sorok dallamát pedig egy kis zenei kreativitással a pedagógus „szerezheti”, de a gyerekek is megpróbálkozhatnak vele. (Ha a pedagógus furulyán be tudja mutatni a dallamot, az a legjobb.)

Dőlten kiemelve a pontosan énekelhető sorok:

Eljött immár Szent Mihály,
mehetsz, szegény pakulár,
le is út,
fel is út,
ki nyitja be a kaput?

5
perc

JEGYZETEIM

Majd benyitja,
aki nyitja.
*Nincsen azon vasas zár,
aki fényes kulcsra jár,
fából a kilincse,
madzag a húzója.*

Variáció

Ismertessük meg a gyerekekkel **Szent Ferenc egyik leghíresebb legendáját**, amely online elérhető a Reftantáron, amikor egyezséget kötött a Gubbio városát sanyargató farkassal. (A pedagógus mesélje el saját szavaival a történetet, a befejezéshez így jobban illik!)

Beszeljünk a gyerekeknek arról, hogy Ferenc valós személy volt, a ferences rend megalapítója, és az egyik különleges képességének azt tartották, hogy képes beszélni az állatok nyelvén.

2.

tanegység

Felhőbárányok

2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, hittan, vizuális kultúra)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Bartos Erika: *Bárányok*
Lukács 15,1–7

A megszámlálhatatlan sok juh – magyar népmese

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor,
hangfal

Kendő

Ritmushangszerek

A/4-es műszaki rajzlap

Sablon, színes papír,
vatta

Olló, ragasztó

Művek rögzítéséhez
eszközök, anyagok

Miről szól ez
a tanegység?

A pásztor és a bárány viszonyának bemutatása, átélése, bizalomfejlesztés. A „megszámlálhatatlan” fogalmával a határtalan felé való nyitás képzeletben és gondolatban.

Áttekintő vázlat

2.1 A pásztor hangja	10 perc
2.2 Bárányok	15 perc
2.2a Hangzós olvasás	10 perc
2.2b Nyáj vonulása	5 perc
2.3 Az elveszett bárány	10 perc
2.3a Animációs film	5 perc
2.3b Bibliai példázat	5 perc
2.4 A megszámlálhatatlan sok juh	10 perc
2.5 Bárány-felhő	45 perc
2.5a Csalivers	5 perc
2.5b Bárány-felhő kép	30 perc
2.5c Galéria	10 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

Ritmushangszerek, valamint a képalkotáshoz és kiállításrendezéshez szükséges anyagok, eszközök előkészítése.

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 A pásztor hangja

10
perc

Válasszunk egy pásztort és egy bárányt! A bárányt állítsuk a terem egyik sarkába, a pásztor álljon a másikba! A báránynak kössük be a szemét egy kendővel! A bárány feladata az, hogy eljusson a pásztorhoz. A pásztor csak a hangjával irányíthatja a bárányt. Konkrét utasításokat is adhat neki (Például: Vigyázz, előtted van egy táska! Három lépést lépj jobbra, majd fordulj balra, ekkor elérsz Viki padjához! stb.)

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

A gyerekek éljék át, milyen nehéz valakiben „vakon” megbízni.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Bizalomjáték

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Kendő

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A játékeret kijelölhetjük a padok között, de még jobb, ha meg tudjuk tisztítani egy kis teremrendezéssel a fölösleges akadályoktól. Csak annyit hagyjunk, amennyi biztonságos, és nem bonyolítja túl a játékot.

Több pásztor-bárány pár is kapjon játéklehetőséget, akár párhuzamosan egymás mellett is játszhat néhány pár.

2.2 Bárányok

15
perc

2.2a Hangzós olvasás

Olvassuk el hangosan **Bartos Erika: Bárányok** című versét, ügyelve a ütemezésre, ütemhangsúlyokra! A sorok 6 szótagosak, minden sor 4 és 2 szótagos ütemre tagolódik. A főhangsúly az első ütem (a sor) első szótagjára esik, a második ütem első szótagja mellékhangsúlyos (hasonlóan az egész versben):

10
perc

Bárányokat | **l**átok

Hazafelé | **j**övet,

Balaton | **d**ombon

Legelik a | **f**üvet.

A bemutató olvasást kísérhetjük doboló, csörgő vagy „reszelő” ritmussal, amikor minden hangsúlyos szótagra ütünk/csörgünk/reszelünk egyet.

Vedd figyelembe!

A versforma felező 12-es, két sorba törve, 4|2–4|2 sormetszettel.

2.2b Nyáj vonulása

A gyerekeknek adjunk csengőket, kolompot, pörgőket, kézi dobot, egyéb ritmushangszereket, és játsszuk el a nyáj vonulását a dombtetőn!

Majd együtt olvassuk a verset, mindenki az ütemek elején üssön, amit a pedagógus tapssal, kézmozgással segíthet!

5
perc

2.3 Az elveszett bárány

10
perc

2.3a Animációs film

Nézzük meg a gyerekekkel az elveszett bárány történetéről szóló animációt a Reftantáron!

5
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Ritmuszérzék fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

A vers hangos olvasása

Ritmuszjátékok

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Ritmushangszerek

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A jó pásztor képének differenciálása, a vizuális kultúra fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Animációs kisfilm megtekintése
Bibliai szöveg olvasása, értelmezése

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Fantázia, szókincs, szövegalkotó készség fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mese olvasása
Fantáziajáték

5
perc

2.3b Bibliai példázat

Vajon mit mondhatott a pásztor a barátainak a film végén?

Olvassuk el a szöveggyűjteményből **Az elveszett juh** példázatát (**Lukács 15,1-7**), és keressük a választ a kérdésekre!

- Kit jelképez a nyáj? (a gyülekezetet, népközösséget)
- És az eltévedt juh? (a bűnös embereket)
- Miért megy el megkeresni a pásztor az elcsatangolt jószágot? (szereti, fontos neki)

Vedd figyelembe!

A gyerekekben – jogosan – felmerülhet a kérdés, hogy a pásztor hogy meri őrizetlenül otthagyni a többi juhot. Nem felelőtlenség-e egy miatt kitenni a többi kilencvenkilencet a veszélynek?

Az animáció is jelzi, hogy a juhokat biztos helyen, karámban hagyta a pásztor. Ráadásul sohasem egy pásztor vigyázta a nyáját, legalább egy bojtár (segítő) volt mellette, így nyugodtan elmehetett megkeresni az elveszett báránycsapatot.

2.4 A megszámlálhatatlan sok juh

A gyerekek némán olvassák el **A megszámlálhatatlan sok juh** című népmesét, de ne áruljuk el, hogy csalimeséről van szó! Megfigyelési szempont lehet a cím magyarázata: A mese alapján fogalmazd meg, mit jelent az, hogy megszámlálhatatlan?

Miután elolvasták, válaszoljunk a kérdésre! A csalimese az abszurd humor nyelvén ad választ: megszámlálhatatlan = elképzelhetetlenül sok, aminek nem tudunk a végére járni.

Csali ide, csali oda, most fejezzük be együtt a mesét! Ha lehet, többféle befejezést is keressünk!

Variáció

Nyájterelés

Nézzünk meg egy légi felvételt a birkanyájak tereléséről a Reftantáron! Ha ügyesek vagyunk, a kis fekete pontokban a pásztorokutyákat is felfedezhetjük!

- Hol vannak a pásztorok?

A videofilmet akár az óra elején, a játék után is megnézhetjük motivációképpen. Ha a gyerekeknek vannak saját élményeik a nyájterelésről, akkor számoljanak be róla a többieknek!

5
perc

JEGYZETEIM

Kapcsolódó

A Biblia milyen képekkel fejezi ki, hogy valami megszámlálhatatlanul sok? Megtaláljuk többek között a következő igeversekben: 1Mózes 22,17; 32,13; Jeremiás 33,22.

A felhőtémához kapcsolódik Isten kérdése Jóbhoz: „Ki olyan bölcs, hogy meg tudja számlálni a fellegeket?” (Jób 38,37)

2.5 Bárány-felhő

2.5a Csalívers

Vegyük elő újra **Bartos Erika: Bárányok** című versét, és olvassuk el csak a 2. versszakot!

- Ez alapján el lehet-e dönteni, hogy igazi bárányokról vagy bárányfelhőkről van szó?
- Mi szól az egyik, mi szól a másik mellett?

A versek gyakran megengedik, hogy egy szónak, egy képnek több jelentése legyen. Így működnek a mesék is, és lehet egy békából királyfi, egy nádszálból királylány. Most ilyen versbeli-mesebeli bárány-felhőket fogunk készíteni. Olyan bárányokat, amelyek lehetnek felhőbárányok és igazi bárányok is.

2.5b Bárány-felhő kép

A Reftantárról letölthető, kivágható sablon segítségével készítsék el a gyerekek a felhő-bárány képét!

Először a hátteret készítsék el papír applikációval, majd ragasszák rá a bárányformát, végül a felhő-gyapjút vattából!

A bárányokból készíthetünk egy közös kompozíciót, íves kék kartonra ragasztva őket. Akik szépen dolgoznak, és hamar el is készülnek a bárányokkal, az „alapkartonra” papírapplikációval elkészíthetik a bárányok hátterét is: a mezőt vagy égboltot.

Variáció

Ha jobban bízunk a gyerekek fantáziájában, akkor a felhő-bárányokat ne sablonhoz igazítsuk, hanem a képzeletükhöz!

Ebben az esetben mindenki szabadon készíthet egy vagy több felhő-bárány síkformát a rendelkezésre álló anyagokból. Az elkészült felhőbárányokkal kirakhatunk egy nagyobb színes felületen (íves kék papír, drapéria) egy egész felhőzetet. Vajon a felhőzet bárányait meg lehet-e számolni? Mondhatjuk-e a felhőkre is, hogy megszámlálhatatlanul sok bárány van az égen?

2.5c Galéria

Szervezzünk kiállítást a gyerekek műveiből az osztályteremben! Mi jut a képekről eszünkbe: juhnyáj vagy felhőzet?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Szintéziskép alkotása
vegyes anyagokból.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Papírapplikáció készítése
Kiállítás szervezése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

A/4-es műszaki rajzlap
Sablon, színes papír,
vatta
Olló, ragasztó
Művek rögzítéshez eszközök, anyagok

3.

tanegység

Nyári este

45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, ének-zene)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

(Hajnal Anna: *Kicsik, nagyok* – részlet)

Nagy Bandó András:

Ülj le csak egyszer

Weöres Sándor:

Nyári este

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek megismerhetik a különböző állatcsoportokat, és átélhetik egy nyári este hangulatát, amikor behajtják az állatokat a legelőről.

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor, hangfal

Áttekintő vázlat

3.1 Állatfelismerő	10 perc
3.2 Nyájak és kondák	20 perc
3.2a Kicsik, nagyok	5 perc
3.2b Ülj le csak egyszer	15 perc
3.3 Esti hangok	15 perc
3.3a Nyári este	10 perc
3.3b Zenehallgatás	5 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

A hangokra, hangzásra épülő órához érdemes különböző zajkeltő eszközöket, ritmushangszereket előkészíteni.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Csoportosító játékkal a háziállatok neveinek megismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Állatfelismerés, csoportosítás

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 Állatfelismerő

Tudjátok-e, melyik állat tartozik a juhnyájhoz, kondához, csordához, méneshez? Csoportosítsuk az állatokat közösen az *Állatok kicsinyei, nagyjai* című tankockával!

A tankocka megoldása után nézzük végig a gyerekekkel a *Pásztorélet* című tankockát is!!

Vedd figyelembe!

A csoportok elnevezését (a juhnyáj kivételével) sokan nem fogják tudni a gyerekek közül, ezért ezt beszéljük meg!

Az állatok „furcsa” neveit magyarázzuk meg: az életkorukhoz és nemükhöz kapcsolódva más-más néven nevezték őket!

JEGYZETEIM

3.2 Nyájak és kondák

20
perc

5
perc

3.2a Kicsik, nagyok

Hajnal Anna: *Kicsik, nagyok* című versének két sora azonnal megtanulható, és mondókaként használható:

Birka-birka, bárány voltál,
anyád után bandukoltál...

Tanuljuk meg, majd alakítsuk át a megismert állatnevekkel! Például:

Csődör-csődör, csikó voltál,
anyád után bandukoltál...

3.2b Ül le csak egyszer

15
perc

A gyerekek olvassák el **Nagy Bandó András:** *Ül le csak egyszer* című versét, és figyeljék meg, milyen állatok, állatcsoportok jelennek meg a versben! Készítsünk a versből hangjátékot! A versszakokat egyenként olvassuk fel, és próbáljunk hozzájuk olyan hangokat, zajokat találni, melyek lefestik a versszakot! (Az utolsó szakasz hangja lehet a csend. De ha jól belegondolunk, hogy mi hallatszik este a réten, rájöhetünk, hogy legalább a tücskök ciripelnek.) A hangjáték érdekesebb, ha ritmushangszereket is adunk a gyerekek kezébe, amelyek zajokat imitálnak (például patadobogás).

A vers tele van mozgással, amit a versritmus is érzékeltet. Kopogjuk le egy-két jellemző sor időmérték szerinti ritmusát! Például:

Ül le csak egyszer a régi kaszálón, – U U | – U U | – U U | – –
látod, a fűben az ürge szalad, – U U | – U U | – U U | –

Vedd figyelembe!

A vers részben időmértékes, és tiszta esetben a példának hozott sorképlet érvényesül:

11 szótagú sor: 3 daktilus (tá-ti-ti) és 1 spondeus (tá-tá)

10 szótagú sor: 3 daktilus (tá-ti-ti) és 1 csonka spondeus (tá)

A metrika nem mindenütt tiszta, a daktilusok egy-egy rövid szótagja helyenként hosszúra változik (például „hallhatod, pásztorok”: tá-ti-tá tá-ti-tá). Ezt az ütemhangsúly egyenlíti ki, ami a vers másik ritmusalkotó elve, tehát szimultán verselésről van szó. A fenti két sor ütemhangsúlyos ritmusa:

Ül le csak | egyszer a – régi kaszálón,
látod, a | fűben az – ürge szalad,

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Állatnevek differenciálása. Pusztai hangulat megidézése a mondóka, vers hangzásán keresztül.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szövegtranszformáció
Vers értő olvasása
Ritmus- és hangjáték készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK

EHHEZ A FELADATHOZ?

A hangjátékhoz esetleg ritmushangszerek

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Vers ritmizálása, hangutánzás. A vers hangzóságának felismerése, zenei átélése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Hangos olvasás
Ritmus- és hangjátékok
Zenehallgatás

3.3 Esti hangok

3.3a Nyári Este

Olvassuk el **Weöres Sándor: Nyári este** című versét, majd keressük meg a ritmusát először csak az első két sornak! Ki tudná lekopogni a rövid (ti) és hosszú (tá) szótagok ritmusértékét? (Meg is lehet nevezni:)

Árnyak sora ül a réten. – – | U U U U | – –

Nyáj zsong be a faluvégén. – – | U U U U | – –

tá-tá-ti-ti-ti-ti-tá-tá

A „keretes” szerkezetű sorok (2-2 hosszú szótag az elején-végén, középen 4 rövid szótag) végigvonulnak a versen. Ugyanezt a himbáló, hintázó, bimbamoló ritmust érzékeljük mindvégig. Olvassuk el együtt így a verset, kopogva hozzá a ritmust! Van azért egy kakukktojás sor is, ki az, aki észreveszi?

A kakukktojás sor eltérő ritmusa épp a pásztor szó miatt alakul ki:

Lassan jön a pásztor álma. – – | U U | – U | – –

tá-tá-ti-ti-tá-ti-tá-tá

Az egész vers nagyon akusztikus. Keressük meg a hangutánzó szavakat vagy hangra utaló kifejezéseket a versben (zsong, zúg-dong, érchang, rezgő, bim-bam, békák dala)!

Most mi is zsongjunk, zúgjunk, dongjunk, rezegjünk és bimbamoljunk!

Felolvashatjuk még egyszer a verset így, a hangzást is érzékeltetve.

Vedd figyelembe!

Az időmértékes sorok elején és végén 1-1 spondeus (tá-tá) nyújtja, közöttük 2 pirrichius (ti-ti-ti-ti) szaporazza a ritmust. Ezért fordulnak elő ilyen szóalakok: „sürü”, „fü” – tehát nem helyesírási hibáról, hanem rövidített szóalokról van szó. Az egyedül kilógó „pásztor álma” (tá-ti-tá-ti) kifejezés sem véletlen, hiszen erről szól a vers: fáradt a pásztor, vele van még a nap zsongása, és lassan (nyújtva) alszik el.

3.3b Zenehallgatás

Végezetül hallgassuk meg a dalt a Hangraforgó együttes feldolgozásában!

Variáció

Egészen más felfogású az Alma együttes feldolgozása. Jó zenei készségekkel rendelkező csoporttal összehasonlíthatjuk a két dalfeldolgozást ritmika, hangulat, zenei kifejezőeszközök szempontjából. Akár közönségzavazást is tarthatunk. Ez is megtalálható a Reftantáron.

Vásár

Minimum 3x45 perces komplex témanap
(magyar, társadalmi ismeretek: népi kultúra,
kreatív írás, vizuális kultúra, testnevelés)

Miről szól ez a tanegység?

A vásár szerepének, működésének megértése. A pásztorviseletek és a szűcsminták megismerése, szűcsminta tervezése papírapplikációval.

Áttekintő vázlat

4.1 Pásztor-dobójáték	min. 15 perc
4.2 Birkabunda	15 perc
4.3 Vásári kikiáltó	30-45 perc
4.3a A kikiáltó	5 perc
4.3b Weöres-vásár	10 perc
4.3c Mai vásárban	15-20 perc
4.4 A vásár	25 perc
4.4a Móra-vásár	15 perc
4.4b Szűcsmunka	10 perc
4.5 A pásztorviselet	40-60 perc
4.5a Szűcsvirágok	5 perc
4.5b Szűcsminta készítése	35-55 perc
4.6 Mintavásár – bemutató	10-20 perc
Összesen:	3-4x45 perc

Előkészületek

A bevezető játékhoz megfelelő helyszín kiválasztása, kellő idő biztosítása.

Anyagok, eszközök előkészítése a papírapplikációhoz. Ha a mintavásárt vásárló játékkal tartjuk, „pengőt” jelképező korongok/játékpénz beszerzése.

4. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Janicsák István:

Birkabunda

Weöres Sándor: *Vásár*

Móra Ferenc: *A vásár*

Pásztor-dobójáték

(online)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor,
hangfal

Labda

Szabad tér: udvar

Tábla, filc vagy kréta

A/4-es műszaki rajzlap

Színes papírok

Olló, ragasztó

Elkészült művek

(Színes korong, játékpénz, zseton stb.)

JEGYZETEIM

FELADATOK LEÍRÁSA

min.
15 perc

4.1 Pásztor-dobójáték

Mozgásos ügyességi játék pásztorral, labdával és két csapatra osztott játékosokkal. A részletes játékleírás online elérhető a Reftantáron.

Mivel udvari játékról van szó, minimum tizenöt percet érdemes rászánni, de kitölthet jóval hosszabb időt is (például egy tornaóra keretében).

Vedd figyelembe!

A bibliai korban az izraeli pásztorok nem kutyával tereltek, hanem parittyával apró köveket hajítottak a rossz irányba kalandozó bárányok elé. A veszélyes vadakat (farkas, medve, oroszlán) is parittyával ijesztették el vagy ölték meg. Ezért volt fontos a pásztoroknak, hogy pontosan célozzanak, ezért bánt nagyon jól Dávid is a parittyával.

15
perc

4.2 Birkabunda

Hallgassuk meg **Janicsák István: Birkabunda** című versét Gálvölgyi János előadásában!

• Jól figyeljetelek, hogy vissza tudjuk majd idézni, mi minden történt a versben! A vers meghallgatása után ábrázoljuk a táblán az eseményeket egyszerű rajzolt ikonokkal (képjelekkel):

Birka → olló → szőr/gyapjú → kalap → számár → kabát → birka – tehát egy önmagába visszatérő kör lesz a folyamatábrán.

Majd olvassák el a verset a gyerekek a szöveggyűjteményből, és ellenőrizték le, jó-e a táblára rajzolt ábra!

Vedd figyelembe!

Nem baj, ha a táblai folyamatábra hiányos, kimarad belőle valami, mert az ellenőrzésnél javítják majd úgyszólván a gyerekek. Ha hallás után nem emlékeznek mindenre, ne akarjuk mindenáron kihúzni belőlük!

Az ikonképekhez végezhetünk egy kis gyűjtőmunkát az interneten, és kinyomtathatunk néhány jellemző képet. Ha vállaljuk a táblarajzot, rajzolhatjuk is az képjeleket. Itt sem kell tökéletességre törekedni, elég, ha a képek betöltik jelölő (felidéző) funkciójukat. A vázlatos, esetleges képjelek a gyerekeket is bátoríthatják a rajzos rögzítésre, a vizuális intelligencia használatára.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Mozgáskoordináció fejlesztése pásztor szerepben.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Dobójáték

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Labda
Szabad tér: udvar

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A hallott szöveg értelmezésével a logikus és képi gondolkodás fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers hallás utáni megértése
Folyamatábra készítése
Ellenőrzés olvasással

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Tábla, filc vagy kréta

JEGYZETEIM

4.3 Vásári kikiáltó

30-45
perc

5
perc

4.3a A kikiáltó

Barkochba játékkal találják ki a gyerekek: Mi lehet a dolga a kikiáltónak?

Hol és mit kiált ki?

Tisztázzuk, hogy a *kikiáltó* több jelentésű szó:

- Ha valaki közületek kikiált az ablakon, az egy kikiáltó gyerek. De nem kikiáltó. (A „kikiáltó” melléknévi igenév és jelzőként szerepel a „gyerek” mellett.)
- Aki a cirkusz vagy mutatványos eseményeire hív hangos szóval, az már kikiáltó. (Főnév)
- De azt is kikiáltónak szokták nevezni, aki a vásárban vagy a piacon hangosan kínálja a portékáját. (Főnév)

Vedd figyelembe!

Ha a gyerekek tisztában vannak a vásári kikiáltó feladatával, akkor a barkochba játékot elhagyhatjuk.

4.3b Weöres-vásár

10
perc

Olvassák el a gyerekek némán **Weöres Sándor: Vásár** című versét, és mindenki válasszon ki egy versszakot, ami neki a legjobban tetszik! Készüljön fel, hogy ezt a versszakot felolvassa, vagy előadja az osztálytársainak, mintha vásári kikiáltó vagy árus lenne! A párbeszédű versszak esetében párban oldják meg a feladatot, aki ezt választja, keressen hozzá társat! Ahol nem kifejezetten hangos beszédéről van szó (V., VII.), ott is meg lehet oldani úgy, mintha a kikiáltó vagy egy árus mondaná a monológot.

Aki vállalkozik rá, olvassa fel, adja elő a választott versszakot!

Vedd figyelembe!

Az V-VI. versszakhoz kapcsolódik Majoros Nóra: *Csitedy Jácint csomagol* című meséje, amelyhez feldolgozó feladatokat találunk az Egyéb ötletek *Mutatványosok* című részében (7.1).

4.3c Mai vásárban

15-20
perc

Képzeljük el, hogy ma tartunk vásárt, itt a városban! Te mit árulnál szívesen? Írd le, hogyan kínálnád a portékádat egy mai vásárban! Nyugodtan árulhatsz mai termékeket, például kütyüket, számítógépes programokat, internet-hozzáférést vagy akár robotporszívót, menő autót is, a lényeg, hogy frappánsan ajánld a szövegedet!

A kikiáltószöveg készülhet rímes versformában, de lehet prózai, élőbeszédű is. Akár egy jó reklámszöveg, rövid, ötletes, figyelemfelkeltő legyen!

A szövegek megírása után rendezzünk kikiáltóversenyt, hogy meglássuk, ki tudja a legrátermettebben kínálni a portékáját!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A vásár hangulatának felidézése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szómagyarázat barkochbajátékkal

Vers felolvasása szerepjátékkal

Vásári kikiáltószöveg írása, vagy reklámfilm „forgatása”

Vedd figyelembe!

Elképzelted, hogy a gyerekektől szerepjátékként is nagyon távoli a vásár és a kikiáltó. Helyette beszélhetünk arról, hogy ma már a kikiáltók helyett többnyire reklámok ajánlják nekünk a termékeket. Párosan összefogva írjanak reklám-szöveget egy termékhez, amit olvassanak be mint rádióreklámot, de akár be is mutathatják, el is játszhatják mint reklámfilm.

A feladat így időigényesebb, kb. 25-30 perces.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjék meg, hogyan zajlik a vásár, és kapjanak képet (szó szerint is) a szűcstermékekről.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás
Cselekmény ábrázolása
folyamatábrával
Szómagyarzat
interaktív feladat

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjenek meg néhány szűcsmintát, és tervezzenek egy hasonlót.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szűcsminták bemutatása
Szűcsminta készítése
papírapplikációval

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

A papírapplikációhoz
szükséges eszközök:
A/4-es műszaki rajzlap
Színes papírok
Olló, ragasztó

4.4 A vásár

4.4a Móra-vásár

A pedagógus olvassa fel **Móra Ferenc: A vásár** című meséjét!

Mi történt a vásárban?

Hova került, milyen utat járt be a penészes krajcár? Készítsünk erről is folyamat-ábrát!

helypénzszedő → szűcsmester → bosnyák (bot) → kovácslegény → juhász (sajt)
→ apa (suba) – gyerek

Mely szavak voltak nehezen érthetőek? Beszéljük meg, mit jelentenek!

4.4b Szűcsmunka

Mit készített a szűcs?

Mutassuk be a gyerekeknek a gubát, subát, szűrt és ködmönt a *Magyar pásztorviselet* című tankocka segítségével!

Vigyázat, a szűr kakukktojás! Szövött anyagból, vastag posztóból készült, és szűr-szabók készítették. A szűcs állati bőrrrel, főleg juhbőrrrel dolgozott.

4.5 A pásztorviselet

4.5a Szűcsvirágok

Móra Ferenc édesapja szűcs volt. A szűcsök gyönyörű virágokat hímeztek a szűrökre, ködmönökre. Ezek voltak a szűcsvirágok, amelyekből nézzünk meg egy csokorra valót a tankockában a Reftantáron!

4.5b Szűcsminta készítése

Neked melyik virágminta tetszik a legjobban? Készíts el egy ahhoz hasonlót papírkivágással!

JEGYZETEIM

4.6 Mintavásár – bemutató

10-20
perc

A gyerekek mutassák be egymásnak a munkáikat, mesélik el, miért pont ezt a mintát választották! Mit ábrázol? Adjanak a mintáiknak nevet!

Variáció

A mintavásárt kezdhethük a következőképpen is: Minden gyerek kap három pengőt (például: színes korong, játékpénz, zseton). Az asztalokra kiterített portékát végignézik, és ahhoz a mintához teszik le pengőiket, amelyet/amelyeket szívesen megvennének (egy mintához több pengőt is lehet tenni, ha nagyon tetszik). Végül a pengők száma megmutatja, melyek voltak a legkelendőbb minták.

A vásárlás értékelés után szóban is el lehet mondani, melyik minta miért tetszett.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Összegzés, értékelés szerephelyzetben.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vásári kipakolás: kiállításrendezés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Elkészült művek (Színes korong, játékpénz, zseton stb.)

JEGYZETEIM

5.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Zelk Zoltán: *Tilinkó*
(részlet)

Zelk Zoltán: *Pirinkó*
tilinkó

Mihály-nap a néphagyományban

Vásározós népi gyermekjátékok

Pásztor dalok

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor, hangfal

Kézművességhez szükséges anyagok, eszközök
Botos tánchoz „botok”

Pásztorünnep

*Egész délutános témanap
(magyar, tánc és dráma, vizuális kultúra, technika)*

Miről szól ez a tanegység?

A Szent Mihály-napi búcsú lehetőséget ad arra, hogy egy hosszabb témanapot tartsunk a gyerekeknek, amelybe akár a szülőket is be lehet vonni.

Áttekintő vázlat

5.1 Tilinkó	15 perc (20 perc)
5.1a Szófejtés	5 perc
5.1b Történet	10 perc
5.2 Mihály-napi vásár	10 perc
5.3 Vásározós játékok	25-30 perc
5.4 Mit vennél a vásárban?	15 perc
5.4a Vásár valóságban	10 perc
5.4b Vásár képzeletben	5 perc
5.5 A gazda bárányt vett	10 perc
5.6 Vásárfia készítése	30-90 perc
5.7 Pásztorvigasság	30-60 perc
Összesen:	egy egész délután (3-5 teljes óra)

Előkészületek

A teremben csak a kézműves munkához lesz szükség padokra. Ezért toljuk félre őket, hogy a terem közepe szabadon maradjon!

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1 Tilinkó

5.1a Szófejtés

Üljünk le körbe a gyerekekkel, és beszéljünk!

- Hallottátok-e már azt a szót, hogy tilinkó?
- Mit jelent? (Egy furulyafajta, illetve bolondos emberre mondják: dilinkó, ami nagyon hasonlít, ezért a tilinkó szóról a „bolondos” is eszünkbe juthat.)

Ha a gyerekek nem ismerik a kifejezést, találgassunk!

- Vajon mit jelenthet?
- Milyen a hangzása? Hangulata?

Ha ismerik, gondolkozzunk el a szó két jelentésén!

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

A gyerekek kapjanak képet a pásztorok munkájáról, hangszerükről.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Asszociációs játék
A szöveg megismerése
A tilinkó hangjának megismerése
(Versjáték, kreatív írás: játékos-bolondos vers)

JEGYZETEIM

- Van-e köze a kettőnek egymáshoz? (A furulya trillái az ember bolondozásaihoz, játékos természetéhez hasonlítanak.)

5.1b Történet

A pedagógus olvassa fel **Zelk Zoltán: Tilinkó** című történetének részletét! Majd hallgassuk meg a tilinkó hangját a Reftantáron elérhető linken!

10
perc

Variációk

Zelk Zoltán Pirinkó tilinkó című versében is a tilinkó játékkal kezdődik a vers, a mese, a költő bolondos játéka. Csupán hangulatteremtőnek is érdemes felolvasni:

„...volt egyszer egy pirinkó
icipici tilinkó.
Nem tudom én, ki faragta,
azt se tudom, kinek adta,
azt se tudom, aki kapta,
hol hagyhatta?
a zsebembe ki dughatta?”

Plusz kreatívírás-feladat:

Olvassátok el a versrészletet, ami egy mese kezdete! Folytassátok a mesét ilyen dalos, tilinkós kedvű formában! Írjátok le, majd olvassátok fel egymásnak a verseiteket! A kreatív írás feladata időigényesebb, legalább 15-20 percet szánjunk rá.

5.2 Mihály-napi vásár

10
perc

A pásztorok Mihály-napkor hajtották be az állatokat a legelőről. Olvassuk el az ismertetőt a Reftantáron, amelynek címe: **Mihály-nap a néphagyományban**, és beszéljünk meg, mi minden történt Mihály-napkor!

MIT AKARUNK ELÉRNI?
Ismeretszerzés, ismeretek feldolgozása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?
Ismerettartalmú szöveg olvasása, értelmezése

5.3 Vásározós játékok

25-30
perc

Ismerjünk meg, és játsszunk egyet-kettőt **vásározós gyerekjátékaink** közül, amelyek a Reftantáron elérhetőek:

- Beültettem kiskertemet
- Hogy a kakas?
- Hej, a sályi piacon, piacon

Vedd figyelembe!

A játék variációival a játékot frissíthetjük és érdekesebbé tehetjük.

MIT AKARUNK ELÉRNI?
Jókedv, hangulat teremtése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?
Mozgásos, énekes játékok

JEGYZETEIM

10
perc**MIT AKARUNK ELÉRNI?**

A gyerekek meglévő ismereteinek feltérképezése, szókincs bővítés.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Mondatlánc

5.4 Mit vennél a vásárban?

5.4a Vásár valóságban

Üljünk körbe a gyerekekkel, és beszéljünk arról, hogy voltak-e már vásárban! Milyen vásárban voltak? Kézműves-, kirakodó- vagy állatvásárban? Melyik milyen? Miben különböznek egymástól, és miben azonosak?

Vedd figyelembe!

Ha a gyerekek valamelyik vásártípust nem ismerik, beszéljünk nekik róla! Elképzelhető, hogy nem voltak még állatvásárban, vagy olyan országos kirakodóvásárban, ahol nem kézművesek árulnak, hanem mindenféle árusok.

5
perc

5.4b Vásár képzeletben

A gyerekek körben egymás után válaszoljanak erre a két kérdésre:

- Te mit vennél a vásárban?
- Mit csinálnál vele?

10
perc

5.5 A gazda bárányt vett

A gyerekek körben állnak. Amikor meghallják a „bárány” szót, le kell ülniük (ha ülnek, fel kell állniuk). A többi esetben nem csinálnak semmit.

A pedagógus ugyanazt a mondatot variálja (egyre gyorsabban):

A gazda ... vett, és időnként beszúrja a „bárány” szót.

Például:

A gazda tyúkot vett.

A gazda kecskét vett.

A gazda birkát vett.

A gazda bárányt vett (a gyerekek leülnek vagy felállnak).

A gazda birkát vett (most nem mozdulnak).

A gazda pulykát vett.

A gazda bárányt vett (most állhatnak fel vagy ülhetnek le).

Aki elrontja, kiesik.

Variáció

Ha a pedagógus jó mesemondó, nem a mondatsémát ismétli, hanem tovább építi, variálja. Például:

A gazda tyúkot vett, és berakta a kosarába. Aztán vett egy kecskét, azt kötéllel vezette. De a kecske megmakacsolta magát, ezért vett a gazda egy pálcát is, hogy legyen mivel tanítgatni. Aztán vett egy bárányt a kecske mellé (leülnek). Vett egy birkát is, így már hárman voltak lábon: kecske, birka, bárány (felállnak), a negye-

dik a kosárban. Elvitte mind a kocsijához, és ahogy rakná fel az utánfutóra, hopp, sehol a kecske. Szalad utána, hozza vissza, akkor meg a birka hiányzik. Még jó, hogy a bárány (leülnek) csak feküdt a kosár mellett. És így tovább...

5.6 Vásárfia készítése

Mihály-napi vásárunk lehetőséget ad a kézművességre is. Első helyen a csuhébaba-készítést ajánljuk, amely a Reftantáron elérhető fázisrajzok alapján jól követhető, és sikerélményt ad a gyerekeknek.

De ajánlott kézműves munka a gyöngyfűzés, agyagozás, nemezelés, nádsíp-készítés is, attól függően, mihez értünk, és milyen segítőket tudunk még bevonni.

Vedd figyelembe!

Bővebben lásd a szeptemberi 3. téma, az *Aranylevél* 5. tanegységében (Őszi teadélután) a csuhébaba-készítés részletes leírását!

5.7 Pásztorvigasság

A gyerekekkel tanuljunk meg néhány **pásztordalt**, amire lehetőleg táncoljunk is! A Reftantáron elérhető videofilmeken jól láthatóak az alaplépések, de engedhetjük, hogy a gyerekek szabadon mozogjanak a zenére.

A botos táncnál használhatunk (műanyag) felmosónyelet, partvisnyelet, és egyszerű ugrásgyakorlatokat, botátadó gyakorlatokat is végezhetnek a gyerekek a zene ütemére.

Énektanulás:

A juhásznak jól van dolga

Ének-tánc:

Megismerni a kanászt

Szervusz kedves barátom

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Finommotorika fejlesztése vásári hangulatban.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vásárfia készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Kézművességhez szükséges anyagok, eszközök

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Mozgásfejlesztés, vidámság.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Pásztordalok, pásztortáncok tanulása

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Botos tánchoz „botok”

5. tanegység

Nevezetes vásár

45 perces komplex szövegfeldolgozó és
szövegalkotó óra
(magyar, drámajáték, kreatív írás)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

(Kiss Anna: Vásárba
hívogató – online)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Írólap, füzet,
íróeszköz

Internet, projektor,
hangfal

Vers szétvágott sorai
Kalap

A verssorok önálló értelmezésével a vers befogadásának meg-
alapozása, majd a vers értelmezése. A vers sorainak, szavainak,
témájának kreatív továbbírása prózai és lírai műfajokban.

Áttekintő vázlat

6.1 Portékák	15 perc
6.1a Mi van a kalapban?	8 perc
6.1b Mi van a vásárban?	7 perc
6.2 Kreatív írás	30 perc
6.2a Sorvásár	5 perc
6.2b Szövegalkotás	20 perc
6.2c Felolvasás	5 perc
Összesen:	45 perc

A vers sorait szét kell vágni, kiválogatni a „ha” szóval kezdődőket, és elhelyezni
egy kalapban. A teremben jó, ha körbe tudjuk rakni a székeket a
játékhoz és beszélgetéshez. De szükség lesz a padokra, asztalokra
is az írásos feladathoz.

A szöveg elérhető a Reftantáron megadott linkeken.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A verssorok önálló
értelmezésével a vers
befogadásának megala-
pozása, vershallgatás,
értelmezés.

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1 Portékák

15
perc

6.1a Mi van a kalapban?

8
perc

Egy kalapot adunk körbe, amiben Kiss Anna: *Vásárba hívogató* című ver-
sének „ha” szóval kezdődő szétvágott sorai vannak. Mindenki húz egy cédulát,
elolvassa a sort, és gondolkodik, hogyan folytatná a mondatot.
Majd körben – és lehetőleg gyorsan – mindenki elmondja a kiegészített monda-
tát. Például: „ha nagyszélű a kalap”, eltakarja az arcomat.

- Ugye, milyen sokféleképpen folytattátok a mondatokat? Sok mindenről szólnak,
így kiegészítve.

JEGYZETEIM

- De mi van, ha csak a kapott sorok fűződnek össze? Mit gondoltok, mi lesz abból?

Hallgassuk meg a gyerekek válaszait!

Rávezető kérdés:

- Hol találkozhatunk együtt ezekkel a dolgokkal, melyek a cédulákon szerepelnek? (Remélhetőleg elhangzik a válasz: vásárban.)

6.1b Mi van a vásárban?

Hallgassátok meg, hogyan fűződnek össze ezek a sorok **Kiss Anna Vásárba**

hívogató című versében! Ő milyen választ ad a sok „ha”-ra?

A pedagógus bemutató olvasása után megbeszéljük a választ.

- Mit jelent a „nevezetes”?
- Mikor nevezetes egy vásár?
- Ki volt már vásárban? Mit tapasztalt?
- Milyen portékákat árulnak ma egy vásárban?

Variációk

1. Változat

Ki szeretne most közületek valamilyen árus lenni, és kínálni a portékáját? Aki vállalkozik, belép a körbe, és kezébe vesz egyet az áru közül (pantomim mozgással tartja, mutatja), miközben szóval is kínálja a többieknek. Néhány árus bemutató kínálását meghallgatjuk.

2. Változat

Megérkezett a vásárba a fényképész (fotográfus). Életképeket készít az árusokról és vásárlókról. Alakítsatok kis csoportokat és álljatok be árus-vásárló helyzetbe! Amikor a fényképész „Csííz!”-t kiált, minden csoport váljon mozdulatlaná, mint egy fényképen! Hogy a felvétel biztosan sikerüljön, még egyszer-kétszer elhangozhat a „Csííz!” felszólítás.

6.2 Kreatív írás

6.2a Sorvásár

Olvassátok el a verset (**Kiss Anna: Vásárba hívogató**) magatok is! Húzzátok alá azokat a sorokat, amelyekben olyan dolog szerepel, amit „megvennétek” ebben a vásárban!

- Mit vennétek magatoknak?
- Mit vennétek valaki másnak?

Jelöljétek azokat a sorokat is, amiben valami nem érthető! Amikor meg kell kérdezni az árustól, hogy mit árul, mi is a portékája.

7
perc

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mondat-kiegészítés,
Mondatösszefüggés
Versértelmezés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Vers szétvágott sorai
Kalap

30
perc

5
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A vásári hangulat átélése
a versből kiinduló új
szövegek alkotásával.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Sorgyűjtés
Szómagyarázat
Kreatív írás: elbeszélés,
hír, rímes és szabadvers
Felolvasás

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

Szómagyarázatot igényel(het):

- posztó = vastag gyapjúszövet
- patyolat = finom, fehér lenvászon
- lacikonyha = frissen sült húsok árusító helye vásárokbán
- mézesbábu = mézeskalács figura
- féderes = rugós
- kékfestő = indigóval kékre festett ruhaanyag
- sergő = körhinta

6.2b Szövegalkotás

Válasszatok az alábbi feladatok közül!

20
perc

1. – Válassz ki egy verssort, és írd hozzá folytatásként egy rövid történetet! Lehet vásári, de lehet mindennapi történet, vagy akár mese is, amiben az adott tárgy, dolog szerepel.
2. – A vers portékáinak, szavainak felhasználásával írd egy beszámolót vagy újsághírt egy „nevezetes” vásárról! (A vásár lehet régi, de lehet mai is.)
3. – Figyeld meg a vers sorait, és hasonló verssorokkal mutass be egy mai nevezetes vásárt, piacot (vagy akár egy plázát)! Nem fontos, hogy a verssorok rímeljenek.
4. – Figyeld meg a vers rímeit, a soralkotás és rímelés szabályait! Próbáld meg ebben a versformában írni egy verset! Lehet a témája vásár, vagy egy olyan tárgy, áru, amit a vásárban (piacon) vettél.

6.2c Felolvasás

Végül az arra vállalkozók olvassák fel elkészült írásukat!

Aki nem tudta befejezni, annak otthoni (nem kötelező) feladata lehet.

Vedd figyelembe!

A 3. feladat soroló verset kér, ami lehet rímes vagy rímtelen szabadvers, kötetlen szótagszámmal.

A 4. feladat a *Vásárba hívogató* dalformáját kéri. A versben 8 és 7 szótagos sorok váltakoznak, a páros sorok párban rímelnek, a páratlanok nem (8x-7a-8x-7a / 8x-7b-8x-7b...).

Egyéb ötletek

FELADATOK FELSOROLÁSA

7.1 Mutatványosok

A cirkuszi mutatványosok régen hozzátartoztak, és sok helyen még ma is hozzátartoznak a vásárokhöz, búcsúkhöz.

Idézzük fel egy ilyen vásár hangulatát hangos olvasással **Weöres Sándor: Vásár** című versének V. és VI. részével! (Lásd még a 4. tanegységben!)

A vándorcirkusz érkezése önmagában is elég nagy mutatvány, sok gyerek megcsodálja. Mi a csodálatos a Csitedy-cirkusz érkezésében, műsorában és távozásában? Olvassuk fel **Majoros Nóra: Csitedy Jácint csomagol** című meséjét, majd beszéljük meg, kinek mi volt a legérdekesebb, legcsodálatosabb!

Képzeljétek el, hogy ti vagytok a csodálkozók, akik nem hisznek a szemüknek! Rajzoljátok le, számotokra mi a legcsodálatosabb a Csitedy-cirkuszban!

Csoportmunkában elkészíthetjük a Csitedy-cirkusz kártyapakliját is, amelynek kártyáin a cirkusz szereplői és mutatványai láthatók. Érdemes a kvartettkártya logikája szerint felépíteni a kártyaszerkezetet.

A történet alapján milyen kártyacsoportok alakíthatók ki? Beszéljük meg a gyerekekkel! Szóba jöhetnek a következő csoportok:

- Artisták – artistamutatványosok
- Bohócok – bohócmutatványosok
- Zenészek – hangszerek, hangszeres mutatványosok
- Állatok – állatmutatványosok
- Fogatok – fogatmutatványosok
- Bukfencezők – bukfenccmutatványosok
- Elefántból bolha mutatvány fokozatai
- Hajtogatómutatványosok
- Bolhacirkusz – Csitedy Jácint tenyerén

Alakuljanak 4 fős csoportok, és tervezzék meg, majd rajzolják meg egy-egy kártyacsoport 4 lapját! A lapok összetartozását betű- és számjelekkel, illetve színekkel jelölhetik.

Végül kipróbálhatjuk Csitedy-kvartettünket a klasszikus kvartettszabályok szerint. Egy példa a játékszabályra elérhető a Reftantáron.

7. tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Mutatványos hangulat átélése a történet abszurd képeinek és csodáinak segítségével.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Hangos versolvasás
Mese olvasása, csodáinak felfedezése
Egyéni képalkotás, rajzos ábrázolás
Kártyatervezés csoportmunkában
Kártyalapok rajzolása egyénileg
Kártyajáték: kvartett kipróbálása

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap
Kártyalapok (műszaki rajzlap, előre felvágva)
Rajzeszközök

JEGYZETEIM

Mit szeretnénk
elérni?

Miről szól
ez a téma?
Miért fontos
nekünk?

A gyerekek ismerjék meg távoli országok meséit, történeteit, nyerjenek bepillantást idegen népek kultúrájába, legyenek nyitottabbak a nem európai kultúrákra is. Keressük meg a hasonlóságot, a közös pontokat, és csodálkozzunk rá együtt a különbségekre.

Távoli népek meséinek megismerése, bepillantás a kultúrájukba, életmódjukba.

Tititá Csacsukuáról

3x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, ének-zene, hittan, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

A világ számos részén ma is háború folyik, gyerekek milliói kerülnek reménytelen helyzetbe. A migrációról ma minden gyerek hall, így fontos, hogy megmutassuk nekik, mit is jelent a háború elől menekülő gyermekek élete.

Áttekintő vázlat

1.1 Ritmusbolygó	10 perc
1.2 Tititá Csacsukuáról	35 perc
1.2a Névkarakter	5 perc
1.2b Szövegfeldolgozás kiscsoportban	15 perc
1.2c Történet-összefoglaló	15 perc
1.3 Hol van Csacsukua?	25 perc
1.3a Szövegvizsgálat	10 perc
1.3b Történetpótlás	15 perc
1.4 Békében és háborúban	65 perc
1.4a Fotógaléria	20 perc
1.4b Képkalkotás	30 perc
1.4c Képgaléria	15 perc
Összesen:	3x45 perc

Előkészületek

Csoportmunkához teremrendezés, rajzolás-festés előkészítése.

1. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Nógrádi Gábor: *Tititá Csacsukuáról*
A Messiás eljövételének próféciája – Ézsaiás 11,6–9

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor, hangfal

Rajzlap, rajz- és festő eszközök, anyagok

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Ritmusbolygó

10 perc

Mutatkozzunk be a nevünk ritmusával! Először tapsoljuk le a gyerekeknek a saját nevünket, például: Miklya Luzsányi Mónika – tá-ti-ti-tá-ti-tá-ti-ti
Majd a gyerekek is tapsolják le a saját nevük (vezetéknév + utónév) ritmusát!
Például: Baráth Klaudia: ti-tá-ti-ti-ti-ti
Próbáljunk különböző szavakat is letapsolni! Például: uborkaszeg: ti-tá-ti-ti-tá
(az utolsó szótag semleges, alkalmazkodó, itt inkább hosszú).

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A téma előkészítése, ritmusérzék, fantázia fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Ritmusjáték
Kommunikáció tapsjelekkel

JEGYZETEIM

Most képzeljétek el, hogy egy olyan bolygón jártok iskolába, ahol tapssal kommunikálnak! Próbáljuk megtanulni az alapvető utasításokat! Például: Figyeljetek ide!: ti-tá-ti-ti-ti-ti

A tanító először tapssal kísérvé az utasításokat, a gyerekek hajtsák végre! Ritmusnevekkel (ti-tá) is mondjuk el a közösen az utasításokat, és figyeljük meg a különbségeket, azonosságokat! Például:

Nyissátok ki a könyvet!: tá-tá-tá-ti-ti-tá-tá

Nyissátok ki a füzetet!: tá-tá-tá-ti-ti-ti-ti-tá

A két felszólítás a végén különbözik, egyiknél tá-tá, másiknál ti-ti-tá a végződés. Az „Álljatok fel!” és „Üljetek le!” utasítás ritmusa viszont közel azonos, alig lehet érzékelni a különbséget az utolsó szótagok hosszúsága között. Ilyenkor csak a szituációból tudjuk, mi az utasítás: ülő helyzetből felállunk, álló helyzetből leülünk.

Amikor jól megy a szöveg-ritmus felismerés, játszunk úgy a játékot, hogy csak a ritmust tapsoljuk, a gyerekek pedig elvégzik az utasításokat!

Vedd figyelembe!

Ne legyen túl sok utasítás, mert nem tudják megjegyezni a gyerekek!

Példák ritmizált utasításokra:

- Álljatok fel!: tá-ti-tá-tá
- Üljetek le!: tá-ti-tá-ti
- Nyisd ki a füzetet! / Csukd be a füzetet!: tá-ti-ti-ti-ti-tá
- Nyisd ki a könyved! / Csukd be a könyved!: tá-ti-ti-tá-tá
- Guggolj le!: tá-tá-ti (de inkább: tá-tá-tá)
- Ugrálj fél lábon!: tá-tá-tá-tá-tá

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

A szöveg megismerése, szövegrészlet kiscsoportos, illetve önálló feldolgozása, közös megbeszélés.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Jellemzés név alapján
Olvasás, értelmezés csoportmunkában, beszámolás az olvasottakról

1.2 Nógrádi Gábor: Tititá Csacsukuáról

35
perc

1.2a Névkarakter

- Ha valakit úgy hívnak, hogy Tititá, akkor ő ki lehet?
- Milyenek képzelünk el egy Tititá nevű szereplőt?

5
perc

1.2b Szövegfeldolgozás kiscsoportban

A gyerekeket osszuk négy csoportba! Mind a négy csoport **Nógrádi Gábor: Tititá Csacsukuáról** című szövegének különböző részletét olvassa el, válaszol a kérdésekre, majd beszámol a többieknek az olvasottakról.

15
perc

1. csoport – 1. szövegrész

A mű elejétől a „...megint beírt az ellenőrzőmbe” befejezésű mondatig.

- Milyen volt Tititá? Írjátok le kívülről, mutassátok be a belső tulajdonságait is!

JEGYZETEIM

- Mit gondoltak a többiek, honnan érkezett?
- Honnan tudjuk, hogy Gábor szerelmes lett Tititába?

2. csoport – 2. szövegrész

„A következő szünetben... – ...nekem nyolc.”

- Honnan jött Tititá?
- Mi volt Gáborral a közös titkuk?
- Mi lett a titokból?

3. csoport – 3. szövegrész

„Attól kezdve... – ... nem érheti el.”

- Miért nem mondhatja meg Tititá, hogyan érkezett ide?
- Tititá szerint mi Csacsukua?
- Miben hasonlít a Földhöz, és miben más?

4. csoport – 4. szövegrész

„Tititát délután...” – szöveg végéig.

- Mi történt Tititával?
- Mi történt Gáborral?

Vedd figyelembe!

A szövegolvasásánál, feldolgozásnál kisebb létszámú osztálynál valódi csoportokat alkossunk (4-6 fő), akik közösen olvassák és dolgozzák fel a szöveget! Ha nagyobb létszámú az osztály, mindenki egyénileg dolgozik, de csak a saját csoportjának megfelelő szövegrészt olvassa el, és csak az oda tartozó feladatokat oldja meg. Jól olvasó gyerekek több szövegrészt is elolvashatnak, megoldhatnak a megadott idő alatt.

1.2c Történet-összefoglaló

Az olvasottak alapján kis történet-összefoglalót mond valaki a csoportból, majd válaszolnak a kérdésekre a gyerekek. Így mozaikosan, de a gyerekek aktív bevonásával áll össze a történet.

15
perc

Vedd figyelembe!

A közös megbeszélés célja nemcsak az ellenőrzés, hanem inkább a történet összefoglaló elmesélése a többiek számára. Ezzel a megoldással a gyerekek mozaikszerűen, interaktív közlésben ismerkednek meg a történettel.

Variáció

Ha a történet és szöveg egységét tartjuk fontosabbnak, akkor megismerésére a tanítói felolvasást javasoljuk. Ehhez is hosszabb idő kell (kb. 20 perc), ezért vagy egy plusz óra beiktatása, vagy a csoportmunka elhagyása és frontális megbeszélés lehet a megoldás.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Az írói nézőpont, balladai homály szerepének felfedezése (a fogalom alapozása), fantázia, empátia, szókincs fejlesztése. Érzékenyítés.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

A novella homályos részeinek kibontása
Történet-kiegészítés

1.3 Hol van Csacsukua?

25
perc

10
perc

1.3a Szövegvizsgálat

Beszéljük meg a gyerekekkel, hogy milyen nézőpontot választott az író (**Nógrádi Gábor: Tititá Csacsukuáról**), és vajon miért! (E/1, visszaemlékezés, személyes hang, az olvasó könnyen sajátjának érzi a szöveget, mintha velem/velünk történt volna stb.)

Ez a látásmód azt is magával hozza, hogy sok mindent nem tudunk meg a történetből.

Vizsgáljuk át a szöveget, és próbáljuk meg összeszedni, mi mindenre nem ad konkrét választ a szerző? Például:

- Ki is volt valójában Tititá?
- Honnan jött?
- Hogy került Magyarországra?
- Ki volt az anyukája és az apukája valójában?
- Hova ment?
- Miért kellett visszamennie?
- Miért titkolózott Tititá?
- Miért választotta inkább a mesét, mint azt, hogy elmondja a valóságot?

És még több hasonló kérdés merülhet fel a gyerekekben is.

1.3b Történetpótlás

15
perc

Próbáljunk meg válaszolni a „hiányosságokra”! Találjuk ki:

- Valójában honnan jött Tititá, kik az igazi szülei, milyen lehetett az élete a saját országában, és miért kellett elmenekülnie?
- Ha valóban háború dúlt a szülőhazájában, akkor miért írta le mégis olyan szépen Csacsukuát?

Vessük össze Csacsukua leírását a **Messiás eljövetelének próféciájával** (Ézsaiás 11,6–9), és keressük meg a hasonlóságokat!

Vedd figyelembe!

A valóságban Tititá valószínűleg a vietnámi háború elől menekülő vagy menekített kislány volt. A háború húsz évig tartott (1955–1975), és Magyarország aktívan kivette a részét Vietnám támogatásában, elsősorban a békefenntartás területén, így sok vietnámi gyereket menekítettek Magyarországra.

JEGYZETEIM

1.4 Békében és háborúban

65
perc

1.4a Fotógaléria

Nézzük meg a gyerekekkel egy képsorozatot (*Békében és háborúban* című tankocka), melyet Uğur Gallenkuş török fotográfus képei közül válogattunk! Beszéljünk a képpárokról!

- Mi van az egyik, és mi van a másik oldalon?
- Melyik lehet Gábor, és melyik Tititá világa?

20
perc

1.4b Képkalkotás

A gyerekek rajzoljanak/fessenek hasonló szerkezetű képet! Az egyik oldalon Gábor, a másik oldalon Tititá világát jelenítsék meg!

30
perc

1.4c Képgaléria

A gyerekek által készített festményekből rendezzünk (alkalmi) kiállítást!

A vállalkozó gyerekek mondják el, mit szerettek volna kifejezni, megmutatni az alkotásukkal!

15
perc

Variáció

Ha csak két tanóra áll rendelkezésünkre, és a rajzórát nem tudjuk megvalósítani, a képsorozat megtekintésével és a hozzá kapcsolódó beszélgetéssel is befejeződhet a szövegfeldolgozás. Ebben az esetben záró feladat lehet:

Adjatok nevet a képeken látható gyerekeknek! A név lehet valós (Gábor, Gabriel) és kitalált is (Tititá, Matui). A távoli ország is kaphat nevet (például Portuha, Ramacsili stb.).

Vedd figyelembe!

A teljes képsorozat igen megrázó. Csak a kiválogatott képeket nézzük meg a gyerekekkel!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Empátia és a vizuális kultúra fejlesztése, önálló képkalkotás.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Képzlet és valóság összehasonlítása
Önálló képkalkotás

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, rajz- és festő eszközök, anyagok

2.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Mozoo – japán mese
Kínai közmondások
(online)
Lengyel Balázs: *Kicsi Elik vadász lesz* (részlet)
A megvendégtelt kaftán – arab mese
A teknősbéka köszöntése – ausztrál népköltés, Rákos Sándor fordítása
Miklya Luzsányi Mónika: *A teknősvadászat*
Hajnali ének a felhőkről – tahiti népköltés, Rákos Sándor fordítása

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Internet, projektor, hangfal

Szerencsesütihez szükséges anyagok, eszközök: színes papír, íróeszköz, körző, vonalzó, olló, ragasztó
Íves csomagolópapírok
Nagy szőnyeg
Papucs (legjobb egy török jellegű papucs, mamusz)
Anyagok, eszközök a kaftánhoz: rajzlap, színes, mintás csomagolópapírok, olló, ragasztó
Székek

Világjáró

Minimum 4x45 perces témanap vagy családi délután (magyar, dráma, természetismeret, vizuális kultúra)

A gyerekek nyerjenek betekintést távoli népek és kultúrák meséibe, hétköznapjaiba, szokásaiba.

Áttekintő vázlat

2.1 Távols-Kelet (Japán, Kína)	45 perc
2.1a Mozoo	10 perc
2.1b Ételek	5 perc
2.1c Közmondások	15 perc
2.1d Szerencsesüti	15 perc
2.2 Északi-sark	45 perc
2.2a Olvadó jégtáblák	10 perc
2.2b Eszkimó-életmód	20 perc
2.2c Képmagyarázat	10 perc
2.2d Köszönés	5 perc
2.3 Közel-Kelet (Törökország)	45 perc
2.3a Papucs a szőnyegen	10 perc
2.3b Kaftánmese	15 perc
2.3c Kaftántervek	20 perc
2.4 Tengeri népek (Ausztráliai szigetvilág)	45 perc
2.4a Tengerparti élmények	5 perc
2.4b Hullámjáték	10 perc
2.4c A teknősbéka köszöntése	10 perc
2.4d A teknősvadászat	10 perc
2.4e Hajnali felhővadászat	10 perc
Összesen:	min. 4x45 perc

A 2. tanegységben megadott órák taníthatók külön-külön is, vagy egy 4x45 perces témanapként, esetleg egy forgó rendszerű családi délután keretei között is.

A helyszíneket érdemes minden esetben megkeresni világtérképen és földgömbön is.

A Tengeri népek részhez hozhatnak be a gyerekek tengeri kagylókat, tengeri csillagot, tengeri sünt, bármit, amit a tengerparton gyűjtöttek.

Ügyeljünk a kellékek (szőnyeg, papucs, székek) és a kézimunka anyagaira, eszközeire.

JEGYZETEIM

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 Helyszín: Távol-Kelet

2.1a Mozoo

Olvassátok el a **Mozoo című japán mesét!**

- Kiről szól?
- Miért tűnt lehetetlennek teljesíteni édesanyja kérését?
- Ki evett már bambuszrügyet? Mihez hasonló az íze?
- Vajon melyik parancsot teljesítette be Mozoo a Tízparancsolat törvényei közül? (2Mózes 20)

Vedd figyelembe!

Beszélgünk a gyerekeknek arról, hogy Kínában nagyon erős a szülők, illetve az ősök tisztelete! Az anya és az apa szava szentnek számít, és régen a meghalt ősöket istenként tisztelték.

A kínai mese nem zsidó vagy keresztény gyökerű. Mégis beteljesíti a fiú az 5. parancsolatot a tíz közül. Hogy lehet ez? (A törvény a szívébe van írva, vö. Róma 2,14–15)

2.1b Ételek

Párosítsátok össze a távol-keleti ételek leírását és a fényképét a tankocka feladatban!

2.1c Közmondások

Olvassátok el a **kínai közmondásokat**, és mindenki válasszon ki hármat!

Értelmezzétek a közmondásokat, melyik mit jelent!

Vedd figyelembe!

A Reftantáron megtalálható közmondásokból annyit nyomtassunk ki és vágjunk fel csíkokra, hogy minden gyereknek jusson 3-3 db!

A szólások, közmondások ma már ritkán jelennek meg a közbeszédben, ezért ez a feladat gondot okozhat a gyerekeknek. Ebben az esetben 3 fős csoportokban dolgozzanak együtt, egymás erősítve!

2.1d Szerencsesüti

Készítsetek magatok is „szerencsesütit”! A színes papírra rajzoljatok körzővel egy 10 centiméter átmérőjű kört! Egy 1 centiméter széles, 10 centiméter hosszú papírszalagot is vágjatok ki, majd írjátok rá a szalagra az egyik közmondást! A körlapot hajtsátok ketté, helyezzétek bele a szalagot, és a szélét ragasszátok le, majd hajtsátok össze úgy, mint a szerencsesütit!

Ha mindenki készen van, dobjuk egy kalapba a sütitket, azután mindenki húzzon egyet magának! Vajon mit talál benne?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek nyerjenek betekintést a távol-keleti kultúrába.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mese olvasása, értelmezése
Biblikus párhuzam keresése
Közmondások megismerése, értelmezése
Távol-keleti ételek megismerése
„Szerencsesüti” készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Biblia
Szerencsesütihez szükséges anyagok, eszközök: színes papír, íróeszköz, körző, vonalzó, olló, ragasztó

Vedd figyelembe!

Ha az órát délutáni foglalkozás keretében tartjuk, és van rá megfelelő helyszín (konyha), akkor „igazi” szerencsesütit is készíthetünk. Ekkor természetesen az időkeretet is bővebbre kell hagyni. Annak ellenére, hogy az eredeti kínai receptet jól elkészíteni nem olyan könnyű, mint amilyennek látszik. De ha egyszerű, vékonyra nyújtott linzertészta körökbe rejtjük a tanácsot, és azokat félbehajtva, a szélüket összenyomva, majd szerencsesüti formára hajtogatva sütjük ki, akkor hasonló élményben lesz részünk, mintha az eredeti receptet használnánk. Szerencsesüti recepteket találunk a Reftantáron.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek nyerjenek bepillantást az eszkimók (inuitok) életébe.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Olvadó jégtáblák játék
Szöveg felolvasása,
értelmezése
Multimédiás feladat: Eszkimók élete képekben
Inuit köszönés

2.2 Helyszín: Északi-sark

2.2a Olvadó jégtáblák

A gyerekeket osszuk 6-8 fős csoportokra, és minden csoportnak adjunk egy ív csomagolópapírt! Ők lesznek a jegesmedvék, a csomagolópapír a jégtábla, amelyen mindenkinek el kell férnie. Adott jelre álljanak rá a csomagolópapírra mindnyájan! Azután olvadni kezd a jégtábla: minden egyes körben felére kell hajtogatni a csomagolópapírt, és a gyerekek feladata, hogy így is elférjen rajta mindenki. Melyik csoport képes a legkisebb jégtáblán elférni?

Vedd figyelembe!

A játék előtt beszélhetünk a gyerekeknek arról, hogy a globális felmelegedés miatt a jégtáblák olvadása valós probléma, amely a jegesmedvék életét (is) veszélyezteti. Mivel az ökológiai problémák általában érdeklik a gyerekeket, ezt a játékot is szívesen szeretik, és hagyhatunk rá több időt, ha van lehetőségünk.

2.2b Eszkimó-életmód

Beszélgük meg, hogy az eszkimók, akik magukat inkább inuitoknak nevezik, az Északi-sarkvidéken élnek! Olvassuk el [Lengyel Balázs: Kicsi Elik vadász lesz](#) című történetét, ami egy eszkimó kisfiúról szól!

Először a pedagógus olvassa fel a történetet, majd a szöveg alapján beszélgetünk arról, hogyan élnek az eszkimók!

- Mi az asszonyok dolga?
- Mi a férfiak dolga?
- Mi minden „terem” az eszkimók földjén?
- Mi volt Elik nagy fogása a tengerből? Miért volt ez olyan nagy dolog?
- Hogyan nézett ki Elik kajakja?

2.2c Képmagyarázat

Nézzük végig az Élet a sark-körön című tankocka képeit, és azonosítsuk: Mit látunk a fotókon?

2.2d Köszönés

Az inuitok úgy köszönnek egymásnak, hogy összedörzsölik az orrukat. Köszöntsük mi is így egymást!

5
perc

2.3 helyszín: Közel-Kelet (Törökország)

10
perc

2.3a Papucs a szőnyegen

A terem közepén terítsünk le egy nagy szőnyeget! Kérjük meg a gyerekeket, hogy vegyék le a cipőjüket, úgy lépjenek a szőnyegre! Ugyanis most a Közel-Keletre, pontosabban Törökországba megyünk, ahol a cipő, papucs levételével a tiszteletünket fejezzük ki. Viszont, ha valakit megdobálnak cipővel vagy papucssal, az Törökországban azt jelenti, hogy nagyon haragszanak rá. Így most egy papucsos játékkal kezdünk:

10
perc

A gyerekek üljenek körbe, és a zene ütemére adogassák körbe a papucsot! Időközönként, hirtelen állítsuk meg a zenét! Akinek a kezében marad a papucs, kiesik. Majd nézzük meg a tankocka képeit a hagyományos török férfi-viseletről (kaftán, turbán, papucs)!

Vedd figyelembe!

A tankocka zenelejátszóján török esküvői népzene hallgathatunk. Erre játszhatjuk a játékot.

2.3b Kaftánmese

A gyerekek olvassák el *A megvendégelt kaftán* című arab mesét! Gondolkodjanak el a következő kérdéseken, feladatokon, majd beszéljük meg közösen:

- Adj új címet a mesének!
- Milyen közmondás illik erre a mesére? (Például: Nem a ruha teszi az embert.)
- Találj ki egy bölcs mondást a mese alapján, amiben benne van a kaftán szó!
- Játsszuk el, hogyan fogadta vendégét a gazda, amikor az szegényes ruházatban, és amikor gazdagban érkezett!

15
perc

2.3c Kaftántervek

Állítsuk össze egy hagyományos török férfi divatház áruválasztékát! Tervezzük kaftánokat színes papír (csomagolópapír) -applikációval vagy rajzolással! A kaftán tervezéséhez a gyerekek vágják ki a kaftán formáját (T-alak), és úgy ragasszák rá a mintát! A papírapplikációhoz mintás csomagolópapírokat vásároljunk, melyek a török, perzsa ornamentikát idézik!

20
perc

Vedd figyelembe!

Ha van rá lehetőség, a feladat egy teljes tanórát is igénybe vehet.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Bepillantás a török kultúrába.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Zenehallgatás
Mozgásos játék
Szöveg olvasása, értelmezése
Címadás
Jellemző közmondás alkotása
Török kaftán készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHÉZ A FELADATHOZ?

Nagy szőnyeg
Papucs (legjobb egy török jellegű papucs, mamusz)
Anyagok, eszközök a kaftánhoz: rajzlap, színes, mintás csomagolópapírok, olló, ragasztó

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek nyerjenek bepillantást az ausztráliai szigetvilág népeinek életébe.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Székfoglaló, mozgásos játék
Vers kifejező olvasása
Fantáziajáték
Ismerettartalmú szöveg olvasása, értelmezése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Székek

2.4 helyszín: Tengeri népek

2.4a Tengerparti élmények

Beszélgessünk! Ki járt már tengernél? Milyen tapasztalataitok voltak? Mit szerettetek a tengerben, a tengerparton, és mit nem? Láttatok-e tengeri élőlényeket? Ha igen, miket? Tudjátok-e, mi az apály és dagály? (Ha nem tudják, magyarázzuk el!)

Ha hoztak a gyerekek kagylókat, nézegessük meg azokat is!

2.4b Hullámjáték

A székfoglaló, mozgásos játék, főszereplője egy hajóskapitány.

A játékosok szorosan körben elhelyezett székeken ülnek. Középen áll a kapitány, aki utasításaival irányítja a játékot:

„Hullám jobbról” – egy székkal balra kell ülni.

„Hullám balról” – egy székkal jobbra kell ülni.

„Dagály” – összevissza kell helyet kell cserélni mindenkinek.

Közben a kapitány figyel, és ha üres széket talál, ráül. Akinek nem jut szék, az lesz a következő játékban a kapitány.

(Forrás: Varga Edit: *Drámajáték gyűjtemény, amely letölthető a Reftantárról*)

2.4c A teknősbéka köszöntése

Olvassuk el [A teknősbéka köszöntése](#) című ausztrál népköltést Rákos Sándor fordításában!

Milyen hangulatú ez a vers, mit fejez ki?

Olvassuk fel ujjongva, örömmel!

Mit gondoltok, miért örültek annyira az ausztrál bennszülöttek, hogy meglátták a sekély vízben a teknősbékát?

Olvassuk fel a verset szóló és kórus párbeszédként! A szólót egy jó hangú, jól olvasó gyerek vállalja, a kórusban mindenki részt vesz, és lehet dobolni hozzá széken, asztalon (a szóló álló, a kórus szövege dől betűvel jelölve), vagy akár mozgással is kísérhetik a törzsi éneket:

Nézek, nézek dél felé,

a tengeren dél felé nézek.

Teknősbéka! Ott! A mély vízben.

Nagy-homok-dombról kiáltozás,

nagy-homok-dombról kiáltozás.

Azt kiáltják, táncot járunk az éjjel.

Teknősbéka! A sekély vízben.

Teknősbéka! Itt vagy!

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

Hogy miért örültek annyira a teknősbékának, arra sokféle ötlete lehet a gyerekeknek, engedjük, hadd szárnyaljon a fantáziájuk!
Tisztázzuk, hogy itt nem ékszerteknősről van szó, hanem óriásteknősről, amely egy-másfél méteresre is megnőhet.

2.4d A teknősvadászat

10
perc

- Olvassuk el **Miklya Luzsányi Mónika: A teknősvadászat** című regényrészletet, amely Molnár Mária mártír misszionárius életének egy eseményét eleve-níti meg! Molnár Mária az Ausztráliához tartozó Admirális-szigeteken szolgált több évtizedig, a bennszülöttek között élt, és megfigyelte az életmódjukat.
- Figyeljük meg mi is, miért volt fontos a bennszülötteknek a teknős! Miért örülhettek neki, amikor meglátták a sekély vízben?
- Hogyan vadászták, miért volt veszélyes a teknősvadászat?
- Mire használta fel Isten a balul sikerült teknősvadászatot?

2.4e Hajnali felhővadászat

10
perc

Végezetül olvassunk el **egy Tahiti szigetéről származó népköltést, Hajnali ének a felhőről** címmel (szintén **Rákos Sándor fordítása**)!

A dal szerint ki játszadozik a felhőkkel?

Ki az az Oro-opaa?

A szövegből nem derül ki világosan, úgyhogy engedjük szabadjára a fantáziánkat! Képzeljük el Oro-opaa-t, és írjuk le, ki és milyen is ő!

Játsszunk felhővadászatot! Ki lesz a felhővadász? Aki vállalkozik rá, annak fel kell olvasnia a verset.

A felhővadász hangosan olvas, a többi gyerek a terem közepén gomolygó felhőt alkot. Ők most a felhőrészecskék, és amíg szól a vers, „gomolyognak”. Mikor vége a dalnak (a versnek), megáll a gomolygó mozgás, és a felhőalakzat mozdulatlan-ná merevedik (mint a szoborjátékban). A felhővadász megnevezi, mihez hasonlít a felhő. Ha megvan a felhő neve, megmozdulhatnak a felhőrészecskék, és új felhővadászt választunk. A felhőnevet fel lehet írni a táblára, ahány találó felhő-nevünk van, olyan gazdag a zsákmány.

3.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Krokodil – malájföldi népköltés, Rákos Sándor fordítása

Óriáskígyó – malájföldi népköltés, Rákos Sándor fordítása

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet vagy írólap, vonalas lap, íróeszköz

 Internet, projektor, hangfal

Rajzlap, rajzeszközök
Zsineg, csipeszek vagy gemkapcsok (csomagolópapír, BluTack)

Veszélyes állatok

2x45 perces komplex versfeldolgozó,
vers- és képalkotó óra (magyar, kreatív írás,
éneke-zene, tánc, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek értsék meg, hogy a művészi kifejezőeszközök segítenek a félelmek legyőzésében.

Áttekintő vázlat

3.1 Krokodil	45 perc
3.1a Krokodil-fogó	10 perc
3.1b Krokodil-karakter	10 perc
3.1c Állat-karakter	20 perc
3.1d Felolvasó	5 perc
3.2 Óriáskígyó	45 perc
3.2a Ká dala	10 perc
3.2b Óriáskígyó-karakter	10 perc
3.2c Csodalény-portré	20 perc
3.2d Kígyó-galéria	5 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

Az első játékot érdemes az udvaron vagy a tornateremben játszani. Az állatversek faliújságon való elhelyezése, illetve a kígyórajzok elhelyezése kígyó alakzatban a falon fontos eleme lehet a foglalkozásnak, amit érdemes alaposan átgondolni és előkészíteni.

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 A krokodil

3.1a Krokodil-fogó

A maláj gyerekek szeretnének átkelni a folyón, de a vízben ott van a krokodil, aki el akarja kapni őket.

Jelöljük ki a folyó két partját (legalább három méter legyen a két vonal között), és a gyerekek sorakozzanak fel a parton!

Három gyerek alkotja a krokodilt úgy, hogy az egyik egyenesen áll, a másik kettő derékban meghajol és megfogja az előtte álló gyerek csípőjét. Az álló gyerek két

45
perc

10
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Mozgás és kooperáció fejlesztése, listázó (soroló) versszerkezet felismerése, majd kreatívírás-gyakorlat.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Fogójáték
Vers olvasása, értelmezése
Kreatív írás: saját vers választott állat alapján

JEGYZETEIM

kinyújtott karjával tátogat, csattogtatja a fogait az áldozatok felé. Vajon hány gyereket tud megfogni a krokodil? Ha a krokodil elszakad, el kell engednie az éppen akkor megfogott áldozatát.

Vedd figyelembe!

A játékot az udvaron vagy tornateremben érdemes játszani. Ha a teremben vagy a folyosón játszunk, akkor csak egy gyerek legyen a krokodil, mivel értelem szerűen keskenyebb lesz a folyó.

Variáció

Ha a krokodil mozgása túlzottan akadályozott, akkor könnyíthetünk a testtartáson: a derékban hajló gyerekek felegyenesedhetnek, de továbbra is az előttük álló társuk csípőjébe kapaszkodnak, így próbálnak együtt lépni, futni.

3.1b Krokodil-karakter

Olvassuk el a **Krokodil című maláj népköltést Rákos Sándor fordításában!**

Gyűjtsük össze a táblán, mit tudunk meg a vers alapján erről az állatról!

Milyen tulajdonsággal egészítenétek még ki a listát?

Mi történik a vers végén? (Mi a vers csattanója, üzenete?)

10
perc

Vedd figyelembe!

Meggyorsítja a gyűjtést, ha a versben található tulajdonságokat előre kiírjuk papírcsíkokra.

A csíkokat pikkelyszerűen egymásra helyezhetjük (ferdén, oldalirányban elcsúsztatva), amivel felidézzük a krokodil pikkelyes testét.

Kapcsolódó

Jób könyvében részletes leírást olvashatunk a krokodilról, ami sok mindenben hasonlít a maláj népdalra (Jób 40,25 – 41,26). Párhuzamként ennek egy részletét is felolvashatjuk a gyerekeknek: Jób 41,4–26.

A bibliai krokodil-dalnak mi a csattanója? (A krokodil az állatok királya.)

3.1c Állat-karakter

Válasszatok ki magatok is egy állatot, és írjatok róla hasonló verset! Találjatok ki olyan csattanót (záró fordulatot), ami bemutatja az állat fő tevékenységét vagy az ember hozzá fűződő lényegi viszonyát!

A vers szerkezete:

- az állat megnevezése
- tulajdonságai listázó ismétléssel
- csattanó: egy telitalálatos gondolat

20
perc

5
perc

3.1d Felolvasó

Az arra vállalkozók olvassák fel a verseiket!

Vedd figyelembe!

Ha sokan szeretnének felolvasni, szervezhetünk egy délutáni versbemutató foglalkozást, vagy a faliújságra is feltehetjük a verseket, ahol bárki elolvashatja. Ha az utóbbi lehetőségre számítunk, a gyerekek eleve írólapra vagy füzetből előre kiemelt lapokra írjanak!

45
perc

3.2 Az óriáskígyó

3.2a Ká dala

Hallgassuk meg Dés László – Geszti Péter *A dzsungel könyve* című musicaljéből Ká dala első részét (a 8-szoros „Bizony”-ig) a Reftantáron! Azután álljunk körbe, és a gyerekek mozogjanak úgy a zenére, mintha középen ott állna Ká, és egyre vonzaná őket, hogy lebénítsa és bekapja mind! Kiknek énekel Ká? Kiket fenyeget?

10
perc

Vedd figyelembe!

A dal jól felelhető, második része már túlságosan belevisz a történetbe.

3.2b Óriáskígyó-karakter

Olvassuk el az **Óriáskígyó című maláj népköltést (Rákos Sándor fordítása)**!

- Milyen néven illeti a vers az óriáskígyót?
- Hogyan írja le? Jegyezzük fel a kifejezéseket a táblára!
- Valóban ilyen az óriáskígyó?
- Miért túloz a vers? Mit akar kifejezni?
- Mit érezhettek a malájok, ha az óriáskígyóra gondoltak?

10
perc

Vedd figyelembe!

Először leírja a vers, ismétlődő gondolatokkal a telön mozgását. Középtájon már nem valós tulajdonságokat, hanem a képzelet által felfokozott képeket, metaforákat sorol. Végül az elnyelt áldozatokat soroló, fokozott félelmet kifejező halmozás következik, aminek csattanója: még a félelmes tigris is elnyeli. Tehát az óriáskígyó a dzsungel királya.

Szómagyarázat: A pandanusz illatos csavarpálma, amelynek levelei tuskések.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A költői túlzás felfedezése, fogalmának alapozása, a metafora képi megjelenítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Zenehallgatás
Mozgás zenére, a kígyó vonzása
A kígyó jellemzése a vers alapján
Kígyóábrázolás: a mesés telön rajza
Kiállítás-rendezés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, rajzeszközök
Zsineg, csipeszek vagy gemkapcsok (csomagolópapír, BluTack)

JEGYZETEIM

3.2c Csodalény-portré

A versben az óriáskígyó, a „telön” egy mesés csodalénnyé válik. Rajzoljátok le ezt a csodalényt úgy, ahogy a vers alapján elképzeltétek!
(Házi feladatként is kiadható.)

20
perc

3.2d Kígyó-galéria

Mutassátok be egymásnak rajzaitokat! Rakjátok ki a rajzokat kígyóvonalban a padlón, majd helyezétek el hasonlóan a falon vagy egy kifestített zsinóron!

5
perc

Vedd figyelembe!

A kiállítás-rendezés gyors és praktikus eszköze lehet a zsinég, amit két pont között kifestünk a teremben (lehet a falon is), majd csipesszel vagy gemkapoccsal tűzzük rá a rajzokat.

Jelen esetben egy csomagolópapírra is felrajzolhatunk egy nagy, hullámzó kígyót, amibe beleragaszthatják a gyerekek a saját rajzukat, így a rajzok fogják alkotni a kígyó testét.

4.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

A számárfülv királyfi – portugál mese

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz (írólap, rajzeszköz)

Szamárfülv királyfi

2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra
(magyar, dráma, kreatív írás)

A gyerekek értsék meg a mese szereplőinek motivációit, differenciáljuk a titoktartás, szöfogadás fogalmát. Beavató mese a titoktartás, engedelmesség uralkodói tudományába.

Áttekintő vázlat

4.1 Tündéri ajándék	5 perc
4.2 Szamárfülek	35-40 perc
4.2a Az adomány	10 perc
4.2b Mi lehet az oka?	15-20 perc
4.2c A titoktartók	10 perc
4.3 Folytatásos mese	45 perc
Összesen:	2x45 perc

A levélírás harmadik osztály elején több előkészületet igényel. Szánhatunk külön alkalmat a formai előkészítésre. De az is megoldás, ha eltekintünk a formai követelményektől, és megelégszünk a tündér gondolataival.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek éljék bele magukat a mese alapszituációjába, empátiafejlesztés.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Projekciós játék

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Tündéri ajándék

5-10 perc

Képzeljétek el, hogy ti vagytok meseország tündérei! A királynak kisfia született, és téged kért meg, hogy adj neki három olyan ajándékot, ami hasznára lesz egész életében.

Mit ajándékoznál neki, és miért? Írj egy ajándéklistát, indoklással együtt!

Vedd figyelembe!

Szánhatunk rá időt, hogy a gyerekek felolvassák ajándéklistáikat és indoklásait, majd szavazással kiválaszthatjuk, hogy az osztály mely ajándékokat tartja a legfontosabbnak. Így persze időigényesebb a feladat.

Ha szánunk rá időt, improvizációs játékkal eljátszhatják a gyerekek az ajándékok átadását is.

 JEGYZETEIM

4.2 Szamárfülek

35-40
perc

4.2a Az adomány

A pedagógus olvassa fel hangosan *A szamárfülű királyfi* című portugál népmese első részét, addig, amíg a harmadik tündér szamárfület nem ad a királyfiának! Mit gondoltok, miért tett ilyet a harmadik tündér? – Hallgassuk meg a gyerekek ötleteit, de ne értékeljük!

10
perc

4.2b Mi lehet az oka?

Mi lehet a válasz? A gyerekek olvassák el az egész mesét kis csoportokban! (Előtte tisztázzuk a gónás fogalmát!) Majd beszéljék meg, miért tett ilyet a harmadik tündér! Aztán miért vonta vissza? Miért nem szólt róla a királynak? Mi volt a célja ezzel? Végül számoljanak be róla a csoportok, mire jutottak!

15-20
perc

Vedd figyelembe!

A kiscsoportos beszélgetés párhuzamosan zajlik, majd közös megbeszélés követi, amikor a csoportok egy-egy képviselője összefoglalja a véleményüket.

4.2c A titoktartók

Van egy fontos mellékszereplő is, a borbély. Ő hogyan kerül a történetbe? Miért nem tudta magában tartani a titkot? Jó megoldást választott-e? – Beszélgessünk erről, majd kérdezzük meg: Ki az, aki tartani tudta a titkot? Ki volt a „hős” a titoktartásban? Mit gondoltok, ezek után, milyen „adományt” kapott a tündértől a királyfi? Mire tanította meg őt (és az öreg királyt) ez a próba?

10
perc

Vedd figyelembe!

A tündér csak közvetítő volt, adományát felfoghatjuk egyfajta „beavatásnak” vagy próbatételnek: felelősséggel bíró uralkodónak az való, aki hosszútűrő módon képes megőrizni egy titkot, illetve engedelmeskedni atyja – a király – parancsának. Az önféjű vagy a fecsegő ne akarjon király lenni, az szamár marad. A kitartó és szófogadó viszont megkapja ajándékát: szamárfülűből igazi, nemes szívű király lehet, aki teljes felelősséggel tud gondoskodni a rábízottakról. A próba kiállása által a királyfi és a király is gazdagodott.

Kapcsolódó

Bibliai párhuzamok a Példabeszédek könyvéből:

Hallgass, fiam, apád intésére, és ne hagyd el anyád tanítását, mert ékes koszorú ez a fejedén és ékszer a nyakadon! (1,8–9)

A bölcs szívű megfogadja a parancsokat, a bolond beszédű pedig elbukik. (10,8)

A rágalmazó titkokat fed fel, azért a fecsegővel ne barátkozz! (20,19)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A cselekvés lehetséges szándékának keresése, a következmények vizsgálata, a titoktartás, szófogadás szerepének felismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szándék, előzmény kitalálása
Egyéni és csoportvélemény kialakítása
A szereplők motivációjának elemzése, megértése

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Folytassák a mesét a gyerekek írásban, a választott szereplő helyzetét, motivációit átgondolva

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Kreatív írás: levél, történet, mese

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Írólap, rajzeszköz

4.3 Folytatásos mese

Mi lehet a mese folytatása (*A számárfülű királyfi*)? Kiderül-e valaha is, mi volt a tündér igazi szándéka? Milyen király lesz a volt számárfülű királyfiból? És mi lesz a borbélyal?

Egyéni vagy csoportmunkában dolgozzátok ki a folytatás egy-egy részletét, epizódját! Javasoljuk hozzá a következő „munkacímeket”:

- *A tündér levele* – Fogalmazd meg a tündér levelét a tündér nevében a királynak, amelyben elmagyarázza, mi is történt valójában!
- *A titoktartó király* – Írjatok egy mesébe illő történetet arról, milyen király lett a királyfiból, aki megtanult titkot tartani!
- *A fecsegő borbély* – A borbély is megtanulhatott valamit: „A lyuknak is füle van.” (Mifelénk ezt úgy mondják: „A falnak is füle van.”) De vajon mit tanult belőle? Írj róla egy mesét!

Aki hamar elkészül, illusztrációt is készíthet az írásához.

Végül a vállalkozók olvassanak fel elkészült műveikből!

Vedd figyelembe!

A levélírás harmadik osztály év elején segítséget kíván a pedagógustól, hiszen még csak ekkor kezdenek el a gyerekek fogalmazást tanulni. Ezért tisztázzuk a levélírás formai jegyeit!

Kezdhetik a gyerekek a munkát csoportkörben közös ötleteléssel, majd folytathatják az írással egyénileg is.

JEGYZETEIM

Népsoroló

45 perces szövegfeldolgozó óra (magyar, kreatív írás)

Miről szól ez a tanegység?

A vicces jellemzések segítségével a gyerekek próbáljanak meg saját tapasztalataik alapján hasonló verssorokat alkotni.

Áttekintő vázlat

5.1 Élménybeszámolók	10 perc
5.2 Népsoroló	10 perc
5.2a Népsor	5 perc
5.2b Képek és verssorok	5 perc
5.3 Kreatív írásgyakorlat	25 perc
5.3a Rímkarakterek, rímjátékok	10 perc
5.3b Néprimelő	15 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

Az óra különösebb előkészületet nem igényel.

5. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Lackfi János: *Népsoroló*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Világtérkép, földgömb

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor, hangfal

Füzet, íróeszköz

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1 Élménybeszámolók

10 perc

Vigyünk be egy világtérképet és egy földgömböt! A gyerekek próbálják megkeresni a kontinenseket mindkét szemléltető eszközön! Majd beszélgessünk arról, hogy:

- Ki járt már Afrikában?
- Melyik országban jártatok? Meséljete rőla!
- Milyennek képzelitek el Afrika többi részét és az ott élő népeket?

Vedd figyelembel!

A gyerekek jó része nem járt Afrikában, és aki igen, jobbára Egyiptomban, esetleg Tunéziában, és ott is csak a tengerparton. Viszont valószínűleg mindenki látott Afrikáról szóló természetfilmet, rajzfilmet vagy játékfilmet. Így ez a feladat részben az információk összegyűjtésére és a képzelet aktivizálására szolgál, és akkor is megoldható, ha az osztályból senki sem járt még Afrikában.

Ha mégis jártak ott, akkor előre megkérhetjük az érintett gyerekeket, hogy hozzanak magukkal fényképeket Afrikáról, vagy állítsanak össze egy rövid slide-ot még otthon.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismereteinek feltérképezése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Élménybeszámolók
Projekciós játék

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Világtérkép, földgömb

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Népek és jellemzőik a vers alapján.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers megismerése, értelmezése
Multimédiás feladat: szöveg-kép párosító

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Népkarakterek frappáns jellemzése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Tömörítés, lényegkiemelés
Jellemzés egy mondatban
Kreatív írás: rímelő sorpár, versszak

5.2 Népsoroló

5.2a Népsor

Olvassuk el **Lackfi János: Népsoroló** című versét!

- Milyen népeket sorol fel?
- Mit tudunk meg róluk?

5.2b Képek és verssorok

Vajon felismerjük a verssorok alapján az említett népek közé tartozó embereket? Egyeztessük a képeket és versszakokat a műhöz tartozó tankockában a Reftantáron!

5.3 Kreatív írásgyakorlat

5.3a Rímkarakterek, rímjátékok

Lackfi János versszakai (**Népsoroló**) viccesek, rövidke, de találóak, hiszen felismertük a versek alapján a népek képviselőit.

A csattanót a találó információk és játékos rímek együtt hozzák létre.

Keressük meg a vers rímeit! Előbb önállóan keressék a gyerekek, és húzzák alá a sorok végén összecsengő szavakat! Figyeljék meg, mi a rímelés szabálya, rendje! (páros rímek)

Majd közösen emeljük ki a rímpárokat:

busmanok / bús manók
pigmeusok / víg manusok
berberek / emberek
jorubák / -ó ruhák
tuaregek / túl öregek
maszájok / a szájuk
kicsoda / Afrika

Beszélgessünk róla, ki milyen országban járt, mely népek képviselőivel találkozott már! Vagy melyik országról, népről látott egy jó filmet, ami alapján el tudja őket képzelni? Hogyan jellemeznétek őket egy-egy mondattal? És hogyan mutatnátok be viccesen egy rímpárral vagy rímelő sorpárral? Például:

Mosolyognak a japánok.
Mosolyogni van talán ok?

JEGYZETEIM

5.3b Néprimelő

15
perc

Írjatok ti is hasonló versszakokat azokról a népekről, akiről szó volt, vagy akiket ismertek!

A versforma (sorszám, szótagszám, rímképlet) változhat, de fontos, hogy legyen benne találó csattanó, rímjáték.

Végül olvassátok is fel a verseiteket!

Vedd figyelembe!

Ha a jelentés- és rímjáték együtt hangzik, az az igazi csattanó. Olyan ez, mint egy jó rejtvény: ha stimmel a megfejtés, az telitalálat.

Ha a népnevekkel való rímjáték „neccesnek” tűnik, választhatunk a rímjátékhoz állatkaraktereket is. Például:

Álldogálnak a flamingók,
szélre, hullámra nem ingók.

A feladat differenciálásra alkalmas: egyéni, páros vagy csoportmunkában is végezhetik a gyerekek, otthoni feladat lehet a kitarató rímfaragóknak, és akár frontálisan is végezhetjük, ilyenkor szóban alkotunk egy közös verset.

6.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Acsai Roland:
Az északi szajkó
A bálnagyerek
Fjord-bálnák

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor,
hangfal

Csoportonként egy mul-
timédiás eszköz,
Rajzlap, rajz- és festő-
eszközök, anyagok

Északi tájak és képek

2x45 perces szövegfeldolgozó és képalkotó óra
(magyar, természetismeret, vizuális kultúra)

Az északi, skandináv tájakat filmszerű képekben bemutató versek nemcsak a természet, a természeti jelenségek szépségéről, különlegességéről tájékoztatnak, hanem a szemlélő hozzá fűződő viszonyáról is. Így válik az információ jellé, jelképpé. Ezt a folyamatot követjük a dupla óra során képi és nyelvi ismeretszerzéssel, értelmezéssel, majd képi jelalkotással az alkotó ábrázolás segítségével.

Áttekintő vázlat

6.1 Északi képek	10 perc
6.2 Északi versek	20+15 perc
6.3 Északi rajzok	45 perc
Összesen:	2x45 perc

A csoportmunka alaposabb előkészületet igényel, mert nemcsak az optimális létszámról és elhelyezkedésről kell gondoskodnunk, hanem a multimédiás eszközhasználatról is, csoportonként. A csoportmunka szervezése egy könyvtári órához hasonlít, csak most az ismeretszerzés forrása nem a könyvespolcokon, hanem az interneten található.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A versek képei segítsé-
gével egy képzeletgaz-
dagító északi „utazás” a
gyerekekkel.

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1 Északi képek

- Járt már valaki közületek Európa északi részén?
- Tudjátok-e, hogy milyen országok vannak ott?
(Többek között: Norvégia, Svédország, Finnország, Dánia, Izland.)
- Mit lehet ott látni?

Kukkantsunk be ebbe a világba néhány északi képen keresztül a Reftantáron elérhető tankocka segítségével!

JEGYZETEIM

6.2 Északi versek

Acsai Roland költő a családjával (feleségével és kislányával) hosszabb ideig élt északon, itt szerzett élményeiből keletkeztek északi versei. Vajon melyik vers kinek a szemével „látja” az északi világot: apa, anya vagy a kislány (Zsófi) szemével? (Lásd még Acsai Roland: *Zsófi úszni tanul a jávorszarvasokkal* című versét a júliusi első téma online anyagában: 11-1/7.2!)

Kis csoportokban ismerkedjenek meg a gyerekek a három verssel: **Acsai Roland: *Az északi szajkó; A bálnagyerek; Fjord-bálnák***. Miután megismerték a szöveget, beszéljék meg, hogy ez anya, apa vagy Zsófi verse! Majd keressék meg, hogy a versben szereplő képek közül melyekkel találkoztak a tankockán! Nézzenek utána, mit tudhatunk még meg ezekről!

Csoportmunka:

Az északi szajkó

Nézzetek utána a Reftantáron elérhető linkek segítségével, mit tudhatunk még meg az északi szajkóról és az északi fényről!

Az északi szajkót a versbeszélő bölcsnek mutatja be.

- Miben rejlik a bölcsessége?

A bálnagyerek

Nézzetek utána a Reftantáron elérhető linkek segítségével, mit tudhatunk még meg a bálnákról és a fjordokról!

- Mit gondoltok, mi a dolga a „bálnafigyelőnek”?
- Milyennek látja magában, milyennek képzeletben a bálnát? (türkiz = kékeszöld, zöldeskék szín)

Fjord-bálnák

Nézzetek utána a Reftantáron elérhető linkek segítségével, mit tudhatunk még meg a fjordokról és vízesésekről és fatemplomokról!

- Miért lehet a (a 6.1 Északi képek című tankockán is látható) Geirangerfjordot bálnához, óriás cethez hasonlítani?

Beszámolók (csoportonként 5 perc):

A csoportok olvassák fel egymásnak a versüket, majd beszéljenek róla, mutassák be, mit tudtak még meg, mit gondolnak róla a kérdések, feladatok alapján!

Vedd figyelembe!

Nagyobb osztálylétszám esetén háromnál több csoportot is alakíthatunk, tehát egy-egy verset két csoport is tanulmányozhat ugyanazzal a feladattal. Optimális csoportlétszám: 4-6 fő.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Interaktív multimédiás feladat
Versek olvasása, értelmezése csoportmunkában
Információgyűjtés internetes forrásokból
Csoportbeszámolók
Egyéni képalkotás grafikai vagy festőeszközökkel
Kiállításrendezés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, rajz- és festőeszközök, anyagok

6.3 Északi rajzok

A gyerekek önálló képalkotással dolgozzák fel élményeiket:

- Melyik kép ragadott meg titeket legjobban a versekből?
 - A bölcs szajkó?
 - A repülni tanuló északi fény?
 - A fjordbálnák?
 - A bálnafigyelő?
 - A sirálytávlát?
 - A vízesés dala?
 - A hegyeket néző fatemplom?
 - Vagy valami más?
- Válasszatok ki egyet, és rajzoljátok vagy fessétek le, ti hogy látjátok, hogyan képzelitek!

Végül rendezzünk kiállítást az elkészült képekből!

Egyéb ötletek

FELADATOK FELSOROLÁSA

7.1 A skót

Mitől skótok a skótok? Mit tudtok róluk? – Beszéljessünk erről a gyerekekkel, majd hallgassuk meg **Gryllus Vilmos: Skót** című dalát a szerző előadásában a Reftantáron!

Olvassák el a gyerekek a verset, és keressék meg,

- Mit tudunk meg a skót férfiakról?
- Mit gondoltok, ma is ilyenek lehetnek a skót fiúk, férfiak?
- Mit őrizhettek meg ezekből a tulajdonságokból?

- Tudjátok-e, merre van Skócia?
- Miért lehet ott zord a táj, az élet?
- Hogyan tudnánk más szóval kifejezni azt, hogy „zord”? Keressünk rokon értelmű szavakat!
- Szerintetek ez a vers, ez a dal zord? Mi a véleményetek? Ha nem egyértelmű, vitát is rendezhetünk róla.

- És mi a véleményetek arról, hogy milyen az „igazi férfi”, milyen az „igazi nő”? Ezt már nem kell skót szemmel nézni, elmondhatjátok a saját véleményeteket.

Vedd figyelembe!

- Miért járnak szoknyában a skót férfiak?
Háttéranyag a *kiltről* a pedagógusnak elérhető a Reftantáron.

7.2 Eszkimókák

A *Világjáró* című 2. tanegység Északi-sark tanóráját kiemelve is megtarthatjuk, továbbépítve **Tamkó Sírátó Károly: Eszkimóka és Miklya Zsolt: Új eszkimóka** című verseivel, amelyeket a Reftantárról tudunk megnyitni.

Mit jelentenek az „eszkimóka” és „eszkimókázott” szavak a versekben? (Figyeljünk a kettős, illetve több jelentésre!)

7. tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Egy népkarakter játékos, vicces jellemzése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Zenehallgatás
Vers olvasása, értelmezése
Szinonimák keresése
Véleményalkotás, beszélgetés, vita

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Eszkimókázás a szójátékokban gazdag, gondolatébresztő verseken keresztül.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Versek olvasása, értelmezése
Beszélgetés az éghajlati változások következményeiről
Rímgyűjtés, versírás

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A kultúrák közötti hasonlóság és különbség felismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mese olvasása, értelmezése
Kollázs tollakkal

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, olló, ragasztó,
színes/fehér tollak

A két vers keletkezése között több mint negyven év telt el.

- Mi változott azóta az Északi-sarkon az eszkimók életmódjában?
- Mit jelent a „klímamenekült” kifejezés?
- Hogyan juthat ilyen sorsra egy eszkimó?

A Reftantáron találunk egy napi hírt egy veszélybe került eszkimó faluról.

A foka/móka/eszkimóka rímhármásra gyűjtsetek ti is rímelő szavakat (róka, csóka, boróka stb)!

Írjatok rímjátékos, mókás verseket a gyűjtött rím��avak felhasználásával!

7.3 A pehelyruha – japán népmese

A **pehelyruha** című japán népmesét a Reftantáron találjuk. Elolvasása után párhuzamot vonhatunk az európai kultúrában kialakult angyal-képpel, majd készíthetnek a gyerekek egy tollakkal díszített pehelyruhát papírból, ragasztással.

Vedd figyelembe!

Apró, színes tollakat vásárolhatunk, vagy feláldozhatunk rá egy kispárnát.

JEGYZETEIM

VELÜNK ÉLŐ NÉPEK

Mit szeretnénk elérni?

Fő célunk az érzékenyítés, a toleranciára nevelés. A gyerekek értsék meg, mennyire fontos egymás kultúrájának és személyének megismerése, elfogadása, megbecsülése.

Miről szól ez a téma?
Miért fontos nekünk?

A gyerekek az irodalmi műveken és az egyéb (művészeti) tevékenységeken keresztül nyerjenek bepillantást a magyarországi nemzetiségek, népcsoportok kultúrájába, ismerkedjenek meséikkel, népköltészetükkel.

1.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Takács Zsuzsa: *Kidobós*
Móra Ferenc: *A csókai csata*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

Kréta

Labda (db/csoport)

(Esetleg Magyarország térkép)

Békés együttélés

2x45 perces komplex foglalkozás
(magyar, testnevelés, hon-
és társadalomismeret, etika)

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek értsék meg, hogy a nemzetek közötti ellenségeskedést csak egymás elfogadásával lehet megoldani.

Áttekintő vázlat

1.1 Nemzetes	45 perc
1.1a Nemzetes játék le/felvonulással	30 perc
1.1b Területfoglalás	5 perc
1.1c Kidobós	10 perc
1.2 A csókai csata	45 perc
1.2a A hajnal szava	15 perc
1.2b Az író üzenete	15 perc
1.2c Békés egymás mellett élés feltételei	15 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

Az első óra az udvaron vagy a tornateremben kezdődik. Érdemes a köröket előre felrajzolni az aszfaltra, és részekre osztani.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek éljék át a győztes és vesztes lelkiállapotát, illetve a háborús felek között lévő feszültséget. Empatikusan éljék át a trianoni veszteség fájalmát.

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Nemzetes

45 perc

1.1a Nemzetes játék (le- és felvonulással összesen)

30 perc

Az órát az udvaron kezdjük, ahol osszuk nyolcfős csoportokra a gyerekeket! Minden csoport rajzoljon egy nagy kört (minimum három méter átmérőjűt), és azt osszák nyolc körcikkre! Ha az osztály létszáma nem osztható nyolccal, akkor annyi nyolcas csoport legyen, ahány lehetséges, az utolsó csapat „földjét” pedig a tanító ossza fel igazságosan!

A játékosok álljanak egy-egy körcikkbe, és válasszanak ország/nemzetnevet maguknak, amit írjanak is be a körcikkbe (elég a kezdőbetű vagy rövidítés)! Ugyanaz az országnév nem szerepelhet kétszer. Az adott ország területét a körcikk jelképezi.

JEGYZETEIM

Kisorsoljuk az első dobó szerepét. A labdát letesszük a kör közepére, a sugarak metszéspontjára.

A pedagógus (síp)jelére a gyerekek szétfutnak a körből, miközben a dobó oda-szalad a labdához, felkapja, és azt kiáltja: „Stop!” Ekkor minden menekülő megáll, és nem mozdulhat el a helyéről a következő fordulóig. A dobó a kör közepén állva próbálja valamelyik társát megdobni a labdával. Ha sikerül eltalálnia, akkor „foglalhat” az eltalált játékos területéből: saját területén állva (amihez már elmozdulhat a dobóhelyről), nyújtott lábbal (tehát nem leguggolva), krétával kikanyaríthat egy szeletet a másik „országából”, és ráírhatja a saját országa nevét. Értelemszerűen a szomszédos országokból tud legnagyobbat kanyarítani, így igyekezni fog mindenki szomszédjátékosát megdobni, de az „anyaországokhoz” tartozhatnak távoli „szigetek”, „gyarmatok” is. Ha a megdobott játékos elkapja a labdát, akkor a támadást sikeresen visszaverte, és ő kanyaríthat egyet a dobó országából.

A következő fordulóhoz mindenki visszatér a saját országába, az előbb megdobott játékos lesz az új dobó, és a játék hasonlóképpen folytatódik. A játékidő 20 perc, az nyer, aki a legnagyobb területű országgal rendelkezik. Ha több játékcsoport is alakul, és a pedagógus nem tud mindre figyelni, csoportonként egy „országbíró” választhat játékvezetőnek.

Vedd figyelembe!

A játékba lehet, hogy belelendülnek a gyerekek. Akkor nyugodtan játszhatják szünetben, délután is.

5
perc

1.1b Területfoglalás

Játék után (akár az udvaron) beszéljünk egy kicsit arról,

- Milyen érzés volt ezt a játékot játszani?
- Mit éreztek azok, akik nyertek?
- Mit éreztek azok, akik sok területet veszítettek?
- Létrejöttek-e szövetségek a játék során? (Például egymást nem támadjuk meg.)
- Lehet-e ezt a játékot úgy játszani, hogy valaki ne érezze rosszul magát?

Ezután beszéljünk arról, hogy a magyar történelemben az egyik legnagyobb meg-rázkódtatás az I. világháború után történt, amikor a Trianoni békediktátum során hazánk területének kétharmadát elveszítette. (Ha a beszélgetés a teremben zajlik, mutathatunk térképet is.)

- Vajon mit érezhettek a magyarok ekkor?
- Mit éreztek azok a magyarok, akik az elcsatolt területeken éltek?
- Milyen lehetett a viszony a szomszédos népekkel?
- Létezhetett-e erre a helyzetre jó megoldás?

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Területfoglaló, mozgásos játék

Történelmi ismeretek bővítése

Vers olvasása, értelmezése

Beszélgetés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHÉZ A FELADATHOZ?

Kréta

Labda (db/csoport)

(Esetleg trianoni Magyar-ország térkép)

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

Ha az osztály még nem érett rá, ne beszéljünk Trianonról, csak arról, milyen feszültséget jelenthet a háború a harcoló nemzetek között, különösen akkor, ha szomszédokról van szó.

1.1c Kidobós

10
perc

- Ti a játék során milyen országneveket, nemzetneveket használtatok?
- Melyek fordultak elő többször (több csoportban is)?
- Melyek hiányoznak az ismertek közül?
- A most következő versben milyen országok, nemzetek fordulnak elő?

Olvassuk el **Takács Zsuzsa: Kidobós** című versét!

Soroljuk fel a versben szereplő országokat, nemzeteket!

- Kik vannak a legjobbak között (a top 6-ban)?
- Van köztük egy furcsa név is, ki tudja, mit jelent? (NSZK – Német Szövetségi Köztársaság: Nyugat-Németország 1949 és 1990 között.)
- Mit gondoltok, miért nem akart senki magyar lenni a játékban?
- Hogyan érezte magát a vers főszereplője a játék során?
- Hogyan érezték magukat a többiek?
- Milyen „életbölcsségre” jutott az esetből a főszereplő?
- Igazat adtok neki? Mit tehet az, aki sosem kerül a győztesek közé?

1.2 A csóka csata

45
perc

1.2a A hajnal szava

15
perc

Beszéljünk a gyerekeknek arról, hogy az első világháború előtt és után is feszült volt a helyzet Magyarországon a nemzetiségek között. Móra Ferenc többször járt a délvidéki Csókán, régészeti ásatásokat vezetett, így jól ismerte a csókaikat. Elbeszélését a két világháború között írta, de jóval korábban, a magyar szabadságharc idejére helyezte a történetet, amit meg fogunk ismerni.

Olvassuk fel **Móra Ferenc: A csóka csata** című történetét a következő mondatig:

„...a Teremtő mindnyájatokat szeret.”

Tegyük fel a kérdést:

- Vajon a csókaik és szanádiak hallgattak a hajnal szavára?
- Szerintetek hogyan folytatódik a történet?

Fejezzük be közösen!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg, hogy a nemzetek közötti ellenségeskedést csak egymás elfogadásával lehet megoldani.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Történet befejezésének kitalálása
Írói üzenet felismerése
A békés egymás mellett élés feltételeinek megfogalmazása

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A gyerekek többsége nagy valószínűséggel a harc mellé áll, és mivel elég sok öldöklős filmet látnak, illetve a számítógépes játékok is igen erőszakosak, valószínűleg részletesen leírják majd a két falu háborúját. Hagyjuk, hadd vessék fel ezt a szálát, de ne engedjük „túlragozni”, hanem az indulatok elszabadulása előtt beszéljük meg, hogy ennek a harcnak valószínűleg csak rossz vége lehetne, senki sem kerülne ki győztesen, hanem kiirtanák vagy jól megritkítanák mindkét falu lakosságát.

1.2b Az író üzenete

15
perc

Nézzük meg, mit gondolt minderről Móra Ferenc!

A gyerekek némán, magukban olvassák el a történet befejezését, és figyeljék meg:

- Miben mutattak példát a gyerekek a felnőtteknek?
- Majd beszéljük meg, hogyan zajlott le a csata!
- Mikor játszódik a történet?
- Miért haragudtak a magyarok a szerbekre (régiesen: rácokra)?
- Kik állították meg a gyűlölködést?
- Fogalmazzuk meg, miben mutatott példát a két kislány!
- Mit gondoltok, mire akar tanítani az író ezzel a történettel? Mire akarta tanítani a kortársait?

1.2c Békés egymás mellett élés feltételei

15
perc

A padtársak képzeljék el, hogy egyikük a szerb, másikuk a magyar gyerek (nem kell kislánynak lenni hozzá, a fiúk is azonosulni tudnak a szereppel)! Írjátok össze néhány pontban, milyen tanácsokat adnának az édesapjuknak ahhoz, hogy a két falu békésen egymás mellett tudjon élni, annak ellenére, ami körülöttük a világban történik!

A tanácsokat olvassák fel a párok!

Nagy létszám esetén minden pár mondhat egy-egy jó tanácsot a listájáról (ami lényegében még nem hangzott el), amíg ki nem fogynak a tanácsokból. Így készülhet közös lista a békesség feltételeiről.

Vedd figyelembe!

Ha az osztályban visszatérő probléma az ellenségeskedés vagy a csoportok, klikkek közötti versengés, akkor érdemes lehet aktualizálni az osztály problémáira azokat a gondolatokat, melyeket a gyerekek a békés egymás mellett élés szempontjából kifejtettek. Hogy érett-e rá a helyzet, ahhoz nagy tanítói empátiára van szükség. Ha nem, akkor is bízhatunk benne, hogy a szerepben való átélés segít a helyzet kezelésében, közelítheti egymáshoz a „háborús” feleket.

2.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

A cigány nép eredetmondája – Mészáros György gyűjtése

Zöld az erdő – cigány népdal (himnusz)

– Orsós Jakab gyűjtése
Krumpli krumpli – erdélyi jiddis népköltés, Kányádi Sándor fordítása

Egy gödölye története – ismeretlen szerző, Gréda József fordítása

Miklya Zsolt: Az egyszerű drótostót

Elvís a drótostót! – ismeretartalmú szöveg

Kányádi Sándor:

Patkánysíp (A százszok legendája)

Három tücsök összejött

– bolgár népdal, Nagy László fordítása

Lány a testvérét szabadítja – délszláv ballada, Nagy László fordítása

A szarvassá változott

fiúk – román népballada

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény (minden helyszínen)

1. helyszín

Internet, projektor, hangfal

Gyerekenként 2 kanál

2. helyszín

Internet, projektor, hangfal

12 db A/3-as rajzlap

12 csomag zsírkréta vagy filctollkészlet

Nemzetiségi forgó

6x45 perces (egész napos) összművészeti foglalkozás a magyarországi nemzetiségek témakörében vagy

6x45 perces komplex szövegfeldolgozó órasorozat (magyar, kreatív írás, társadalomismeret, dráma, vizuális kultúra, ének-zene, technika)

A forgórendszerű témanapon a gyerekek hat Magyarországon élő nemzetiség, népcsoport, vallási kisebbség életébe, kultúrájába kapnak bepillantást.

Áttekintő vázlat

2.1 Cigányok	45 perc
2.1a Zenélő nemzedékek	10 perc
2.1b Cigányok eredete	10 perc
2.1c Cigány himnusz	10 perc
2.1d Kanalazás	15 perc
2.2 Zsidók	45 perc
2.2a Krumpli krumpli	7 perc
2.2b Mi az a jiddis?	8 perc
2.2c A kis gödölye	15 perc
2.2d Képregény	15 perc
2.3 Szlovákok	45 perc
2.3a A némabolt	15 perc
2.3b Drótosbolt	15 perc
2.3c De ki az a drótostót?	15 perc
2.4 Németek	45 perc
2.4a Honnan érkeztünk?	15 perc
2.4b Hogyan érkeztek hozzánk a németek?	5-10 perc
2.4c A százszok eredete	10-15 perc
2.4d Patkánysíp	10 perc

JEGYZETEIM

2.5 Délszlávok	45 perc
2.5a Három tücsök	10 perc
2.5b Forгатókönyvírás szövegírás	15 perc
felolvasás	10 perc
2.5c A ballada valós befejezése	10 perc
2.6 Románok	45 perc
2.6a A szarvassá változott fiúk	15 perc
2.6b Terepasztal készítése	30 perc
Összesen:	6x45 perc

A tanegység alkalmas arra, hogy forgórendszerben tanítsuk, amihez hat különálló teremre lesz szükségünk. A gyerekek kisebb csoportokban, helyszínről helyszínre haladnak, és vesznek részt a foglalkozásokon. Minden helyszínen egy pedagógus fogadja őket. Az órák külön-külön is taníthatóak. Sorozatot is szervezhetünk belőlük.

3. helyszín
 Internet, projektor, hangfal

4. helyszín
 Európa térkép

5. helyszín
 Internet, projektor, hangfal

6. helyszín
 Anyagok, eszközök a terepasztalhoz: hullámpapír, olló, ragasztó, tempera, festés eszközei

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 Cigányok

45
perc

2.1a Zenélő nemzedékek

A gyerekek nézzék meg a *Zenélő nemzedékek* című tankockában a videofilm részletét a Reftantáron!

Hány nemzedéket, generációt látunk a videón? Mit csinál a nagypapa, az apa, az unokák? Min játszik a középső unoka? Tudjuk-e, mire használják azt a tárgyat a hétköznapiakban? És itt mire? Figyeljük meg, hányféle hangot ad a kanna!

10
perc

2.1b Cigányok eredete

Beszélgessünk arról, hogy mit tudnak a gyerekek, kik a cigányok! Honnan jöttek, kik a beások, és kik a romák?

Olvassuk el [a cigány nép eredetmondáját, Mészáros György gyűjtése alapján!](#) Kiknek a leszármazottai a cigányok, miért szegények a monda szerint?

10
perc

Vedd figyelembe!

A Reftantáron megtalálható linken egy rövid összefoglaló található a cigányok eredetéről, magyarországi történetéről. Ha valakit bővebben érdekel a téma, a Reftantáron megtalálható linkről letöltheti ingyenesen a Pázmány Péter Katolikus Egyetem romológia tankönyvét.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Betekintés a cigányság kultúrájába, eredetébe. Érzékenyítés.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Zenehallgatás
 Beszélgetés
 Szövegek olvasása, értelmezése
 Animációs film megtekintése
 Ritmusjáték: kanalazás

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Minden gyereknek két kanál

JEGYZETEIM

10
perc

2.1c Cigány himnusz

A cigányoknak, csakúgy, mint minden más nemzetnek, van saját himnusza.

Nézzük meg a Gandhi gimnázium tanulóinak animációját a **Zöld az erdő** című népdalra, a cigány himnusza (**Orsós Jakab gyűjtése**) a Reftantáron!

Az animáció a kép nyelvén beszél a cigányok eredetéről, vándorló életmódjáról, helyzetükről az európai kultúrában. Először nézzük meg egyben a videofilmet, majd szakasról szakaszra játsszuk le ismét úgy, hogy közben elemezzük a látottakat, hallottakat! Nem árt, ha a gyerekek megkapják a szöveget, és a beszélgetéshez néma olvasással követik.

1. szakasz: 0:00–0:25

- Milyenek írja le az első versszak a cigányok helyzetét? Mi ennek az oka?
- Mit jelent a „gond”, a „gondok kése” és a „gondok kése húsunkba vág” kifejezés?

2. szakasz: 0:25–0:45

- Hogyan viselkedik a világ a cigányokkal?
- Hogyan fejezi ki az animáció az „űzött” állapotot?
- Mi a cigányok bűne a himnusz vallomása szerint?
- Szerintetek mivel jár, ha valaki szeget lop Jézus tenyeréből?

3. szakasz: 0:43-tól 0:59-ig, majd végig

- Miért könnyörögnek a cigányok?
- Milyen átokkal verte meg őket Isten? Vajon miért?
- Milyen magyarázatot ad erre a himnusz? (Gondolatok az előző versszakra is!)
- Hogyan mutatja be a „csavargó”, vándorló életmódot az animáció?
- Mely földrészekre, országokba szóródtak szét a cigányok?
- Milyen ott az életük?

15
perc

2.1d Kanalazás

A Reftantáron elérhető videofelvételen egy érdekes cigány hangszerral ismerkedhettek meg.

- Vajon milyen hangszeren játszik a férfi?

Próbáljuk ki mi is a kanalazást! Ehhez két egymásnak háttal fordított kanalat kell nyelvünkkel marokba fogni úgy, hogy a nyelvek közé kerüljön egy ujjunk. Az összefogott kanalakat ütögethetjük a térdünkhöz, másik kezünkhöz.

Ha már jól megy a kanalazás, a gyerekek megtanulhatják a cigány himnuszt a második videó segítségével, és kanállal kísérhetik a dalt.

Vedd figyelembe!

A kanalazás megtanításánál természetesen az a legjobb, ha valamelyik gyerek az iskolából vagy valakinek a rokona tud kanalazni, és eljön bemutatni a gyerekeknek. Ha ez nem megoldható, akkor a Reftantáron elérhető videofilm alapján a pedagógus megtanulhatja a kanalazás alapjait.

JEGYZETEIM

Variációk

Ha valamiért nem tudjuk a kanalizást megtanítani, akkor tanítsuk meg a gyerekeknek önmagában a cigány himnusz!

Ha az osztály érett rá, vagy ha több roma gyerek van, írassunk a gyerekekkel imádságot, könyörgést (lehet próza- vagy versformában is).

- Mit kérnének ma a cigányok Istentől?
- Milyen nehézségeik vannak, amiket csak Isten tudna megoldani?
- Milyen örömeik, melyeket meg szeretnének osztani Istennel?

Végül az önként vállalkozók olvassák fel az írásait!

Kapcsolódó

A cigányság kultúrájáról a 4. osztályos, állami olvasókönyvben magazinszerű összeállítást találunk.

2.2 Zsidók

2.2a Krumpli krumpli

Ki szereti a krumplit?

Hallgassuk meg a krumpliról szóló jiddis dalt (**Krumpli krumpli – erdélyi jiddis népköltés, Kányádi Sándor fordítása**) a Gryllus-fivérek feldolgozásában a Reftantáron!

Milyen hangulata van ennek a dalnak? Mi volt a jiddis család étrendje? Mit ettek hétfőn? kedden? ...vasárnap? (A táblára írjuk fel a napok neveit, mellé pedig a „menüt”, a krumplit!)

Te mit szólnál hozzá, ha minden nap krumplit kellene enned? Mit gondolsz, miért evett ez a család minden nap krumplit? (Szegények voltak.)

Figyeljétek meg a dal szövegét: Hogyan listázza a napokat? Mely napok kerülnek egy sorba? Melyik a leghosszabb sor? Mit gondoltok, miért? (A szombat a zsidó nyugalomnap, mint a keresztények számára a vasárnap.)

Olvassuk fel a verset felelgetve: egy-egy gyerek vállalja egy-egy nap nevét, a többiek pedig kórusban vágják rá, hogy „krumpli”!

Vedd figyelembe!

A táblára szókétyákkal is felkerülhetnek a szavak, ami meggyorsítja a feldolgozást. Ehhez előre el kell készíteni a napok és krumplik szókétyáit.

A nyomtatott szöveget csak a táblakép kialakítása után vegyük elő a gyerekekkel!

Össze lehet hasonlítani a táblára írt „menü” képét a dal sorainak képével.

Feltűnő a piramis- vagy lépcsőszerkezet, a szombat soráig.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjék meg a kis gödölye meséjét a Peszachi Haggadából, majd csoportmunkában alkossanak belőle képregényt.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Zenehallgatás
Beszélgetés
Hittan ismétlés
Mesehallgatás, -értelmezés
Folyamatábra készítése
Képregény alkotása

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

10 db A/3-as rajzlap
10 csomag zsírkréta vagy filctollkészlet

8
perc

2.2b Mi az a jiddis?

A jiddis a hazájuktól távol (szétszórattatásban) élő zsidók nyelve, főleg Európa középső és keleti részén, így Magyarországon, Erdélyben is. A jiddis nyelvet beszélők tehát zsidók, de ma már kevesen beszélik ezt a középkori eredetű nyelvet. Elevenítsük fel a gyerekekkel, mit tanultak hittanórán a zsidókról! Milyen nép? Ki az Istenük? Ki volt Mózes, miért volt fontos személy? Mi a páska ünnepe? Miért kellett Istennek megszabadítani a népét Egyiptomból? Mi az a „szétszórattatás”? (Fogságba vitel, majd kényszerű elvándorlás a világ minden tája felé.)

15
perc

2.2c A kis gödölye

A zsidók a hazájukban, majd messzi idegenben, a szétszórattatásban is megtartották hitüket és szokásaikat. Páska (a zsidó húsvét) ünnepén olvasták fel a gyerekeknek *A kis gödölye* meséjét, amely arról szól, hogy az apa a páska ünnepére vesz egy kis gödölyét (bárányt vagy kecskegidát). Nézzük, mi történik a kis gödölyével!

Olvassuk fel az *Egy gödölye története (ismeretlen szerző, Gréda József fordítása)* című mesét (tanító bemutató olvasása) egységenként, a következő kérdéssel: Ki az új szereplő? (Minden új szereplőhöz egy egység tartozik, amihez a kétsoros szakaszok és a záró szakasz is csatlakozik.) A gyerekek hallás után kövessék a mesét, és az egység végén nevezzék meg az új szereplőt, akinek a neve felkerül a táblára (így készül el a láncmese folyamatábrája):

gödölye → vadmacska → kutya → nádpálca → tűz → víz
→ ökör → metsző (mészáros) → Halál Angyala → Jóisten

- Mire figyelmezteti a vers a gyerekeket? (Hogy vigyázzanak a gödölyére.)
- Miért kell vigyázni a gödölyére? (Az az áldozati állat.)
- Ki tud igazán vigyázni rá? (Isten.)
- Ezek után beszéljünk a gyerekeknek arról, hogy a gödölye, az áldozati állat a zsidó népet jelképezi.
- Miről szól tehát valójában ez a mese? (Isten minden bajtól megmenti az ő kiszolgáltatott népét. Vö. Ézsaiás 43,1–3)

Végezetül olvassuk újra hangosan a mesét úgy, hogy minden szereplőt elvállal egy gyerek! Amikor a hangos olvasásánál meghallja a saját szereplője nevét, akkor feláll, majd visszaül a helyére.

Vedd figyelembe!

A kis gödölye meséjéhez is készítsük elő a szereplők neveit szókétyákon! A folyamatábra is listaszerűen kerülhet a táblára, a heti krumplilista mellé. A két lista számossága is beszédes (7, 10), a 10 Isten parancsolatainak a száma, amit a népének adott.

2.2d Képregény

15
perc

A gyerekeket a történetnek megfelelően osszuk 10 csoportba (vagy párba)!

Minden csoport rajzoljon le egy jelenetet a meséből, majd rendezzük a rajzokat sorrendbe, hogy egy képregényt kapjunk!

A gyerekek ehhez a feladathoz kapják meg a vers szövegét, amiben a saját szakaszt (szakaszaikat) keressék meg, és olvassák el!

Vedd figyelembe!

Forgórendszerű órában inkább csak jelzesszerű rajzokat készítsenek a gyerekek, mert az időbe nem fér bele egy részletesen kidolgozott rajz elkészítése!

Ha nem forgórendszerben, hanem külön órákban gondolkozunk, akkor a képregény-készítés egy teljes 45 perces órát is felölelhet.

Kapcsolódó

Rokon szerkezetű láncmesék a Harmadik osztályos állami olvasókönyvben:

- *A macska és az egér* (Arany László)
- *Kismadár és kóró* (Várszegi Adél)

2.3 Szlovákok

45
perc

2.3a A némabolt

15
perc

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy bolt, ahova ha valaki belépett, azonnal megnémult. Egy szó nem sok, annyit sem tudott kimondani. De nem csak a vevők, a boltos sem tudott beszélni. Nem volt így könnyű vásárolni, de mindig volt vevő, és jobbnál jobb dolgokat árultak a némaboltban.

A gyerekek most kipróbálhatják, milyen lehet a némaboltban vásárolni, ahol csak mutogatással értethetik meg magukat.

A játékban először a pedagógus legyen a boltos, a vállalkozó gyerekek a vevők! A játékba humort is vihetünk: a vevő elmutogatja, hogy mit kér, de a boltos úgy tesz, mintha nem értené vagy félreértené a mozdulatait, és mást ad, mint amit a vevő kér. A boltos is elmutogatja a tárgyat, amit átad a vevőnek. Ha a vevő úgy gondolja, hogy a megfelelő tárgyat kapta, akkor kilép a szerepből: megmondja hangosan, hogy mit kért, és szerinte mit tart a kezében. A boltos vagy megerősíti ezt, vagy cáfolja, majd elmondja, hogy valójában mit adott át a vevőnek.

Több kört játszunk, hogy minél több félreértés, vicces helyzet jöhessen létre! Körönként boltost és vevőt lehet cserélni.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Egy szlovák mesterség megismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Némajáték
Ritmusjáték
Feleletválasztás
Kép felismerése

Vedd figyelembe!

A játékot figyelő gyerekek közül is elmondhatja valaki, mit kért a vevő, és mit kapott. A vevő és a boltos némán, bólintással jelezheti, ha eltalálta az illető. Csak akkor szólaljanak meg, ha a megfigyelő téved!

2.3b Drótosbolt

15
perc

Miklya Zsolt *Az egyszerű drótostót* című versében egy furcsa boltról van szó. Olvassátok el magatokban, aztán mondjátok el, hogy

- Szerintetek mi benne a furcsa?
- Majd vegyétek sorra:
- Mi mindent árult a drótostót?
- Miből lett a nyeresége?
- Szeretett-e a boltban árulni?
- Mi volt a szíve vágya?
- Kiderül-e a versből, hogy ki az a drótostót? (Miből következtethetsz rá?)

A versnek erős, játékos ritmusa és rímélése van. Keressétek meg a sor végi rímeket!

- Milyen szabályszerűséget vesztek észre? (Páros rímek, 5 sorpáron keresztül.)
- Mi történik a végén? (Az utolsó sorpárba közbeékelődik egy felsorolás: három sor, hármas rímmel.)
- Na de mit jelentenek a tót, vót, bót/bótot, fót, fótot szavak? Régies/népies ejtésű: vót = volt, bót = bolt, fót = folt. A tót pedig egy nép régies neve, a szlovákokat hívták régen tótoknak.

Olvassátok fel rím-szereposztással a verset: a páros rímelésű sorokat mindig más valaki olvassa, a hármas rímelésű sorokat megint más valaki (így hét felolvasóra lesz szükség):

A: *Vót egyszer egy drótostót,
A: három napig bótos vót.
B: Mind eladta a zsemlyét,
B: krumplit, meg a cseresznyét.
C: És aki csak halat kért,
C: annak három kassal mért.
D: Negyednapra nem maradt
D: semmi sem a pult alatt.
E: A pócot is elvitték,
E: ebből lett a nyereség:
F: Bezárhatta a bótot,
F: s rakta tovább
G: kislábasra,
G: nagylábasra,
G: vasfazéokra
F: a fótot.*

2.3c De ki az a drótostót?

15
perc

A gyerekek kis csoportokban olvassák el az **Elvisz a drótostót!** című ismeret tartalmú szöveget, majd oldják meg a Mit csinál a drótostót? és az Elvisz a drótostót! című tankockák feladatait a Reftantáron!

Végezetül beszéljünk a drótostót munkájáról! Miért keltek vándorútra a szülőföldjükről? Mihez értettek? Mi lett velük a fémedények elterjedése után? Valami más munka után kellett nézniük. Mi lehet megfelelő mesterség egy fémhez értő munkás számára?

Persze nemcsak dróthoz, fémhez értettek a tótok. Nagyobb létszámú szlovák népesség telepedett le Magyarország északi részén és az Alföldön, főleg Békés megyében. Ők földműveléssel, állattartással foglalkoztak. A tót népvétet őrzi például Tótkomlós város neve is.

Kapcsolódó

A *Só és arany* című szlovák népmese a Negyedik osztályos, állami olvasókönyvben.

2.4 Németek

45
perc

2.4a Honnan érkeztek?

Képzeljétek el, hogy a terem a város térképe, amin középen van az iskola! Jelöljétek ki, merre vannak az égtájak, és hozzávetőleg hány lépés lehet egy kilométer! Majd mindenki álljon be nagyjából arra a helyre, ahonnan az iskolába érkezett! Néhányan elmondhatják az utcanevet vagy a városrész nevét is.

- És ha azt kellene megmutatnotok, hogy valamelyik ősötök, mondjuk az egyik ükapátok honnan érkezett, az könnyű lenne?
- Van-e az ősitek között olyan, aki messziről érkezett?

Üljünk a gyerekek körbe, és beszéljünk arról, hogy Magyarország soknemzetiségű ország!

- Van-e a gyerekek között nemzetiségi?
- Vagy olyan, akinek az ősei szlovákok, svábok, románok, cigányok stb. voltak?
- Van-e Tóth, Szerb, Horváth stb. vezetéknevű gyerek (az ő ősök valószínűleg az adott néphez-népcsoportoz tartoztak)?
- Tudjuk-e, honnan jöttek a magyarországi nemzetiségek, népcsoportok?

Meg tudjuk mutatni Európa térképén?

- szászok, svábok – Németország
- szerbek, horvátok, bolgárok – Balkán-félsziget
- románok – Románia

15
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjék meg a szászok eredetét feldolgozó mondat.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Térbeli tájékozódó játék
Térképhasználat: nemzetiségeink anyaföldje
Fantáziajáték
Szövegolvasás, értelmezés
Vonulós játék

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Európa térképe

JEGYZETEIM

Kik jöttek Európán kívülről?

- cigányok, zsidók

Vedd figyelembe!

A térképjátékhoz jobb, ha a termet átrendezzük: a padok a falhoz kerülnek, előttük a székek, középen üres térség, amiben játszani lehet.

2.4b Hogyan érkeztek hozzánk a németek?

5-10 perc

Mit gondoltok, hogyan, miért érkeztek egykor a németek Magyarországra (beleértve Felvidék, Erdély területét is)? Próbáljuk meg kitalálni!

Vedd figyelembe!

A feladat fantáziajáték legyen! Lehet, hogy a gyerekek már hallottak azokról a történeti eseményekről, amelyek a németek betelepítéséhez vezettek. Ha igen, és elmondják, örülünk neki! Ha nem, akkor néhány mondatban foglaljuk össze a történetet. Ehhez találunk háttéranyagot a Reftantáron.

A gyerekektől fantáziajátékot, eredetmonda-ötleteket várjunk!

2.4c A szászok eredete

10-15 perc

Olvassuk el az erdélyi szászok **Patkánysíp** című eredetmondáját **Kányádi Sándor feldolgozásában!**

A monda szerint kik az erdélyi szászok ősei?

Honnan érkeztek Erdélybe, és milyen csodálatos módon?

Mi lehet a történet valóságalapja? (toborzás, fiatal telepesek útnak indítása)

2.4d Patkánysíp

10 perc

Játsszuk el a gyerekek vonulását Németországból Erdélyig! A pedagógus legyen a furulyás, és egy furulyával vagy síppal irányítsa a gyerekeket, akik libasorban kövessék! Beszéljünk meg egyezményes jeleket, mikor kell megállni, jobbra, balra fordulni, óvatosan menni stb.!

2.5 Délszlávok

45 perc

2.5a Három tücsök

10 perc

Kedvcsinálónak hallgassuk meg a **Három tücsök összejött kezdetű bolgár népdalt Nagy László fordításában**, Sebő Ferenc előadásában a Három tücsök című tankockán a Reftantárról!

Utána olvassák is el a gyerekek a verset!

- Miről szól? (Egy vicces állatmese, ami a csatát, a törököket figurázza ki.)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Egy népdal és egy ballada megismerése a délszláv népköltészetből.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Zenehallgatás, versolvasás
Ballada folytatása – kreatív írás
Ballada olvasása, új cím kitalálása

JEGYZETEIM

- Hogyan változik a vers jelentése és mondanivalója, ha megtudjuk, hogy a Magyarországtól délre eső területek (a Balkán-félsziget) jó részét, így Bulgáriát is 400 évig tartotta megszállva a török?
- Miért lehetett ez a dal törökcsúfoló ének?

Ezek után olvassuk fel a dalt úgy, mit egy csúfolót!

Vedd figyelembe!

A versforma lényegében ugyanaz, mint *Az egyszeri drótostót* című vers esetében (Szlovákok):

Hétszótagos sorok, páros rímek, ütemhangsúlyos verselés, a sorok 4+3 szótagú ütemekből állnak. Az énekelt dallam ezt elég jól érzékelteti.

A felolvasást érdemes úgy szervezni, hogy minden sorpárt más olvasson.

2.5b Forgatókönyvírás (szövegírás: 15 perc / felolvasás: 10 perc)

A délszláv népek (szerbek, horvátok, bosnyákok, bolgárok) 400 éven át szenvedték a törökök uralmát, amit balladáikban is megörökítettek.

A pedagógus olvassa el a gyerekeknek a **Lány a testvérét szabadítja** című **délszláv ballada (Nagy László fordítása)** első hét sorát, a „...megmenteni kishuga akarja” sorig!

- Vajon mi történhetett ezután?

Kis csoportokban írjatok forgatókönyvet, mintha egy akciófilm lenne, hogy mi is történt ezek után! Minden jelenetre egy-két mondat jusson!

Ha készen vagytok, olvassátok fel a forgatókönyveket!

10-15
perc

2.5c A ballada valós befejezése

Olvassátok el kis csoportokban a népballada folytatását!

- Mit gondoltok erről a befejezésről?
- Miért érdekes?
- Mivel „győzte” le a törököket Jován kishúga?
- Tudnátok más címet adni a balladának?
- Szerintetek miért lenne az kifejezőbb?

10
perc

Vedd figyelembe!

Ha kevés idő marad a végére, mindez történhet frontálisan, tanítói felolvasással, majd közös megbeszéléssel.

Kapcsolódó

A 4. osztályos, állami olvasókönyvben délszláv hagyományokról is olvashatunk és délszláv meséket is találunk benne:

- *A kígyó koronája* (horvát népmese)
- *A csodálatos hajsza* (szerb népmese)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Népballada megismerése a román népköltészetből.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás, beszélgetés
Terepasztal készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Anyagok, eszközök a terepasztalhoz: hullámpapír, olló, ragasztó, tempera, festés eszközei

2.6 Románok

2.6a A szarvassá változott fiúk

A gyerekek üljenek körbe a szőnyegen, vagy akár el is heveredhetnek rajta!

Ha marad az osztálytermi elrendezés, akkor lehajthatják fejüket a padra, tehát próbáljunk meseolvasós hangulatot teremteni! A pedagógus olvassa fel a gyerekeknek **A szarvassá változott fiúk című román népballadát** – mint egy verses mesét – Bartók Béla gyűjtésében és fordításában!

Majd beszélgessünk arról, hogy

- Mi történik ebben a mesében?
- Kinek melyik részlet tetszett a legjobban?
- Miért?

(Ha úgy gondoljuk, beszélhetünk a gyerekeknek Bartók Béla és Kodály Zoltán népdalgyűjtéseiről, illetve a Kodály-módszer „Csak tiszta forrásból”-elvéről.)

Vedd figyelembe!

A közölt mű egy román vadászkolinda. A kolindák a román népköltészet balladai hangulatú énekes darabjai, melyeket karácsony és újév táján énekeltek a faluban kolindázó, házról házra járó legények. Az itt közölt változat alapján komponálta Bartók Béla 1930-ban a *Cantata profana* című művét.

Kapcsolódó

Bibliai párhuzam: Megismertethetjük a gyerekekkel, vagy ha ismerik, el is énekelhetjük a 42. zsoltár 2–3. verseit, illetve a református ének 1. versszakát:

„Mint a szép híves patakra
A szarvas kívánczik...”

2.6b Terepasztal készítése

A gyerekek készítsenek terepasztalt a Reftantáron található 3D-s szarvas- és fa-makettek segítségével! A figurákat hullámpapírra (doboz) rajzolják rá, festék, színezzék, majd állítsák össze! Az egész csoport egy közös terepasztalt készít, így lesz bőven fa és állat az erdőben. Az alapot színes gyűrt papírral boríthatjuk, rá kék papírból vághatunk patakot, forrásvizet.

Vedd figyelembe!

A terepasztal elkészítésére egy teljes technikaórát is rászánhatunk.

JEGYZETEIM

Cigánybölcsődal

45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, dráma, ének-zene)

Miről szól ez a tanegység?

A cigány gyerekek élete egykor és ma.

Áttekintő vázlat

3.1 .Babaringató	15 perc
3.1a Babázás	5 perc
3.1b Fiú- és lányaltató	10 perc
3.2 Cigányaltató	15 perc
3.2a Mire van szüksége a babának?	5 perc
3.2b Babits Mihály: Cigánydal	10 perc
3.3 Cigánycsalád	15 perc
3.3a Tücsöklét – cigány költők versei	10 perc
3.3b Tücsökdal	5 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

Ha a táblázattal a gyerekek önállóan dolgoznak, lemásolhatják azt a füzetbe vagy egy írólapra. De ha van rá módunk, időt nyerünk (és motiválóbb), ha nyomtatott lapokon kapják meg a táblázatot, amit csak ki kell tölteni.

3. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Ringatlak kislányom – cigány népköltés, Csenki Sándor és Csenki Imre gyűjtése
Fiú altató – cigány népköltés, Bari Károly gyűjtése
Babits Mihály: *Cigánydal* (részlet)
Pató Selam: *Ige-létünk*
Kondákor Gyöngyi: *Falusi öregek*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

- Szöveggyűjtemény
- Füzet, írólap (esetleg nyomtatott táblázat), íróeszköz
- Internet, projektor, hangfal

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 Babaringató

3.1a Babázás

Játsszuk el, mintha a kezünkben egy kisbaba lenne, aki nagyon sír! Próbáljuk ringatni, csitítgatni, majd adjuk körbe a gyerekeknek, akik mimes játékkal szintén próbálják elringatni a képzeletbeli babát.

3.1b Fiú- és lányaltató

Amíg a gyerekek a képzeletbeli babát ringatják, olvassuk fel nekik a fiú- és lányaltatót – *Ringatlak kislányom – cigány népköltés, Csenki Sándor és Csenki Imre gyűjtése és Fiú altató – cigány népköltés, Bari Károly gyűjtése* –, majd vetítsük ki a verseket, és olvassuk el közösen, ritmizálva, ütemes mozgással, mintha altató lenne! Vajon ki tudjuk találni, milyen népcsoport bölcsődalai ezek?

15 perc

5 perc

10 perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek hangolódjanak rá a babatémára.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Pantomimes játék
Vers ritmizálása

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A gyerekek nagy valószínűséggel nem tudják majd kitalálni a népcsoportot. Az a célunk, hogy megmutassuk, mindegy, milyen néphez tartozik az anya, ugyanúgy szereti, gondozza a gyermekét, mint más.

A verssorok két-két ütemre bonthatók. A lányaltató 3-3 szótagos ütemekre, a fiúaltató 4-4 szótagos ütemekre. Ha a sormetszés szóközre esik, és az ütemhangsúly is az ütem elején van, akkor erős a ritmus, például:

Ringatlak, | kislányom,
Gyönge kicsi | madaracskám,

Ha a második ütem szót vág ketté, vagy nem hangsúlyos szóval kezdődik, gyengébb a ritmus, de a sorfelező és a ringató ritmus marad, például:

löj jön gyor|san álom,
Apádat i|déző varázs,

A mozgás lehet ütemenként jobbra-balra karmozgással, illetve törzsmozgással (élő metronómként).

3.2 Cigányaltató

3.2a Mire van szüksége a babának?

Beszélgessünk arról,

- Kinek van kistestvére, vagy ki volt már újszülött baba közelében?
- Mi minden várja a baba megérkezését?
- Hova fektetik, hogyan vigyáznak rá, mivel etetik, milyen játékaik vannak, stb.?

3.2b Cigánydal

Az óra elején cigány altatókat, bölcsődalokat mondtunk. Babits Mihály versében érzékletes képet fest arról, hogyan éltek a kis cigánygyerekek jó száz éve, de akár még néhány évtizeddel ezelőtt (vagy ma is, peremvidékeken). A gyerekek olvassák el **Babits Mihály: Cigánydal** című versének részletét, majd töltsék ki a következő táblázatot:

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A vers segítségével a gyerekek pillantsanak bele az egykori vándorcigányok életébe.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Vers elolvasása, feldolgozása

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Írólap (esetleg nyomtatott táblázat),

JEGYZETEIM

	Cigány baba a versben	Mai kisbaba
Hol lakik?		
Milyen az ágya?		
Mivel játszik?		
Minek örül?		
Mitől fél?		

Vedd figyelembe!

A táblázat kitöltése helyett közös megbeszéléssel is megoldhatjuk a feladatot a kérdések alapján.

Közösen értelmezzük a következő kifejezéseket is: keszkenő, pereputty, rajkó, cse'bogár (cserebogár)!

3.3 Cigánycsalád

15
perc

3.3a Tücsöklét

Hallgassunk meg két verset cigány szerzőktől a vépméni cigánygyerekek előadásában a Reftanáron! (Szabadon repülő madár című videó) Majd olvassák el a gyerekek a szöveggyűjteményből a verseket, és beszéljünk az alábbi kérdésekről!

10
perc

Pató Selam: Ige-létünk

- Mihez hasonlítja (illetve mivel azonosítja) a cigányokat a szerző?
- Mit gondoltok, miért? Ismeritek a tücsök és a hangya meséjét?
- Mit jelent a tücsök-kép ebben a versben?
- Miért lehet ige-lét a tücsök-lét?
- Mit üzenhet Isten a tücskökön és cigányokon keresztül?

Kondákor Gyöngyi: Falusi öregek

Kérdések a videó 4:36–5:27 közötti szakaszához:

- Milyen viszonyokat láttok a videofilmen?
- Milyen a ház?
- Az öltözködés?
- Mi a különbség a felnőttek és gyerekek öltözködése között?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek kapjanak bepillantást a mai cigány családok életébe, kapcsolati viszonyaiba.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Versek megismerése (videofelvétel, szövegolvasás)
Beszélgetés
Vers ritmizálása, zeneiségének felismerése

- Milyenek lehetnek az emberi viszonyok?
- Miből gondoljuk, hogy a költő, illetve a versmondó szereti az időseket, a nagyszüleit?
- Mit érezhetnek a nagyszülők, ha az unokáikra néznek? Miért?

3.3b Tücsökdal

5
perc

Legyünk egy kicsit mi is tücskök, szabadítsuk ki a szavakat a súlyos gránit-tömbből, és röpítsük fel!

Mondjuk együtt ritmizálva, a ritmust ujjunkkal (padon, tenyerünkben) ütve, felelgetően a tücsök-vers következő sorait:

Éj-feketében – tá-ti-ti-tá-tá
 fekete ében Hangszerek. – ti-ti-ti-tá-tá-tá-ti-tá
 Fény-muzsikánkban – tá-ti-ti-tá-tá
 Szállnak az Égre – tá-ti-ti-tá-ti
 a Csillag-sóhajok – ti-tá-tá-tá-ti-tá

Ha már jól megy, összeköthetjük az 1-2. és 3-5. sort, egy-egy versmondatként mondva és ritmizálva:

Éj-feketében fekete ében Hangszerek.
 – U U | – – – U U U | – – | – U –
 tá-ti-ti | tá-tá – ti-ti-ti | tá-tá | tá-ti-tá

Fény-muzsikánkban Szállnak az Égre a Csillag-sóhajok
 – U U | – – – – U U | – U U – | – – | U U
 tá-ti-ti | tá-tá – tá-ti-ti | tá-ti-ti | tá-tá | tá-ti-tá

Vedd figyelembe!

A vers zeneiségét elsősorban az időmértékes verselésnek, a metrikus játéknak köszönheti, ahol a rövid-hosszú szótagok váltogatása alakítja ki a dallamos hatású ritmust. Alsó tagozatban ezt elég ti és tá értékekkel jelölni és mérni, a pedagógusnak viszont nem árt tisztában lenni a verstani háttérrel. Az ismétlődő tá-ti-ti-tá-tá (– U U – –) az időmértékes verselésben gyakran előforduló úgynevezett adóniszi sor (lásd többek között Kányádi Sándor: *Májusi szellő* című versét a májusi 4. témaegységben).

Volt egyszer egy kis zsidó

1x vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, ének-zene, tánc és dráma)

Miről szól ez a tanegység?

Az első óra a zsidó/jiddis élet örömeivel szeretné megismertetni a gyerekeket. A második órán a Holocaustról esik szó az irodalmi műveken keresztül, a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelően. Az első óra önmagában is tanítható, ha úgy érezzük, hogy a Holocaust témája még túl nehéz a gyerekeknek.

Áttekintő vázlat

4.1 Boldog család	45 perc
4.1a Mi lehet boldog?	5 perc
4.1b Boldog család	10 perc
4.1c Örömmünnep	30 perc
4.2 Kaddis	45 perc
4.2a Volt egyszer egy kis zsidó	15 perc
4.2b A Holocaust	10 perc
4.2c Salamon bölcsessége	10 perc
4.2d Zsidó közmondások	10 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

A székeket a kezdő játékhöz rendezzük körbe!

4. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Boldog az udvaron növény csemete – erdélyi jiddis népköltés, Kányádi Sándor fordítása
Jertek, dicsérjük együtt – Hava nagila fordítása, átírata (online)
Volt egyszer volt egy kis zsidó – erdélyi jiddis népköltés, Kányádi Sándor fordítása
Kaddis – zsidó ima magyar fordítása (online)
Salamon tanácsa – zsidó legenda
Zsidó közmondások (online)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor, hangfal

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Boldog család

4.1a Mi lehet boldog?

A gyerekek üljenek körbe! Az első játékosnál legyen egy babzsák! Mondja a következő fél mondatot, egy köznévvvel kiegészítve, például „Boldog a kutya, ...”, és dobja át a babzsákokat egy társának! A társa fejezze be a mondatot, vagyis indokolja meg, hogy miért boldog a kutya, például: „...mert sok csontot evett”. Ezután ő mondjon fél mondatot egy új köznévvvel, és dobja a babzsákokat másvalakinek! A társa megint fejezze be a mondatot indoklással: miért boldog a megnevezett dolog! A játék akkor izgalmas és vicces, ha minél furább dolgokat mondanak a gyerekek (aszta!, villámlás, biciklipumpa).

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Gondolkodás és szókincs fejlesztése, játékos ismerkedés az abszurd humor alapjaival.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mondatlánc, asszociációs játék
Vers megismerése, értelmezése
Körtánc

JEGYZETEIM

4.1b Boldog család

10
perc

A gyerekek olvassák el **Kányádi Sándor fordításában a Boldog az udvaron** **növő csemete című jiddis népdalt!**

Kikből állhat az apuka „házanépe”? Miért boldog ez a család? Próbáljuk közösen megfogalmazni!

Alkossatok 4-5 fős csoportokat! Most ti vagytok a versben szereplő család. Mutassátok meg, milyen szelfit készítenétek magatokról! Csoportonként osszatok szerepeket (anya-apa-gyerekek), majd élőkép-beállítás következik!

Kapcsolódó

Bibliai párhuzam: „Boldog mindenki, aki az Urat féli, és az ő útjain jár. Kezed munkája után élsz, boldog vagy, és jól megy sorod. Feleséged olyan házad belsejében, mint a termő szőlőtő; gyermekeid olyanok asztalod körül, mint az olajfa-csemeték.” (Zsoltárok 128,1–3)

4.1c Örömnép

30
perc

Nézzünk meg egy zsidó ünnepi körtáncot a Reftantáron!

A **Hava nagila** lépései nagyon egyszerűek, így a gyerekek is könnyen meg tudják tanulni.

A dal magyar szövegét a Reftantáron közöljük, a keresztény körökben ismert fordítással (**Jertek, dicsérjük együtt**), illetve átírással, dallama is könnyen megtanulható (kottával együtt).

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A Holocaust fogalmának megalapozása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Zenehallgatás
Beszélgetés a szeretteink elvesztéséről, majd a Holocaustról
Legenda olvasása és értelmezése
Életbölcesség tömör összefoglalása
Zsidó közmondások megismerése

4.2 Kaddis

45
perc

4.2a Volt egyszer egy kis zsidó

15
perc

Nézzük meg a Gryllus-fivérek és Tihanyi Szilvia előadásában a **Volt egyszer volt egy kis zsidó** című **erdélyi jiddis népdal (Kányádi Sándor fordítása)** videoklipjét a Reftantáron!

Miről szól a dal? Mi történt a családban?

Olvassák el a gyerekek magukban a verset! Melyik szót nem értitek?

Ti már veszítettetek el valakit? Milyen érzés volt? Mit gondoltok, miben segít az imádság a gyász idején?

A beszélgetés után osszuk meg mindazt a gyerekekkel, amit a kaddisról tudunk!

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A kaddis egy zsidó imaforma, amit leggyakrabban gyászban, halálesetkor mondanak. A versben is erre utal a „kadis” szó. (Tehát nem a gyerek beceneve.)

A zsidók gyászfelfogását a kaddis fejezi ki legjobban, amelynek szövege valójában egy Istent dicsőítő imádság, amely az Ő nagyságát dicséri, és lényege az Ámen-mondás (Úgy legyen!) Isten akaratára. A kaddis imaszövege honlapunkon megtalálható.

4.2b A Holocaust

10
perc

A Holocaustról nem egyszerű alsó tagozaton beszélni. Ha felvállaljuk a témát, akkor se az elrémítés vagy a horrorisztikus események felsorolása legyen a fontos, hanem inkább próbáljuk a gyerekeket belehelyezni a szituációba! Ahhoz, hogy megértsék a Holocaust abszurditását, használhatjuk a következő hasonlatot: Képzeljétek el, mi lenne, ha egyik napról a másikra a szőkéknek és kékszeműeknek megtiltanának egy csomó dolgot! Vagy azoknak, akiknek pisze az orra. Vagy akiknek negyvenesnél nagyobb a lába. Nem tanulhatnának, nem járhatnának könyvtárba, moziba, később az autójukat, lakásukat, mindenféle tulajdonukat elvonnák tőlük. Végül összetereznék őket, és mindenkit megölnének, aki szőke és kékszemű, vagy akinek pisze az orra, vagy negyvenesnél nagyobb a lába. Igazságos dolog lenne ez? Miért nem? Vajon mennyi embert érintene az osztályból egy ilyen törvény? Hány szőke van? Hány pisze? Hány nagylábú? És a városban, az országban, Európában hány embert érintene? Lenne ennek bármi értelme?

Ezután lehet beszélni arról, hogy a két világháború között a zsidók ellen egyre több törvényt hoztak, egyre jobban beszűkült az életterük, végül gettókba zárták őket, és több millió embert kivégeztek, közöttük gyerekeket, időseket is. Voltak családok, ahol csak egy-két ember élte túl a népiirtást, és sok család teljesen elpusztult.

Vedd figyelembe!

A pedagógusok magyar nyelvű összefoglalót olvashatnak a New York-i Holocaust múzeum oldalán a témáról, amelyet a Reftantáron keresztül is elérünk.

Ha van a családban érintett gyerek és a szülők vagy a nagyszülők vállalják, hogy beszélnek azokról az emlékekről, melyek a vészorszokról rájuk maradtak, feltétlenül hívjuk el őket a gyerekekhez, hiszen leghitelesebben ők (a ma már jobbára nem túlélők, hanem leszármazottak) tudnak tanúbizonyságot tenni a korszakról!

4.2c Salamon bölcsessége

10
perc

A zsidókat sok fájdalom érte a történelmük során, de alapvetően egy életerős, bizakodó nép maradt. Igen ám, de az örömet és a bánatot sem könnyű végigélni. Annyira nem, hogy még Dávid királynak is meggyűlt vele a baja. Olvassuk el a **Salamon tanácsa** című zsidó legendát! Mit tanácsolt Salamon az ékszerésznek? Miért volt ez jó tanács? Hogyan tudnád a gyűrűbe és a legendába írt bölcsességet belefoglalni egyetlen mondatba?

4.2d Zsidó közmondások

10
perc

Végül ismerjük meg néhány **zsidó közmondást** (elérhető a Reftantáron), és a közmondások kapcsán beszéljünk a Világ igazairól, azokról a keresztényekről, akik az életük kockáztatásával mentették a zsidókat!

Vedd figyelembe!

Háttéranyagként egy cikket találunk három magyar embermentő hősről a Reftantáron.

Találós kérdések szájról szájra – szlovákok

2x45 perces szövegfeldolgozó óra bibliai kapcsolódással (magyar, hittan, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek ismerkedjenek meg egy szlovák mesével és ennek bibliai párhuzamával, illetve néhány találós kérdéssel és közmondással!

Áttekintő vázlat

5.1 Szlovák találósok	15 perc
5.2 Találós kérdés	15 perc
5.3 Sámson találós kérdése	20 perc
5.4 Bibliai közmondások	40 perc
5.4a Képrejtvény	10 perc
5.4b Közmondások a Bibliában	15 perc
5.4c Képrejtvény rajzolása	15 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

A differenciáló feladathoz készítsük elő a rajzeszközöket, és néhány Bibliát!

5. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Találós kérdés – szlovák népmese, elmondja Závada Pál
Esküvő találós kérdéssel – bibliai történet, elmondja Miklya Luzsányi Mónika
Bibliai közmondások (online)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

- Szöveggyűjtemény
- Internet, projektor, hangfal

Írólap, rajzlap, rajzeszköz Biblia

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1 Szlovák találósok

Tudjátok-e, mennyi hat nyúl egy zsákban? (Várjuk a választ, hadd találgassanak a gyerekek!)

Három pár. (Vagy fél tucat.)

Ismerjünk meg néhány találós kérdést a **Hat nyúl egy zsákban című szlovák találókérdés-gyűjteményből!**

Párosítsátok a tankockán olvasható kérdéseket a megfelelő válaszokkal! (Forrás: Tóth László: *Hat nyúl egy zsákban*, szlovák találós kérdések. Madách Kiadó, Pozsony, 2009)

Sikerül mindet megfejteni?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjenek meg néhány szlovák találós kérdést.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Találós kérdések megfejtése – párosító

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Szlovák népmese megismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mese olvasása, értelmezése

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A népmese és a bibliai történet összehasonlítása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Bibliai történet olvasása Szövegek összehasonlítása, párhuzamok kiemelése

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjenek meg néhány, a Bibliában is szereplő közmondást.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Képrejtvény megfejtése Bibliai közmondások értelmezése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Írólap, rajzlap, rajzeszköz Biblia

5.2 Találós kérdés

15 perc

Olvassuk el a **Találós kérdés című szlovák népmesét**, és keressük meg benne a megfejtést! Ugye, most nem nehéz?

Mit gondoltok:

- Hogy került tömlöcbe a szegény asszony férje?
- Hogy kerültek a tojások a lókoponyába?
- Hogy juthatott eszébe az asszonnynak ilyesmi? (Hogy elvigye a koponyát, és kitáljon egy ilyen találós kérdést?)

Vedd figyelembe!

Háttérismeret: Lőcse ma kb. 15 000 fős város Szlovákiában, járási központ, az egykori Szepes vármegye székhelye volt.

20 perc

5.3 Sámson találós kérdése

Akár hiszitek, akár nem, a Bibliában is van egy hasonló történet.

A gyerekek kis csoportokban olvassák el az - **Esküvő találós kérdéssel – bibliai történet, elmondja Miklya Luzsányi Mónika** -, és keressenek minél több hasonlóságot a két történet között! Melyik csoport talál többet?

Vajon miért hasonlít ez a két történet ennyire egymásra?

Beszélgjünk meg, hogy a szlovákok a történelmi Magyarországon jobbra evangélikusok (Luther követői) voltak, így gyakran forgatták a Bibliát, és az hatással volt a népmeséikre, népdalaikra is!

40 perc

5.4 Bibliai közmondások

5.4a Képrejtvény

Vajon melyik közmondás van elrejtve a képrejtvényben?

(Online elérhető a Reftantáron. Megfejtés: A szem a lélek tükre.)

Miután a gyerekek megfejtették a rejtvényt, olvassuk fel nekik a vonatkozó igehelyet is: „A test lámpása a szem. Ezért a szemed tiszta, az egész tested világos lesz.” (Máté 6,22)

10 perc

JEGYZETEIM

5.4b Közmondások a Bibliában

Olvassuk el (a Reftantáron találjuk) a gyerekekkel a **bibliai eredetű közmondásokat**, és közösen magyarázzuk meg, mit jelentenek!

15
perc

5.4c Képrejtvény rajzolása

A gyerekek válasszanak egyet a bibliai közmondások közül, és készítsenek hozzá képrejtvényt! Aki ügyes, akár többet is rajzolhat a megadott idő alatt. Majd mutassák be a rajzaikat!

15
perc

Variáció

Bővítés, látens differenciálás:

Aki elkészült a rajzzal, és kíváncsi, megkeresheti a Bibliában a közmondás(ok) eredeti igéjét. Miben és mennyire változott?

6. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Nehéz az emberek
kedvében járni – szerb
népmese

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

Sálak, sapkák

Egymás hátán – szerb népmese feldolgozása

45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, dráma, testnevelés)

Miről szól ez
a tanegység?

Egy szerb népmese feldolgozása, ami ismerős élethelyzetet példáz: mások dolgában mindig okosabbak vagyunk, és könnyen beszélünk. Pedig a saját dolgunkban kell jó döntéseket hoznunk.

Áttekintő vázlat

6.1 Én cipellek, te cipelsz	10 perc
6.2 Nehéz az emberek kedvében járni	35 perc
6.2a Pantomim	15 perc
6.2b Dramatizálás	10 perc
6.2c Összegzés	10 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

Az első feladatot mindenképpen szabad, füves területen vagy a tornateremben végezzük el! De az egész óra tartható a szabadban vagy a tornateremben.

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1 Én cipellek, te cipelsz...

A gyerekek álljanak háttal egymásnak, és a karjaikat fonják össze! Majd egyikük hajoljon jó mélyen előre, és vegye hátára a másikat, annyira, hogy a társa lába már ne érjen a földre! Ehhez egy bemutatórajzot találunk a Reftantáron.

Vedd figyelembe!

A játék a „Sötörés” című népi játékból indul ki.

Ügyeljünk, hogy azonos erőben lévő gyerekek kerüljenek párba! A balesetveszély miatt füves területen, tornateremben játszunk, semmiképpen sem a padok között! Az egész óra megtartható a szabadban vagy a tornateremben.

 JEGYZETEIM

6.2 Nehéz az emberek kedvében járni

35
perc

6.2a Pantomim

A gyerekek olvassák el a **Nehéz az emberek kedvében járni című szerb népmesét**, majd alkossanak háromfős csoportokat! Osszák szét a szerepeket! Az

apa vegyen fel egy sapkát, a szamár fejére pedig kössünk egy sálát (lelógó végei jelképezik a szamár fülét)!

Majd a pedagógus olvassa fel a mesében megjelenő dilemmát, a gyerekek pedig jelenítsék meg az aktuális megoldást:

1. Alaphelyzet: Nem jó, hogy a fiú gyalogol
2. Nem jó, hogy az apa gyalogol
3. Mindketten a számaron
4. Senki sem ül a számaron
5. Szamár a vállakon
6. Végső megoldás

15
perc

6.2b Dramatizálás

Játsszuk el a mesét hat jelenetre bontva! A gyerekeket osszuk hat csoportra, és készüljenek fel az adott jelenet bemutatására!

10
perc

6.2c Összegzés

A jelenetek megtekintése után beszéljük meg, hogy

- Mikor (mely jelenetekben) követett el hibát az apa?
- Mikor döntött helyesen? Miért?
- Hogyan fogalmazta meg magának a tanulságot?
- Ti milyen tanácsot adtatok volna már az elején, hogy helyesen tudjon dönteni és cselekedni?

10
perc

Vedd figyelembe!

Ha van időnk, beszélgessünk a gyerekekkel arról, hogy velük előfordult-e már hasonló!

Ha igen, el tudnák (el szeretnék-e) mesélni?

A tanegység kétszer 45 percben is tanítható. Így bőven jut idő a mozgásos játékokra és a jelenetek megbeszélésére is.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek mozgással és dramatizálással éljék végig a mesét. Üzenet megfogalmazása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

A cselekmény modellálása mozgással
A mese dramatizálása
Lényeg kiemelése, megfogalmazása

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHÉZ A FELADATHOZ?

Sálak, sapkák

7. tanegység

Aranybika, lángpalota – erdélyi szász népmese

FELDOLGOZOTT MŰVEK

A királynő a lángpalotában – erdélyi szász népmese

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

Anyagok, eszközök a díszletkészítéshez
Hullámpapír, tempera,
vagy anyagok a papír-,
textilapplikációhoz
Olló, ragasztó

Miről szól ez a tanegység?

A mesei valóság megismerése, ábrázolása csoportmunkában. Kooperációs készség fejlesztése, közösségélmény teremtése.

Áttekintő vázlat

7.1 Sárkányüvöltés	10 perc
7.2 Királynő a lángpalotában	35 perc
7.2a Meseolvasás	10 perc
7.2b Válogató olvasás	10 perc
7.2c Csodás elemek	10 perc
7.2d Összegzés	5 perc
7.3 Bábjáték	90-135 perc
7.3a Helyszínek	15-20 perc
7.3b Díszletek elkészítése	45-70 perc
7.3c A bábdarab előadása	30-45 perc

Összesen: min. 45 perc vagy egy egész projektnap

Előkészületek

A tanegység tanítható egy 45 perces órában, de a mese lehetőséget ad egy egész projektnap megszervezésére is.

FELADATOK LEÍRÁSA

7.1 Sárkányüvöltés

10
perc

Hány fejű lehet a sárkány?

3, 7, 12 és persze Süsü, aki egyfejű. Utánozzuk a sárkány hangját, üvöltsünk, bömböljünk úgy, mint a sárkány!

Először együtt, mint az egyfejű (bár Süsü sose üvöltött).

Azután osszuk a gyerekeket 3 csoportba! Minden csoport egy sárkányfej, minden sárkányfej másként üvölt. Próbáljuk ki külön-külön is fejeket, hogy valóban legyen saját karakterük, azután egyben is! Variálhatjuk úgy, hogy a fejek nemcsak

 JEGYZETEK

üvöltének, hanem mondanak is valamit. (Most aztán véged! Mit keresel te itt? Emberszagot érzek! Stb.)

Ha jól megy a háromfejű sárkány üvöltése, és van időnk, kipróbálhatjuk a hét- és a tizenkétfejűt is. Bár a csoportbontással egyre kevesebb személy és hang jut majd egy-egy sárkánytorokba. Ezt azonban kipótolhatjuk dobogással, dübögéssel, zörgéssel.

7.2 Királylány a lángpalotában

35
perc

7.2a Meseolvasás

Helyezkedjünk el meseolvasáshoz, és a pedagógus olvassa fel **A királylány a lángpalotában** című erdélyi szász mesét Bajzát Mária gyűjtéséből!

10
perc

Vedd figyelembe!

Érdeemes a meseolvasáshoz állandó keretet felvenni, azonos környezetet teremteni. Ez lehet elheverés a szőnyegen, fejek lehajtása a padra, szemek lehunyása, meseolvasó fotel köré kuporodás stb. A lényeg, hogy bensőséges helyzetet teremtsünk.

7.2b Válogató olvasás

A kérdésekre adandó választ a gyerekek olvassák fel a meséből!

- Hány gyereke volt a szegény embernek?
- Mit jelent ez a hasonlat?
- Miért volt reménytelen kiszabadítani a királykisasszonyt?
- Mi volt az első akadály?
- Mit tett a bika?

10
perc

7.2c Csodás elemek

Keressük meg a mesében a csodás elemeket! Hányat tudunk összegyűjteni?

Számoljuk ki, ha egy sing 62 cm, akkor mennyi 7 sing? (434 cm)

Becslés: mit gondoltok, beférne-e a fiú kardja az osztályunkba? Mérjük le!

10
perc

7.2d Összegzés

Fogalmazzatok meg egy-egy mondatban, miért tetszik a mese!

5
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjék fel a mese csodás elemeit.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Meseolvasás/hallgatás

Válogató olvasás

Csodás elemek megkeresése

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A csodás helyszínek és szereplők képi megjelenítése csoportmunkában, kooperációs készség fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Díszletek készítése
Bábjáték előadása

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Anyagok, eszközök a díszletkészítéshez
Hullámpapír és tempera
vagy anyagok a papír-,
textilapplikációhoz
Olló, ragasztó

7.3 Bábjáték

90-135
perc

15-20
perc

7.3a Helyszínek

A királylány a lángpalotában című erdélyi szász népmese megismerése után osszuk fel helyszínek szerint a mese szövegét:

1. A szegény ember háza, országút
2. A legelő
3. A király palotája
4. Hegylánc
5. Tenger
6. Lángpalota (kétoldalas: vörös és fekete)

A gyerekek válasszanak maguknak helyszínt, és ezzel osszuk őket hat csoportra!

7.3b Díszletek elkészítése

A csoportok készítsék el a díszleteket a bábjátékhoz!

A darab szereplőit is elkészíthetik síkbábokként, de ha vannak megfelelő figurák, akkor már meglévő bábokat is használhatunk az előadáshoz.

Vedd figyelembe!

A díszletekhez érdemes hullámpapírt használni. Lefesthetik temperával, de mivel nagy felületeket kell megmunkálni, praktikusabb és gyorsabb, ha papír- vagy textilapplikációval dolgoznak a gyerekek. Így könnyebb térhatást is kiváltani.

7.3c A bábdarab előadása

A darabot többször is előadhatjuk úgy, hogy a mesélő olvassa a szöveget, a készítők pedig mozgatják a díszleteket, bábokat. A párbeszédet érdemes spontán módon alakítani (tehát nem betanult szöveget mondani). A mesélő helyszínenként lehet valaki más.

JEGYZETEIM

LYUKAS ZÁSZLÓ

Mit szeretnénk elérni?

Miről szól ez a téma?
Miért fontos nekünk?

A gyerekek próbálják beleképzelni magukat az ötvenhatos forradalmat megelőző időszakba és minél többet értsenek meg a forradalmat kiváltó eseményekből, ha lehet, ismerjék meg benne saját családjuk történetét, a lyukas zászló szimbolikáját. Értsék meg, hogyan látták a felnőttek és gyerekek a forradalmat. Nyerjenek bepillantást a forradalmi eseményekbe, értsék a párhuzamot az 1848-as szabadságharccal. Érzékenyítés az elnyomás, zsarnokság, társadalmi különbségek szenvedői iránt. Ön- és társismeret, kapcsolatok erősítése, mélyítése.

Az ötvenhatos forradalomról nem egyszerű harmadik-negyedik osztályos gyerekeknek beszélni, hiszen nincsenek meg azok az alapvető történelmi ismereteik és fogalmaik, amelyek az események megértéséhez szükségesek. A lexikális tudást nem tudjuk, nem is kell pótolni, ám arra lehetőségünk van, hogy a gyerekek az irodalmi művek, korabeli újságcikkek, filmrészletek segítségével érzelmileg azonosulni tudjanak az akkori gyerekekkel, fiatalokkal.

1. tanegység

A lyukas zászló

3x vagy 4x45 perces ünnepi témanap
(magyar, társadalmi ismeretek, technika)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Darvasi László: A szavak elrablása

Darvasi László: Forradalom ezerkilencszázötvenhatban

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor, hangfal

A/4-es lapok kérdésekkel

Zászlókészítés anyagai, eszközei: színes papír, olló, ragasztó, hurkapálca

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek próbálják beleképzelni magukat az ötvenhatos forradalmat megelőző időszakba, és minél többet értsenek meg a forradalmat kiváltó eseményekből, ha lehet, ismerjék meg benne saját családjuk történetét, értsék meg a lyukas zászló szimbolikáját.

Áttekintő vázlat

1.1 A nagyhatalmú király	15 perc
1.2 Inverz történet	15 perc
1.2a A mese elrablása	10 perc
1.2b Inverz beszélgetés	5 perc
1.3 A szavak elrablása	30 perc
1.3a A szavak elrablása	10 perc
1.3b Szómagyarázat, beszélgetés	20 perc
1.4 A magyar forradalom	35 perc
1.4a Nézzük, mit tettek a magyarok!	5 perc
1.4b Mi az a forradalom?	20+10 perc
1.5 A lyukas zászló	40 perc
1.5a Miért lyukas a zászló?	5 perc
1.5b Emlékezzünk!	5 perc
1.5c Lyukas zászló készítése	30 perc
Összesen	3x45 perc

Előkészületek

Az előző órán (esetleg héten) kérjük meg a gyerekeket, hogy beszélgessenek otthon a szüleikkel, nagyszüleikkel az ötvenes évekről! Esetleg meg is hívhatunk valakit egy beszélgetésre, ha témanappá bővítjük az órablokkot.

A csoportmunkához készítsük elő a kérdésekkel ellátott A4-es lapokat, valamint a zászlókészítéshez való anyagokat, eszközöket! Nem árt, ha előre elkészítünk egy mintadarabot.

JEGYZETEIM

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 A nagyhatalmú király

15
perc

Ebben a játékban a pedagógus lesz először a nagyhatalmú király. A játék elve: a szavak (utasítások) az ellenkezőjét jelentik. A pedagógus üljön le dőlyfösen a tanári székbe (vagy a mesemondó fotelbe/székbe), és jelentse ki, hogy aki nem teljesíti az utasításait, az súlyosan meglakol érte!

Először egyszerű utasításokat adjon, amelyek fordítottja könnyen teljesíthető, például: „Lépjetek közelebb!” Majd olyanokat, amelyek nem egyértelműek. Például: „Fogjátok meg a fületeket!” Most senki sem tudja pontosan, mit kell csinálni (csak azt, hogy mit nem), így van, aki az orrát fogja meg, vagy a társa fülét, esetleg nem csinál semmit.

A pedagógus a király szerepében mélységesen háborodjon fel, és osszon ki különböző büntetéseket, de következetlenül: aki a saját fülét fogta meg, kapjon „botot”, aki a társáét, börtönt, aki az orrát, az legyen gyanús, és helyezze megfigyelés alá, aki meg nem csinált semmit, azt dicsérje meg stb.!

Játsszunk még néhány ilyen kört (akár a gyerekek is kerülhetnek királyszerepbe)! Majd beszéljünk arról, hogyan éreztük magunkat a játékban? Mi volt zavaró? Miért? Mi alapján osztogatta a király a büntetéseket (saját kedve, belátása, ki mennyire szimpatikus stb.)?

Milyen lenne olyan országban élni, amit egy hasonló király igazgat? Mi lenne a legnehezebb? Miért?

1.2 Inverz történet

15
perc

1.2a A mese elrablása

Olvassuk el a gyerekeknek az online elérhető [Hófehérke mesekezdetet](#), majd vetítsük ki a táblára!

Cseréljétek ki a mesében a vastagon szedett szavakat, kifejezéseket (és az utolsó mondatot) úgy, mintha az előző király birodalmában lennétek (ellenkező jelentésűre)!

- Milyen ebben az átalakított történetben a királyné, Hófehérke, a vadász? Mi maradt meg az eredeti meséből?
- Mi történt a mondatokkal? (A jelentésük ellentétesre változott.)
- Ki lehetett-e cserélni minden szót? Miért nem?
- Mit éreztetek, amikor nem találtátok meg a „helyes” megoldást?
- Mit éreznétek, ha az éleetek múlna azon, hogy „jól hazudjatok”?
- Mit gondoltok, mi történik az olyan emberrel, aki folyamatosan hazugságra van kényszerítve?

10
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A téma üzenetének bemutatása.
A gyerekek értsék meg, hogy a szavak jelentésének elvesztésével az ember kiszolgáltatottá válik.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mozgásos játék
Beszélgetés
Reflexiók

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek próbálják ki, mit jelent, amikor a szavak kiüresednek, ellenkező értelművé válnak. Értsék meg, hogy az ember ilyenkor elveszíti alapvető létbiztonságát.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Transzformációs nyelvi játékok
Beszélgetés

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek próbálják elhelyezni a családjukat a történelemben, éljék át, hogy a kommunista elnyomás nagyszüleik, dédszüleik életének része volt.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szöveg olvasása, értelmezése
Beszélgetés, ismeretbővítés
Családi élmények megosztása

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A forradalom fogalmának körüljárása, differenciálása.

1.2b Inverz beszélgetés

Próbáljanak meg úgy beszélgetni a padtársak egymással, hogy az ellentétet mondják annak, amit akarnak! Próbáljátok meg elmesélni egy napotokat vagy egy érdekes történetet ezen a módon!

5
perc

1.3 A szavak elrablása

20
perc

1.3a A szavak elrablása

Minden gyerek olvassa el önállóan **Darvasi László: A szavak elrablása** című szövegét!

10
perc

1.3b Szómagyarázat, beszélgetés

- Mit jelenthet az a szó, hogy zubirnyákol?
- Kik voltak a kommunisták? Mit tudtok róluk?
- Meséltek-e a szüleid, nagyszüleid arról, hogy milyen volt az élet az ötvenes években?
- Hol volt a családotod, mit csináltak a szüleid, nagyszüleid a kommunista diktatúra alatt?
- Vajon mit lehet tenni, ha az embertől elrabolják a szavakat? Ötleteljünk!

20
perc

Vedd figyelembe!

A beszélgetés során tárgyítsuk a gyerekek meglévő ismereteit a kommunista diktatúra, illetve az ötvenes évek viszonyaival kapcsolatban!

Ehhez kapcsolódó háttéranyagok elérhetőek a Reftantáron.

Variáció

Ha van időnk, lehetőségünk, akkor hívjunk meg valakit, aki be tud számolni arról, milyen volt az élet az ötvenes években! Legjobb, ha valamelyik gyerek rokona az illető. Erre a beszélgetésre viszont egy teljes órát (vagy még többet) kell szánnunk.

35
perc

1.4 A magyar forradalom

1.4a Nézzük, mit tettek a magyarok!

A gyerekek olvassák el **Darvasi László: Forradalom ezerkilencszázötvenhatban** című szövegét!

5
perc

1.4b Mi az a forradalom?

Kis csoportban gyűjtsenek minél több szót, kifejezést arról, hogy szerintük mit jelent a forradalom!

20+10
perc

JEGYZETEIM

Az alábbi kérdéseket előzetesen írjuk fel négy A/4-es lap tetejére (laponként egy kérdést)! A gyerekeket osszuk négy csoportra, és minden csoport kapjon egy lapot!

- A forradalom során kik cselekszenek?
- Miért tör ki a forradalom?
- A forradalmároknak mi a céljuk?
- A forradalmárok hogyan akarják elérni a céljukat?

Egy lap egy csoportnál öt percig lehet. Ez alatt írják fel gondolataikat, válaszötle- teiket a kérdés alá! Öt perc után „továbbmegy” egy csoporttal a lap. Négy forduló alatt minden lap minden csoporthoz odakerül.

Végül olvassuk fel, mi mindent tudunk együtt a forradalomról! Szükség esetén ki tudjuk egészíteni vagy javítani az információkat.

Vedd figyelembe!

Hívjuk fel a gyerekek figyelmét, hogy csak a kérdést olvassák el, és a saját vála- szukkal törődjenek! Az előző válaszok elolvasására a körforgó alatt nincs idő. 20 perc körforgó után kb. 10 perc jut a válaszok felolvasására, ismertetésére.

1.5 A lyukas zászló

1.5a Miért lyukas a zászló?

Miért volt lyukas a forradalmi zászló?

Fele sem igaz?

1. A zászló közepén a kommunista címer volt, azt vágta ki.
2. Hogy megláthassák a szabadságot, ahogyan Darvasi Lászlónál olvastuk.
3. Kiégett az utcai harcokban, és úgy marad, jelképpé vált.

Melyik válasz lehet az igaz?

Mit gondoltok, miért igaz az a válasz is, amit Darvasi László írt?

1.5b Emlékezzünk

Nézzük meg az Ötvenhatos emlékbizottság „Emlékezzünk” című filmjét a Reftantáron!

1.5c Lyukas zászló készítése

Készítsünk ötvenhatos zászlót színes papírból, ragasztással, lyukasztással!

Az elkészült zászló közepéből a gyerekek saját kezűleg vágják ki a szabadságra néző lyukat! Bele is lehet kukucskálni!

40
perc

5
perc

5
perc

30
perc

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szövegolvasás, értel-
mezés
Körkérdésekre csoport-
válasz

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

A/4-es lapok kérdésekkel

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjék meg
a lyukas zászló történe-
tét, és készítsenek egyet.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Fele sem igaz játék
Videofilm megtekintése
Lyukas zászló készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Zászlókészítés anyagai,
eszközei: színes papír,
olló, ragasztó, hurka-
pálca

JEGYZETEIM

2. tanegység

Tankparádé

45 perces szövegfeldolgozó óra
(magyar, társadalmi ismeretek, kreatív írás)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Képes Géza: *Tankparádé*
Kármán Nikola: „A le-
döntött szovjet emlékmű
romjain játszottunk” –
Gyermekszemmel 1956

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

Az 1956-os forradalom bemutatása felnőtt- és gyerekszemmel.

Áttekintő vázlat

2.1 Hangjáték	5 perc
2.2 Tankok Budapest utcáin	30 perc
2.2a Tankparádé	10 perc
2.2b Gyerekek a forradalomban	20 perc
2.3 Blogbejegyzés '56-ból	10 perc
Összesen:	45 perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A téma felvetése, előké-
szítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Hangutánzó játék

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek azonosulja-
nak a forradalom idején
élt gyerekek érzéseivel.

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 Hangjáték

5
perc

A gyerekek utánozzák különböző járművek hangjait! Legyen közöttük autó, repülő és tank is!

Tisztázzuk a gyerekekkel, tudják-e, mi az a tank (harckocsi), és mire használják!

Variáció

A játék történhet hangkitalálós formában: valaki eljátszik egy járműhangot. A többieknek ki kell találni, mi az. Akinek pontosan sikerül, az találhatja ki a következőt. Az egyszerű megoldások után egyre nehezebbek következhetnek (például tengeralattjáró), amíg bírja a gyerekek fantáziája.

2.2 Tankok Budapest utcáin

30
perc

2.2a Tankparádé

Olvassuk fel a gyerekeknek **Képes Géza: Tankparádé** című versét!

- Mikor íródhatott a vers?
- Mi is volt ez a „tankparádé”?

10
perc

JEGYZETEIM

- Kik ültek a tankokban?
- Miért érkeztek a tankok Budapestre?
- Hogyan hatott a tankparádé a budapesti emberekre?
- Miért nem ijedtek meg?

20
perc

2.2b Gyerekek a forradalomban

A gyerekeket osszuk négy csoportra! Minden csoport olvasson el egy részletet **Kármán Nikola: „A ledöntött szovjet emlékmű romjain játszottunk” – Gyermekszemmel 1956** című cikkből!

1. csoport: Elejétől az első idézet végéig
2. csoport: „Az október 23-án, Budapesten kezdődő forradalmi események...” – második idézet végéig.
3. csoport: „Ugyanezen a napon...” – harmadik idézet végéig.
4. csoport: „Az '56-os forradalomban Budapesten...” – szöveg végéig.

A gyerekek olvassák el a szövegeket, majd számoljanak be arról, mit csináltak a gyerekek a forradalomban, hogyan érezték magukat!

Beszélgjünk meg, miben mások ezek a beszámolók, mint Képes Géza verse! Vajon miért?

„Kirázzák az agyunkat” – mondja a vers. „Mintha földrengés lett volna, úgy rezegtek az ablakok” – emlékszik vissza az egyik tanú.

Csináljunk néhány pillanatra földrengést a teremben! Mindenki fogjon meg egy padot vagy széket, és jelzésre rázza meg! Vigyázzatok, ne legyen túl nagy a mozdulat, nem dőltek fel a bútorok, csak erősen rázkódtak! Ezt a rázkódást idézzük most fel.

10
perc

2.3 Blogbejegyzés 56-ból

Összefoglalásként az olvasottak és a tanultak alapján mindenki írjon egy rövid blogbejegyzést (vagy naplóbejegyzést) egy, az 56-os forradalom idején élő gyerek szerepében, majd a vállalkozók olvassák fel bejegyzéseiket!

Vedd figyelembe!

A gyerekekben tudatosítsuk, hogy 1956-ban még nem volt internet, számítógép, így blogok sem voltak. A felnőttek, sokszor a gyerekek is inkább naplót írtak. Akár blogként, akár naplóként képzeljük el, ez most egy keretjáték, egy „Mit írt volna, ha...”

A napló- vagy blogbejegyzés műfaji sajátossága és előnye, hogy töredékes (fragmentumos), nincs szükség bevezetésre és befejezésre, mint egy „klasszikus” fogalmazásban. Erre hívjuk is fel a gyerekek figyelmét! Harmadik osztályban a blogbejegyzés írásához több tanítói segítség szükséges.

Ha gyerekek nyitottak rá, hogy felolvassák műveiket, akkor hagyjunk erre a feladatra több időt.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása, értelmezése
Ismerettartalmú szöveg olvasása és értelmezése csoportmunkában, beszámolók
Hangutánzó mozgásos játék

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Padok, székek

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A tanultak összefoglalása egyénileg.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Kreatív írás: blog- vagy naplóbejegyzés

JEGYZETEIM

3.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Jobbágy Károly: *Rádió mellett*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Internet, projektor, hangfal

 Füzet, íróeszköz

Esetleg régi rádiókészülék

A rádió mellett

2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra
(magyar, társadalmi ismeretek, média, kommunikáció, kreatív írás)

Miről szól ez a tanegység?

Bepillantás a forradalmi eseményekbe, párhuzam az 1848-as szabadságharcral.

Áttekintő vázlat

3.1 Hírközlés az internet világa előtt	15 perc
3.1a Hogyan kommunikáltak régen?	10 perc
3.1b Felismered, mit hallasz?	5 perc
3.2 Hírek a forradalomról	75 perc
3.2a Rádió mellett	15 perc
3.2b Filmhíradó	15 perc
3.2c Filmhíradó szinkronizálása	10-15 perc
3.2d A New York Times újságírója	30-35 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

Egy régi rádiókészüléknek érdemes utánajárni, mert a technikai érdekességek felkelthetik a gyerekek érdeklődését, és könnyebben bevonódnak a témába.

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 Hírközlés az internet világa előtt

15 perc

3.1a Hogyan kommunikáltak régen?

10 perc

Beszélgessünk a gyerekekkel arról, milyen volt a hírközlés, a tömegkommunikáció az internet előtti időkben! Ne nyúljunk vissza a történelmi időkig, hiszen számukra a 20. század is történelmi távolságban van! Beszélgessünk arról, hogy a szülei gyermekkorában vagy nem sokkal előtte még nem volt internet, a számítógépek a nagyszülei fiatalkorában kezdtek csak elterjedni Magyarországon! Mobiltelefon egyáltalán nem létezett, vezetékes telefon is csak kevés családban volt.

Akkor vajon hogyan kommunikáltak?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A téma felvezetése, a rádió szerepének megismerése, differenciálása a kommunikációban.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Rádiószignálok felismerése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Esetleg régi rádiókészülék

JEGYZETEIM

Hagyjuk, hadd mondják el a gyerekek az ismereteiket (vagy a tippjeiket), azután beszéljünk arról, hogy a 20. században, a nagyszüleik gyermekkorában az elsődleges információhordozó a nyomtatott szöveg volt! Újságokból, könyvekből tájékozódtak az emberek, ha valamit üzeni akartak egymásnak, akkor levelet írtak kézzel, és feladták a postán, ami néhány nap vagy akár egy hét múlva érkezett meg a címzetthez.

A televízió csak ötven évvel ezelőtt vált ismertté, előtte elsősorban rádiót hallgattak az emberek, onnan tudták meg a híreket.

3.1b Felismered, mit hallasz?

5
perc

Hallgassunk meg a gyerekekkel rádiószignálokat a Reftantáron elérhető tankockában!

- Vajon felismerik-e, melyik adó szignálját hallják? (Első a Kossuth, második a Petőfi Rádió szignálja.)

Majd beszéljünk arról, hogy az 56-os forradalom idején csak ezt a két adót lehetett fogni Magyarországon, illetve a Szabad Európát, amit Ausztriából sugároztak, de aki azt hallgatta, a börtönbüntetést kockáztatta. Nem volt tehát szabad információáramlás, nem válogathattak több száz csatorna és internetes portál közül. Ha meg akarták tudni a híreket, akkor a rádión az egyik vagy másik adót hallgatták az emberek.

Vedd figyelembe!

Ha van a tulajdonunkban régi típusú (például Sokol) rádió, vigyünk be egyet, mert a gyerekek egy része biztosan nem látott még ilyet!

Kitehetjük eléjük minden magyarázat nélkül, azzal a kérdéssel:

- Mit gondoltok, mi ez?

Variáció

A szignálok hangjával is kezdhethetjük az órát, amikor a gyerekek még a témát se sejtik. Így a kérdésünk igazi találós kérdés lesz:

- Felismered, mit hallasz? (Nem baj, ha csak tippelnek, és nem tudják, hogy rádiószignálokról van szó.)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Bepillantás a forradalmi eseményekbe, párhuzam az 1848-as szabadságharcra.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása, értelmezése
Korabeli filmhíradó megtekintése, „szinkronizálása”
Kreatív írás: összefoglaló újságcikk (élményalapú vers)

3.2 Hírek a forradalomról

3.2a Rádió mellett

A gyerekek olvassák el versszakonként váltva, hangos olvasással **Jobbágy**

Károly: Rádió mellett című versét, majd beszélgessünk a következő kérdések alapján:

- A forradalom melyik szakaszában íródhatott a vers? Mi történhetett ekkor Budapesten?
- Miért hasonlítja a költő Dávid és Góliát harcához az 56-os magyar forradalmat?
- Miben hasonló az 1848-ashoz?
- Mit tettek a magyarok, és mit tett a külvilág?
- Milyen áldozatot hoztak a magyarok a szabadságért? A magyarok közt is főleg kik hoztak áldozatot, a vers szerint?
- Akarták-e ezt a dicsőséget, hírnevet? Miért?

Vedd figyelembe!

A vers keletkezési és megjelenési dátuma:

Budapest, 1956. október 29.

Irodalmi Újság, 1956. november 2.

3.2b Filmhíradó

Vetítsük le a gyerekeknek egy korabeli amerikai filmhíradó részletét, majd jelenetről jelenetre megállítva a képet, beszéljük meg, mit látunk! (A Reftantáron érjük el a *Tankok Budapest utcáin* című tankockában.)

00–0:02 Orosz tankok az útszélen

0:02–0:12 Ruzsik haza – Magyarázzuk meg, mit jelent ez a mondat: az oroszok a rusz kik, akik elfoglalták Magyarországot.

Gépfegyveres járőkelők Budapest utcáin – fegyvert fogott a nép.

0:12–0:40 Vörös csillag, orosz vadászpilóta-émlékű leverése

Kommunista könyvek, vörös zászló elégetése

0:40–1:10 Tűzharc Budapest utcáin

1:10–1:50 Tankok Budapest utcáin

1:50–2:02 A forradalmárok elfoglalják a tankokat, letartóztatják az árulókat.

3.2c Filmhíradó szinkronizálása

Néhány vállalkozó kedvű gyerek (aki jó kifejezőkészséggel rendelkezik)

improvizatív módon szinkronizálja alá a filmhíradót! Ha vannak vállalkozók, több verziót is meghallgathatunk.

JEGYZETEIM

3.2d A New York Times újságírója

Képzeljétek el, hogy ti vagytok a New York Times újságírói, akiknek az a feladata, hogy tájékoztassák az amerikaiakat arról, mi folyik Magyarországon! Írjatok egy rövid összefoglaló cikket az 1956. október végi helyzetről Budapesten!

A munka befejeztével a vállalkozók felolvashatják cikkeiket.

Vedd figyelembe!

A cikk megírásához érdemes először közösen elkészíteni a vázlatot, illetve feleleveníteni az eseményeket, amelyekről be akar számolni az újságíró.

Differenciáló feladat is lehet ez szerephelyzetben:

- Aki úgy érzi, szüksége van rá, vegyen részt egy „szerkesztőségi megbeszélésen”, ahol tisztázzuk a fő irányelveket!
- Aki önállóan szeretne tudósítani, már hozzá is kezdhet.

Variáció

A költészet is üzenethordozó, nemcsak a hírmondó újság, rádió vagy televízió.

Választható alternatív feladatként adhatjuk, hogy írjanak a gyerekek egy „üzenetes” verset valakinek a nevében azok közül, akik részt vettek a forradalmi eseményekben.

4.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Tittel Kinga: *Corvin köz, Pesti srác emlékműve*
Juhász Ferenc:
Himnusz-töredék

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor,
hangfal

Pesti srácok

45 perces szövegfeldolgozó óra
(magyar, társadalmi ismeretek)

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek kapjanak képet arról, kik voltak a pesti srácok.

Áttekintő vázlat

4.1 Szoborsrácok	15 perc
4.1a Szobornévadó	5 perc
4.1b Szobor a Corvin közben	10 perc
4.2 A pesti srácok	30 perc
4.2a Pesti srácok indulója	10 perc
4.2b Egy pesti srác/lány arcképe	10 perc
4.2c Kihangosítás	10 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

Nagy osztálylétszám esetén tegyük lehetővé 8-10 fős csoportok kialakítását az óra záró feladatához (három csoportkörre is szükség lehet)!

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Szoborsrácok

4.1a Szobornévadó

A *Szobornévadó* című tankocka segítségével nézzük meg, „járjuk körbe” a budapesti (Corvin köz) és washingtoni szobrot!

Az egyik szobor Budapesten van, a másik az Egyesült Államok fővárosában, Washingtonban, ám ugyanaz a címük. Próbáljuk meg kitalálni, mi lehet ez a cím!

4.1b Szobor a Corvin közben

A gyerekek olvassák el Tittel Kinga: *Mesélő Budapest* című könyvének (Kolibri Kiadó, 2016) részletét a Corvin közről és a pesti srácokról! **Tittel Kinga: *Corvin köz, Pesti srác emlékműve***

- Szerintetek miért foghattak szívesebben fegyvert a fiatalok, mint az idősebbek?

Vedd figyelembe!

A kérdéshez érdemes átgondolni, mit élhetett át a történelemből egy 15 éves gyerek.

JEGYZETEIM

4.2 A pesti srácok

4.2a Pesti srácok indulója

Juhász Ferenc: Himnusz-töredék című verse akár a pesti srácok indulója is lehetett volna. Igaz, hogy később született (1972-ben), de az ő lelkületükkel szól. Olvassák el a gyerekek először magukban, majd a hangosan úgy, mintha harcba hívó vers, egy csatadal lenne!

Variáció

Meghallgathatjuk a dalt Dinnyés József feldolgozásában is (Reftantáron elérhető).

4.2b Egy pesti srác/lány arcképe

A *Pesti srácok arcképe* című tankocka segítségével mutassuk meg néhány pesti srác és lány arcképét a forradalomból!

- Nektek melyik a legszimpatikusabb? Melyikükkel barátkoznátok? Miért?
- Milyennek képzelitek az életét?
- Hol volt, mit csinált, mielőtt fegyvert fogott volna?
- Hogy került a kezébe a fegyver?
- Miért állt be a felkelőkhöz?

4.2c Kihangosítás

Hunyjátok le a szemeket, és idézzétek fel az előbb látott arcokat! Képzeljétek el, hogy ti vagytok az egyik pesti srác vagy lány a képen! Mondjátok ki hangosan, mi jár a fejetekben, mire gondoltok, mit éreztek, amikor...

...kitör a forradalom!

...a barátaitok elhívják, hogy nézzétek meg, mi történik!

...amikor valaki a kezetekbe nyomja a fegyvert!

...amikor megjelennek az orosz tankok!

...amikor hazamentek anyukához!

Vedd figyelembe!

A kérdések nyomán szabadon megszólalhatnak a gyerekek, de egymásra figyelve, nem egymás szavába vágva. Érzékenyítő feladat, nemcsak az egykori áldozatok felé, hanem egymás felé is.

Nagy osztálylétszám esetén a gyerekek közepes méretű (8-10 fős) csoportokban összeülhetnek, és egymás felé fordulva párhuzamosan végezhetik a játékot a pedagógus kérdései nyomán.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Belehelyezkedés a pesti srácok helyzetébe.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers néma és hangos olvasása, ütemes, indulószzerű felolvasás
Pesti srácok arcképeinek megfigyelése
Azonosulás, „belső hang” kihangosítása

5. tanegység

Ötvenhat karácsonyán

2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, ének-zene, vizuális kultúra)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Márai Sándor: *Mennyből az angyal*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Internet, projektor, hangfal

Papírapplikáció anyagai,
eszközei: színes papír,
rajzlap, olló, ragasztó,
esetleg filctoll

Miről szól ez a tanegység?

Az ötvenhatos forradalom leverésének tragikuma, ennek átélése áttételes formában.

Áttekintő vázlat

5.1. Hangjáték 1956	15 perc
5.2 1956 Karácsonyán	30 perc
5.2a Mennyből az angyal	10 perc
5.2b Kupaktanács	20 perc
5.3 Karácsonyi üdvözet	45 perc
5.3a Szoborjáték	15 perc
5.3b Karácsonyi üdvözet	20 perc
5.3c Galéria	10 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

A táblára előzetesen felírhatjuk a vázlatpontokat, vagy előkészíthetjük kivetítésre. Készüljünk fel a papírapplikáció készítésére!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A forradalom fázisainak átélése emocionálisan.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Hangjáték

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1. Hangjáték 1956

15
perc

A táblára írjuk fel a következő fázispontokat:

- Elnyomás
- Tüntetések
- Kitör a forradalom
- Harc
- Jönnek a tankok
- Leverik a forradalmat
- Megtorlás

Készítsünk közösen hangjátékot az 56-os forradalom emlékére a táblán szereplő vázlat segítségével! Gondolkodjunk el, milyen hangokkal, zajokkal, kiáltásokkal tudnánk visszaadni a forradalom egy-egy fázispontját!

 JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A hangjátékban nem szerepelhet narráció, hanem csak hangeffektusok, egyszerű kiáltások, indulatszavak, parancsok!

Például: Elnyomás: katonai parancsok, menetelés, szuszogások, fájdalom kifejezésének hangja.

Fontos, hogy eljussunk a forradalom leveréséig, a megtorlásig, a végén pedig a néma csendig.

5.2 1956 Karácsonyán

5.2a Mennyből az angyal

Énekeljük el közösen a *Mennyből az angyal* című karácsonyi ének első versszakát, majd olvassuk el **Márai Sándor: *Mennyből az angyal*** című versének részleteit a szöveggyűjteményből!

Vedd figyelembe!

A szöveggyűjteményben csak részleteket közlünk a gyerekek számára még nehezen befogadható, hosszú versből. A teljes vers is elérhető a Reftantáron, és akit érdekel, illetve érett rá, elolvashatja az egészet is, például otthoni plusz feladatként.

5.2b Kupaktanács

Alkossatok kis csoportokat (4-5 fő)! Olvassa el mindenki még egyszer magában a verset, majd beszéljétek meg, szerintetek miért hasonlítja Jézushoz, Jézus áldozatához a költő a magyar forradalmat!
Keressetek olyan sorokat, amelyek ezt bizonyítják!
A csoportok számoljanak be a munkájukról!

Variáció

A gyerekek meghallgathatják a teljes verset Csernák János előadásában a Reftantáron. A vers teljes terjedelmében valószínűleg nehéz a gyerekeknek, ám a hozzá kapcsolódó videofilm nagyon jól bemutatja az ötvenhatos eseményeket. Mindennek tudatában dönthetünk, hogy a csoport érett-e a film megtekintésére, a vers meghallgatására.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek érezzék rá az ötvenhatos forradalom áldozat-jellegére.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Közös ének, versolvasás
Kupaktanács: csoportbeszélgetés
(Versfilm megtekintése)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Adjunk lehetőséget a levert forradalom tragikumának átérzésére.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szoborjáték
Képeslap készítése papírapplikációval
Kiállítás-rendezés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Papírapplikáció anyagai,
eszközei: színes papír,
rajzlap, olló, ragasztó,
esetleg filctoll

5.3 Karácsonyi üdvözet

45
perc

5.3a Szoborjáték

Mondjunk néhány gondolatot arról, hogy a forradalom leverése után kegyetlen megtorlás következett: sok embert börtönbe zártak, megkínoztak, kivégeztek. A határokat lezárták, az orosz megszállók rettegésben tartották a népet. Mit gondoltok, milyen lehetett az adventi hangulat vagy éppen a Szenteste ezen a karácsonyon? Kís csoportokban alkossatok szoborcsoportot „1956 Karácsonya” címmel! A szobrokat mutassátok be egymásnak!

15
perc

5.3b Karácsonyi üdvözet

Készítsetek papírkivágással és applikációval ötvenhatos karácsonyi üdvözlőlapot, ami a hősöknek szól, vagy éppen Magyarországról, az áldozatok szeméjéből üzen!

20
perc

5.3c Galéria

Az üdvözlőlapokból rendezzünk kiállítást!

10
perc

JEGYZETEIM

Ellenálló mesehősök

45 perces szövegfeldolgozó óra
(magyar, etika, dráma, társadalmi ismeretek)

Miről szól ez a tanegység?

A mese nyelvén is megközelíthetjük a kommunista diktatúra áldozatainak sorsát, ahogy az az egyszerű embert érintette. A példázatos mese groteszk mesével folytatódik, ami bemutatja az uralomvágy torzulását egy hétköznapiak tűnő abszurd helyzetében. Bemutatja azt is, hogyan szerelhetjük le a hatalmaskodót.

Áttekintő vázlat

6.1. Kálmán bácsi meséje	25 perc
6.1a Nyolc gyerekév	5 perc
6.1b Nyolc börtönév	20 perc
6.2. Kicsibácsi meséje	20 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

Készüljünk fel a zsbongás és viháncolás élményére is, amit különösen most nem érdemes tiltásokkal, parancsokkal fegyelmezni! Nagy közös kacagásokkal többet érhetünk el, mint gondolnánk.

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1. Kálmán bácsi meséje

6.1a Nyolc gyerekév

Bevezetőként beszéljünk arról, ki hány éves, és mi történt vele az utóbbi nyolc évben! Mi történhet egy gyerekkel nyolc év alatt? És egy felnőttel mi történhet?

6.1b Nyolc börtönév

Mi történt Kálmán bácsival nyolc év alatt? Olvassa fel a pedagógus **Darvasi László: Kálmán bácsi meséje** című történetét *eddig a mondatig*: „Kálmán bácsi soha nem bántott senkit.”!

Kérdezzük meg a gyerekektől: *Mit gondoltok, miért került Kálmán bácsi börtönbe?* (Az válaszoljon, aki nem ismeri a történetet! Aki ismeri, legyen türelmes, és figyeljen oda, mire gondolnak a többiek!)

25 perc

5 perc

20 perc

6. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Darvasi László:
Kálmán bácsi meséje
Dániel András: *Hokedli*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg, milyen különbség van nyolc szabadon és fogolyként eltöltött év között. Értsék meg azt is, hogy börtönben is lehet valaki szabad a jóra.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Történet olvasása, értelmezése
Mese és történelmi valóság összehasonlítása

JEGYZETEIM

Keressék a választ tovább a gyerekek, olvassák el magukban a történet folytatását!

Majd beszéljünk arról, hogy „rossz időkben” miért zárnak börtönbe az író szerint!

- Milyen ember volt Kálmán bácsi?
- Milyen lett nyolc év börtön után?
- Mi a véleményetek a címről?
- Szerintetek Kálmán bácsi mesehős?

Vedd figyelembe!

Megemlíthetjük az 1956 utáni megtorlást, a kivégzéseket, börtönbüntetéseket. De beszélhetünk arról is, hogy a kommunista diktatúra alatt sokan kerültek börtönbe, csupán azért, mert másként gondolkodtak és beszéltek, mint ahogy a Párt diktálta.

6.2. Kicsibácsi meséje

Kicsibácsi sok mindenben hasonlít Kálmán bácsira. Leginkább abban, hogy nem akar ártani senkinek. És talán abban is, hogy nem túri, ha ok nélkül bántani akarják. Egy fontos dologban azonban egészen más: Kicsibácsi tényleg a mesében él, ezért nem zárják olyan könnyen börtönbe.

Ismerjük meg most Kicsibácsi meséjét és találkozását a Világ Urával! Vajon mi lesz ebből?

A pedagógus olvassa fel **Dániel András: Hokedli** című meséjét, és a hangjával próbálja meg érzékeltetni a párbeszéd komikus, groteszk voltát!

Majd beszéljük meg:

Mivel próbálkozott a Világ Ura? Mitől érezte magát Világ Urának?

Miért nem érte el a célját a Világ Ura? Mivel szerelte le őt Kicsibácsi?

Alkossatok párokat, és választással vagy sorsolással döntsétek el, ki melyik szerepet olvassa! Aztán minden pár olvassa el a meséből a párbeszédet! Hangotokkal érzékeltessétek a szereplő szándékát, karakterét! Hogy igazságosabb legyen, szerepcserével is felolvashatjátok.

Végül egy-két vállalkozó páros az egész osztály előtt is felolvashatja a mesét, amit úgy hallgassunk, mint egy hangjátékot a rádióban!

Vedd figyelembe!

A párok párhuzamosan olvasnak, ezért lesz egy kis zsidongás az osztályban.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg a mese nyelvén az uralom- vagy működésének és leszerelésének „elvét”.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás, mese értelmezése
Hangjáték: párbeszéd olvasás párban
(Tornagyakorlatok valóságban és fejben)

Variáció

Próbáljuk ki, hogy a Világ Ura parancsai mögött rejlő tornagyakorlatokból melyiket lehet megcsinálni, melyiket nem! Kinek sikerül például a fültótágas (esetleg fülkörzés) vagy a fekveszaltó?

És a fejbenjárás?

Próbáljátok ki: Fejben járva keressetek hasonlóan vicces gyakorlatokat, írhattok belőlük egy egész listát! Mindez lehet önkéntes, otthoni feladat. De vigyázat, véletlenül sem kötelező! És vigyázat, a fejbenjárás veszélyes és ragályos!

7.

tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjék fel, hogy a tiszteletadás tárgyak és jelképek iránt is fontos.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása és értelmezése
Kreatív írás: történet, gondolat-asszociációk

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Érzékenyítés az elnyomás, zsarnokság mesei képein keresztül, átélés szerephelyzetben.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása és értelmezése
Bírószági tárgyalás

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Ellentétek és árnyalatok megfigyelése (sötét-világos kontraszt), kifejező alkalmazása a képalkotásban.

Egyéb ötletek

30-45
perc

7.1 Kiss Ottó: Himnusz

Olvassátok el a verset, amelyet megtaláltok a szöveggyűjteményben!

Gyűjtsük ki a versből nagy alapelveit!

Fejtsük ki bővebben saját szavainkkal nagy alapelveit!

Árnyaljuk a vers gondolataival nagy alapelveit!

Válasszatok egy alapelvet, és írjatok egy hozzá kapcsolódó történetet, vagy csak úgy írjátok le, ami eszetekbe jut róla!

Vedd figyelembe!

Elgondolkodtató vers a tiszteletadásról.

20
perc

7.2 József Attila: Indiában, hol éjjel a vadak

Olvassátok el a verset, amelyet megtaláltok a Reftantáron!

Jóslás az első versszak után: Mi fog történni?

Következtetés a második versszak után: Mi lesz (mi lehet) ennek a vége?

Ok-okozat keresése a vers végén:

- Mi volt az, ami végül összeomláshoz vezetett?
- Hol lépte át a fejedelem a határt?

A fejedelem tárgyalása

Rakjunk ki egy széket a padosorok elé! Válasszunk szereplőket: a fejedelem, vének, papok, nép tagjai + vádló ügyész és védőügyvéd. Játsszuk el a fejedelem perét! A vádlottól és a tanúktól mindenki kérdezhet, nem csak az ügyész, ügyvéd és a bírósági tárgyalás.

Vedd figyelembe!

Versben fogalmazott mese a zsarnokságról.

45
perc

7.3 Kiss Ottó: Az ember jóból és rosszból

Olvassátok el a verset, amelyet megtaláltok a Reftantáron!

Színkeverés: fekete-fehér.

Képfestés a szürke árnyalataival.

JEGYZETEIM

Témalehetőségek:

- Fessétek le az embert, aki jóból és rosszból van összegyúrva!
- Fessétek le a versben beszélő gyereket (egész alak vagy portré) a szürke árnyalataival!
- Készítsetek mozaikpadló-mintát a szürke árnyalataival a nappaliba, a gyermekszobába, a konyhába stb.!

Vedd figyelembe!

Vers a jóról és rosszról.

30
perc

7.4 Lackfi János: Hittanlecke

Olvassátok el a verset, amelyet megtaláltok a Reftantáron!

- Te mit vinnél magaddal Noé bárkájába? (Ne csak állatokra gondoltok, hanem érzelmekre, emberi tulajdonságokra is!)
- Mit nem vinnél be?

Készítsünk egy plakátot, amire rárajzoljuk a bárka körvonalait! A bárkába írják bele a gyerekek, hogy mit szeretnének megőrizni egy világpusztulásban, a környezetbe (vagyis a vízbe, a pusztulás helyére) pedig azt, hogy mitől lenne jó megszabadulni!

Vedd figyelembe!

Vers a hitről, tisztulásról, társadalmi különbségekről.

7.5 Ünnepi szöveggyűjtemény

A témához szorosan kötődő szövegek mellett a zsarnokságnak való ellenállás mesében, versben megfogalmazott példái is kapcsolhatók a nemzeti öntudat témájához. A *Lyukas zászló* téma során feldolgozott szövegek ünnepi műsor, megemlékezés összeállításához is felhasználhatók, a téma többi szövegével együtt, amihez még néhány verset ajánlunk.

Ajánlott művek, amelyek a Reftantáron elérhetőek:

Márai Sándor: *Mennyből az angyal* (az 5. tanegységénél)

Rónay György: *A majom és a macskák*

Weöres Sándor: *Majomország*

Az alábbi műhöz pedig egy linket találnak a Reftantáron:

Lászlóffy Aladár: *Háború és béke*

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Színkeverés, a szürke árnyalatainak megfigyelése

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Érzékenyítés: társadalmi különbségek és emberi válaszok az ismert bibliai történet parafrázisán keresztül.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Versolvasás, értelmezés és alkalmazás

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Ünnepi műsorhoz és további feldolgozásra, böngésző olvasásra alkalmas versek ajánlása.

JEGYZETEIM

A HIT TORNYAI

Mit szeretnénk elérni?

Miről szól ez a téma?
Miért fontos nekünk?

Isten gondoskodó szeretetének bemutatásán keresztül szeretnénk a gyerekeket imádság írására – imádkozó életre – buzdítani. A gyerekek értsék meg, hogy Isten megérti a mi némaszavainkat, az önmagunkban elmondott imádságokat is. A gyerekek számára fontos kérdés, hogy hol lakik Isten, miben jelenik meg, hogyan válik láthatóvá. Ezekkel a kérdésekkel is foglalkozunk a versek segítségével. Fontos témánk a római katolikus és református vallás néhány alapvető különbségének, valamint a lutheri reformáció induló lépéseinek megismerése is.

Közelítés Isten személyéhez, létformájához versek, olvasmányélmények segítségével. A gyerekek értsék meg, hogy Isten mindenütt jelenvaló, akit sok mindenben megláthatunk, felfedezhetünk, akit imádságban megszólíthatunk, akit dicsérhetünk és csodálhatunk. Az ünnephez kapcsolódóan a gyerekek kapjanak képet arról, hogyan, miért indult el a reformáció.

Isten dolga

2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra
(magyar, hittan, kreatív írás)

Miről szól ez a tanegység?

Isten gondoskodó szeretetének bemutatásán keresztül szeretnénk a gyerekeket imádság írására – imádkozó életre – buzdítani.

Áttekintő vázlat

1.1 Világkívánság	10 perc
1.2 Felolvasószínház	35 perc
1.2a Világ végén	10 perc
1.2b Felolvasószínház	15 perc
1.2c Három kívánság	10 perc
1.3 Isten dolga	45 perc
1.3a Mi Isten dolga	15 perc
1.3b Isten éjszakai ügyelete	10 perc
1.3c Esti ima írása	20 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

Mindkét óra végén alternatív feladatokat találunk, ami jó lehetőséget kínál a differenciálásra. Gondoljuk ezt át előre, és ha érdemes, éljünk vele! Szükség esetén átrendezhetjük az órakeretet, időarányokat is.

1. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Lackfi János: *Világ vége*
Fecske Csaba: *A világ*
Kiss Ottó: *Éjszaka*
mindenkinek aludni kell

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Világkívánság

10 perc

Üljünk körbe, és beszéljünk arról, mit tennének a gyerekek, ha mindenhatóak lennének! Először valószínűleg maguknak, esetleg a családjuknak fognak kérni dolgokat, ami nem baj, de ha lehet, tereljük abba az irányba a beszélgetést, hogy mit tennének másokért, idegenekért, rászorulókéért, bajban lévőkért, a világot!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Téma előkészítése a kívánságokon keresztül.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Fantáziajáték

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A versbeszéd és az élőbeszéd közelítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers bemutató felolvasása

Felolvasószínház

Kreatív írás: kívánság-üzenet

(Vers olvasása, értelmezése, beszélgetés a kérdései alapján)

1.2 Felolvasószínház

1.2a Világ végén

A pedagógus olvassa fel **Lackfi János: Világ vége** című versét, majd a gyerekek olvassák el magukban is! Figyeljék meg, hogy ki beszél a versben, ki mondja el ezt az egészet! (Gerő barátja a versbeszélő, de Gerő szavait idézi, tehát így ő is beszél.) Mi csinál Isten Gerő szerint? És a barátja szerint?

Vedd figyelembe!

Fontos, hogy először a pedagógus olvassa fel a verset, lehetőleg jó előadói stílusban, kommunikatív módon, élőbeszéd szerűen, mintha csak egy beszélgetés része lenne!

1.2b Felolvasószínház

A vers öt mondatból áll. Osszuk a gyerekeket ötfős csoportokra, és minden csoport keresse meg a mondathatárokat! Majd osszák szét a mondatokat maguk között, mindenkinek egy mondat jusson! Készüljenek fel a vers felolvasására! Olvassátok fel úgy a verset, mintha ez a történet veletek esett volna meg, egy barátotoknak mesélnétek el! Szóval ne csak felolvasás, hanem valódi élőbeszéd legyen!

Miután a csoportok felkészültek, olvassák fel így a többieknek, ezzel „adják elő” a verset!

Vedd figyelembe!

Ha nem pont öttel osztható a létszám, lehet egy-két kisebb létszámú csoport, ahol egy személyre több mondat is juthat. Ha úgy jobban kijön, alakíthatunk négyfős csoportokat is, ahol a két rövidebb mondatot egy személy olvassa. Ha szükséges, közösen jelöljük be a mondathatárokat!

1.2c Három kívánság

Ha Isten valóban leül megpihenni a világ végén a kőre, akkor biztosan lehet neki üzenetet is hagyni. A beszélgetés és a vers alapján írd le három kérésedet, kívánságodat!

Variáció

A világ

- Hol van a világ vége? És hol kezdődik?
- Hogy fér el benne minden?
- Ami végtelen, azt hogyan képzeljem el?

Olyan kérdések ezek, amelyeken már sok gyerek elgondolkodik.

A töprengő, gondolkodó gyerekek olvassák el **Fecske Csaba: A világ** című versét is, és gondolkodjanak el a versben megfogalmazott kérdéseken!

JEGYZETEIM

- Melyikre tudják a választ?
- Melyik a legnehezebb kérdés számukra?
- Van-e, amire csak Isten tud válaszolni? (Azt tőle is megkérdezheted.)

Jó feladatlehetőség, ha együtt filóznak a kérdéseken, és egy nagyot beszélgetünk. Ha van rá lehetőség, érdemes emiatt bővíteni az időkereten.

A vers megismerése, a kérdéseken való töprengés szabadon választott otthoni feladat is lehet.

1.3 Isten dolga

1.3a Mi Isten dolga

A Lackfi-vers alapján beszéljünk arról, mi dolga van Istennek! Először keressük meg a versben azokat a sorokat, melyek Isten dolgát írják le! Aztán gondoljuk tovább, és egyre szélesebb körben keressük meg, mi minden tartozik Istenre, mi mindent kell naponta elrendeznie! Mi mindentől lehet olyan „fáradt”?

Vedd figyelembbe!

Ha megszólalnak a kételkedés hangjai, vagy a „Hogy engedheti ezt Isten?” kérdései, engedjük, hadd gondolkodjanak szabadon a gyerekek! Hiszen minden problémánk, ami körülöttünk, a világban van, és amit a gyerekek is érzékelnek, okot ad a „fáradtságra”. A költői kép, a „fáradt Isten” alakja éppen ezt a rengeteg problémát, világgubancot fejezi ki, amiben élünk. Azt azért érdemes tisztázni, hogy a gubancot nem Isten okozza, hanem az ember. S hogy a „fáradt Istennél” van a kigubancolás lehetősége.

1.3b Isten éjszakai ügyelete

Olvassuk el **Kiss Ottó: Éjszaka mindenkinek aludni kell** című versét!

- Ki szokott otthon, lefekvés előtt imádkozni?
- Milyen imádságot mondotok?
- Előre meghatározott, kötött imádságot, vagy szabadon imádkoztok?
- Miért jó szabadon imádkozni Istenhez?

Kapcsolódó

Bibliai párhuzamok:

„Nappal szeretetét rendeli mellém, éjjel éneket ad számba az Úr, imádságot életem Istenéhez.” (Zsoltárok 42,9)

„Jézus így szólt hozzájuk: Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik, én is munkálkodom.” (János 5,17)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Az imádság szerepének megértése, személyes ima írása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés

Vers olvasása, értelmezése

Esti ima írása személyes (és szerep) helyzetben

1.3c Esti ima írása

A vers alapján vagy szabadon elgondolva írjatok egy esti imádságot!

Megköszönhetitek Istennek mindazt, amit fontosnak tartotok. Elmondhatjátok a kéréseiteket vagy a panaszaitokat. De az is lehet, hogy „csak” dicséritek, elmondjátok, mennyire szeretitek őt!

Ennek a feladatnak nem lesz ellenőrzése, amit mondjunk is el a gyerekeknek, hogy megértsék, az imádság személyes dolog: csak Istenre és az imádkozóra tartozik.

Variáció

A feladat lehetőséget ad az érzékenyítésre, a globális problémák felvetésére is: Milyen esti imádságot írhatnak a különböző világtájakon élő gyerekek, akik nem élnek ilyen biztonságban, mint mi itt Európában? Fogalmazzuk meg az afrikai, az arab, a kínai, az indián gyerekek esti imádságát, akikre ugyanúgy vigyáz Isten, mint ránk!

Jó differenciáló lehetőség ez a gyorsabban-ügyesebben dolgozó, problémákat felvető gyerekek számára. Ezekből az imaszövegekből felolvashatnak az arra vállalkozók.

Néma imádság

45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra
(magyar, hittan, kreatív írás)

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek értsék meg, hogy Isten megérti a mi néma szavainkat, az önmagunkban elmondott imádságokat is.

Áttekintő vázlat

2.1 Az Álomvigyázó	15 perc
2.1a Ki lehet az Álomvigyázó?	5 perc
2.1b Az Álomvigyázó	10 perc
2.2 Néma imádság	30 perc
2.2a Az imádság formái	5 perc
2.2b Dávid imádsága	10 perc
2.2c Néma szavak	15 perc
Összesen:	45 perc

2. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Jász Attila: Álomvigyázó
Uram, te megvizsgálj –
139. zsoltár 1–5. versei
Károlyi Amy: Szó

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 Az Álomvigyázó

15
perc

2.1a Ki lehet az Álomvigyázó?

Ha egy mesében van egy szereplő, akinek az a neve, hogy Álomvigyázó, milyennek képzelitek el?

- Mi a dolga?
- Hogyan vigyázza az álmokat?
- Kiknek az álmait vigyázza?
- Milyen álmokat vigyáz?
- Milyen tulajdonságai lehetnek még?

5
perc

2.1b Az Álomvigyázó

A gyerekek hunyják le a szemüket, a pedagógus pedig olvassa fel **Jász Attila:**

Álomvigyázó című versét!

A vers olvasása után a gyerekek számoljanak be, hogy milyen képek jelentek meg előttük, miközben hallgatták a verset!

10
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A vers képeinek, filmes jellegének felfedezése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Fantáziajátékok
vers olvasása, értelmezése, képeinek vizsgálata

JEGYZETEIM

Ez a vers olyan, mint egy képeskönyv vagy egy rajzfilm jelenete. Mit gondoltok, miért jelennek meg ilyen élesen a képek a fejünkben? Keressétek meg azokat a sorokat, kifejezéseket, melyeknek festői ereje van! Vagy amit el tudtok képzelni egy rajzfilmben is.

Mivel jellemzi Istent a költő? Keressünk mi is ehhez hasonló képeket!

Kapcsolódó

Bibliai párhuzam:

„..akit az Úr szeret, annak álmában is ad eleget.” (Zsoltárok 127,2)

Felnőtt olvasónak ismerős lehet a vers, mintha már hallotta volna valahol. Nem véletlen az érzés, hiszen az Álomvigyázó Kányádi Sándor *Valaki jár a fák hegyén* című versére válaszol, azt írja tovább, annak kifejezéseit, versformáját is átvéve. Tehát nem „koppintásról”, hanem tudatos „ráírásról” van szó (az így készült versnek, szövegnek palimpszeszt a neve). Ezt a gyerekekkel nem kell közölni, elég, ha a pedagógus tudja.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg és éljék át, hogy Istennel némán vagy töredékesen is lehet beszélgetni.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés: az imádság formái

Zsoltárszöveg és vers olvasása, értelmezése
Fragmentumos (töredékes) imádság írása

2.2 Néma imádság

2.2a Az imádság formái

A gyerekekkel beszéljünk arról,

- Hogyan lehet, mi módon szoktak az emberek imádkozni?
- Hogyan imádkozunk a templomban?
- Otthon a családdal?
- Hogyan imádkozunk, amikor magunkban vagyunk?
- Mi is az imádság pontosan?

2.2b Dávid imádsága

Olvassák el a gyerekek **Dávid imádságának kezdő sorait: Uram, te megvígálsz (Zsoltárok 139,1–5)!**

- Miről számol itt be a zsoltáros? (A zsoltár énekelt imádság.)
- Mi értelme van annak, hogy imádkozzunk, ha Isten hamarabb tudja, mit szeretnénk, mint ahogy kimondtuk?

(Ha erre a kérdésre nem tudnak válaszolni a gyerekek, vezessük rá őket a szülők vagy a barátok példájával: a szülők sokszor tudják jól, mi történik a gyerekükkel, vagy mit szeretnének, mégis fontos számukra, hogy a gyerek maga is beszéljen róla. Hasonló a helyzet a jó barátokkal: hiába tudnak egymásról mindent, mégis mindig van miről beszélgetniük. Sőt: jó dolog újra és újra elmondani ugyanazt a dolgot, jó dolog csak úgy beszélgetni.)

JEGYZETEIM

2.2c Néma szavak

Ahhoz, hogy Istennel beszéljünk, nem mindig kellene szavak.

Olvassuk el hangosan **Károlyi Amy: Szó** című versét!

- Vajon miről szól ez a vers?
- Ki hogy értelmezi?
- Miért fontos a csend?
- Mi szólal meg benne?
- Isten szótárában mi a szó?
- Hogyan lehetsz te magad Isten hangjává, szavává?

(Az imádság is egy eszköz; vagy amikor Isten szavát egy-egy igében meghalljuk, megértjük, és az életünk csendben átalakul.)

Írjatok imádságot Istennek! Lehetnek benne csendek, kihagyások is. Nem fontos minden mondatot befejezni, minden gondolatot kifejtteni, hiszen Isten ismeri a gondolatainkat, kéréseinket. Nyugodtan lehetnek „elharapott” mondatok, töredékes gondolatok is.

Vedd figyelembe!

Ha sikerül ráhangolódni, és a feladat jól sikerül, borzongatóan szép szabadverseket írhatnak a gyerekek. Adjunk lehetőséget a felolvasásra is! Amikor olvassák az imádságokat, hívjuk fel a figyelmüket, hogy nemcsak a dallamos (szabályos szótagszámú, rímelő) formát tekinthetjük versnek! A zsoltárok imádságai is versek, és Károlyi Amy hol rövidebb, hol hosszabb, hol rímelő, hol rímtelen sorai is verssorok. Az ilyen versek kötetlenebbül, szabadabban szólnak, ezért szabadversnek nevezzük őket. A lélek rezdülése ez is, ami valamilyen formát keres. És ez a forma a félmondat, a töredék is lehet, mert a lélek kimondhatatlan mélységeiről beszél.

Variáció

Fogalmazzátok meg írásban Álomvigyázó gondolatait! Mit gondol a világról, az emberekről az ág hegyén ülve? Ez a szöveg is lehet töredékes, kihagyásos vagy éppen csapongó, mint egy imádság.

3.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Kiss Ottó: *Az igazi dolgok*
Miklya Zsolt: *Isten hol lakik?*
Zelk Zoltán: *Tegnap*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Íróeszköz
Írólapok, filctollak

Egy szék
Cédulák, kalap

Isten hol lakik?

2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás)

A gyerekek számára fontos kérdés, hogy hol lakik Isten, miben jelenik meg, hogyan válik láthatóvá. Ezekkel a kérdésekkel foglalkozunk ezen a két órán a versek segítségével.

Áttekintő vázlat

3.1 Fontos dolgok	15 perc
3.2 Az igazi dolgok	30 perc
3.2a Hol laknak az igazi dolgok?	15 perc
3.2b Fontos és igazi dolgok	15 perc
3.3 Hol lakik Isten?	45 perc
3.3a Pityu azt mondja...	20 perc
3.3b Hol lakik Isten?	15 perc
3.3c Neked miben jelenik meg Isten?	10 perc
Összesen:	2x45 perc

A bevezető játékhoz a padokat toljuk félre, a székeket rendezzük körbe! A beszélgetős feladatoknál maradhatunk körben ülve, befelé fordulva. Az írásos feladatoknál a padok felé fordulva dolgozhatnak a gyerekek. (Legjobb megoldás, ha a padokat, asztalokat a terem falai mentén tudjuk elhelyezni.)

FELADATOK LEÍRÁSA

15 perc

3.1 Fontos dolgok

Minden gyerek kapjon egy cédulát, és írjon rá egy olyan dolgot, ami neki nagyon fontos! Ne csak tárgyakat, hanem belső dolgokat, kapcsolatokat, személyeket is írhatunk. A cédulákat dobjuk egy kalapba!

Ezután a terem közepén hosszanti irányban jelöljünk ki egy képzeletbeli egyenest! Az egyenes közepére helyezzünk el egy széket! Ez lesz a nulla-pont, a terem egyik vége a +100, a másik vége a -100. Egyenként húzzuk ki a kalapból a cédulákat, és olvassuk fel, ami rajta áll! A gyerekek helyezkedjenek el a képzeletbeli értékmérőn aszerint, mennyire fontos nekik ez a dolog vagy személy: ha nagyon, akkor a +100-nál, ha nem számít, akkor a 0-nál, ha inkább taszít, akkor a negatív térfélen, akár a -100-ig!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A téma előkészítése
értékméréssel.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mozgásos értékmérő
játék

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Helyszín: üres közléptér a
teremben
Egy szék
Cédulák, kalap, íróeszköz

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A személyeknek ne a saját neve kerüljön a cédulára (például Józsi), hanem a kapcsolatra utaló általánosabb neve (például a barátom)!

3.2 Az igazi dolgok

30
perc

3.2a Hol laknak az igazi dolgok?

A gyerekek olvassák el **Kiss Ottó: Az igazi dolgok** című versét!

Hol laknak az igazi dolgok?

Most vegyük elő újra a cédulákat, és olvassuk fel ismét egyenként (nem kell feltétlenül mindent)! A gyerekek szavazzanak, hogy a felolvasott dolog igazi vagy csak fontos!

15
perc

3.2b Fontos és igazi dolgok

A gyerekek egy írólapra rajzoljanak egy szívet! A szívbe írják bele, ami számukra igazi dolog, a szív köré pedig a fontos dolgokat!

15
perc

Kapcsolódó

Bibliai párhuzam:

„Ne tekints a megjelenésére, se természetes növéseire... Mert nem az a fontos, amit lát az ember. Az ember azt nézi, ami a szeme előtt van, de az Úr azt nézi, ami a szívben van.” (1Sámuel 16,7)

45
perc

3.3 Hol lakik Isten?

3.3a Pityu azt mondja...

A gyerekek olvassák el **Miklya Zsolt: Isten hol lakik?** című versét!

Vajon kinek van igaza? Gyűjtsünk érveket! Miért van igaza

- anyunak, aki azt mondja, hogy a szívünkben lakik?
- apunak, aki még gondolkodik?
- a lelkész bácsinak, aki szerint ott van mindenütt?
- a nagyapának, aki csak mutogat, felfelé?
- a nagymamának, aki templomba hív, és a kezével simogat?
- Pityunak, a nagytesónak, aki szerint Isten a legjobb kapus?
- a szomszéd bácsinak, aki csak hümmöget?

- Tudnátok folytatni a sort?
- Ki hogyan válaszolhatna még a kérdésre?

20
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Különbségtétel a fontos és az „igazi” dolgok között.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása, értelmezése

Értékmérő szavazás

Értékgyűjtés: fontos és igazi dolgok megkülönböztetése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Írólapok, filctollak

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek gondolkodjanak el azon, hogy Isten mindenütt jelenvaló.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása

Érvek gyűjtése

Kreatív írás: indoklás, verstranzformáció

JEGYZETEIM

3.3b Hol lakik Isten?

15
perc

Olvassuk el **Zelk Zoltán: Tegnap** című versét!

- Mi mindenben jelenik meg a költőnek az Isten?

Válasszatok ki egy dolgot a versben felsoroltak közül, és indokoljátok néhány mondattal írásban, miért tükrözheti az a valami/valaki Istent!

3.3c Neked miben jelenik meg Isten?

10
perc

Alakítsátok át Zelk Zoltán versének első két sorát úgy, hogy kifejezze, ti miben látjátok meg Istent! Vagy fogalmazátok meg néhány mondatban, hogy számotokra hol lakik Isten!

Nektek melyik magyarázat tetszik jobban, melyik a leginkább elfogadható? Fejtétek ki néhány mondatban!

Vedd figyelembe!

A megoldások közül felolvashatnak néhányat a gyerekek, akár az adott feladat végén, akár a két feladatból együtt az óra végén.

JEGYZETEIM

Reformáció

2x45 perces szövegfeldolgozó óra egyháztörténeti kapcsolódással (magyar, egyháztörténet, hittan)

Miről szól ez a tanegység?

A római katolikus és református vallás néhány alapvető különbségének, valamint a lutheri reformáció induló lépéseinek megismerése.

Áttekintő vázlat

4.1 Templomtúra	30 perc
4.1a Templomaink	15 perc
4.1b Oltár	15 perc
4.2 Reformáció	60 perc
4.2a A reformáció tüze	
Szövegfeldolgozás	25 perc
Beszámoló:	25 perc
4.2b Mit jelent reformátusnak lenni	10 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

Csoportbontásban dolgoznak a gyerekek, amihez elő kell készíteni a termet. A csoportok számára előre ki kell nyomtatni a két online elérhető feldolgozandó szöveget és a kislexikont (4 csoport – 4 történet + kislexikon).

4. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Kiss Ottó: *Oltár*
Miklya Luzsányi Mónika:
Igaz ember hitből él;
Szent üzlet; Wittenbergi
vártemplom kapuja;
Toronyélmény; Tűz-
vész Németországban
(online)
Kislexikon a szövegekhez
(online)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

- Szöveggyűjtemény
- Internet, projektor, hangfal

Csoportonként egy-egy szöveg (történet, kislexikon)
Egy ív fehér csomagolópapír
Vastag filcek

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Templomtúra

4.1a Templomaink

Vajon meg tudjátok-e állapítani, hogy melyik fotó ábrázol református és melyik római katolikus templomot, illetve templombelső? (Reftantár, *Templomaink* tankocka)

- A képek szétválogatása után beszéljük meg, mi segítette a válogatást!
 - Milyenek a római katolikus templomok?
 - Mit látsz a falakon?
- Nagyítsuk ki a szószerű képét mindkét templomban!
- Mi a különbség?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg a római katolikus és a református vallás közötti alapvető különbséget.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Multimédiás képváltoztatás
Versolvasás, elemzés
Egyháztörténeti párhuzam bemutatása

JEGYZETEIM

Nagyítsuk ki az oltár képét!

- Mi ez?
- Mire használják?
- Van-e ilyen a református templomban?
- Mi van helyette? (Mutassuk meg az úrasztala képét!) Általában mi szokott az úrasztalán lenni? (Nem a terítő a helyes válasz, hanem a Biblia.) Miért?

4.1b Oltár

15
perc

Olvassuk el **Kiss Ottó: Oltár** című versét! A vers képszerűen, lényegre törően foglalja össze, hogy miért volt szükség a reformációra (Istenhez/Jézushoz csak az egyházon, a papokon keresztül lehet eljutni, képimádat, szentek tisztelete stb). Ahol megvan a gyerekek kellő háttérismerete, ott érdemes egy beszélgetésben kifejtetni ezeket a párhuzamokat. Ahol nincs, ott a pedagógus beszéljen erről! Emeljük ki, hogy míg a római katolikus templomokban az oltár helyezkedik el a fő helyen, addig a református templomokban az úrasztala a Bibliával. Beszéljük meg, hogy míg a római katolikus egyházban Isten Igéje mellett előtérben vannak az egyházi, nem bibliai alapú hagyományok (szentek legendái, liturgikus elemek stb.) is, addig a református egyház ezekre nem fektet hangsúlyt. Azért nincsenek nálunk képek, szobrok stb., hogy ne vonják el a hívek figyelmét az igehirdetésről.

Vedd figyelembe!

Hogy teljes legyen a kép, beszéljünk a gyerekeknek arról is, hogy Luther követői, az evangélikusok megőrizték templomaikon a kereszt jelképét, templomaikban az oltárt és oltárképet. Ezekről találunk képeket a Reftantáron.

4.2 Reformáció

4.2a A reformáció tüze (Szövegfeldolgozás / Beszámoló)

25/25
perc

A gyerekeket osszuk négy (vagy nyolc) csoportra! Csoportonként dolgozzanak fel egy fejezetet **Miklya Luzsányi Mónika: Igaz ember hitből él** című egyháztörténeti olvasókönyvből, és készüljenek fel a fejezetben olvasottak bemutatására a társaiknak!

A feldolgozandó fejezetek:

- **Toronyélmény** (online)
- **Szent üzlet** (szöveggyűjtemény)
- **Wittenbergi vártemplom kapuja** (szöveggyűjtemény)
- **Tűzvész Németországban** (online)

Csoportonként adunk egy szöveget (+ a kislexikont), amit részben az online elérhető anyagból tudunk kinyomtatni. A feladat nem azt jelenti, hogy a csoportok

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek kapjanak képet arról, hogyan, miért indult el a reformáció.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Csoportos szövegfeldolgozás és beszámoló
Plakátkészítés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Csoportonként egy-egy szöveg és kislexikon:
2 történet a szöveggyűjteményben
2 történet, kislexikon a reftantar.hu-n
Egy ív fehér csomagolópapír
Vastag filcek

JEGYZETEIM

hangosan felolvassák majd a szövegeiket. Hírmondóvá kell válniuk, akik az adott történet, esemény lényegét el tudják mondani, tovább tudják adni.

A feldolgozás javasolt menete:

- Csoportonként hangos felolvasás.
- Nehezen érthető kifejezések, részek megbeszélése. (Segítséget kérhetnek a pedagógustól. Erre szolgál az online elérhető [Kislexikon](#), amit szintén kinyomtathatunk négy példányban, vagy ezek alapján adhatunk információt, ha a gyerekek rákérdeznek.)
- Vázlatkészítés, kulcsszavak kiemelése.
- Történet fő részeinek tömör összefoglalása szóban – felkészülés.
- Beszámoló a történetről: egy vagy több hírmondó a csoportból.

Csoportonként max. 5 perc áll a hírmondók rendelkezésére, ezalatt kell a lényegét elmondaniuk.

A pedagógus kiegészíti a hallottakat, és összefoglalóan beszél Luther Márton szerepéről a reformációban. Elmondja, hogy Luther követői, a protestánsok kezdetben egységesek voltak, később azonban kettévált a mozgalom, így született a lutheránus, vagyis evangélikus egyház, valamint a kálvinista, vagyis református egyház.

Vedd figyelembe!

Ha soknak tartjuk a négy szöveget, akkor csak a *Szent üzlet*, és a *Wittenbergi vártemplom kapuja* című részeket dolgozzák fel a gyerekek (ami megtalálható a szöveggyűjteményben)!

Csoportmunka helyett a gyerekek dolgozhatnak párban is.

4.2b Mit jelent reformátusnak lenni

Készítsünk közösen plakátot arról, hogy mit jelent reformátusnak (protestánsnak) lenni! Egy csomagolópapírra rajzoljuk fel a református csillagot (vagy a kelyhet)! A gyerekek írják köré egy-egy szóval, mondattal, hogy miért jó reformátusnak lenni, számukra ez mit jelent!

10
perc

5.

tanegység

Én apum

45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, hittan, kreatív írás)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Kollár Árpád: *én apum*
Rónay György: *Kérés*
Úri imádság

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Internet, projektor,
hangfal

 Füzet, íróeszköz

Íves, színes karton
Ragasztó
(írólap, rajz- és
íróeszköz)

Miről szól ez
a tanegység?

Az Atyaisten képének megjelenése, illetve az Úri imádság transzformációi a versekben.

Áttekintő vázlat

5.1. Az én apum	45 perc
5.1a Apuban az a legjobb...	5 perc
5.1b Az én apum	20 perc
5.1c Az én apukám	15 perc
5.1d Sose legyen üres a házunk	5 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

A gyerekek hozzanak egy fényképet, amelyen az édesapjukkal együtt láthatók!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg, hogy Isten mennyei atyuként szereti őket.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mondatkiegészítés
Beszélgetés
Versek olvasása, értelmezése,
összehasonlítás az Úri imádsággal
Tablókészítés
Animációs film megtekintése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Íves színes karton
Ragasztó
(írólap, rajz- és íróeszköz)

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1. Az én apum

5.1a Apuban az a legjobb...

Minden gyerek folytassa egy-egy gondolattal a mondatot saját apukájára vonatkoztatva!

Legjobb a feladatot körben ülve végezni, hogy láthassák egymást a gyerekek.

5.1b Az én apum

Olvassuk fel a gyerekeknek **Kollár Árpád: *én apum*** című versét!

Hol lehet a beszélő gyerek édesapja? Beszélgessünk róla!

Olvassuk fel **Rónay György: *Kérés*** című versét is! Mit kér a versbeszélő? Honnan ismerős a kérés? (Ha felismerik, és van vállalkozó, el is mondhatja az **Úri imádságot**.)

JEGYZETEIM

A gyerekek nyissák ki a szöveggyűjteményt, és olvassák el magukban az **Úri imádságot!** Hasonlítsuk össze a versek szövegével!

- Mit tapasztalunk?
- Melyek az egymás mellé állítható (párhuzamos) sorok?
- Mik az azonosságok, és mik a különbségek?
- A változtatás mit jelent, mit üzen az olvasónak?

5.1c Az én apukám

15
perc

A gyerekek hozzanak egy-egy fényképet, amelyen az édesapjukkal vannak, és közösen készítsünk a képekből egy tablót!

Vedd figyelembe!

Ha nem tudjuk a fényképgyűjtést megszervezni, vagy nem tud mindenki szerezni, a gyerekek maguk is készíthetnek egy-egy apukás rajzot.

Az „apakép” egy-egy történet is lehet: írjanak a gyerekek egy rövid történetet, amiben jól megmutatkozik, hogy milyen az édesapjuk!

Így a tablónk magazinná is alakulhat, amelyen fényképek, rajzok, kis történetek mutatják be az apukákat és gyerekeiket.

Legyünk tapintatosak: ha valamelyik gyerek nem él együtt az édesapjával, annak is ugyanolyan fontos a vele való kapcsolat! Ha mégis elzárkózik a feladat elől, kérjük meg, válassza ki az egyik verset, és készítsen hozzá illusztrációt!

5.1d Sose legyen üres a házunk

5
perc

Végül nézzük meg a Kollár Árpád-vers animációs feldolgozását a Reftantáron, ami egy filmben látható Kiss Lehel: *Imádkoztál?* című versével. Nem baj, ha szintézisként ezt is megismerik a gyerekek.

Vedd figyelembe!

A következő tanegység a Kiss Lehel-vers feldolgozásával kezdődik. A két tanórát akár össze is köthetjük.

6.

tanegység

Imakérések, imatémák

45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra
(magyar, kreatív írás)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Kiss Lehel: *Imádkoztál?*
Kiss Lehel: *Tatik s Papik*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

Az imádság téma derűs és hálás megközelítése, nem a megszott kerékvágásban. Az egyik vers a humor, a másik egy kevésbé ismert népcsoport szemszögéből tekint az imádságra, és nyit lehetőséget a gyerekeknek is imádság vagy történet írására.

Áttekintő vázlat

6.1 Imádkoztál?	45 perc
6.1a Versfilm	5 perc
6.1b Imakérdések	10 perc
6.1c Tatik és Papik	10 perc
6.1d Írásos imatémák	20 perc
Összesen:	45 perc

Gondoljuk át, hogy kapcsolódunk-e az előző tanegység órájához, illetve mennyi időt szánunk a videofelvételekre. Ehhez képest változhat a kreatív írásra hagyott idő, ami lehet csupán az írásos házi feladat előkészítése is.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Az imádság téma derűs és hálás megközelítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Versfilm megtekintése
Beszélgetés
Problémafelvetés, véleménycseré
Vers meghallgatása, szómagyarázat, értelmezés
Kreatív írás: derűs imatéma, nagyszülőkről szóló imádság, történet

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1 Imádkoztál?

6.1a Versfilm

Nézzük meg a Reftantáron **Kiss Lehel: *Imádkoztál?*** című versének animációs feldolgozását, ami egy filmben látható Kollár Árpád: *én apum* című versével.

Vedd figyelembe!

A tanóra kapcsolódhat az előző tanegység órájához, és akkor a film összeköti a két órát. Hogy melyiken nézzük meg, az az optimális időbeosztáson múlik.

Ha nem kapcsolódik össze a két óra, akkor a Kollár-verset a filmnézésből elhagyhatjuk.

JEGYZETEIM

6.1b Imakérdések

10
perc

A gyerekek keressék meg a szöveggyűjteményben a verset, és beszéljünk:

- Miért imádkozott a felnőtt?
- Miért imádkozott a gyerek?
- A kettő között mi a különbség?
- Mit gondoltok, Isten melyikük imádságát hallgatja meg? (Mindkettőt? Csak egyiket? Egyiket se?)
- Szerintetek mi az imádság lényege? (Az őszinteség.)
- Őszinte volt-e a kisfiú imádsága? Teljesítheti ezt Isten? Ha igen, hogyan? (Eszünkbe juthat a *Csillagok háborúja* meséje, és abban Yoda mester fülei. Miért olyan nagyok? Hogy jobban tudjon hallgatni az Erőre.)
- Ki lehet Balázs bátya?

Kapcsolódó

Bibliai párhuzam:

„A hit tehát hallásból van, a hallás pedig Krisztus beszéde által.” (Róma 10,17)
Jézus így szólt egy-egy tanítása végén: „Akinek van füle, hallja!” (Máté 11,15; 13,9.43)

6.1c Tatik s Papik

10
perc

Kiss Lehel Erdélyben élő, örmény származású, magyar költő, akinek egy újabb versével is megismerkedünk, amelynek címe: **Tatik s Papik** (Örmény szőnyeg című verskötetéből, Kriterion Kiadó, Kolozsvár, 2019).

Előbb csak hallgassátok meg a verset!

- Füleljetek, milyen furcsa szavakat hallotok? (A szöveggyűjteményt ehhez be kell csukni.)
- Melyek a furcsa szavak?
- Ki lehet Tatik s Papik? Mi lehet a duduk?

Előbb a vers alapján következtessenek, illetve találgassanak a gyerekek!

Majd áruljuk el, hogy örmény szavakról van szó!

Tatik és Papik = nagymama és nagypapa

duduk = az örmények sárgabarackfából készült fúvós hangszere

- Mit gondoltok, ki beszél a versben? Ki lehet az illető?
- Hogyan beszél a két kis öregről? Miért?
- Mit kér a versben?

Vedd figyelembe!

Bemutathatjuk a Reftantáron elérhető link segítségével a duduk képét, sőt hangját is.

És jó, ha tudjuk, hogy a Tatik s Papik Sargis Baghdasaryan 1967-ben elkészült szobra, ami Artsakh-ban (Hegyi-Karabah) áll egy hegyen. A verset egy szobor ihlette, amelyről találunk információt és képet is a Reftantáron.

6.1d Írásos imatémák

20
perc

Válasszanak a gyerekek az alábbi kreatívírás-feladatok közül!

- Találjatok ki vicces imatémát, és írjatok egy vicces imádságot! (Gondolj Balázs bátya nagy fülére.)
- Gondoljatok a nagyszületekre, és fogalmazzatok meg írásban egy imádságot, ami róluk szól, nekik kér valami, értük ad hálát!
- „Ott jó lenni unokának” címmel írjatok egy kis történetet a nagyszületekről! (Amiért hálásak vagytok, hálát tudtok adni.)

Akinek sikerült befejezni, és vállalja, felolvashatja az írását. A feladat befejezése otthoni munka is lehet.

Egyéb ötletek

FELADATOK LEÍRÁSA

7.1 József Attila: Aki szegény, az a legszegényebb

30
perc

7.1a Isten mint íródeák

- Mi mindent jegyez fel Isten József Attila versében?
- Mi nyomorítja a szegényeket?
- Mit írna ma róluk az íródeák?
- Mit jelenthet az utolsó versszak? Képzeljétek el úgy, mint egy mesét vagy egy fantasy filmet!

15
perc

7.1b Mai gondok

Miket jegyezne fel ma Isten, ha íródeák lenne? Írjatok össze róla egy listát!
– Lehet egyéni, páros vagy kiscsoportos feladat is.

15
perc

Kapcsolódó

Bibliai párhuzam:

„Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.” (Máté 5,3)

7. tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNI?

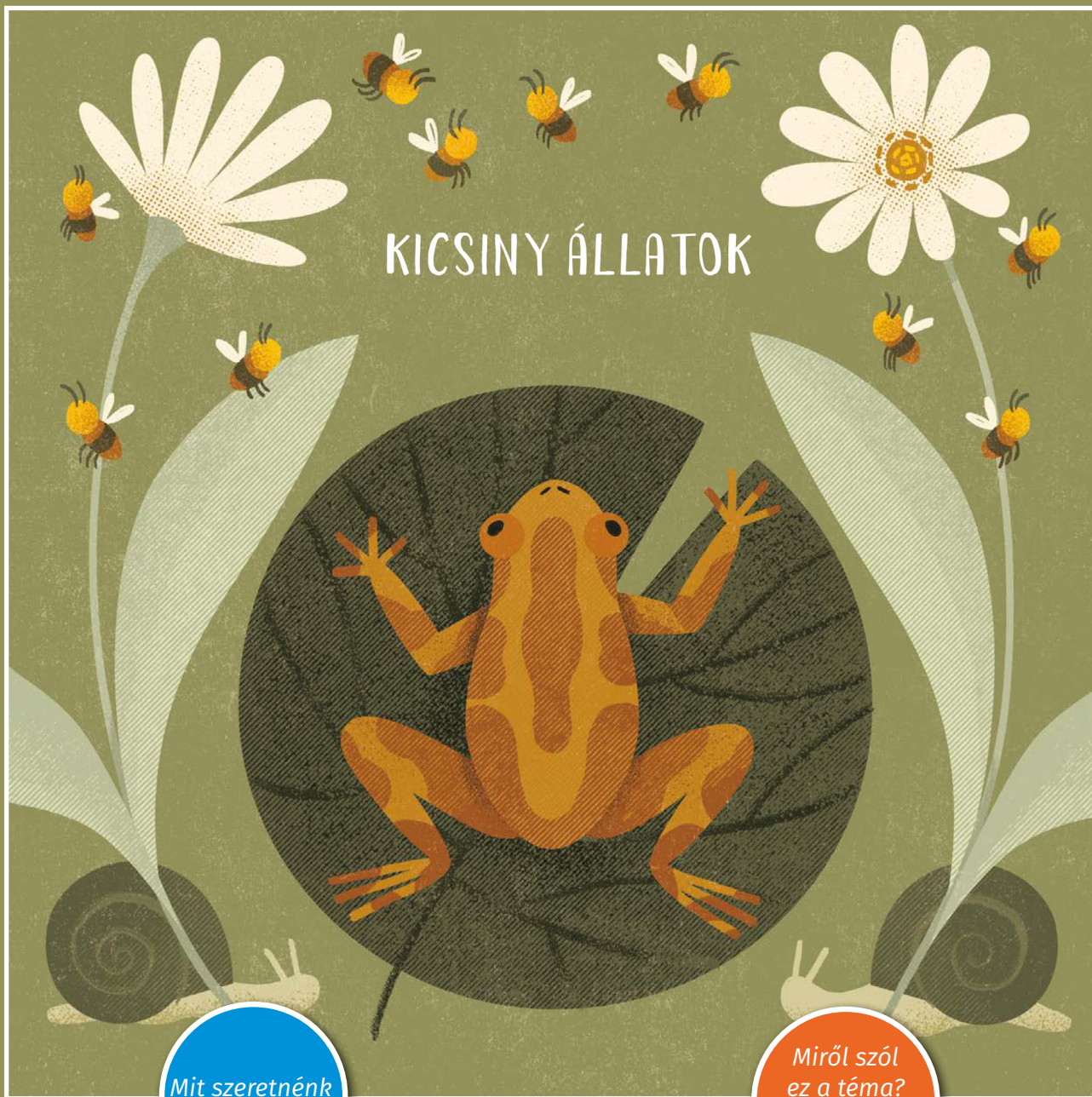
Érzékenyítés a nehezebb körülmények között élő, szegény embertársaink iránt.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Problémagyűjtés
Kreatív írás: probléma-
lista

JEGYZETEIM

KICSINY ÁLLATOK

Mit szeretnénk elérni?

Miről szól ez a téma?
Miért fontos nekünk?

Célunk, hogy az órák segítségével a gyerekek kerüljenek közelebb Isten teremtett világához, fókuszáljanak azokra a lényekre, akiket eddig talán észre sem vettek. Ezzel nemcsak a látókörük és ismereteik bővülnek, hanem érzelmeik is elmélyülnek, differenciálódnak. A teremtett világ kevésbé preferált lényeiének megismerése esetenként érzékenyítés egymás iránt is.

A környezetünkben nagyon sok apró állat él, melyekről sokszor tudomást sem veszünk. Ezekre az apró állatokra szeretnénk most felhívni a gyerekek figyelmét.

Mindenféle házakról

Őszi, erdei kirándulás vagy séta irodalommal
fűszerezve
(magyar, természetismeret, testnevelés)

Miről szól ez a tanegység?

Ez egy rendhagyó irodalom- és természetismeret-óra, amit egy kiránduláson vagy séta keretében tudunk megoldani. Nevezhetjük erdei, mezei vagy vízparti irodalomórának is. Tavasztól ősziig bármely időszakban tanítható.

Áttekintő vázlat

1.1 Házas fogó	min. 15 perc
1.2 Kirándulás	40-130 perc
1.2a Mindenféle házakról	5-10 perc
1.2b Házkereső	35-120 perc
1.3 Csodalátó	5-10 perc
Összesen:	60-150 perc

Előkészületek

Kirándulás, séta előkészítése, amihez nem árt a helyismeret, illetve előzetes terepszemle. Az időjárástól függően döntsük el, hogy az indukciós szöveget hol, milyen körülmények között olvassuk fel!

1. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Móra Ferenc: *Mindenféle házakról*

Szepesi Attila: *Csodalátó*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Jegyzetfüzet, íróeszköz

Kréta vagy hulahoppkarika

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Házas fogó

15 perc

Az udvaron rajzoljunk fel (a gyerekek létszámának megfelelően) legalább három nagy kört! Ezek lesznek a házak. Egy házban egyszerre csak öt ember tartózkodhat, maximum fél percig. A fogónak az a feladata, hogy elkapjon valakit, aki éppen a házak között fut.

Variáció

Mókusok, ki a házból!

A játékosok közül kisorsolunk egy kikiáltót. A többiek 3 vagy 4 fős csoportokban helyezkednek el a játéktéren (a számot előre tisztázzuk), és egy-egy mókusházat (kört) rajzolnak maguk köré (a házak hulahoppkarikákkal is jelölhetők).

A kikiáltó a házak között áll valahol, és elkiáltja magát: „Mókusok, ki a házból!”

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A ház-téma mozgásos előkészítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Fogó, helyfoglaló játék

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Kréta vagy hulahoppkarika

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Állatok élőhelyének, házának felfedezése a környezetünkben.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szöveg hallás utáni megfigyelése

Kirándulás, séta

Állatok élőhelyének megfigyelése,

feljegyzések készítése

Erre minden mókus elhagyja a házát, és átszalad egy másikba. Közben a kikiáltó is beugrik egybe. Mivel minden házban csak 3 vagy 4 mókus tartózkodhat, egyikük kint reked. Ő lesz a következő kikiáltó.

1.2 Kirándulás

1.2a Mindenféle házokról

Telepedjünk le, és a pedagógus olvassa fel **Móra Ferenc: Mindenféle házokról** című történetét! Ha van rá időnk, szakítsuk meg a felolvasást: amikor az író kiadja a feladatot a házkeresésre, ötleteljünk közösen, miféle házakat talált meg Palkó!

Folytassuk a felolvasást, miközben a gyerekek figyeljék meg, talált-e Palkó olyan házakat, amikre mi nem gondoltunk!

Végül összegezzük: Milyen házakat talált meg Palkó?

Vedd figyelembe!

Novemberben már lehet olyan rossz idő, hogy nem tudunk leülni a fűben. Ekkor célszerűbb a kirándulás előtt megismertetni a gyerekekkel a szöveget. Feladhatjuk házi feladatként is a szöveg elolvasását, megejthetjük utazás közben, a buszon, vagy a kirándulás előtt az osztályteremben. Ha van piknikező hely, menedékház, esőbeálló, padok vagy farönkök, egy ilyen rövidke szöveg felolvasásához nyugodtan leülhetünk a gyerekekkel zordabb időjárás esetén is.

1.2b Házkereső

A séta, kirándulás többi részén a gyerekek párosan vagy kis csoportban dolgoznak. Amerre járunk, mindenhol házakat kell keresniük, amelyekről feljegyzést készítenek a következő szempontok szerint:

- Hol helyezkedik el?
- Milyen típusú, alakú (fészek, lyuk, odú, csigaház, stb.)?
- Milyen állat lakhatja?

A kirándulás végén összevethetjük, ki hány, illetve hányféle házat talált az útja során.

Vedd figyelembe!

A kirándulás lehet hosszabb, a környékbeli erdőbe, rétre, vízpartra, kirándulóhelyre. De lehet egy rövid séta is, a közeli parkba vagy ligetes térre. Az őszi szünet idejét is felhasználhatjuk egy osztálykirándulás szervezésére, amihez jó feladatlehetőség és játék a *Mindenféle házokról* és a *Házkereső*.

JEGYZETEIM

1.3 Csodalátó

Szepesi Attila: Csodalátó című verse is egy kirándulásról tanúskodik.

- Hol történt ez a kirándulás?
- Kivel történt, ki lehet ez a „csodalátó”?
- Hányféle állatot, és milyen „házakat”, élőhelyeket látott, ahol az állat jellemző módon tartózkodik? Figyeljétek meg a versben az állatok és az élőhelyük nevét!

A feladatot szintézisként alkalmazhatjuk az előző feladat megbeszélése után. Kiránduláshelyzetben, a szabadban elég csak felolvasni, és hallás után felfedezni az állatokat és élőhelyüket. Tanteremben egyéni olvasással és aláhúzással is megoldható a feladat. Ha nem jut rá idő, mindez otthoni feladat is lehet.

Vedd figyelembe!

A „ház” kifejezés kiterjeszhető a jellemző, tipikus élőhelyre is, ahol az állat védelmet talál, vagy szívesen tartózkodik. Így a „ház” jelentése többretegűvé válik. A versben szereplő *billegető* szót értelmezhetjük többféleképpen is: Jelentheti a lepkék szárnybillegetését, így a leveleken, köveken a lepkék a „billegetők”.

De gondolhatunk a billegetőfélék madárfajaira is (például barázdabillegető, sárga billegető), akik farokmozgására hasonlít a lepkék szárnymozgása, ezért is nevezheti őket a költő „billegetőnek” (jelentésátvitel, szójáték).

Variáció

Megint egy olyan versről van szó, aminek versritmusában az időmérték erőteljesen érvényesül. Figyeljük meg hangzás után a hosszú-rövid szótagok játékát, akár séta vagy pihenés közben is mondókázhatunk egy kicsit!

Láttam a nádon:	— U U — —
nagyszemü békák	— U U — —
ültek a lengő	— U U — —
káka tövén.	— U U —

Szálltak a lepkék	— U U — —
sás levelére,	— U U — —
tarka kövekre a	— U U — U U
billegetők.	— U U —

Itt is az adóniszi sorral találkozunk, amely egy daktilusból és egy spondeusból áll (tá-ti-ti-tá-tá).

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

Állatok élőhelyének felfedezése a versszövegben.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Versszöveg megfigyelése hallás után, illetve néma értő olvasással (Mondókázás, ritmusjáték)

2.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Máté Angi:
Volt egyszer egy süni

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

Egy gombolyag erős fonál vagy zsinag Uzsonnakészítés eszközei, alapanyagai

Tüskés barátaink

45 vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, etika, dráma, technika)

A mesében ábrázolt süni szerepén, helyzetén keresztül empátikusabbá tehetjük a gyerekeket a nehezebben megközelíthető társaik helyzete iránt.

Áttekintő vázlat

2.1 Hozzá(m) ne érij!	60 perc
2.1a Térháló – gombolyagjáték	15 perc
2.1b Az egyszeri süni	10 perc
2.1c Tippek a süninek	10 perc
2.1d Szűrős barátaink	25 perc
2.2 Süni-uzsi	30 perc
Összesen	2x45 perc

A térháló- és uzsonnakészítés lehetőségének megteremtése, helyszín, eszközök előkészítése, alapanyagok megvásárlása.

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

Térérzékelés, térbeli tájékozódás fejlesztése. Belehelyezkedés a süni-perspektívába. Érzékenyítés, empátiafejlesztés, a konfliktuskezelő-képesség fejlesztése.

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 Hozzá(m) ne érij!

60 perc

2.1a Térháló – gombolyagjáték

15 perc

Székek vagy a padsorok között zsinaggal, erős fonállal alakítsunk ki közösen egy térhálót, ahol a zsinag szálai elég feszesek, és olyan rések vannak köztük, amin át lehet bújni, de azért nem túl könnyen! Ha elkészültünk, a gyerekeknek át kell jutni a térháló egyik oldaláról a másikra, úgy, hogy lehetőleg ne érjenek a zsinag szálaihoz. Akinek sikerül érintés nélkül átjutni, az a legügyesebb.

Vedd figyelembe!

Játék végén a zsinaget levágjuk, és összegyűrjük. Így gyorsan megtisztítjuk a területet, alig veszítünk időt. (A fonalgombóccal később tudunk még játszani.)

 JEGYZETEIM

Variáció

Csoport-térháló

A térhálót kialakíthatjuk a gyerekek között is: A csoport egyik fele körbeáll, a többiek egy gombolyag zsineteket vezetnek közöttük keresztül-kasul. A térhálóban minden résztvevő egy olyan pontot képez, ahol a zsinet irányt változtat, megfordul (testükkel, kezükkel tartják a zsinetet). A térhálón azoknak kell érintés nélkül átjutni, akik azt kialakították, tehát a csoport egyik fele aktív, a másik fele passzív szereplő a játékban. (A végén a térhálót tartók elengedik a zsinetet, és kilépnek belőle, majd összegyűrjük, nem kell visszagombolyítani.)

2.1b Az egyszeri sün

Olvassuk fel **Máté Angi: Volt egyszer egy sün** című meséje elejét, odáig, hogy: „félrehajlottak a citromfüvek”!

Játsszuk el, ahogy a süni gubbaszt, majd lassan elindul benne a mozgás! Először csak az ujjacskái mozdulnak meg, aztán megrázza a lábát stb., míg végül elindul, és az orrára tűzi az estét, mint egy lepényt.

Játsszuk el azt is, hogyan muszogott, hogyan próbált átbújni a fűszálak, levelek, ágak között, és hogyan hajoltak el előle a növények!

10
perc

2.1c Tippek a süninek

- Mi baja volt a növényeknek? Miért hajoltak el a sün elől?
- Mi lehet a süni gondjának a megoldása? Adjunk neki tippeket!

Majd a gyerekek olvassák el önállóan a mese befejezését!

10
perc

2.1d Szűrős barátaink

Beszélgessünk arról, hogy talákoztunk-e már ilyen „szűrős” gyerekekkel, akitől a többiek inkább elhúzódnak, mert úgy érzik, mindig csak szurkapiszkál. Képzeljük bele magunkat az ő helyzetébe!

- Szerintetek neki jó ez így?
- Mit lehetne tenni, hogy „megszelídüljenek” a tuskéi?

Alakítsunk ki egyszerű, hétköznapi szituációkat, amelyek központi problémája az, hogy valaki „szűrősen” viselkedik, kötekedik a többiekkel! A gyerekek keressenek pozitív megoldási lehetőséget a „szűrős” gyerek leállítására, a közösségbe való bevonására, és ezt játsszák is el! Ha nehezebben megy a drámajáték, akkor először szóban adjanak tanácsokat szűrős barátaiknak (vagy saját maguknak)!

10+15
perc

Variációk

Fonalgombóc

Az ötletbörzét szervezhetjük az összegyűrt fonalgombóc dobálásával, amit a pedagógus indít, majd egymásnak dobják a gyerekek, mint egy labdát. Aki megkapja, az mondhatja az ötletét.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mozgásos ügyességi játék
A mese kifejezéseinek leképzése mimes mozgással
Problémás helyzetre megoldás keresése
Néma, értő olvasás
Beszélgetés
Szituációs játék, ötletbörze: tanácsok

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHÉZ A FELADATHOZ?

Egy gombolyag erős fonál vagy zsinet

(A fonalgombóc puha, könnyen dobható, csak először jól össze kell gyúrni. Puhasága épp ellentéte a süni szűrősségének. De hiszen ő is arra vágyik, hogy ne legyen olyan szűrős.)

Vedd figyelembe!

Ha csak 45 perces órát tartunk, akkor a térhálós feladat (2.1a) vagy a 2.1d feladat drámajátékos része elhagyható.

2.2 Süni-uzsi

Ha lehetőségünk van rá, a gyerekek készítsenek süni-uzsit! A Reftantáron találunk egy linket a körtesüni készítésének fázisrajzairól, illetve a kakaós daráltkek-szből készült süni receptjét is.

Mindkét esetben fogpiszkálóból legyenek a süni tüskéi, és szőlőszemeket szúrjunk rájuk!

Ha nem tudunk uzsonnát készíteni, akkor gyurmából vagy agyagból mintázzák meg a gyerekek a sünit! A tüskék hegyére apró gyurmagombócokat rakjanak!

Vedd figyelembe!

Ha csak szövegfeldolgozó órát tartunk, az uzsikészítés is elhagyható.

A süni-uzsi elkészíthető a délutáni napköziotthonos foglalkozáson is, egy kis szövegolvasás után.

Az „uzsizást” ki is egészíthetjük. A gyerekek hozzanak be ősszel termő gyümölcsöket, és tartsunk egy süni-lakomát!

A tanegység tanítható az Egészségvédelmi hónap keretein belül is.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek formázzák meg a sünit, lehetőség szerint ehető anyagokból – ami ehető, az a fogpiszkáló-tüske.

A közös uzsonna a közösségérzést, befogadást is erősíti.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Süni formázása (főleg) ehető anyagokból

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Az uzsonna elkészítéséhez szükséges anyagok, eszközök

JEGYZETEIM

Békazene

Minimum 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, ének-zene, technika)

Miről szól ez a tanegység?

A feldolgozott versek hangzóságának, zeneiségének felismer-tetése, átélése játékos formában, ezzel elősegítve a versszöveg differenciáltabb befogadását. A hangélményen keresztül a vízpart világának megelevenítése. A kísérrethez készítsünk a gyerekekkel egyszerű csörgő vagy ütős hangszereket!

Áttekintő vázlat

3.1 Békahangverseny	45 perc
3.1a Tóparti hangverseny	10 perc
3.1b Béka-parti	15 perc
3.1c Éjjeli koncert	15 perc
3.1d Zenehallgatás	5 perc
3.2 Csörgő-börgő hangszerek	min. 45 perc
3.2a Hangszerkészítés	30 perc
3.2b Hang(szer)próba	min. 15 perc
Összesen	min. 2x45 perc

Előkészületek

A hangszerkészítés előkészítése: anyagok, eszközök beszerzése, mintadarabok készítése. Amit el akarunk készíteni a gyerekekkel, azt érdemes előtte kipróbálni, és be is mutatni.

3. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Kántor Péter: *Béka-parti*
Markó Béla:
Éjjeli koncert
Weöres Sándor:
A béka-király
Keresztesi József: *Sástó*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

- Szöveggyűjtemény
- Internet, projektor, hangfal

Hangszerkészítés anyagai, eszközei

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 Békahangverseny

3.1a Tóparti hangverseny

Hunyjuk le a szemünket és képzeljük el, milyen hangokat hallunk a tóparton! A gyerekek nevezzenek meg egy-egy természetes hangforrást, amit utánozunk is együtt! Például: szúnyogdöngés, nádzizegés, szellősusogás, békabrekegés, gólyakelepelés, harkálykopogás stb.

Osszuk ki a szerepeket, egy szerepet több gyerek is kapjon, és utánozzák a szerepük szerinti állat vagy jelenség hangját – ezek lesznek a szólamok! A szólampróbák után a pedagógus „vezényeljen” egy esti hangversenyt, az ő intésére lépjenek be a szólamok, erősödjenek fel vagy halkuljanak el a hangok!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A versek segítségével a gyerekek idézzék meg egy nyári tópart hangjait.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Hangutánzó játékok
A vers dramatizálása
Zenehallgatás

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

Nem célunk most a mesterséges környezet bemutatása, ezért az embertől, gépektől származó hangokat kerüljük el, vagy csak mértékkel alkalmazzuk (például távoli harangkongás, motorzúgás)!

3.1b Béka-parti

15
perc

Olvassuk el **Kántor Péter versét**, hogyan is zajlik egy igazi **Béka-parti**!

Majd váltóolvasással is olvassuk el hangosan a verset! Osszuk ki a gyerekekre a vers szakaszait! Ők lesznek a szólísták, akik igyekezzenek minél kifejezőbben olvasni a rájuk osztott szakaszt. Az osztály többi tagja a kórus, akik a refrénnel erősítenek rá minden egyes versszakra. Több körben is elolvashatjuk így a verset, mindenki lehet szólista egyszer.

Ha elég figyelmes az osztály, bekapcsolódhat egy-egy tóparti hangutánzó szólam is (lásd az előző, bevezető hangjátékot).

Vedd figyelembe!

Az első olvasás lehet tanítói bemutató felolvasás vagy néma értő olvasás is, a csoport olvasáskészségétől, befogadói szokásaitól függően.

3.1c Éjjeli koncert

15
perc

Nem mindenkinek tetszik ám ez az éjjeli zene! Hangosan olvassuk el

Markó Béla: Éjjeli koncert című versét (lehet tanítói bemutató)!

Majd mindenki válasszon ki egy számára kedves szereplőt (a békát is lehet), és készüljön fel a hozzá kapcsolódó versszak, verssorok hangos olvasására! Akinek a szerepéhez párbeszéd (felkiáltó mondat) tartozik, azt hangosan, mérgesen mondja!

rigó: *Aludni jó! Aludni jó!*

veréb: *Ebből elég! Ebből elég!*

szúnyog: *Elpusztulok, ha nem szunyok!*

gólya: *Bár mind megettelek volna!*

békák ellenzéke: *Kibírhatatlan ez a tó melléki zeneiség!*

Olvassuk el egyszer hangosan, szereposztással, szerepnarrációval a verset! Narrátor szerepben olvashatnak a békák, állatszerepben azok, akik az adott állat szerepét választották (többen is együtt), a végén pedig a békákon kívül mindenki együtt, amit meg is ismételhetünk.

Végül kiegészíthetjük az óra eleji tóparti kórusunkat a versben olvasott haragos szereplőkkel, akik szintén szálljanak be a koncertbe a szólamuknak megfelelő mondatokkal! A pedagógus most is vezényeljen, ki mikor, milyen hangerővel lép be a hangjátékba!

3.1d Zenehallgatás

Legvégül hallgassuk meg **Weöres Sándor: A béka-király** című versét Sebő Ferenc feldolgozásában a Reftantáron elérhető tankockán!
Ha kedvünk van, akár körtáncot is járhatunk rá a gyerekekkel.

5
perc

Variáció

Nézzük meg a Kántor Péter: *Béka-parti* című versére készült animációt ugyancsak a Reftantáron!

3.2 Csörgő-börgő hangszerek

min.
45 perc

3.2a Hangszerkészítés

Készítsünk a gyerekekkel egyszerű csörgő vagy ütős hangszereket! Nagyné Árgány Brigitta könyvében számtalan egyszerű, kis anyag- és eszközigényű, a gyerekek által elkészíthető hangszer leírását találjuk meg.

30
perc

Vedd figyelembe!

Nagyné Árgány Brigitta: *Játékos mesterkedések, Gyermekhangszerek készítése és felhasználásuk a komplex művészeti nevelésben* című könyve ingyenesen letölthető a Reftantáron elérhető linken.

3.2b Hang(szer)próba

Rítmushangszerekkel kísérhetjük a verseket, pontosan üthetjük, le is játszhatjuk az időmértékes ritmust, ahol hallunk ilyet.

Kántor Péter: Béka-parti és **Weöres Sándor: A békakirály** című versei mellett ismerkedjünk meg **Keresztesi József: Sástó** című versével is! A három vers kiegészíti egymást, egységes ciklust alkot, napszakok szerint sorba állítható (éjjel-nappal-dél), ritmusjátéka rokon.

min.
15 perc

Vedd figyelembe!

Mindhárom versben szimultán ritmus érvényesül, tehát az időmérték és ütemhangsúly egyaránt meghatározó. A két verselési mód (versnyomaték) egymást erősíti:

Éjjel a békák | összehajolnak,
kezdi az egyik, | mind beleszólnak:
Brekeke, | brekeke!

— U U | — — | — U U | — —
— U U | — — | — U U | — —
U U U | U U U

tá-ti-ti-tá-tá | tá-ti-ti-tá-tá
tá-ti-ti-tá-tá | tá-ti-ti-tá-tá
ti-ti-ti | ti-ti-ti

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Készítsenek a gyerekek egyszerű hangszert, és kísérjék azzal a közös hangversenyt.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Egyszerű gyermekhangszer készítése
Ritmizálás, ritmusjáték
(Hangjáték: versek ritmikus előadása)

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

A hangszerkészítés anyagai, eszközei

Nád alól és | **gőz** alól – U | – – | – U –
vízi várból | **nóta** szól, – U | – – | – U –
vízi várban | **zöld** kövön – U | – – | – U –
dalol | **Ung** király – U U | – U –

tá-ti-tá-tá | **tá**-ti-tá
tá-ti-tá-tá | **tá**-ti-tá
tá-ti-tá-tá | **tá**-ti-tá
ti-ti | **tá**-ti-tá

Hallja kinn a | sima rét – U | – U | U U –
Ung királynak | énekét – U | – U | – U –
és nótára | hajladoz – – | – U | – U –
lepke | és fűszál. – U | – U –

tá-ti-tá-ti | **ti**-ti-tá
tá-ti-tá-ti | **tá**-ti-tá
tá-**tá**-tá-ti | **tá**-ti-tá
tá-ti | **tá**-ti-tá

(A tá-ti-ti-tá-tá az ún. adóniszi sor, ami egy daktilusból és egy spondeusból áll.
A tá-ti-tá ritkán alkalmazott versláb, az ún. krétikus, nevét egy krétai táncról
kapta.)

Sástó, | **Sástó**, – – | – –
zúg a | nádas, – U | – –
kacspár | moccan a | **zsom**békban. U U – | – U U | – – –
Békák | dala szól – – | U U –
közben | valahol, – – | U U –
szikrát | vet a víz – – – | U U –
pont dél van. – – –

tá-tá-tá-tá
tá-ti-tá-tá
ti-ti-tá / tá-ti-ti / **tá**-tá-tá
tá-tá-ti-ti-tá
tá-tá-ti-ti-tá
tá-tá-ti-ti-tá
tá-tá-tá

A három vers napszakok szerint is sorba állítható, és egy folyamatot alkot:

- a *Béka-parti* éjjeli zene, aminek a hajnal vet véget,
- A *Béka-király* már nappali fényben játszódik,
- a *Sástó* pedig szikrázó déli napsütésben.

A ritmus is megfordul, az éjjeli daktilusokból (tá-ti-ti) délre anapesztusok lesznek (ti-ti-tá). (A dallam lejtése ereszkedőről emelkedőre változik, köztük a Weöres-vers kiegyensúlyozott, mérlegszerű.)

4.

tanegység

Tücskök és hangyák

2x vagy 3x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
műhelyfoglalkozással
(magyar, dráma, kreatív írás, vizuális kultúra)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Csukás István: *Őszi tücsök hegedül*
József Attila: *Hangya*
Petőcz András:
Egy-két láb
Géczi János: *Hangya-vers*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

Cédulák a közmondásokkal

Rajzlap, írólap

Rajz- és festő eszközök

Ritmushangszerek

Miről szól ez a tanegység?

A tücsök- és hangyalét viszontagságainak megismerése a versenyen keresztül. Nézőpontváltások. Kreatív műhelymunka.

Áttekintő vázlat

4.1 Tücsökzene	45 perc
4.1a Közmondások	15 perc
4.1b Őszi tücsök	15 perc
4.1c Vita	15 perc
4.2 Hangyamódi	45 perc
4.2a Az álmos hangya	15 perc
4.2b Hangyaözönvíz	15 perc
4.2c Egy-két láb	15 perc
4.3 Tücsök- és hangyaműhely	45 perc
Összesen	2x vagy 3x45 perc

Előkészületek

Cédulákra írjuk fel előre a közmondásokat!

Ha a műhelymunkát is vállaljuk, rajz- és festőeszközök, anyagok, ritmushangszerek előkészítése.

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Tücsökzene

45 perc

4.1a Közmondások

Előzetesen írjuk fel az alábbi közmondásokat egy-egy külön cédulára! A gyerekek közül öt vállalkozó kapjon egy-egy cédulát, majd szavak nélkül, némán mutogassák el az osztálynak a közmondásokat, amit a többiek találjanak ki!

15 perc

Közmondások:

- Ki, mint veti ágját, úgy alussza álmát.
- Aki nem dolgozik, ne is egyék.
- Aki másnak vermet ás, maga esik bele.
- Addig jár a korszó a kútra, amíg el nem törik.
- Aki nyáron nem gyűjt, télen keveset fűt.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek éljék át, hogy ugyanazt a helyzetet mennyire másként látják az esemény szereplői.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Közmondások megjelenítése mimes mozgással
Vers olvasása és értelmezése, hangzósága, hangulati elemei
Vita: a tücsök és a hangya érvei

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A gyerekek ma ritkán találkoznak közmondásokkal, szólásokkal, így nem biztos, hogy segítség nélkül ki tudják találni azokat. Ha úgy gondoljuk, hogy segítségre van szükségük, írjuk fel a táblára előre, vagy vetítsük ki a közmondásokat! A mimes bemutató közben minden gyerek írásban tippeljen, ki melyik közmondást mutogatta el! Végül lássuk, kik és hányan tippeltek jól!

4.1b Őszi tücsök

Olvassuk el hangosan **Csukás István: Őszi tücsök hegedül** című versét!

- Melyik közmondás illik erre a vers-történetre? Miért? Indokoljátok!
- Mikor játszódik? Milyen időszakban? Mit tudunk meg az időszakról?
- Milyen a tücsök hangulata? Miért? Hogyan fejezi ezt ki a vers?

Keressetek szavakat, kifejezéseket, amelyek szomorú hangulatot árasztanak!

Keressetek olyanokat is, amelyek csúfolódóak!

- Mivel utánozza a tücsök hegedűszavát a költő?
- Hogyan szólt a cIRR-cIRR nyáron, és hogyan szól most?

Cirregjünk mi is! Legyjünk nyári tücskök, cirregjünk vidáman!

Jön az ősz, cirregjünk szomorúan! Cirregjünk csúfolódva!

Közeledik a tél, cirregjünk egyre fázósabban! Cirregjünk reménykedve!

15
perc

4.1c Vita

Mi történt később az őszi tücsökkel? Elevenítsük fel szóban La Fontaine *A tücsök és a hangya* című meséjét!

Rendezzünk vitát a tücsök befogadásáról! A csoport egyik fele lesz a hangyák pártja, ők amellet érvelnek, hogy ne fogadják be a tücsköt, a másik a tücsök-párt, akik a tücsök érdekeit képviselik. Ha a gyerekek még nem elég gyakorlott vitázók, szabadon választhatnak pártot. Ha már többször játszottunk vitát, akkor érvelhetnek kiosztott szerephelyzetből is.

15
perc

Kapcsolódó

Lásd a Második osztályos, állami olvasókönyv 1. részében *A tücsök és a hangya* meséjét (La Fontaine, Rónay György fordítása)!

Vö. Csukás István: *A téli tücsök meséi* című meséjének részleteivel (Harmadik osztályos, állami olvasókönyv)!

Mi történt az őszi tücsökkel? – Téli tücsök lett.

És még? – Az író befogadta, és a tücsök mesélt.

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK
EHHEZ A FELADATHOZ?
Cédulák a közmondá-
sokkal

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Ráérzés a vers elégikus, szemlélődő hangvétele, a vers rétegeinek felfedezése. Hangya és ember perspektívája, párhuzama, különbségei.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Versek olvasása, értelmezése, hangulati, gondolati elemei, hangzósága
Projekciós játék hanggal, mozgással

4.2 Hangyamódi

4.2a Az álmos hangya

Először hallgassuk meg **József Attila: Hangya** című versét Gryllus Vilmos feldolgozásában a Reftantárról, vagy olvassa fel a pedagógus kifejezően a verset!

Nyissák ki a gyerekek a szöveggyűjteményt, és olvassák el ők is a verset! Legelőször tisztázzuk, hogy mik is a bábok („hangyatojások”, amikben a kishangyák növekednek a kikelés előtt)!

- Milyen hangulata van a versnek?
- Kiben milyen érzéseket kelt?
- Milyennek tartjátok a verset?
- Szép? Érzékeny? Igaz? Varázslatos? Tűnődő? Érthetetlen? Unalmas? Stb. – Melyik jelző illik rá a legjobban az elhangzottak közül?

Figyeljük meg egy kicsit jobban a verset! Fedezzük fel a hangyát és a szemlélődőt!

- Ki lehet ő?
- Hol vette észre a hangyát?
- Milyennek látta?
- Mi jutott róla eszébe?
- Mi történt közben?
- Mi jó a hangyának?
- Mit jelent a: „Különbén jó az is.”
- Mi az, ami nem lenne jó neki? (szalmaszállal felkelteni? vagy maga az eső?)
- Mi jó a hangyát figyelő embernek?
- Mit jelent számára az „erősen beborult”?
- Csak az ég borulhat be?
- Mit idézhet még fel benne ez a borulás? (Lehet, hogy őt is bántja valaki vagy valami?)
- Hányféle jelentése fordul elő a versben a „csöpp” szónak?
- Találsz-e olyan szót, ami a csöppre rímel, a csöppel cseng össze? („és – hopp – egy csöpp” – az ilyet belső rímnek nevezzük)

Készüljete fel a vers felolvasására! Próbáljátok meg úgy olvasni a verset, hogy ezt a szemlélődő, tűnődő, varázslatos hangulatot érzékeltessétek!

Vedd figyelembe!

A Harmadik osztályos, állami tankönyv II. részében, már a májusi szövegek között szerepel József Attila: *Altató* című verse. Negyedik osztályos csoporttal, ha a gyerekek már ismerik jól a verset, felfedeztethetjük a párhuzamokat (differenciáló feladatnak is alkalmas).

Keressék a két vers közötti kapcsolatot, keressenek párhuzamos képeket, gondolatokat:

Altató

Lábára lehajtja fejét,
alszik a bogár, a darázs,
velealszik a zümmögés –

Hangya

fejét csillámokra hajtja
elaludt a hangya
alszik véle csöpp árnyéka is

Variációk

Nem biztos, hogy az elégikus hangvételő vers első hallásra elnyeri minden gyerek tetszését. Segítsünk ebben nekik!

- Egyik lehetőség, hogy sokféle színű és árnyalatú színespapír-csíkot (cetlit) viszünk be, és minden gyerek választ magának egy olyan színt, ami szerinte kifejezi a vers hangulatát. Majd indokolja is meg, hogy miért pont azt a színt választotta. Itt a színek hangulati értéke segít.
- Másik lehetőség, hogy a hangulatot kifejező szavakat – szép, érzékeny, igaz, varázslatos, tűnődő, érthetetlen, unalmas stb. – felírjuk a táblára egy-egy virág(fej) közepére (szirmokat nem rajzolunk). Minden gyerek ahhoz a virághoz rajzol szirmot, amelyik szerinte legjobban kifejezi a verset. Egy virághoz csak egy szirmot rajzolhat egy gyerek, ám több virághoz is lehet rajzolni. Beszéljük meg velük, hogy egy vers, vagy bármilyen irodalmi mű, többféle hatást is kiválthat belőlünk! Egyszerre érezhetjük szomorúnak, netán unalmasnak, de varázslatosnak is. Lehet, hogy nem mindent értünk belőle, mégis borzongatóan szép. Ha van időnk, és tetszik a gyerekeknek a játék, új virágokat is rajzolhatunk, amelyekbe ők javasolnak szavakat.

4.2b Hangyaözönvíz

- Miért lehet veszélyes az eső a hangyákra?
- Képzeld el, hogy hangyák vagyunk, és jön egy kiadós zápor!
- Hogyan éljük meg?
- Hogyan hat ránk?
- Milyen veszélyeket rejt?
- Hogy tudunk védekezni?

Készítsünk közösen hangjátékot vagy pantomimjátékot a hangyaözönvízről!

15
perc

Variációk

- Tudtátok, hogy a hangya is időjós állat? A népi megfigyelések szerint:
 - Ha a hangyák járnak, eső lesz.
 - Ha a hangyák ösvényt vernek, esni fog.
 - Ha hangyák a boly tetején járkálnak, esni fog.
- És ha a hangya alszik, mi lesz?
- Ha a bábok között alszik el a hangya, mi lesz?

4.2c Egy-két láb

A hangyaözönvíz után a másik hangyaveszélyről is essen szó! Mi az?

Olvassák el a gyerekek **Petőcz András: Egy-két láb** című versét, és fogalmazzák meg saját szavaikkal, milyen hangyaveszélyről van benne szó!

15
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Versek alkotó feldolgozása különböző készségek, képességterületek aktivizálásával.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Hangjáték dallam- és ritmuskísérettel
Előadás pantomimmal, mozdulatjátékkal
Illusztráció vagy képregénykocka rajzolása, festése
Írásos petíció fogalmazása vagy plakátkészítés
Rajzolás hangyaperspektívából
Betűgrafika rajzolása, értelmezése
Hangya-kalendárium készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, írólap
Rajz- és festőeszközök
Ritmushangszerek

Hasonlítsuk össze József Attila és Petőcz András két versét!

- Mi a hangya és az ember viszonya?
- Hol kiszolgáltatottabb a hangya?
- Hol érzékenyebb az ember?
- A Petőcz-versben mi jelenik meg az emberből?
- A láb tud-e szemlélődni, gondolkodni?
- Érzékeli a hangyát egyáltalán?

Keressétek meg a vers slusszpoénját! Mi a szójáték lényege?

Olvassátok fel a verset poénosan!

Rím-, ritmus és jelentésjáték egyszerre:

Ez a láb.

Az a láb.

Legalább.

4.3 Tücsök- és hangyaműhely

Dolgozzuk fel a megismert verseket alkotó módon, műhelyszerűen, ahol a gyerekek választhatnak a következő feladatok között! Egyéni, páros vagy csoportmunkában is dolgozhatnak.

- Adjátok elő **Csukás István: Őszi tücsök hegedül** című versét hangjátékként, hangokkal, zörejekkel, ritmushangszerekkel kísérve! Dallamot is kitalálhattok hozzá.
- Adjátok elő pantomimmozgással, néma mozdulatjátékként valamelyik megismert verset! (Bármelyiket a három közül. Akár többet is lehet.)
- Készítsetek illusztrációt **József Attila: Hangya** című verséhez, vagy rajzoljatok meg egy képregénykockát a hangyaözönvíz történetéből!
- Írjatok a hangyák nevében petíciót, vagy készítsetek plakátot, amelyben felhívjátok az emberek figyelmét, mennyire veszélyeztetik a hangyák létét!
- Rajzoljátok le **Petőcz András: Egy-két láb** című versében a hangyákat veszélyeztető lábakat a hangyák szemszögéből!

Választhatnak és megismerhetnek a gyerekek új verseket is:

- Olvassátok el **Géczi János: Hangya-versét!** Hogyan lehet ezt olvasni? Mi benne az érdekes? Mi a poénos? Találjatok ki hasonló betűjátékot, betűrajzot a hangya- vagy tücsök-témára!
- Készítsetek hangya-kalendáriumot **Markó Béla: Mit gyűjt a hangya?** című verse alapján! A kalendárium témája lehet: Az év melyik időszakában mit lehet, mit érdemes gyűjteni. A kalendáriumot rajzokkal is illusztrálhatjátok. (Lásd még az Egyéb ötletek 6.1. részét!)

JEGYZETEIM

Szent Péter és a méhek

1x45 vagy 2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás)

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek a Móra-mesén keresztül ismerjék meg a méhek életét, lássák egy kicsit méhecskeszemmel a világot. Majd a legendame-séből tanulva ismerjék meg még jobban a méhek (és az ember) természetét.

Áttekintő vázlat

5.1 Útmutató sárga csíkos izékhez	10 perc
5.2 Hogy készülnek a méhek a télre	35 perc
5.2a A kaptár élete	10 perc
5.2b A méhek trombitása	10 perc
5.2c Méhecske-álom	15 perc
5.3 Méhes műhely	45 perc
5.3a Méhecske-álom (folytatás)	30 perc
5.3b Méhecske-mesék	15 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

Ha a műhelymunkát is vállaljuk, a két tanóra közötti szünetet – amennyiben az iskola munkarendje megengedi – áttehetjük a dupla óra végére. Így a műhelymunka folyamatos marad, utána pedig rendkívüli nagyszünet következik.

5. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Móra Ferenc: *A méhek trombitása*
Szent Péter és a méhek (magyar legendamese)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

- Szöveggyűjtemény
- Internet, projektor, hangfal
- Füzet, íróeszköz

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1 Útmutató sárga csíkos izékhez

Félsz a rovaroktól? Főleg a méhektől? Ismerd meg őket!

Beszéljük meg a Reftantáron elérhető, *Útmutató sárga csíkos izékhez* című tankocka alapján, melyek azok a méhalakúak, amelyek félelmetesek, de nem bántanak, melyek azok, amelyek viszont valóban bántani fognak!

És mi van a méhekkal? Ők csak akkor csípnek, ha veszélyeztetettnek érzik magukat, de ebbe a csípésbe bele is halnak. A méhek védettek, fontos vigyáznunk rájuk, mert nélkülük kevesebb lenne a gyümölcs, nem lenne, aki segít beporozni a virágokat.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjenek meg néhány méhalakú rovar, ezáltal oldódjon a félelmük a méhcsípéssel kapcsolatban.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Interaktív multimédiás feladat
Beszélgetés

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Móra Ferenc meséjén keresztül ismerjük meg a gyerekek a méhek életét, lássák méhecskeszemmel a világot. Ebben segít a kreatívírási-feladat is.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Interaktív multimédiás feladat
Szövegfeldolgozás képekkel, beszélgetéssel, mozgásos játékkal
Vers ritmizálása
Kreatív írás: álommese és vers

Vedd figyelembe!

A tankocka egy már meglévő oktatóanyag képeiből készült, stílusa a köznyelvihez hasonló. Ez tetszeni fog a gyerekeknek, lesznek vidulások. Ha ezt nem tartjuk elfogadhatónak magyarórán, hagyjuk ki a feladatot!

5.2 Hogy készülnek a méhek a télre

35
perc

10
perc

5.2a A kaptár élete

Nézzük meg a *Méhkas, kaptár* című tankocka képeit is a Reftantáron!

- Melyik két képen látunk szalma-, illetve gyékényfonatú méhkast?
- Melyiken modern kaptárt?
- Melyiken látjuk lépkészítés közben a keretet?
 - A teljes lépet?
 - A kaptárt, benne a keretekkel?
 - A méhészt, amint kiveszi a kaptárból a keretet?
- Tudjuk-e, mi van a lépekben?
- Hogyan nyerik ki a lépből a mézet? (pergetővel)

Vedd figyelembe!

A pergető egy egyszerű, dobszerkezetű eszköz. A képen látható dobba berakják a kereteket a lépekkel. Lecsukják a tetejét, és hosszú ideig forgatják a kart, ami meghajtja a kereteket. Úgy működik, mint a centrifuga: a centrifugális erő hatására a méz kicsapódik a dob falára, és egy csapon keresztül kicsurog belőle. Ha van méhész a szülők, nagyszülők között, meghívhatjuk egy élménybeszámolóra.

5.2b A méhek trombitása

10-15
perc

A gyerekek olvassák el hangosan, váltó olvasással **Móra Ferenc: A méhek trombitása** című meséjét! Figyeljék meg a mesében, mi volt a trombitás feladata, majd beszéljük meg a következőket:

- Mit csináltak a méhek nyáron?
- Honnan tudták, hogy jön a tél?

Fújuk el (mondjuk el ritmizálva) a méhek trombitásának egyik nótáját!

- Hogyan készülődnek télire a méhek?
- Milyen mesterségeket sorol fel az író?
- Tudjuk-e, melyik mester mivel foglalkozik?
- Mit csinál a pallér, az ács, a takács?

Játsszuk el a méhek télire készülődését mozgással!

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

Pallér: kőműveseknél, ácsoknál építésvezető, aki a munkát végezteti

Kőműves: falak rakását, vakolását, burkolását végzi

Ács: tetőszerkezet, állványozás famunkáit végzi

Takács: lenből, kenderből, pamutból, gyapjúból szövetet készít

A trombitás nótája ritmizálva:

Ütemhangsúlyos versről van szó, ahol általában az ütemek elejére esik a főhangsúly. Ezt lehet mérőütésekkel, kopogással követni:

Aki méh, | befelé!

Szerszámokat | vedd elé!

Vakolunk, | vakolunk,

Télnek ajtót | nem hagyunk!

5.2c Méhecske-álmom

Miről álmodhatnak a méhecskék? Meséld el egy dolgozó vagy trombitás méhecske álmát, fogalmazd meg írásban az álmomesét! Verset is írhatsz, mert lehet, hogy a trombitás álmában is énekel.

10-15
perc

Vedd figyelembe!

Nem valószínű, hogy a kreatívírás-feladat belefér 10-15 percbe. Rászánhatjuk a következő óra egy részét, vagy befejezhetik házi feladatként is a munkát a gyerekek.

5.3 Méhes műhely

5.3a Méhecske-álmom (folytatás)

Folytassák a gyerekek az előző órán elkezdett kreatívírás-feladatot!

Aki elkészült az írással, olvassa el önállóan a *Szent Péter és a méhek* című magyar legendamesét, és figyelje meg, mit tanult Péter a méhektől!

45
perc

30
perc

Vedd figyelembe!

Az óra egyéni alkotómunkával folytatódik, amit különböző ütemben fognak a gyerekek befejezni. A legendamese önálló olvasása és értelmezése differenciáló feladat ebben a helyzetben (látens differenciálás).

Ha még mindig van, aki feladatot igényel, megnézhet egy rövidfilmet egy elszabadult méhraj befogásáról a Reftantáron. A filmet óra végén az egész osztállyal megnézhetjük. Így a gyerekek tudni fogják, mit kell tenni, ha elszabadult méhrajjal találkoznak.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Kreatívírás-feladat folytatása, új mese megismerése a méhekről (és az emberről).

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Kreatív írás: álmomesé és vers folytatása
Felolvasás az írásokból
Meseszöveg önálló olvasása és értelmezése
Szóbeli szövegalkotás: legenda elmesélése (Ismeretbővítés: méhraj befogása)

5.3b Méhecske-mesék

Az arra vállalkozók olvassanak fel az írásaikból!

- Majd kérdezzük meg, ki tudta elolvasni a legendamesét!
- Mit tanult Péter a méhektől?
- Ki tudná elmesélni a legendát azoknak, akik nem tudták elolvasni?

Mit tudtok a méhek rajzásáról?

- Hogyan lehet egy elszabadult méhrajt befogni?
- És az emberek haragjáról mit tudtok?
- Hogyan lehet a haragot megfékezni?

Egyéb ötletek

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1 Mit gyűjt a hangya?

Te mit gyűjtesz? Írj fel egy cédulára három jellemző dolgot (név nélkül)!

Dobjuk a cédulákat egy kalapba, majd mindenki húzzon egyet (ne a sajátját, azt dobja vissza)! Egymás után olvassátok fel a cédulákat, és mondjátok el, a gyűjtése alapján ki lehet az, aki a cédulát írta! Mi alapján ismerhetsz rá?

És mit gyűjt a hangya? Szerepel-e az ő gyűjteménye a cédulákon?

Olvassátok el **Markó Béla: Mit gyűjt a hangya?** című versét, és keressétek benne a választ!

Keressük együtt is a választ!

- Mivel játszik a költő?
- Mi mindent sorol először?
- Kik gyűjtik ezeket a dolgokat?
- És mit gyűjt a hangya? Tudjátok-e a választ?

A kérdésre részletes választ kapunk a maggyűjtő hangyák életmódjának bemutatásával a Wikipédia *Hangyák* szócikkében, amely elérhető a Reftantárról is.

Kapcsolódó

A hangya gyűjtőszennedélye közmondásos, és a Bibliába is bekerült. Megkereshetjük a gyerekekkel ezeket az igéket:

„Eredj a hangyához, te rest, figyelj, hogy mit tesz, és okulj! Bár nincs vezére, előljárója vagy uralkodója, mégis biztosítja a kenyerét nyáron, begyűjti eledelét aratáskor.” (Példabeszédek 6,6–8)

„Nem erős a hangyák népe, mégis beszerzik nyáron az eledelüket.” (Példabeszédek 30,25)

Lásd még a 4. tanegység (Tücskök és hangyák) utolsó, „hangyaműhely” feladatát!

6. tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Fedezzük fel: mit jelent a gyűjtőszennedély, gyűjtőmunka ember- és hangyanézőpontból.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Projekciós ön- és társismereti játék

Vers olvasása, értelmezése, információgyűjtés
Bibliai közmondások

6.2 Kukacok és giliszták

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Helyezkedjünk egy kicsit kukac- és gilisztaperspektívába.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mozgásos játék
Versek olvasása, értelmezése, szerkezetük megfigyelése
Soroló vers írása
Illusztráció megfigyelése és készítése a versekhez

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHÉZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, írólap, rajzeszköz

6.2a Kukac- és gilisztamozgás

A gyerekeket osszuk 3-4-5 fős csoportokra! A gyerekek csoportonként álljanak egymás mögé, és fogják meg két kézzel az előttük álló vállát vagy derekát! A csoportok így lesznek kukacok. A terepen (udvar, tornaterem, osztályterem) keressünk vagy helyezzünk el olyan tereptárgyat, amikbe bele lehet bújni, meg lehet mászni vagy kerülni stb. A „kukacoknak” nem szabad elszakadniuk egymástól, a tereptárgyak „legyőzése” közben sem!

Nehezebb akadályok leküzdésekor könnyíthetünk a testhelyezeten: egyszerű kézfogással, láncban kell a kukacoknak haladni.

Végül álljon össze az egész osztály derék- vagy vállfogással egyetlen gilisztává, és együtt mozogva kanyarogjanak a terepen, teremben!

6.2b Kukac- és gilisztaversék

A giliszta gyűrűsféreg, teste azonos felépítésű szelvényekből áll. A kukac, vagyis a rovarlárva teste is hasonlóan szelvényezett.

Figyeljük meg **Bertóti Johanna: Kukac** (Reftantáron) és **Schein Gábor: Giliszta** című versében (szöveggyűjteményben) az ismétlődéseket: azonos felépítésű sorok ismétlődnek, íródnak egymás alá, mint a giliszta vagy kukac szelvényei. Soroló versnek is nevezzük az ilyen szerkezetet, de nevezhetjük szelvényes vagy giliszta-, kukacversnek is.

Keressetek olyan témákat, amelyekhez illik a hosszabb felsorolás! Írjatok egy-egy témához kukac- vagy gilisztaverset!

A *Giliszta* című vershez miért illik a soroló szerkezet? Mi mindent sorol a versbeszélő gyerek? Ha giliszta lenne, milyen testrészei lennének? Miért csak az „egész” tudna neki fájni?

A *Kukac* című verset megnézhetjük illusztrációval együtt az Író Cimborák blogon, ahol először megjelent, a link elérhető a Reftantáron.

Hogyan ábrázolja az illusztráció a soroló szerkezetet?

Készítsetek ötletes illusztrációt a *Kukac* vagy a *Giliszta* című vershez ti is!

6.3 Háló az ős falán

Olvassuk el **László Noémi: Pók** című versét!

- Hogy kezdődik a pókmese?
- Hová indul a pók?
- Hová jut?
- Mi a véleményetek: ki lehet-e őt szabadítani az ős faláról?
- Mit idéz fel bennetek ez az őszi hangulat?

Készítsünk pókhálóképet a következőképpen: gyertyával vagy fehér zsírkrétával rajzoljátok meg előbb a pókhálót a rajzlapon! Betöltheti az egész lapot, vagy csak egy részét is. A vonalak elég erőteljesek legyenek!

A lapot ezután fessétek le vízfestékkel, az őszt (és a verset) idéző színekkel! Ábrázolhat a kép formákat, például ágakat vagy a sás leveleit, de dolgozhattok csak színfoltokkal is. Akár így, akár úgy, a pókháló látszódni fog az „ős falán”. Már csak a pókot kell odafesteni valahová.

A pók és a pókháló összetartozik: a pók sosem fog megszabadulni a pókhálóhoz kötött léttől.

6.4 Verébérettségi

Olvassátok el **Lázár Ervin: Verébérettségi** című állattörténetét a Reftantáron, majd meséljétek el egy-egy sztoriját!

- Meséljétek el a kutya elé esett verébfióka történetét úgy, mintha egy akciófilm részlete lenne!
- Hasonlóan meséljétek el az ember „támadását” is, amire válaszként csapatban mentik meg tőle a kisverebet!
- Verébnézőpontból is mesélhettek: mintha az öreg, tapasztalt verebek mesélnék a fiataloknak ezeket a történeteket.

Vedd figyelembe!

Forrás: Lázár Ervin Lovak, *kutyák, madarak* című írásából kiemelt részlet (Tüskés Varabin, Osiris, 2003)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Helyezkedjünk pókperspektívába.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása, értelmezése
Viaszrajz és vízfestés őszi színek keverésével

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Helyezkedjünk verébperspektívába.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Történet olvasása, majd egy-egy részletének elmesélése különböző nézőpontból

HŰSÉGES TÁRSAINK

Mit szeretnénk
elérni?

Miről szól
ez a téma?
Miért fontos
nekünk?

Minden gyerek szereti az állatokat, sokuknak van is otthon házi kedvence. Ám ez nem jelenti azt, hogy jól is szeretik őket. Az irodalmi művek segítségével megpróbálunk belehelyezkedni házi kedvenceink helyzetébe, hogy felhőttebb legyen a gyerekek viszonya a háziállatokkal. Célunk, hogy az állatok több megértésre leljenek a gyerekektől. A különböző állatkarak-terek ábrázolása nyelvi és vizuális szinten segít annak megértésében, hogy a szeretet képes túllépni az önzésen.

A gyerekek környezetében élő állatok, hűséges kedvenceik mindig a legkedvesebb témák közé tartoznak. Éppen ezért alkalmas a téma az átélésre, empátiára, érzékenyítésre is.

Mondd, szereted az állatokat?

2x45 perces interaktív szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás)

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek értsék meg, hogy az állatok érző, kommunikáló lények! Éljük bele magukat a helyzetükbe, lássanak az ő szemükkel, gondolkodjanak az ő fejükkel!

Áttekintő vázlat

1.1 Mi a kedvenc állatod?	10-25 perc
1.2 Hallgasd meg őket!	65-80 perc
1.2a Mit mondanak az állatok?	20 perc
1.2b Mondd, szereted az állatokat?	15 perc
1.2c Ha beszélni tudna	30-45 perc
Összesen	2x45 perc

Előkészületek

Rigó Béla versét is érdemes megkeresni és elolvasni, mielőtt döntünk a használatáról.

1. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Rónay György: *Mondd, szereted az állatokat?*
(Rigó Béla: *Nálatok laknak-e állatok?*)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

- Szöveggyűjtemény
- Internet, projektor, hangfal
- Füzet, íróeszköz

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Mi a kedvenc állatod?

10-25 perc

Játszd el mozgással a kedvenc állatodat, a többiek pedig találják ki, mire gondoltál! (Nemcsak házi kedvencekre gondolhatunk, bármilyen állat szóba jöhet.) Aki kitalálja, az lehet a következő mutogató. Ha sokan jelentkeznek, a soron lévő mutogató választhat, ki árulja el a megfejtést.

Variáció

A gyerekekben megfogalmazódhat az igény, hogy meséljenek a saját kisállatukról. Ha tudunk rá időt szakítani, kérjük meg őket, gondoljon végig mindenki egy rövid „sztorit”, ami a saját állatához kötődik, majd mondja el a többeknek! Mindez a következő tankocka-feladattal együtt akár egy teljes tanórát is kitölthet, és az írásbeli szövegalkotást készíti elő (amire így kevesebb idő marad).

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Kedvenc állat karakterének megjelenítése mozgással.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mímes, mozgásos játék (Szóbeli szövegalkotás: állatos történetek)

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg, hogy az állatok is érző, kommunikáló lények. Éljék bele magukat a helyzetükbe, gondolkodjanak az ő fejükkkel.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Képalírás
Vers olvasása, értelmezése
Empátiajáték
Kreatív írás: állatmonológ (vagy állatmese) (Házban és ház körül élő állatok listája)

65-80
perc

20
perc

1.2 Hallgasd meg őket!

1.2a Mit mondanak az állatok?

- Van saját állatod?
- Ugye szeretnéd, ha beszélni tudna?

Nézzük meg a képeket a *Vajon mit gondolhatnak?* című tankockában!

- Elég beszédesek, ugye?
 - Mit gondolsz, mit mondana a képen szereplő házi kedvenc, ha beszélni tudna? Készítsetek hozzájuk képalírást! (A gyerekek a füzetükbe írnak.)
- A legjobbkat olvassák fel a gyerekek, miközben bevetítjük a képet!

Variáció

A tulajdonnevek tanítása időszakában a gyerekek adhatnak „beszélő neveket” is az állatoknak.

1.2b Mondd, szereted az állatokat?

Olvassuk el közösen versszakonként **Rónay György: Mondd, szereted az állatokat?** című versét!

Min tűnődhet egy cica, egy kutyus? Milyen kérdéseik lehetnek?

Gyűjtsünk „miért?”-eket! Olyan dolgokat, melyeket a háziállataink furcsállhatnak! Tegyétek fel helyettük a kérdéseket!

Most éljük bele magunkat a házi kedvencünk helyzetébe! Milyen titkai lehetnek?

1.2c Ha beszélni tudna

Adjatok szavakat a cicáitok, kutyáitok, kedvenc háziállataitok szájába!

Írjatok fogalmazást a nevében, egyes szám első személyben (mintha te lennél a cica vagy a kutya)! Vajon mit szeretne veled megosztani? Mi mindenről beszélne, mesélne, ha tudna? Mi az, amit nehezen ért meg, vagy furcsáll a világunkban?

Ha nincs saját állatod, akkor annak a háziállatnak a nevében írd, amelyiket szívesen elfogadnád!

Ha marad még idő, rajzot is készíthetsz róla.

Végül a vállalkozók olvassák fel munkáikat.

Vedd figyelembe!

Differenciáló lehetőség:

Írjatok egy mesét „Cicatitok” vagy „Kutyatitok” címmel! Ebben az esetben az elbeszélő megszólalhat egyes szám 3. személyben is, ha úgy könnyebb mesélni.

JEGYZETEIM

Variáció

Elolvashatjuk vagy ajánlhatjuk a gyerekeknek otthoni olvasásra **Rigó Béla: *Nálatok laknak-e állatok?*** című versét is. Megtaláljuk a Reftantáron lévő linken, dalfeldolgozással együtt.

- Milyen állatok szerepelnek a versben?
- Hol élnek ezek az állatok?
- Nálatok milyen állatok laknak?

Gyűjtsétek össze, és írjatok róla listát! Külön csoportba kerülhetnek a házban és a ház körül élő állatok.

Az egyéni listákat összesítve készíthetünk osztálylistát a házi kedvencekről, illetve a ház körül élő háziállatokról. Toplista is készülhet a legnépszerűbb kedvenceinkről.

2.

tanegység

Macskadal

2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, vizuális kultúra, ének)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Börcsök Mária: *Macskadal*
Weöres Sándor: *Macska-induló*
(Kiss Judit Ágnes: *Talicska-macska*)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

 Internet, projektor, hangfal

Festés és kiállításrendezés anyagai, eszközei

Miről szól ez a tanegység?

Különböző macskakarakterek ábrázolása nyelvi és vizuális szinten.

Áttekintő vázlat

2.1 Cicanévadó	10 perc
2.2 Macskadal	40 perc
2.2a Macskadal	15 perc
2.2b Cica hívogató írása	15 perc
2.2c Macskainduló	10 perc
2.3 Modern cicák	40 perc
Összesen	2x45 perc

Előkészületek

Festés előkészítése többféle festőtechnika számára. A kiállításrendezéshez zsinegeket feszíthetünk a falra, bútorokra, amire a rajzokat csipesszel, gemkapoccsal tudjuk könnyen és gyorsan felhelyezni.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Fantázia és kreativitás felszabadítása a festmények, grafikák segítségével.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Cicanevek gyűjtése
Kreatív névadás képek alapján

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 Cicanévadó

10 perc

Kezdjük beszélgetéssel az órát:

- Neked van-e cicád? Mi a neve?
- Milyen cicanéveket ismerünk még?

Találjunk ki új cicanéveket!

A festők közül sokan szerették a macskákat, csakúgy, mint közületek. A Reftantár-ról elérhető *Cicanévadó* című tankockában szereplő festményeken 20-21. századi alkotók macskás festményeit láthatjátok.

Nézzétek meg jól a macskát a képeken (néhol meg is kell keresni), majd adjatok neki nevet! A képek i-pontján (jobb felső sarok) a festőművész nevét olvashatjátok, nem a macskáét :-)

JEGYZETEIM

2.2 Macskadal

2.2a Macskadal

A gyerekek olvassák el **Börcsök Mária: Macskadal** című versét!

- Hogyan viselkedik a macska a különböző helyzetekben (kint és bent)? Játsszuk el mozgással, mimikával!
- Hogyan jellemeznéd a macskát a különböző helyzetekben? Gyűjtsünk szavakat, kifejezéseket!

2.2b Cicahívogató írása

- Milyen szavakkal szoktuk a cicákat hívni?
- Mivel lehetne még?

Találjunk ki vicces formákat a cicák hívogatására!

A gyerekek írjanak egy rövid cicahívogató mondókát, versikét (nem fontos, hogy rímeljen)!

2.2c Macskainduló

Hallgassuk meg **Weöres Sándor: Macska-induló** című versét Sebő Ferenc előadásában a Reftantáron!

A gyerekek énekeljék a videofelvétellel együtt a szöveget, ha van időnk, meg is tanulhatják!

Vedd figyelembe!

Tisztázzuk, mi a különbség a pilula és a pikula között!

Pilula (latin): bevételre szánt kerek gyógyszer (nem kapszula)

Pikula (az olasz piccolo szóból, szláv közvetítéssel): furulya, fuvola

Variáció

Bővíthetjük a megismert versek körét **Kiss Judit Ágnes: Talicska-macska** című versével. Otthoni feladatnak is maradhat a vers olvasása, választható rajzos vagy írásos feladattal.

Bővebben lásd az Egyéb ötletek között (6.1)!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Különböző macskakarakterek megismerése versekből, dalokból

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mímes, mozgásos játék
Cicahívogató írása
Zenehallgatás, éneklés (daltanulás)

2.3 Modern cicák

Kezdhethük ezt az órát is a *Macska-induló* közös éneklésével.

A modern művészetben sokszor szerepelnek a cicák, ahogyan azt az előző óra vetítésén is láttátok. Most nézzük meg újra a Cicanévadó című tankockát! Mindenki válasszon ki egy képet, és figyelje meg jól a stílusát! Fessetek egy cicát abban a stílusban, ahogyan a képen láttátok! Címet is adjatok a képnek!

Végül rendezzünk kiállítást a gyerekek alkotásaiból!

Vedd figyelembe!

Minden gyerek maga választ képet, a saját ízlése és képzeletvilága szerint. Az alkotómunka előtt biztosítsuk, hogy a gyerekek jól megfigyelhessék a tankocka cicaportréit. A képre kattintva nagyítsuk ki sorra mindet! Festés alatt ez már nem túl szerencsés, mert könnyen másolás lesz belőle. Jobb, ha a bennük kialakult belső kép alapján dolgoznak. Ez a feladat akár egy dupla rajzórát is felölelhet!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Benyomások gyűjtése modern festők alkotásairól, festés a választott stílusban, ezáltal a festői stílus és képi nyelv jobb megértése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Cicafestés egy modern festőművész stílusában

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, tempera, vízfesték, festés eszközei
Kiállításrendezés anyagai, eszközei

JEGYZETEIM

Macskasors

45 vagy 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra
(magyar, kreatív írás, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

A macskasors nem mindig mesébe illő, néha inkább drámai. A drámát az állatokkal azonosulva könnyebben átélhetik a gyerekek, és elgondolkodhatnak az élet nehéz kérdésein. Mindez az érzékenyítést szolgálja egymás irányában, hátrányos helyzetű társaink iránt is.

Áttekintő vázlat

3.1 Macska	45 vagy 2x45 perc
3.1a Kiscicák sorsa	15 perc
3.1b Történet versben	15 perc
3.1c Mi a jobb?	15 perc
3.1d Mi történhetett?	(45 perc)

Összesen: 45 vagy 2x45 perc

Előkészületek

Döntsük el, hogy az írásbeli szövegalkotáshoz rászánunk egy önálló fogalmazásórát, vagy inkább házi feladatként adjuk fel a gyerekeknek!

Motiváló és szimbolikus értékű, ha minden gyerek kaphat egy ragtapaszt a feldolgozás során. Próbáljuk meg ezt beszerezni, akár szülői segítséggel.

3. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Takács Zsuzsa: *Macska*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

Sebtapasz

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 Macska

3.1a Kiscicák sorsa

- Kinek van otthon cicája?
- Van-e, ahol már születtek kiscicák is?
- Mi lett a kiscicák sorsa? Ki kapta meg, ki vitte el?
- Hogyan lehet gondoskodni arról, hogy a kiscicáknak új gazdája legyen?

Bizony, ez nem mindig könnyű. Hallgassatok meg egy történetet, egy utcára kitett kiscicáról!

A pedagógus olvassa fel **Takács Zsuzsa: *Macska*** című szabadversét úgy, mintha próza lenne! Miután meghallgatták, a gyerekek foglalják össze a kitett cica történetét!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Lényegkiemelés, érzékenyítés, érvelés készségének fejlesztése, majd a történet folytatása írásban.

JEGYZETEIM

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Történet meghallgatása
Néma, értő olvasás, történet összefoglalása
Érvek gyűjtése, vita
Kreatív írás: a történet folytatása próza vagy szabadvers formában
Illusztráció készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Sebtapasz

Vedd figyelembe!

A vers Takács Zsuzsa: *Rejtjeles tábori lap* című verskötetéből származik (Móra, 1987), melynek címadó verse megtalálható a Negyedik osztályos *állami* olvasókönyvben. A versbeszélő a kiskamaszlány Zsuzsi, nővére Mari, aki néhány évvel idősebb nála.

3.1b Történet versben

15
perc

Nyissák ki a gyerekek a szöveggyűjteményt, és figyeljék meg, milyen formában írta meg Takács Zsuzsa a cica történetét! Olvassák el újra a sorokra tördelt szabadverset! Majd tömörítsék a szöveget, és írják le a cselekményét önállóan öt rövid mondatban!

Hallgassunk meg néhány cselekményösszefoglalót!

Majd beszélgessünk:

- Ti mit tettetek volna a versben szereplő gyerekek helyében, amikor kiderült, hogy nem maradhat a macska?
- Milyen megoldási lehetőségek vannak ilyenkor?

Variáció

A QUICKPLAST egy sebtapasz márkanéve, mint a Dermaplast vagy Hansaplast. Bevihetünk a gyerekeknek egy dobozzal, és mindenki kaphat egy sebtapaszt. Írják rá a cica könyörgését filccel, rárajzolhatják az imádkozó cicamancsokat is, és ráragaszthatják a kezükre vagy a tolltartójukra.

3.1c Mi a jobb?

15
perc

Mi a jobb? „Meghalni vagy élni akárhogy?”

Gyűjtsetek érveket mind a két lehetőségre, majd rendezetek vitát a kérdésről!

3.1d Mi történhetett?

(45)
perc

- Vajon mi történhetett az eltűnt kiscicával?

Igazán nem derül ki a versből. Írjátok meg a történetét tömören, próza vagy szabadvers formában! A verssoroknak nem kell rímelnie, ettől lesz prózahatású a vers is.

A cicának adhattok nevet, és le is rajzolhatjátok.

Vedd figyelembe!

Az írásos-rajzos alkotómunka történhet egy önálló fogalmazásórán, de lehet kötelező vagy választható otthoni feladat is.

JEGYZETEIM

Kutyás nap / Kutyás délután

4. tanegység

*Komplex témanap vagy délutáni foglalkozás
(magyar, testnevelés, természetismeret)*

Miről szól ez
a tanegység?

A gyerekek személyes élményt szerezhetnek a kutyákkal kapcsolatban, illetve megoszthatják egymással kutyás élményeiket. Mindez az olvasmányélményt erősíti és differenciálja.

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Bálint Ágnes: *Kutyaiskola*
(részlet)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

Tornaszerek

Áttekintő vázlat

4.1 Kutyatesi	45 perc
4.1a Tantárgyak a kutyaiskolában	10 perc
4.1b Kutyatesi	35 perc
4.2 Kutyaiskola	45 perc
4.2a Frakk a kutyaiskolában	10 perc
4.2b Válogató olvasás	15 perc
4.2c Egy nap a kutyaiskolában	15 perc
4.2d Könyvajánló	5 perc
Összesen:	2x45 perc

+

4.3 Kutyabemutató vagy látogatás egy kutyaiskolába, kutyamenhelyre.

Előkészületek

Az első óra tornateremben zajlik, a tornaszereket készítjük elő! A könyvajánláshoz érdemes a könyvet kivenni a könyvtárból. A kutyabemutató vagy kutyalátogatás megszervezése.

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Kutyatesi

4.1a Tantárgyak a kutyaiskolában

- Ki járt már kutyaiskolában?
- Mit csinálnak ott a kutyák és gazdáik?
- Milyen tantárgyak lehetnek ott?

45
perc

10
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A kutyakiképzés alappyakorlatainak kipróbálása – emberléptékben.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Mozgásos erőnléti és ügyességi játékok, rendgyakorlatok

JEGYZETEIM

4.1b Kutyatesi

Próbáljuk ki a kutyakiképzés néhány gyakorlatát a gyerekekkel a tornateremben vagy az udvaron!

1. Engedelmisségi gyakorlatok (utasítások követése: Ül! Áll! Fekszik!)

A gyerekeknek követni kell a pedagógus utasításait minél gyorsabban és pontosabban. Majd ugyanez a játék, de az Ül! És az Áll! parancs esetén az ellenkezőjét kell csinálni.

2. Akadálytorna (akadályugrás, ferdepadon futás, palánk átugrása, falmászás)

Sorverseny a következő feladatokkal:

- akadályfutás
- ferdepadon felfutás, leugrás szőnyegre
- zsámoly vagy tornaszekrény átugrása
- bordásfalra fel, bordásfalról le

3. Apportírozás (eldobott tárgy visszahozatala minél gyorsabban)

A pedagógus apró tárgyakat dobál (például pingponglabdákat). Ki tudja minél gyorsabban elkapni és visszahozni?

4. Labdakergetés

Sorverseny különböző labdavezetésekkel (rúgás, kézzel pattintás, bokák között a labda, azzal páros lábon szökdelés stb.).

5. Futás, állás, irányváltoztatás

Körbefutás, sípszóra megáll, következő sípszóra irányt változtat.

Variáció

A gyerekek szeretnek saját állataikról beszélni. Erre az órára behozhatnak fotókat az állataikról, kialakíthatunk belőlük egy (virtuális vagy valós) tablót, és ha van rá időnk, beszélgethetünk is a saját állataikról.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek legyenek képesek ugyanannak az eseménynek több nézőpontú tükrözésére.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szöveg hallás utáni megismerése és egyéni olvasása
Értelmezés egyénileg és közösen
Kreatív írás: Facebook- vagy blogbejegyzés
Könyvajánlás

4.2 Kutyaiskola

45
perc

4.2a Frakk a kutyaiskolában

A pedagógus olvassa fel **Bálint Ágnes: Kutyaiskola** című meséjének részletét!

Beszélgjünk meg:

- Kik a szereplők?
- Kinek az ötlete volt a kutyaiskola?
- Miért jutott az eszébe?
- Mit jelent az, hogy „faragatlan eb”? Hogyan mondhatnánk másképp?
- Miért mondtak ilyet Frakkra a macskák?

10
perc

4.2b Válogató olvasás

Keressétek meg az alábbi kérdésekre a válaszokat a szövegben! Aki megtalálja, jelezze, majd hangosan folytassa onnan az olvasást!

15
perc

- Hogyan reagált a macskák beszólására Frakk?
- Mit szólt Frakk ötletéhez
 - Irma néni?
 - Károly bácsi?
 - a kiképző?
 - Lajcsika?
- Miért volt nehéz Károly bácsinak a kutyaiskola?

4.2c Egy nap a kutyaiskolában

- Milyen Facebook- vagy blogbejegyzést írt volna a kutyaiskolai napról
 - Frakk?
 - Károly bácsi?
 - Irma néni?
 - A macskák?
 - A kiképző?

Az egyik szereplő nevében írjátok meg a bejegyzést!

Olvassátok fel a legjobbakat!

15
perc

Vedd figyelembe!

A blogbejegyzés írása hosszabb időt is igénybe vehet. Házi feladatként is kiadhatjuk.

4.2d Könyvajánló

- Mit gondoltok, mi lesz Frakkal és a kutyaiskolával?
 - Mi lesz a probléma megoldása? (Hallgassunk meg néhány ötletet! A gyerekek kitalálhatják: A szomszéd kisfiú, Lajcsika jár majd Frakkal a kutyaiskolába.)
- Aki szeretne jobban utánajárni, olvassa el Bálint Ágnes: *Frakk és a foci* című könyvében a folytatást!

5
perc

Vedd figyelembe!

A könyvajánláshoz érdemes a könyvet kivenni a könyvtárból, és megmutatni a gyerekeknek.

A Harmadik osztályos, állami olvasókönyvben is találkozunk Frakk és a két elképzelt macska történetével: *Frakk, a macskák réme* – részlet.

Az óra után a gyerekek behozhatják saját kutyás könyveiket is, és egy délutáni foglalkozás keretében ajánlhatják egymásnak.

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK
EHHEZ A FELADATHOZ?
Bálint Ágnes: *Frakk és a
foci* című könyve

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A kutyákkal való személyes találkozás elősegíti a gyerekek érzelmi fejlődését.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Kutyabemutató vagy látogatás egy kutyaiskolába, illetve kutyamenhelyre

4.3 Kutyabemutató vagy kutyalátogatás – a foglalkozás formájától függ az időtartam.

Ha tehetjük, a tanórák után látogassunk el egy kutyaiskolába! Ha erre nincs lehetőségünk, kérjünk meg egy kutyaoktatót, hogy tartson bemutatót a gyerekeknek! Rendőr-, illetve vakvezető kutyákkal is szoktak vállalni ilyen típusú bemutatót. Ha egyik sem sikerül, elmehetünk a gyerekekkel egy kutyamenhelyre is.

Vedd figyelembe!

FONTOS!

A kutyákkal való találkozást csak akkor vállaljuk, ha tudjuk a biztosítani a gyerekek testi-lelki biztonságát és épségét! Ha ezzel kapcsolatban bármi kétségünk támadna, álljunk el ettől a feladattól!

Viszont az állatokkal való találkozás elemei élményt jelent a gyerekeknek, ami megéri az időt és fáradságot.

Jó, ha bevonunk egy-két beleváló szülőt is az akcióba.

JEGYZETEIM

A soknevű kutya

2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra,
fakultatív kutyamenhely-látogatással
(magyar, természetismeret, kreatív írás)

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek akár naponta találkozhatnak kóbor kutyákkal, de talán sohasem gondoltak bele, hogy ezeknek a kutyáknak is volt valaha gazdájuk. A felelős állattartásra nevelés ott kezdődik, hogy a gyerek felismeri, mit is jelent egy állat gazdájává válni. Ebben próbál segíteni ez a tanegység.

Áttekintő vázlat

5.1 Kutyaélet	90 perc
5.1a Melyik kutyafajta a legmenőbb?	10 perc
5.1b Kutyanévadó	10 perc
5.1c Egy kutya élete	25 perc
5.1d Kutyaélet	15 perc
5.1e Egy kiskutya naplója	30 perc
Összesen:	90 perc

+

5.2 Kutyamenhely látogatása **min. egy vagy több óra**

Előkészületek

A csoportbeosztáshoz szükséges cédulákat a kutyanevekkel írjuk meg előre!
Szervezzük meg a kutyamenhely meglátogatását!

5. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Majoros Nóra: *A kutya és az eső*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

- Internet, projektor, hangfal
- Szöveggyűjtemény
- Füzet, íróeszköz

Tábla, kréta vagy filc

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1 Kutyaélet

90 perc

5.1a Melyik kutyafajta a legmenőbb?

A gyerekekkel beszéljünk arról, hogy szerintük melyik kutyafajta a legjobb, a legmenőbb! És mi a helyzet a keverék kutyákkal?

10 perc

5.1b Kutyanévadó

Nézzük meg a Reftantáron elérhető *Kutyanévadó* című tankockán szereplő kutyusok képeit! Ezek mind keverék kutyák, némelyik mentett, menhelyen lakik. Ti melyik kutyust fogadnátok el? Milyen nevet adnátok neki?

10 perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Felelősségteljes állattartásra való nevelés előkészítése, érzékenyítés.

JEGYZETEIM

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Interaktív multimédiás feladat
Csoportos szövegértelmezés és kreatív írás:
kutyapló
Látogatás egy kutyamenhelyre

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Tábla, kréta vagy filc

Vedd figyelembe!

A játék során fontos, hogy egy kutyához több név is elhangozzék. Végül foglaljuk össze, hogy egy-egy kutyához milyen nevek merültek fel! Ha van időnk, a gyerekek indokolhatják is a névadást.

5.1c Egy kutya élete

25 perc

Majoros Nóra: A kutya és az eső című történetét dolgozzuk fel

csoportmunkában! A gyerekeket osszuk négy vagy öt csoportba cédulákra írt kutyanevek segítségével! Annyi cédulát írjunk meg előre, ahány gyerek van, és minden kutyanev/csoport kb. egyenlő számban szerepeljen a cédulákon! (Ha a gyerekek létszáma vagy az arányosabb csoportelosztás miatt öt csoportot szeretnénk alakítani, ötödiknek írjuk fel a Táncos nevet.)

Nevek:

- Bátor
- Nyamvadt
- 18-as eb
- Bigyó
- Táncos

A csoportok olvassák el a nevekhez tartozó részeket a meséből, majd számoljanak be a többieknek arról, hogy mi történt a kutyussal, amikor az adott nevet viselte! (A Táncos csoport az utolsó bekezdést olvassa és dolgozza fel! A név arra utal, hogy ez a kutya legbelsőbb tulajdonságát kifejező igazi, „beszélő” neve.)

Vedd figyelembe!

Ha úgy gondoljuk, jobb az olvasáskészség szerinti differenciálás, a csoportokat az alapján is feloszthatjuk, ki melyik szöveggel boldogul könnyebben.

5.1d Kutyaélet

15 perc

A táblára rajzoljunk négy halmazkarikát, amelyek mindegyikének van közös metszete! A halmazkarikák a kutya különböző, a történetben szereplő neveit és ezzel együtt életszakaszait jelölik. A gyerekek keressenek olyan szavakat, amelyek jellemzik a kutyus adott életszakaszát! Ügyeljenek arra is, hogy a közös halmazokba is kerüljenek kifejezések! A Táncos név kerülhet középre, a legközösebb részbe, hiszen ezt a tulajdonságát a kutyus mindvégig megőrizte, nem veszítette el.

Beszélgessünk a gyerekekkel arról is, hogy milyen élete volt a kutyusnak a különböző gazdáinál! Miért volt szomorú a menhelyen, ahol pedig mindent megkapott? Miért táncolt az esőben? Mit jelenthetett neki az a szó, hogy „otthon” vagy „haza”?

JEGYZETEIM

5.1e Egy kiskutya naplója

A gyerekek kis csoportokban írják meg a kiskutya képzeletbeli naplóját a különböző helyszínek szerint!

- Mi minden történt vele az adott helyszínen?
- Mi volt a jó, mi volt a rossz?
- Kit szeretett, kire haragudott, mivel töltötte az idejét?

A kész munkákat olvassák is fel a többieknek!

30
perc

5.2 Kutyamenhely látogatása – minimum egy óra, de egy egész délutánt is rászánhatunk.

Ha lehetőségünk van rá, látogassunk el egy kutyamenhelyre!
(Részletesebben lásd az előző tanegység végén: 4.3!)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Kutyákkal való személyes találkozás.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Látogatás egy kutyamenhelyre

JEGYZETEIM

6.

tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Janicsák István: *Vágta*
Simon István: *Mirza*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

Kopogó tárgyak: pohár,
kupak, toll stb.
Tábla, kréta vagy filc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A versritmus lüktető,
kopogó átélése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Ritmusjáték
Vers ritmikus olvasása

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Kopogó tárgyak: pohár,
kupak, toll stb.

Vágta

45 perces szövegértő és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás)

Miről szól ez
a tanegység?

A gyerekek éljék át a versritmust mint lovak vágóját, majd azt, hogy mennyire ragaszkodott a kicsikóhoz a nagymama!

Áttekintő vázlat

6.1 Vágta	10 perc
6.2 Mirza	35 perc
6.2a Szókitaláló	5 perc
6.2b Mirza útja	15 perc
6.2c Búcsúlevél	15 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

Érdeemes néhány műanyag poharat, kupakot kipróbálni, és előkészíteni a ritmusgyakorlathoz.

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1 Vágta

10
perc

Utánozzuk lábdobogással a lovak lassú, majd tempós járását, aztán ügetését, vágóját!

Játsszuk el ugyanezt az asztalon kopogva is!

Szabályozzuk a lovat a következő ritmussal: tá-ti-ti-tá-ti-ti-tá-ti-ti-tá

(A tanító kopog, a gyerekek ismétlik, amíg jól nem megy.) Használatunk egyszerű ritmushangszereket, illetve tárgyakat is.

Ma ez lesz a vágójátó lovak ritmusa.

A pedagógus olvassa fel **Janicsák István: Vágta** című versét, majd olvassuk el a gyerekek többször egymás után, minél erősebben ritmizálva!

Második-harmadik olvasás után kopoghatjuk hozzá a ritmust is. A felolvasás tempóján is gyorsíthatunk. (A kopogás hangulatosabb, ha valamilyen eszközzel végezzük, ami felidézi a patakopogást. Például tollal, pohárral, filc kupakjával stb.)

JEGYZETEIM

Végül beszéljük meg a gyerekkel, milyen eszközökkel érte el a költő, hogy a szöveg maga is „vágtazzon”!

Vedd figyelembe!

Erősen metrizált vers, az időmérték alakítja ki a szabályos ritmust, miközben az ütemhangsúly is érvényesül. A sorpárok összetartoznak, sorpáronként három daktilust (tá-ti-ti) követ egy fél spondeus (tá):

Vágtat a parton / a büske lovam, – U U | – U U | – U U | –
koppan az úton / a lópata tramm. – U U | – U U | – U U | –

tá-ti-ti-tá-ti-ti-tá-ti-ti-tá
tá-ti-ti-tá-ti-ti-tá-ti-ti-tá

Néhol megtörik a szabályos ritmus, a *lovam*, *patkó*, *Pejkó* szavak esetében (mindkét szótag hosszú). A költő tudatosan tehette bele a versbe ezt a játékot. Mi lehetett a célja? Hogy megtörje a monotóniát, és ne legyen olyan unalmas? Vagy a ló egy kicsit rakoncátlan, és ilyenkor ágaskodik egy kicsit? Ezt a hosszú szótag kiemelésével el is lehet játszani. Például:

Trappol a Pejkó / az utca kövén... – U U | – – | U – | U U –

tá-ti-ti-tá-tá-ti-tá-ti-ti-tá

6.2 Mirza

6.2a Szókitaláló

Szerintetek mit jelenthet ez a szó: Mirza?

Hallgassuk meg a tippeket, majd kérjük meg a gyerekeket, hogy nyomozzanak a szó után **Simon István: Mirza** című versében!

(Csupán ötletbörzét tartsunk, ne leplezzük le se a versbéli, se a szótári jelentést!)

6.2b Mirza útja

Olvassátok el Simon István versét magatokban! Figyeljete arra, hogy milyen helyeken járt Mirza!

Keressük ki Mirza életének helyszíneit:

Vásár – istálló/kaloda – udvar – konyha – templom/mise – kert – kapu

Készítsetek egy térképet Mirza útjáról!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A verstörténés értelmező és empatikus közelítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szókitaláló
Vers néma olvasása, értelmezése
Útvonal, helyszínek térképszerű ábrázolása
Kreatív írás: búcsúlevél

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Tábla, kréta vagy filc

Vedd figyelembe!

Gyengébben olvasó osztály esetén az érzelmi hatás elérése érdekében a verset a pedagógus olvassa fel először!

6.2c Búcsúlevél

Írjanak a gyerekek egy rövid búcsúlevelet, amit nagymama írhatott volna Mirzának! Olvassanak fel néhány levelet!

15
perc

- Szerintetek illett-e a csikóhoz a név? Miért?

Végezetül egy improvizációs játékkal játszák el, hogyan szólította nagyanya Mirzát akkor, amikor megérkezett hozzájuk, és akkor, amikor elvezették tőlük!

Vedd figyelembe!

Elárulhatjuk a *mirza* szó eredeti jelentését is: perzsa méltóságnév; az uralkodó fia, illetve nagyúr, úr.

Egyéb ötletek

FELADATOK LEÍRÁSA

7.1 Talicska-macska

- Milyen bundájú, milyen színű macskákat ismertek?
- Milyen a cirmos macska? (hamvasszürke alapon barna csíkokkal vagy foltokkal tarkázott)

Hasonló ehhez az iromba macska is. Az iromba régi magyar szavunk, ma már nem nagyon használjuk. Azt jelenti: tarka, sávos szőrű macska.

Kiss Judit Ágnes: Talicska-macska című versében egy iromba macskával találkozunk. Olvassátok el a verset, és képzeljétek magatok elé a cicát!

- Milyen figura ez a cica?
- Mi jellemző rá?

A vers rímei is elég jellegzetesek. Keressétek meg, és húzzátok alá mindet! Milyen rímek ezek? Mit mondhatunk el róluk?

- versszakonként minden sor rímel: a-a-a-a, ezt bokorrímnek nevezzük
- a rímek három szótagos egységekből állnak, például: a macskát / halacskát / talicskát / Baracskát
- vicces szójátékok hangzócserével: koromba / goromba / karomba

Alkossatok hasonló rímekből (vicces, szójátékos, 3 szótagos)! A legjobban sikerült rímekkel írjatok egy versikét, mondókát! (Jó, ha cicáról vagy egy állatról szól, de ez most nem kötelező.)

Adjatok a Talicska-macskának másik, jellemző nevet, és rajzoljátok le őt az egyik kirándulásán, túráján!

Vedd figyelembe!

További szómagyarázatok:

- talicska = egykerekes kézi szállítóeszköz
- Baracska = Község Fejér megyében, Martonvásár közelében
- Karancs = kisebb hegyvonulat a szlovák-magyar határon, legmagasabb pontja: 729 m

Megfigyelhetjük, hogy a versbe kerülő különös szavak a hangzásuk miatt kerültek be, tehát a verset, a versben rejlő történetet elsősorban a nyelvi élmény, a nyelvjáték inspirálta. A rímalkotó játékunk is ezt segítheti elő.

7. tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Rímjáték, szójáték szerepének felismerése és alkalmazása. Vicces állatkarakter ábrázolása nyelvi és képi eszközökkel.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Beszélgetés
Néma, értő olvasás
Rímzavak kiemelése, megfigyelése
Rímek alkotása, versírás
Névadás, karakteres cicarajz

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Írólap, rajzlap, rajzeszköz

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Versritmus felismerése és alkalmazása önálló versírásban.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Hangos olvasás, ritmizálás

Kreatív versírás

További segítséget adhatunk a gyerekeknek, ha együtt keresünk érdekes hangzású, három szótagos szavakat, amelyekre rímekrokat alkothatnak. Törekedjünk arra, hogy az összecsengő szavak magánhangzói azonosak legyenek, és a mássalhangzók közül is minél több azonos vagy rokon hangzású maradjon!

Például:

- komornát / komor nád / kotornád / mogorvát
- pipiske / Pilisbe / ki visz be / dilis, te
- csatorna / fatorna / farolna / ha volna

7.2 Állat-tár

Ritmizáljuk, kopogással is kísérjük **Fecske Csaba: Állat-tár** című versciklusának versikéit a Reftantáron!

Majd a gyerekek írjanak hasonló kis verseket saját házi kedvenceikről!

Vedd figyelembe!

A **Cicamosdás** szimultán vers, amelyben az időmérték és ütemhangsúly egyaránt érvényesül. Az **Éhes eb** hétszótagos (4|3) ütemhangsúlyos, a **Szamárság** nyolcszótagos (4|4) ütemhangsúlyos vers. Ritmusuk a következő:

<u>mac</u> ka <u>mo</u> sakszik	– U U – –
<u>tal</u> pát nyalva	– – – U
<u>mint</u> kicsi szappan	– U U – –
<u>sík</u> os a <u>nyel</u> ve	– U U – U

nincsen semmi | rémesebb
mint egy mérges | éhes eb
vonít álló | éjszaka
ingerli a | szél szaga

a csacsi egy | idő óta
úgy érzi hogy | idióta
hiába járt | iskolába
szamárság a | tudománya

JEGYZETEIM

Mit szeretnénk elérni?

Miről szól ez a téma?
Miért fontos nekünk?

A mese varázslat, más szóval: igézet. A gyereket ezzel a varázslattal, a képzelet teremtő erejével szeretnénk megismertetni, aminek elsődleges eszköze a mesemondás, meseolvasás. A Mesesarok című tanegységben a mese befogadására teremtünk optimális helyzetet a gyerekeknek. Részletesen megismerkedhetnek azzal is, hogyan jelennek meg a táltos paripák a népmesékben és verses mesékben, vagy hogyan lesz egy gomb mesei szereplővé.

Ebben a témakörben magyar népmesékkel és műmesékkel ismerkedhetnek meg a gyerekek, egy-egy mesei motívum, szerepkör köré gyűjtve a szemelvényeket. Néhány szöveg a mese lényegét, keletkezését, szerepét fogalmazza meg, így az irodalomelmélet alapozása is szépirodalmi szövegeken keresztül történik.

1.

tanegység

Honnan jönnek a mesék?

3x45 perces szövegfeldolgozó, szövegalkotó és irodalomelméleti óra
(magyar, kreatív írás, vizuális kultúra)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Ágai Ágnes: [Könyv]

Balázs Imre József: A mese

Rákos Sándor: Mesebeli madár

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

Illatos, szaglásra alkalmas tárgyak, dolgok, köztük néhány könyv
Rajzlap, írólap, rajzeszköz

A gyerekek kapjanak képet arról, hogyan keletkezik és működik a mese, a népmese.

Áttekintő vázlat

1.1 Szagfelismerő játék	10 perc
1.2 A mese olvas engem	35 perc
1.2a Könyv	10 perc
1.2b Kedvenc mesehősöd szemével	25 perc
1.3 Honnan jön a mese?	45 perc
1.3a Honnan jön, hova visz?	15 perc
1.3b Meséld el!	20 perc
1.3c Mesevariációk összevetése	10 perc
1.4 Mesebeli madár	45 perc
1.4a Itt van legyezőfarkú	15 perc
1.4b Legyezőfarkú meséje	30 perc
Összesen:	3x45 perc

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Szagfelismerő játék

10 perc

Vigyünk be az osztályba minél több illatos dolgot (citrom, narancs, szappan, testápoló, paprika, fogkrém stb.) és egy vagy több olyan könyvet, aminek jellegzetesen „könyvszaga” van! Ezeket a dolgokat helyezzük el könnyen hozzáférhető helyen, de a gyerekek ne lássák!

A gyerekek üljenek körbe, hunyják le a szemüket. Kiválasztunk egy tárgyat, oda lépünk egy gyerekhez, megérintjük a vállát. Ez a jel, hogy szimatolnia kell. Orra elé tartjuk a tárgyat, szagolgassa körbe, de ne vegye a kezébe! Próbálja csak a szaglás alapján kitalálni, hogy mi az! Ha ő nem találja ki, egy másik társa (vagy több is) megpróbálhatja, amíg meg találják a helyes megoldást.

A végén jussunk el a könyvig, és miután sikerült kitalálni, ezt adjuk is körbe, hogy mindenki megszagolgassa!

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

A gyerekek fedezzék fel, hogy a könyveknek jellegzetes szaga van.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Érzékelő játék
Beszélgetés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Illatos, szaglásra alkalmas tárgyak, dolgok, köztük néhány könyv

JEGYZETEIM

Beszélgessünk arról, hogy a könyveknek is van szaguk! Ha egy frissen nyomott könyvet a kezünkbe vesszük, vagy ha belépünk egy könyvtárba, akkor ezt nagyon jól érezhetjük. (Persze egy idő után megszokjuk, és már észre se vesszük.)

Variáció

Ha van rá lehetőségünk, válogassunk össze egy könyvszag-csokrot, hiszen egészen más a szaguk a frissen nyomott könyveknek, a sokat használt könyveknek, vagy éppen a nagyon régi könyveknek!

A gyerekek akár maguk is behozhatják kedvenc könyveiket, és egy délutáni foglalkozáson ajánlhatják is azokat társaiknak.

1.2 A mese olvas engem

35
perc

1.2a Könyv

A gyerekek olvassák el **Ágai Ágnes: [Könyv]** című néhány soros versét! Van benne egy furcsa gondolat. Mi az?

„én vagyok a mese
és a könyv az olvasó.”

Mit jelenthet ez? Gondolkozzunk el rajta!

10
perc

1.2b Kedvenc mesehősöd szemével

Hogyan olvasna titeket a mese? Milyenek látna titeket az egyik kedvenc mesehősötök? Írjatok egy levelet saját magatoknak a kedvenc mesehősötök nevében, aki jó tanácsokkal lát el titeket! Vagy írjátok le, hogyan zajlana le egy találkozás a kedvenc mesehősötökkel! Miről beszélgetnétek? (Bátran használhatok párbeszédet.)

Végül az arra vállalkozók olvassák fel írásaikat!

25
perc

Vedd figyelembe!

Ha a gyerekek még nem elég gyakorlottak a fogalmazásban, megalkothatják a mesét kis csoportokban is.

Ha nagyon aktív az osztályunk, a meseírás, felolvasás és a mesevariációk összevetése akár egy teljes tanórát is igénybe vehet.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A mese jelenjen meg úgy, mint személyes élmény, egzisztenciális tapasztalat.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers olvasása és értelmezése

Kreatív írás:

- levél egy mesehős szemszögéből
- történet, párbeszéd – találkozás egy mesehőssel

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek kapjanak képet a mese keletkezéséről, hatásmechanizmusáról, amit alkotó módon is átélhetnek.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Néma, értő olvasás
Beszélgetés, versértelmezés
Meséírás vázlat alapján
Variációk összevetése

1.3 Honnan jön a mese?

1.3a Honnan jön, hova visz?

A gyerekek olvassák el magukban **Balázs Imre József: A mese** című versét!

Figyeljék meg, mi mindent tudnak meg a meséről!

Beszélgessünk a gyerekek megfigyelései és a kérdések alapján:

- Honnan jön a mese? Mit jelenthet az, hogy messziről? Hol van az a messzi?
- Mit ismer a mese? Mi mindent ismer még? Van olyan, hogy valamit nem ismer? Előfordul, hogy valami lehetetlen a mesében?
- Hova visz a mese? Milyen mesei tájakat ismertek?
- Mit jelent, hogy a mese akkor lesz kész, amikor elalszol?

Vedd figyelembe!

A „Honnan jön a mese?” kérdésnél beszélhetünk a gyerekeknek a mesék keletkezéséről, arról, hogy a népmeséket évszázadokon át adták szájról szájra ősink. Tehát a mese a messzi időből, a távoli múltból érkezik hozzánk.

A mese egyes motívumai vándorolhatnak országokon, vagy akár kontinenseken keresztül. Tehát a mese jöhet távoli földről is.

A műmeséket pedig meseírók írták. Ezek a mesék az írók fejéből pattantak ki, a képzeletük világából, és a szívükből szólnak.

A mesei tájaknál biztosan előjön az Üveghegy, Óperenciás-tenger stb., ami a „hol volt, hol nem volt” valóságtól eltérő, képzeletbeli tereire utal.

Az utolsó kérdésnél beszéljünk az olvasó/hallgató értelmező, beleélő szerepéről! Hogy a mese akkor bomlik ki igazán, ha az, aki hallgatja, részese lesz a mesének, képzeletben belelép a mesei térbe (nem kell hozzá feltétlenül aludni, a képzeletünk is álomszerű).

1.3b Meséld el!

Hány versszakból áll **A mese** című vers? Olvassuk fel az első sorokat! Úgy hangzik, mint egy mesevázlat. A három pedig jellegzetes meseszám, ami gyakran előfordul a mesékben.

Most mesét fogunk alkotni egy rövid vázlat alapján. A mi vázlatunk is három pontból áll.

A táblára írjunk fel egy rövid vázlatot egy egyszerű esetről. Például:

1. Elindultam az iskolába
2. Majdnem elütött az autó
3. De valaki megmentett

A gyerekek írjanak a vázlat alapján egy rövid, de izgalmas mesét (prózában, nem versformában)! A mesében bármilyen mesei elem és szereplő szerepelhet, a lényeg, hogy minél izgalmasabb legyen!

Variáció

A megadott vázlat egyszerű, mindennapi eseményre utal, ami bárkivel megeshet, ezért alkalmas közös történetmagnak. Ha az osztályunk nyelvileg kreatív, és jó gyakorlata van már a szövegalkotásban, akkor kitalálhatunk, alkotunk egy hasonló vázlatot a gyerekek ötletei alapján is. Lényeg, hogy az egész osztály ugyanazt a történetmagot dolgozza ki mesévé!

1.3c Mesevariációk összevetése

A vállalkozó gyerekek olvassák fel a meséiket, majd beszéljük meg, hogy a népmesék is hasonló módon keletkeztek: egy történetmagot (cselekményvázlatot) különféle módon „öltöztettek fel”, meséltek el a mesemondók, ezért maradtak fenn a népmesék több variációban.

10
perc

1.4 Mesebeli madár

1.4a Itt van legyezőfarkú

Már itt is van a mese. Mesebeli madárral érkezik.

Olvassa fel a pedagógus **Rákos Sándor: Mesebeli madár** című versét, érzékeltetve a párbeszédet!

Majd a gyerekek párban olvassák el a verset párbeszédesen! Szerepcserével is elolvashatják. (Mindezt párhuzamosan, az egész osztály.) Végül néhány vállalkozó páros a többiek előtt is felolvashatja párbeszédesen a verset.

Folytassuk a párbeszédet, például ilyen kérdésekkel (a gyerekek is kitalálhatnak kérdéseket):

- Mit csinálsz, legyezőfarkú?
- Hová mész, legyezőfarkú?
- Mire gondolsz, legyezőfarkú? Stb.

1.4b Legyezőfarkú meséje

Írjatok mesét, amelyben legyezőfarkú az egyik (fő)szereplő!

Rajzoljátok le a mesebeli madarat, milyennek képzelitek!

Végül a vállalkozó gyerekek olvassanak fel az írásaikból, mutassák meg egymásnak a rajzaikat!

Vedd figyelembe!

Hívjuk fel a figyelmet a vers tömörségére: milyen rövid, és mégis milyen sokat mond! Kérjük meg a gyerekeket, hogy most ők se írjanak túl hosszú mesét! Élhetnek ők is a mesei hármassal: elég, ha három részre tagolják a meséjüket, akár címet is adhatnak a részeknek. (Ebből lesz a mesevázlat. A klasszikus bevezetés, befejezés nyugodtan elhagyható.)

45
perc

15
perc

30
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A mesebeli madár hangján szólaljon meg a mese, folytatódjon a gyerekek hangján, eleve-
nedjen meg az írásaikban, rajzaikon.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mese hangos, párbeszédes olvasása
Képzletjáték: párbeszéd folytatása
Meseírás
Illusztráció készítése
Felolvasás az írásokból

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, írólap, rajzeszköz

2.

tanegység

Táltos paripa

Minimum 2x45 perces szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, kreatív írás)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Balázs Imre József: *Lovardában*

Mirkó királyfi (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában, részlet)
Tamkó Sirató Károly: *Csillagjáró Fehér Ráró*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Internet, projektor, hangfal

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

Miről szól ez a tanegység?

A táltos paripák a magyar népmesék és műmesék visszatérő szereplői. Ezen az órán kicsit jobban megismerkedünk velük, és azt is elképzelhetjük, milyen lenne, ha mi is elrepülhetnénk valahova egy táltos paripa hátán.

Áttekintő vázlat

2.1 Meseverseny	15 perc
2.2 Táltos paripák	30 perc
2.2a Hogyan lesz a táltos paripa?	10 perc
2.2b A táltos paripa	20 perc
2.3 Csillagjáró Fehér Ráró	10 perc
2.4 Az én táltos paripám	35 perc
Összesen:	min. 2x45 perc

Előkészületek

A meseírás akkor fog jól sikerülni, ha előtte már írtak a gyerekek rövidebb mesét vagy történetet. Most sem az a legfontosabb, hogy egy kész, kerek és kidolgozott mesét írjanak, hanem hogy elinduljon a fantáziájuk, és meg tudjanak fogalmazni legalább egy részletet az elképzelt történetből. Ha szükségét látjuk az alaposabb előkészítésnek, az írásbeli szövegalkotást megtoldhatjuk egy fogalmazásórával.

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 Meseverseny

15 perc

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

A gyerekek értsék meg, hogy egy adott mesei szereplő több mesében is előfordulhat. Idézzenek fel magukban minél több népmesét.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Interaktív feladat csoportkötelékben

A gyerekek alakítsanak négyfős csoportokat! Vetítsük ki a *Népmesék szereplői* című tankockáról a meseszereplők képeit!

Minden szereplőre három percük van. Melyik csoport tud ezalatt több olyan mesecímet felírni, amelyben az adott szereplő szerepel?

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A szereplőre kattintva a képet félre tudjuk húzni, így jelenik meg a következő. Három szereplő van a feladatban: táltos, királylány, sárkány. Nem csak népmesecímek jöhetnek szóba. Műmeséknél is elég a címet felírni (például Süsü, a sárkány). A meseszereplőket ábrázolhatjuk fűrtábrán vagy halmazkarikákban is!

2.2 Táltos paripák

2.2a Hogyan lesz a táltos paripa?

A gyerekek először magukban olvassák el **Balázs Imre József: Lovardában** című versét!

- Milyen lehet a lódivat?
- Mit kaphat belőle egy póniló?
- Egy póniból is lehet táltos?
- Milyen varázslat kell ahhoz, hogy egy egyszerű póniból táltos paripa legyen?
- Mit mond erről a vers?
- Mit gondoltok ti?

2.2b A táltos paripa

A pedagógus olvassa fel a szöveggyűjteményből gyerekeknek a kiválasztott részletet a **Mirkó királyfi** című magyar népmeséből (**Benedek Elek** feldolgozása)! Majd válaszoljanak a következő kérdésekre:

- Hogyan választja ki a királyfi a táltos paripát?
- Hogyan kell gondozni?
- Hogy néz ki a táltos paripa?
- Mi mindenre képes?
- Mindent értettek a meséből?

Ellenőrizzük a *Mirkó királyfi szómagyarázat* című tankocka kép- és szóazonosító feladatával:

Vedd figyelembe!

A Harmadik osztályos állami olvasókönyvben szerepel *Mirkó királyfi meg a táltos paripa* meséje, egy rövidebb francia eredetű vándormese.

Érdekes a kettőt összehasonlítani, egymásra építeni a két szöveg feldolgozását, ezzel is példázva a mesei motívumok vándorlását.

A Benedek Elek-féle változat bővebb, több minden kiderül a táltos és a hős kapcsolatáról. A szöveggyűjteményben közölt részlet arról szól, hogyan lesz a girhes csikóból táltos. Ennyi most elég nekünk. A teljes mese megtalálható a Reftantáron.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A táltos paripa tulajdonságainak megismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers önálló olvasása, értelmezése
Mesehallgatás
Beszélgetés
Interaktív multimédiás feladat

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A versritmuson keresztül a táltoslét átélése hangos olvasással.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vershallgatás
Versritmus megfigyelése,
ritmikus olvasás
Hangjáték: hangos
olvasás kórusban és
egyéniileg

10
perc

2.3 Csillagjáró Fehér Ráró

Végezetül a pedagógus olvassa fel **Tamkó Sírátó Károly: Csillagjáró Fehér Ráró** című versét is! Majd olvassuk együtt a gyerekekkel az első szakaszt hangosan, ritmizálva (mondókaszerűen), mintha lóháton lovagolnánk!

Olvassuk el a verset kórus- és szólóolvasással is, a következő felosztásban:

1. szakasz: kórus (mindenki)
- 2-8. szakasz: szóló (7 vállalkozó olvasó)
9. szakasz: 1. szólam (az osztály fele)
10. szakasz: 2. szólam (az osztály másik fele)
- 11-12. szakasz (utolsó két sor): kórus (mindenki)

Vedd figyelembe!

Ütemhangsúlyos versről van szó, az erőteljes ritmust a hangsúlyos szótagokra eső nyomatek adja (fő- és mellékhangsúlyos szótagok kiemelve):

Pám,
pám,
paripám,
földön, vízben, levegőben,
a parányok sűrűjében
s odakinn a csillagűrben,
a fénynél is sebesebben
rohan ám
Csillagjáró
Fehér Ráró,
az én táltos paripám!

A vers dramatikus olvasásával a táltos és mesehős karakterét osztjuk szét és vonjuk össze, ezzel egyén és közösség viszonyát, kapcsolatát érzékeltetve.

Érdeemes megfigyelni, hogy páros sorokból álló versszak 7 van, az összes versszak száma pedig 12, mindkettő meseszám.

Variáció

A verset olvashatják a gyerekek párban vagy kis csoportban is hangosan.

JEGYZETEIM

2.4 Az én táltos paripám

- Ti hova repülnétek egy táltos paripa hátán?
Fogalmazzátok meg, írjátok le egy mesében!
Óra végén az elkészült munkákból felolvashatnak a gyerekek.

Vedd figyelembe!

Hívjuk fel a gyerek figyelmét, hogy ne írjanak túl hosszú mesét! Ha mégis hosszú történetet képzelnek el, elég, ha csak egy részletét fogalmazzák meg. Lehet csak részletet is olvasni. Aki nem készült el a feladattal, otthon befejezheti.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A tanultak alkalmazása
kreatív szövegalkotás
során.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Meseírás

3.

tanegység

Mesehősök

2x45 perces komplex szövegfeldolgozó,
szöveg- és képalkotó óra
(magyar, vizuális kultúra)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Csik Mónika: Réгимódi mesehős

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

Tábla, kréta/filc

Grafikai munka eszközei, anyagai

Ajánlott technika: színes ceruza, filc, zsírkréta (esetleg tempera, papírkollázs)

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek éljék bele magukat egy meseszereplő helyzetébe, tervezzék meg ruháit, eszközeit!

Áttekintő vázlat

3.1 Ki vagyok én?	15 perc
3.2 Mesehősök	30 perc
3.2a Réгимódi mesehős	10-15 perc
3.2b Ha én mesehős lennék	15-20 perc
3.3 Jelmeztervezés, kiállítás	45 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

A grafikai munka anyagainak, eszközeinek előkészítése. A képalkotás lehetőségeit bővíthetjük temperafestéssel, papírkollázssal.

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

Meseszereplők tulajdonságainak felelevenítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Barkochbajáték mesei szereplőkkel

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Tábla, kréta/filc

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 Ki vagyok én?

10 perc

Egy vállalkozó gyerek jöjjön ki a tábla elé, álljon szembe az osztállyal! A gyerek mögé, a táblára írjuk fel egy mesekarakter nevét úgy, hogy mindenki lássa, de ő ne! Ne konkrét mesehősöket nevezünk meg, hanem karaktertípusokat, például: királylány, banya, óriás, királyfi, lovag stb.!

A tábla előtt álló gyerek az a mesekarakter, akinek a neve a táblán van, de egy varázslat miatt elfelejtette, hogy ki is ő valójában (és persze nem nézhet hátra). Az osztálytársak a segítők, ám ők is el vannak átkozva: nem tudnak beszélni, csak bólogatni képesek. A tábla előtt álló hősünknek az a feladata, hogy olyan kérdéseket tegyen fel, amire az osztály igennel vagy nemmel tud bólogatva válaszolni, hogy ő minél hamarabb kitalálhassa, ki is valójában.

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A játékot többször megismételhetjük, annak függvényében, milyen ügyes a kitáláló, mennyi időre van szüksége.

A pedagógusok tapasztalatai szerint ezt a játékot nagyon szeretik a gyerekek. Ha nem kerül sorra mindenki, akkor szabadidős tevékenység keretében (szünetben, délután) is játszhatjuk a játékot.

3.2 Mesehősök

3.2a Régimódi mesehős

Olvassuk el versszakonként váltó olvasással hangosan **Csík Mónika: Régimódi mesehős** című versét!

- Mi történt a valóságban?
- Vajon álmódott vagy képzelődött a versbeszélő?

Keressük meg azokat a sorokat a versben, amelyek ezt a másféle tudatállapotot jelölik!

- Miért gondoljuk az egyiket, miért a másikat? (Valójában álmom és ébrenlét közötti állapotot mutat be a vers.)
- Miért jó ébren álmodni, álmodozni?
- Mi minden lehetsz az álmodozásaid közben? (Bármilyen, például gyerekből lovag.)

3.2b Ha én mesehős lennék

Olvassátok el újra magatokban az első két versszakot!

- Ha innen kellene folytatnotok a verset, vajon mi történne veletek?
- Mivé változnátok?
- Milyen ruhát hozna a lakáj?
- Milyen társaitok, eszközeitek lennének egy ilyen „varázslat” folytán?

Fejezzétek be a verset néhány mondattal! Nem kell feltétlenül verset írni, de ha szeretnétek, azt is lehet. A versnek nem kell mindenképpen rímelni, írhattok szabadverset is.

Végül olvassatok fel az írásaitokból!

Vedd figyelembe!

Ez a feladat, főleg a szövegek felolvasásával, több időt is igénybe vehet.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek éljék bele magukat egy mesehős szerepébe nyelvi eszközök segítségével.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Hangos olvasás
Vers értelmezése, beszélgetés
Verstranzformáció

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek éljék bele magukat egy mesehős szerepébe vizuális eszközök alkotó használatával.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Jelmez- vagy díszlettervezés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Grafikai munka eszközei, anyagai: színes ceruza, filc, zsírkréta, rajzlap

3.3 Jelmeztervezés

Ti melyik mesehős bőrébe bújnátok szívesen?

Tervezzétek meg a ruhatárát! Vagy ha nincs szüksége ruhára (például sárkány, táltos paripa), akkor rajzoljátok le őt magát a legpompásabb megjelenésében, felszerelésével, tárgyaival együtt (például lószerszám, fegyver)!

Végül rendezzék az elkészült munkákból kiállítást! Ha van rá idő, egy kis kiállítás-vezetést is rögtönözhetünk.

Vedd figyelembe!

Ajánlott technika még a temperafestés, papírkollázs.

Gombolós nap

3x45 perces komplex témanap
(magyar, dráma, kreatív írás, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

Empátia, beleélés segítségével a kicsi, jelentéktelen fontosságának átélése irodalmi műveken keresztül. Főszerepben a gombok.

Áttekintő vázlat

4.1 Gombkarakterek	15 perc
4.2 Gombkirály	30 perc
4.2a Kicsinéni, Kicsibácsi	15 perc
4.2b Mesealkotás	15 perc
4.3 Gombolós mese	45 perc
4.3a Címadás kép alapján	5 perc
4.3b Vers, szólás, közmondás	15 perc
4.3c Kardigánmese	25 perc
4.4 Kollázskép	45 perc
Összesen:	3x45 perc

Előkészületek

Teremrendezés, csoportbontás előkészítése. A gombok, kollázsanyagok beszerzésére időben előre kell gondolni! A gyerekeket, családokat is megkérhetjük a textil-, fonal- és gombgyűjtésre, akár már év elején.

4. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Dániel András:

Gombkirály

Miklya Zsolt:

Gombolós mese

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Internet, projektor, hangfal

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz

Sokféle gomb

Rajzlap (A4-es, A3-as)

Kollázskészítés eszközei, anyagai: színes és minitás papírok, textil- és fonalmaradékok, szalagok, gombok, patentok stb.

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Gombkarakterek

35 perc

Vigyünk be annyi különféle gombot, hogy minden gyerek ki tudjon választani magának egyet, és legyen bőven választék!

Válasszatok ki magatoknak egy-egy gombot! Nevezzétek el! Ha mesében szerepelne, milyen típusú hős lenne? Mutassátok be (mondjátok el és/vagy írjátok le) néhány személyiségvonalát!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Empátia- és fantáziafejlesztés.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Projekciós játék, beszélgetés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Sokféle gomb

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjék meg Dániel András meséjét, majd alkossák tovább.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Meseolvasás, értelmezés
Mesealkotás szóban
(esetleg írásban)

4.2 Gombkirály

4.2a Kicsinéni, Kicsibácsi

A pedagógus olvassa fel **Dániel András: Gombkirály** című meséjét!

Keressük ki:

- Hova akarta felvarrni a Gombkirály Kicsinénit és Kicsibácsit?
- Szerintetek miért?
- Mivel lehet Kicsibácsit felvarrni a Gombkirály paplanára?
- És mivel lehet Kicsinénit?
- Hogyan reagált erre a Gombkirály? Játsszuk el!

Vedd figyelembe!

A mese hosszú mondatai első olvasásra nehezen érthetőek, főleg a gyengébben olvasó gyerekeknek. Ezért (is) nagyon fontos, hogy először a pedagógus olvassa fel a mesét! A gyerekek előbb hallás után értelmezzék a szöveget, majd keressék ki a pontos válaszokat!

4.2b Mesealkotás

Kis csoportokban alkossatok mesét szóban a két különböző cérna megszerzéséről:

Hogyan szerezheti meg a Gombkirály a szükséges cérnákat?

1. feladatcsoport:

- a. Hogyan jut el az északi köd égbenyúló oszlopaihoz?
- b. Milyen a Páfrányfű Palota?
- c. Hogy jut be a kapu nélküli alabástrom toronyba?
- d. Hogyan fonja meg a fonalat a tavaszi virradat lazacszín fényéből?

2. feladatcsoport:

- a. Kik a négy Négy Égtáj Fenevadjai?
- b. Hogyan lehet bejutni a szigorúan őrzött Fellepagodába?
- c. Hogyan találja meg a titkos termet?
- d. Hogy győzi meg a titkos barátokat arról, hogy adják át neki az éjfélete selyemfonalat?

Vedd figyelembe!

A mesealkotás lehet önálló, írásos feladat is. Így kitölthet egy teljes fogalmazásórát, vagy kiadhatjuk házi feladatként.

Egy-egy feladatcsoport témájára több kis csoportot is szervezhetünk.

Érdeemes tisztázni a következő szavak jelentését: páfrány, alabástrom, lazac, pagoda.

JEGYZETEIM

4.3 Gombolós mese

4.3a Címadás kép alapján

- Mi lehet a mese címe, amihez ezt az illusztrációt készítették? Szabad asszociációs játék.

Kivetítjük Schall Eszter illusztrációját (a *Végtelen sál* című kötetből), amely elérhető a Reftantáron.

4.3b Vers, szólás, közmondás

Olvassák el a gyerekek magukban némán **Miklya Zsolt: Gombolós mese** című versét! Figyeljék meg:

- Mi történt a kicsi gombbal?
- Ki találta meg?
- Mit csinált vele?

Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, majd folytassuk a szöveg felfedezését: A verses mesében elbújik egy szólás és egy közmondás is.

- Megtaláljátok-e mindkettőt?
- Hogy szólnak valójában? Mit jelentenek? Mikor használjuk őket?
 - „bal zsebem fénye” – szeme(m) fénye
 - „Ha a jobb zsebem sír, a bal zsebem nevet.” - Egyik szeme(m) sír, a másik nevet.

Milyen közmondás illene még mesecímnek ehhez a meséhez?

Találjunk ki saját közmondásokat a meséhez, a benne rejlő gondolatok alapján!

Például:

- Ha túl sokat ugrálsz, rosszul jársz.
- A mélynél is van mélyebb.
- Nagyi szeme mindent lát.
- Ki a kicsit megbecsüli, csodára talál.
- Gomb nem vész el, csak meglapul.
- Stb.

Vedd figyelembe!

Jelentések és párhuzamok:

Szeme fénye: nagyon kedves neki

Lásd: „Őrizz engem, mint szemed fényét.” (Zsoltárok 17,8)

Egyik szeme sír, a másik nevet. – egyszerre szomorú és vidám, boldog.

Gyakori mesekezdő motívum, lásd a Mirkó királyfi elején: „a királynak az egyik szeme folyvást sír, a másik meg nevet.”

Az elveszett gomb megkeresése és helyének megtalálása. – Lásd: „Mert az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megtartsa az elveszettet.” (Lukács 19,10)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A versszöveg alapján fejlesztjük a gyerekek kicsi, jelentéktelen iránti empátiáját, nyelvi kreativitását.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Címadás kép alapján
Néma, értő olvasás
Vers értelmezése, szólás, közmondás jelentése
Közmondások alkotása
Kreatív írás: mese próza-, esetleg versformában

25
perc

4.3c Kardigánmese

Milyen lehet egy kardigánmese? Ami nagy kardigánjának bal zsebéből bújik elő.

Egyéni, páros vagy kiscsoportos munkában írjatok egy kardigánmesét! Ne legyen túl hosszú, hogy elférjen a kardigánzsebben!

Végül olvassunk fel az elkészült írásokból!

Vedd figyelembe!

Inkább prózaformában írjanak a gyerekek, de ha valaki ragaszkodik hozzá, engedjük meg a szabad, lazább formájú verset is! (Kötetlen szótagszám, nem kötelező, de lehetnek rímek is.)

A feladat lényege a mese, mesélés, ne érezzék kényszernek, hogy verset kell írni! Aki nem tudta befejezni a mesét, annak otthoni feladat lehet.

45
perc

4.4 Kollázskép

A témanap elején választott gomb felhasználásával a gyerekek készítsék el a mesetudó-mesemondó kardigán képét, vagy készítsenek illusztrációt a vershez kollázstechnikával! A gomb mellé választhatnak további gombokat, illetve textil és papíryanagot, fonalakat, szalagokat.

A képekből készítsenek a gyerekek kiállítást!

Vedd figyelembe!

Maradhatnak a gyerekek kis csoportokban is, ami megkönnyíti a munka szervezését. De alapvetően egyéni képalkotásról van most szó.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Versgondolat képi megjelenítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Illusztráció készítése kollázssal

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap (A4-es, A3-as)
Kollázskészítés eszközei, anyagai: színes és mintás papírok, textil- és fonalmaradékok, szalagok, gombok, patentok stb.

JEGYZETEIM

Mesedélután

Minimum 45 perces vagy egész délutánt felölelő program, programsorozat (magyar, vizuális kultúra, technika)

Miről szól ez a tanegység?

Nemcsak az olvasóvá nevelésnek, hanem a személyiségfejlődésnek is fontos eszköze a mesehallgatás, az az aktus, amikor a felnőtt olvas fel a gyerekeknek, akinek nincs más dolga, minthogy belefeledkezzen a mese világába. Manapság sajnos egyre több gyerek marad ki ebből a sors- és létmeghatározó élményből, ezért ha lehetőségünk van rá, próbáljuk pótolni ezt a hiányzó élményt (és biztassuk a szülőket is az esti meseolvasásra)!

Mivel itt a mesehallgatás, befogadás a cél, ennek a tanegységnek a leírása eltér a többitől: nem találunk a feldolgozást segítő részletes feladatsort, időkeretet, célt, hiszen ezek a mesék éppen elég hosszúak ahhoz, hogy (egy kis levezető beszélgetéssel) kitöltsenek egy teljes tanórát, célunk pedig minden esetben sokrétű. Elsősorban az olvasóvá nevelés, a mesék világának megszerettetése, de a képzeleten, empátián, szókincsfejlesztésen keresztül még számtalan dolgot sorolhatnánk. Ami azonban a legfontosabb, hogy ezeken a kötetlen alkalmakon közelebb kerülhetünk egymáshoz és együtt a mesékhez is.

A mesék felolvasása tehát MESÉNKÉNT kitesz egy tanórát, a mellette közölt feladatötlettel pedig akár egy egész délutánt is. Jelenleg öt tanegységet közlünk, amit érdemes visszatérő ritmusban (heti vagy havi rendszerességgel) beiktatni, és ha rákapnak a gyerekek, akár egész évben folytatni (újabb mesék beiktatásával). A felolvasásra szánt műveket online közöljük a Reftantáron. Erdős Virág Pesti mese című művét a szöveggyűjteményben találjuk.

Előkészületek

A mesehallgatáshoz szükséges intim tér kialakítása, a meseolvasás rituáléjának előkészítése:

Ahhoz, hogy a mesére jól rá tudjanak hangolódni a gyerekek, szükség van az intim közeg megteremtésére, és egyfajta rituáléra, amivel kivonjuk őket a hétköznapi pörgéséből. Az intim

tér megteremtése állhat abból, hogy kitekerjük a meseszőnyeget, amin a gyerekek végigfeksznek, vagy beviszünk egy mesemondó széket, amit a gyerekek körbeülhetnek, vagy bármi más, ami egyszerre jelképi, és szolgálja a gyerekek ellazulását. A rituáléhoz sok minden más hozzátartozhat, a visszatérő szófordulatokon (például: Akkor most húzzuk fel a hétmérföldes csizmát, és induljunk!), cselekvéseken, játékokon keresztül a halk zenehallgatásig vagy a teázásig bármi elképzelhető, ami az adott osztályközösségben megvalósítható.

5. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Mirkó királyfi (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában)

A napnyugati király leánya (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában)

Ambrus királyfi (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában)

Lázár Ervin: *A molnár fia zsák búzája*

Erdős Virág: *Pesti mese*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Csomagolópapír, olló, zsírkréta

Rajzlap, festőeszközök, rajzeszközök, kollázskészítés anyagai, eszközei

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?
Táltos mese folytatásának megismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?
Mesehallgatás
Képregény rajzolása
csoportmunkában

**MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK
EHHEZ A FELADATHOZ?**
Csomagolópapír, olló,
zsírkréta

MIT AKARUNK ELÉRNI?
Táltos mese megismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?
Mesehallgatás
Portré festése vagy
rajzolása

**MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK
EHHEZ A FELADATHOZ?**
Festő- és rajzeszközök,
rajzlap
Fehér és/vagy színes
karton, ragasztószalag

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1 Mirkó királyfi (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában)

A mesét felolvassuk a gyerekeknek.

Csoportfeladat:

Készítsetek csoportmunkában képregényt Mirkó királyfi történetéből! Dolgozhattok csomagolópapírra, a következőképpen: az íves lapokat hosszában vágjátok ketté (esetleg négyfelé), és a csíkokat osszátok további hajtással négyzetekre! Szétvághatjátok, de a csíkok egyben is maradhatnak. Egy-egy kis csoportnak érdemes együtt dolgozni egy képregényen. A csoport a mese jeleneteit, a képregénykockák beosztását együtt tervezheti meg, a kidolgozás pedig lehet egyéni vagy páros feladat. Ajánlott technika: zsírkréta.

Vedd figyelembe!

A mesedélutánokra először azokat a meséket ajánljuk, amelyek jól kapcsolódnak a Táltos paripa című 2. tanegységhez. Ha a *Mirkó királyfi* kezdő részletét feldolgoztuk a gyerekekkel, a mesedélután tarthatjuk aznap délután, és csak a folytatást olvassuk fel.

Más esetben a teljes mesével találkozhatnak a gyerekek, de első alkalomra nem biztos, hogy szerencsés, mert ez a leghosszabb mese. A mesék sorrendjén nyugodtan változtathatunk.

5.2 A napnyugati király leánya (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában)

A mesét felolvassuk a gyerekeknek.

Egyéni feladat:

Fesd meg vagy rajzold meg a napkeleti király lányának arcképét! Készíts a képnek keretet („rámát”) fehér vagy színes kartonból! Az is elég, ha egy nagyobb kartonra ragasztod a képet (kétoldalú ragasztószalaggal).

Vedd figyelembe!

Kétoldalú ragasztó egyszerű celluluszal is készíthető: a letépett szalagot körívben összeragasztjuk, majd ellapítjuk.

JEGYZETEIM

Variáció

Keretes (rámás) képet rajzolással is készíthetünk. Javasolt lépések:

1. Szabad kézzel meghúzzuk egy kb. kétujjnyi keret vonalait, majd a keretbe különböző mintákat rajzolunk, ritmikus ismétlődéssel. Javasolt technika: rajz filctollal.
2. A keret belső részére festjük vagy rajzoljuk a lányportrét.
3. A keretet átfestjük egy alapszínnel (dolgozhatunk szivacsdarabkával, ami szélesebb nyomot hagy).

Forrás: L. Ritók Nóra: *Rajzolni jó* (Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Bp, 2008, 127–133. o.)

5.3 Ambrus királyfi (magyar népmese Benedek Elek feldolgozásában)

A mesét felolvassuk a gyerekeknek.

Egyéni feladat:

Az természetes, hogy a mesebeli sárkány hétfejű vagy kilencfejű. De az már ritkaság, hogy a táltos paripa háromfejű és ötlábú legyen. Hogyan képzeled el ezt a csodalényt? Rajzold le!

Egyéni és/vagy csoportfeladat segítségével:

A száguldó táltos paripa „mozgóképének elkészítése”.

Vedd figyelembe!

A mozgókép készítése a segítségünk nélkül nem fog menni. Legjobb, ha előre kipróbáljuk, miről is van szó!

A mozgókép leírását megtaláljuk a Reftantáron elérhető linken. Elkészítéséhez segédletet, sablont is közzéteszünk.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Táltos mese megismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás
Mesebeli táltos – mitológiai lény rajzos ábrázolása
Mozgó kép, animáció rajzolása

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, rajzeszköz

5.4 Lázár Ervin: A molnár fia zsák búzája

A mesét felolvassuk a gyerekeknek.

Csoportbeszélgetés:

Beszélgessünk a kitartás és türelem fontosságáról, az „örökségről”, amit szüleinktől, vagy éppen nemzetünktől, egyházunktól kaptunk, az örökség megbecsüléséről, az áldásról, ami ezzel jár!

Egyéni, páros vagy csoportfeladat:

Fessétek meg vagy kollázsképen ábrázoljátok a fiú célját: a dombot, aminek felete a földje, három fenyő áll a legtetején, és mindegyik fenyő csúcsán egy piros begű madár énekel!

5.5 Erdős Virág: Pesti mese

A mesét felolvassuk a gyerekeknek a szöveggyűjteményből.

Modern mese, ami elringat mégis, mint a régi nagy mesemondók meséi – ezért is illik hozzá a versforma. Jó hallgatni, beleringatózni.

Csoportfeladat:

- De miről is szól ez a mese?
- Mit mond a mesélő?
- És mit gondoltok ti?

Rajzoljátok le kis csoportokban a mese egy-egy szakaszának képét, ahogyan együtt elképzelitek!

Hét csoportot alakítunk (meseszám!), csoportonként kaptok egy-egy meserészt, ami így kezdődik:

1. Egyszer volt, hol nem volt, / volt egyszer egy / bolygó...
2. Egyszer volt, hol nem volt, / volt egyszer egy / ország...
3. Egyszer volt, hol nem volt, / volt egyszer egy / város...
4. Egyszer volt, hol nem volt, / volt egyszer egy / ember...
5. Egyszer volt, hol nem volt, / volt egyszer egy / este...
6. És? / Azóta? / Mit csinál?...
7. Szépen, csendben fülelve / itt csücsül az / ölembel!...

Végül a képekből állítsátok össze, és a képek segítségével meséljétek el újra (saját szavaitokkal) a *Pesti mesé*-t!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Tanító műmese megismerése az örökségről.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás
Beszélgetés
Festés, kollázskészítés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, festés és kollázskészítés anyagai, eszközei

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Modern mese megismerése a nagyvárosról és születéséről.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás
Illusztráció készítése csoportmunkában
Meseképsor összeállítása, szabad meséléssel

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

A3-as rajzlap, rajzeszköz

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

Néhány kifejezés magyarázatra szorul – legjobb, ha egy-egy vállalkozó gyerek meg tudja magyarázni a többieknek:

- *jégkoris a kúrban* = jégkorcsolyázó a bemutatott gyakorlat során
- *kicsit büdi volt* = kicsit büdös volt
- *dm nyílt a Rossmann helyén* = a dm (Drogerie Markt) és a Rossmann is drogéria, kozmetikumokat áruló üzlet
- *Mekiben* = McDonald's gyorsétteremben
- *kvaterkázik* = kellemesen elbeszélget, kedélyesen társalog

A *Pesti mese* laza versformájában és mesemondó attitűdjében is Petőfi Sándor: *Arany Lacinak* című versének a párhuzama. Elég, ha néhány sort összehasonlítunk, és feltételezhetjük, hogy Erdős Virág tudatosan épít a Petőfi-versre:

Arany Lacinak Pesti mese

Volt egy ember, nagybajúszos.
Mit csinált? elment a kúthoz.

Egyszer volt, hol nem volt,
volt egyszer egy / ember.

S mostan...
Itt van...
Karjaimban,

Szépen, csendben fülelve
itt csücsül az
ölemben!

...

Mert e fürge
Pajkos ürge
Te vagy, Laci, te bizony!

Nem titok a neve se!
Róla szólt ez a
mese.

Kapcsolódó

Petőfi Sándor: *Arany Lacinak* című versével a 2. osztályos, állami olvasókönyvben találkozhattak a gyerekek, tehát nyugodtan utalhatunk a versre.

6. tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

Fedezzék fel a gyerekek a mese nyelvjátékait, majd írjanak új mesét.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Karakterformáló nyelvjátékok felismerése
Verses mese meghallgatása, értelmezése
Kreatív meseírás

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

Fedezzék fel a gyerekek a nyelvi játékokban rejlő ábrázoló lehetőséget.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szógyűjtő nyelvi játék
Vers olvasása, szógyűjtés
Kreatív írás: alliteráló szavak, sorok, vers írása

Egyéb ötletek

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1 Bella István: Áni Máni, a zoknihalász

- Ki lehet az a mesehős, akinek Áni Máni a neve?
- Milyen karakter lehet?
- És ha hozzátesszük, hogy Áni Máni egy zoknihalász?

Olvassuk fel Bella István: Áni Máni, a zoknihalász című versét a Reftantárról!

- Milyen helyzetet ír le ez a vers?

- Tudjátok-e, mi az a fregoli?

Fürdőszobában magasba húzható ruhaszárító eszköz – képet is vetíthetünk róla a Reftantárról, képzeljétek el zoknikkal megpakolva!

Írj egy másik mesét a zoknihalászról! (Inkább prózában, mint versben.)

Vedd figyelembe!

Bella István Áni Máni-verseit nevelt kislányának, Annának írta. Kisebb gyerekek szólnak ezek a versek, de szójátékaik, nyelvi leleményeik, nyelvteremtő erejük miatt a nagyobbak számára is élvezetesek lehetnek.

6.2 Kormos István: Egy fazék méz

- Mit visz a kishajó? – szógyűjtő nyelvi játék:
 - Mit visz a kishajó m-mel? Mindenki mondjon egy olyan szót, ami m-mel kezdődik! (Ismétlődés nem lehet, új szavakat kell keresni!)
 - Ennyi minden nem fér a kishajóra, muszáj válogatni. Mit visz a kishajó ma-val? (Ma-kezdetű szavak, ameddig bírjuk.)
 - Mit visz a kishajó má-val, me-vel, mé-vel, mi-vel, mó-val, mu-val, mű-vel stb.? (Válogassunk, nem kell mindet kipróbálni!)

A kishajó most egy mesét hoz, mézzel és még sokféle m-mel.

Olvassuk fel Kormos István: *Egy fazék méz* című versét a Reftantárról!

Keressetek m-mel kezdődő szavakat a versben!

- Mit hozott még a mese, ami az előző játékban nem hangzott el?

Keressetek f-fel, r-rel, s-sel, sz-szel kezdődő szavakat is!

Kreatív írás:

További alliteráló szavak, szósorok, verssorok írása. (Az alliterációt betűrímnek is nevezzük.)

Írjatok rövid verset, ami valamelyik betű/hang alliterációjára épül (több szó is ugyanazzal a betűvel kezdődik)!

6.3 Benedek Elek: A varázsfurulya

Olvassuk fel Benedek Elek: **A varázsfurulya** című versét!

A vershez kapcsolódóan zöldség-, gyümölcs- és terményfigurák készítése.

Vedd figyelembe!

A Reftantáron találunk linkgyűjteményeket zöldség-, gyümölcsfigurákhoz.

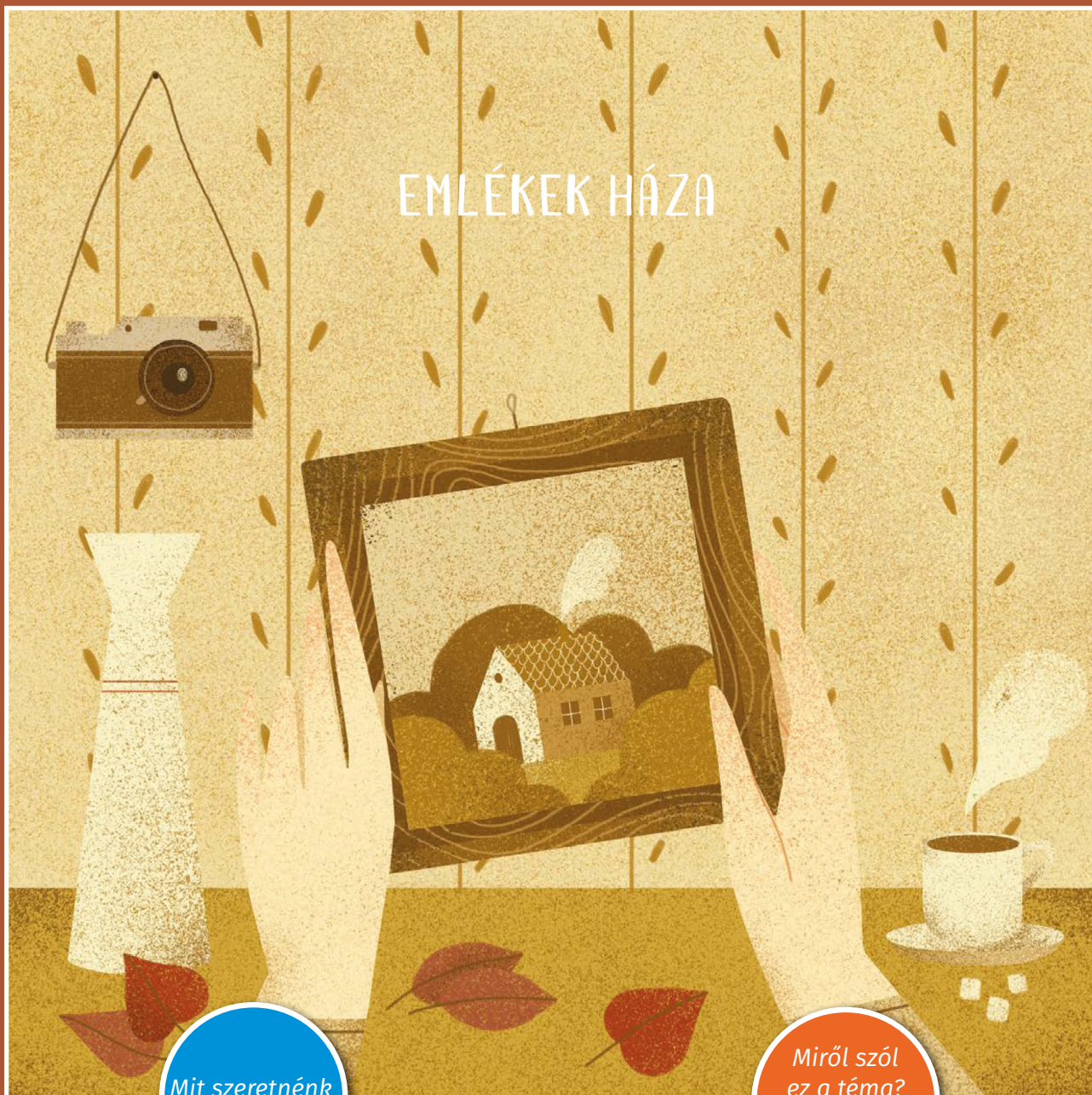
MIT AKARUNK ELÉRNI?

A répamese megelevenítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vershallgatás
Zöldség- és gyümölcs-
szobrászat

Mit szeretnénk elérni?

Miről szól ez a téma? Miért fontos nekünk?

Minden család története hosszú évszázadokra tekint vissza. Az őseink életéből vagyunk mi, és az élethez hozzátartozik a halál is. Ám a halál témaköre a felnőttek részéről még manapság is nagyon sokszor tabu a gyerekek előtt. Pedig találkoznak a halállal, ha máshol nem, a filmekben, a számítógépes játékokban, a természetben. A halállal való találkozás akkor lesz sokkoló számukra, ha felkészületlenül éri őket az első közeli haláleset, és főként akkor, ha nincs elképzelésük arról, mi történik velünk a halálunk után. Ebben a felkészülésben próbál segíteni ez a témaegység, amelynek aktualitását a november eleji halottak napja adja.

A családi gyökerekre való emlékezés mellett fontos a halál, az elmúlás, az örök élet kérdéseinek végiggondolása is a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelően. Csak akkor válaszunk ebből a témából órát, ha mi és a gyerekek is felkészültek vagyunk rá!

Az élet végtelen lánc

2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra
(magyar, hittan, technika)

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek leginkább a jelenben élnek, pedig fontos tudniuk, hogy a családjuk már évszázadok óta fennáll, és bízvást még hosszú évszázadokig állni fog. Az életlánccal érzékletesen tapasztalják meg, mennyire fontos a család láncszemeinek összefonódása.

Áttekintő vázlat

1.1 Leszármazás	45 perc
1.1a Az én családfám	20 perc
1.1b Hányan éltek előttem a családban?	5 perc
1.1c Származás	10 perc
1.1d Jézus családfája	10 perc
1.2 Életlánc	45 perc
1.2a Élet	5-10 perc
1.2b Papírlánckészítés	35-40 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

A családfakészítéshez kérjük a szülők segítségét, és minden gyerek vigyen haza egy kinyomtatott családfasablont! A papírlánckészítés előkészítésére is figyeljünk, lehet a munkát kis csoportokban is szervezni.

1. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Szabó T. Anna: Származás Jézus Krisztus származása – Máté 1,1–17 (online)
Kiss Ottó: Élet

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Internet, projektor, hangfal

Szöveggyűjtemény

Családfasablon
Papírlánckészítés eszközei, anyagai: színes papír, vonalzó, ceruza, olló, ragasztó

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Leszármazás

1.1a Az én családfám

Kérjétek meg a születeket, nagyszületeket, hogy amennyire csak emlékeznek rá, elevenítsétek fel, és ha lehet, rajzoljátok is meg a családotok családfáját!

- Vajon hány generációra tudtok visszaemlékezni?
- A nagyszülőket valószínűleg jól ismeritek.
- De ki tudja a dédszülei nevét, foglalkozását?
 - Hány nevet tudtok az ükszülők, szépszülők közül?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg, hogy a családfájuk ősi időkben gyökeredzik. A származás-mondóka játékos örömeivel mélyebben beépülnek a szülőnevek.

JEGYZETEIM

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Családfakészítés, elemzés
Összamlálás
Felelgető versolvasás, versmondás, ritmusjáték
Ismerkedés Jézus leszármazási vonalával

Vedd figyelembe!

A gyerekek családfakutatását segíti, ha a Reftantáron elérhető családfasablont kinyomtatjuk, és minden gyereknek adunk egyet, hogy vigye haza, és töltsék ki a szülőkkel együtt annyira, amennyire vissza tudnak emlékezni az adatokra! Hangsúlyozzuk, hogy nem baj, ha csak a nagyszülők nevére emlékeznek! Ez nem számonkérés, hanem lehetőség, hogy visszagondoljanak a család őseire. A gyerekek beszámolója során is érdemes kivetíteni vagy a táblára felrajzolni a sablont, hogy lássák a gyerekek, melyik generációs szintről beszélünk!

1.1b Hányan éltek előttem a családomban?

Nézzük meg a családfa-ábrát! Számoljuk meg:

- Hány
 - nagyszülőnk, (4)
 - dédszülőnk, (8)
 - ükszülőnk, (16)
 - szépszülőnk van? (32)
- Hányan lehettek az ősszüleink (szépszüleink szülei)? (64)
- Hány ember ez összesen, a szüleiddel és veled együtt? (127)

5
perc

1.1c Származás

Olvassuk-mondjuk el **Szabó T. Anna Származás** című versét felelgetve! A pedagógus olvassa a páratlan versszakokat, a gyerekek mondják rá a refrént (az egyszerűbb formáját)!

Tanuljuk meg ehhez előbb a refrént, mint egy mondókát! Ezt is lehet felelgetve: soronként, majd két soronként ismételni. A gyerekek párban, felelgetve is felolvashatják (egymásnak és saját maguknak) a verset.

Ha sikerült a felelgető versolvasás-versmondás, akkor a gyerekek is olvassák el a verset, és keressék meg, hogyan változik a refrén!

Próbáljuk ki a megváltozott sorokkal is a mondókázást!

Végül felolvashatjuk újra az egész verset, hasonlóan, mint az előbb, csak most a páratlan versszakokat vállalkozó gyerekek olvassák szólóban! A refrén marad közös, de már a sorvégi variációkkal, melyekre érdemes odafigyelni, mert könnyű eltéveszteni.

Vedd figyelembe!

Az erőteljes versritmus annak köszönhető, hogy az ütemhangsúly legtöbbször a kulcsszó elejére esik, mert a kulcsszó az ütem elején kezdődik. Csak az utolsó sor kivétel, és kétféleképpen is hangsúlyozható (ezért fér bele később a játékos variáció is).

10
perc

JEGYZETEIM

Édesapa, / **nagy**apa,
dédapa és / **ük**apa,
szépapa és / **ős**apa,
apa, **pa**pa, / csak **a**pa...

apa, papa, / **csak** apa...

Ez utóbbira rímel a két variáció:

papparappa/**p**appara...

papparappa/**p**apparappa/**-pa**-pa-pa...

1.1d Jézus családfája

Vetítsük ki **Jézus nemzetségtáblázatát Máté evangéliumából (1,1-17)** a Reftantárról!

- Vajon hány nemzetség, generáció telt el Jákóbtól Jézusig? Az utolsó két sorban megtaláljuk a szükséges adatokat.
- Ki tudja a leggyorsabban kiszámolni ($3 \times 14 = 42$ nemzetség)?
- Találunk-e ismerős neveket Jézus ősei között?
- Mire emlékeztek velük kapcsolatban? (Ábrahám, Izsák, Jákób, Ruth, Dávid, Salamon, József)
- Érdekessége a táblázatnak, hogy nemcsak apaneveket, hanem néhány anyanevet is megemlít. Megtaláljátok-e az anyákat mind? (Támár, Ráháb, Ruth)

10
perc

1.2 Életlánc

1.2a Élet

A gyerekek olvassák el **Kiss Ottó Élet** című versét!

Beszéljük meg, hogy egy család életláncának mikor van vége!

Egy családtag halála véget vethet-e neki?

1.2b Papírlánckészítés

Készítsünk életláncot papírból, ehhez mintát találunk a Reftantáron.

A papírláncodnak annyi szeme legyen, ahány szülőre, nagyszülőre vagy déd-szülőre tudtál a szüleiddel emlékezni! Ha tudod, írd rá a láncszemekre a nevüket is (nem baj, ha nem tudod a teljes nevét, csak mondjuk ilyesmit, hogy szegedi [Szegeden lakó] dédi)! A láncon te legyél az első szem!

45
perc

5-10
perc

35-40
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek értsék meg, és szerezzenek tapasztalatot arról, hogy mennyire fontos a család tagjainak összekapcsolódása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Néma, értő olvasás
Életlánc készítése: papírlánc, a láncszemek felmenők nevei

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Papírlánckészítés eszközei, anyagai: színes papír, vonalzó, ceruza, olló, ragasztó

JEGYZETEIM

A papírlánchoz a gyerekek mérjenek, majd vágjanak ki annyi 10x2 cm-es papírszalagot színes papírból, ahány láncszemet szeretnének készíteni! Az első láncszem készítésénél egy papírszalagot a két végét egymásra illesztve, s így láncszemet formázva összeragasztunk. A következőt belefűzzük az első láncszembe, végeit összeragasztjuk, és így haladunk tovább.

Variáció

Ábrázolják úgy a gyerekek a családjukat, mint egy véget nem érő láncot, amelynek az eleje homályba vész, látjuk a déd-, a nagyszülőket, szülőket, a gyereket magát, de azt nem tudjuk még, hogyan folytatódik tovább, kik lesznek a leszármazottak.

Készíthetnek a gyerekek egy fordított családfát is, a majdani leszármazottaikkal. Ez egy pozitív jövőképet adhat, és megerősítheti őket a helyükön, a jelenben.

Vedd figyelembe!

Az *Élet* című vers utolsó sorában van egy csavar: a családi láncolat addig tart, „míg meg nem halunk” – ez kire vonatkozik? Ha következetesen végiggondoljuk, mindenkire vonatkozik a családból, tehát addig tart, amíg a család ki nem hal. Mindenki azon dolgozik, hogy ez ne történjen meg. És bizony sok családi láncolat évezredekken át is fennmaradhat. Ezt példázta Jézus családlánca is.

Nagyapa és a csillagok

2x45 perces szövegfeldolgozó, szöveg- és képalkotó komplex óra
(magyar, hittan, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

Az örök élet kérdésének álomszerű, mesei megjelenítésével és továbbírásával legyen a gyerekeknek lehetőségük szimbolikus formában megmutatni, mit gondolnak a halálon túli létről, az örök életről.

Áttekintő vázlat

2.1 Csillagképek	5 perc
2.2 Nagyapa meg a csillagok	20 perc
2.3 Égi lámpások	35-40 perc
2.3a Hanna kisasszony lámpásai	min. 20 perc
2.3b Légi lámpabolt	15-20 perc
2.4 Csillagkép készítése	25-30 perc
Összesen:	2x45 perc

2. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Lázár Ervin: *Nagyapa meg a csillagok*

Kiss Ottó: *Ati és a holdvilág* (részlet)

Tóth Krisztina: *Altató*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Internet, projektor, hangfal

 Szöveggyűjtemény

- A/4-es (vagy félíves) színes rajzlap/karton
- grafitceruza
- fehér vagy sárga zsírkréta
- esetleg színes papír vagy flitter
- olló, ragasztó

FELADATOK LEÍRÁSA

2.1 Csillagképek

Ismeritek-e a csillagos égboltot? Ha felnéztek az égre, tudjátok-e, melyik az Esthajnalcsillag, a Fiastyúk vagy éppen a Tejút? Tegyétek próbára a tudásotokat! Párosítsátok össze a képeket a csillagok, csillagképek népi nevével a Csillagképek című tankockával, ami a Reftantáron érhető el!

2.2 Nagyapa meg a csillagok

A gyerekek olvassák el magukban **Lázár Ervin: Nagyapa meg a csillagok** című meséjét!

- Mi történik a hullócsillagokkal?
- Mit gondoltok, miért nem hal meg nagyapa soha?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjenek meg néhány fontos csillagképet, csillagot, illetve bolygót.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Interaktív multimédiás feladat

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A közös mesealkotás során a gyerekeknek legyen lehetőségük elmondani burkolt formában, hogy mit gondolnak a halál utáni életről.

JEGYZETEIM

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Néma, értő olvasás (és/vagy animációs film megtekintése)
Beszélgetés
Projekciós mesealkotás

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A halállal való találkozás szimbolikus és személyes élményeinek felismerése, megosztása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás
Versolvasás
Művek értelmezése
Beszélgetés
Bibliai párhuzam megismerése

Folytassuk a mesét közösen, szóban! Mit csinál majd a nagyapa (azon kívül, hogy felszegeli a csillagokat), amikor már nem beszélget az almáival, az unokájával, és Mikkamakkával sem?

Variációk

A mese többféle digitális feldolgozását megtaláljuk a Reftantáron:

- interaktív hangskönyvben
- videó hanggal, szövegolvasással
- videó csak hanggal, szövegolvasás nélkül

És elérhető jpg fájlként a meséhez készült összes rajz külön-külön, valamint a hangfelvétel és a szöveg is word formátumban.

2.3 Égi lámpások

2.3a Hanna kisasszony lámpásai

A gyerekek helyezkedjenek el mesehallgatáshoz a megszokott módon!

Olvassuk fel nekik **Kiss Ottó: Ati és a holdvilág** című meséjét, majd beszélgessünk arról, hogy

- Mi történhetett Ármin bácsi nagyapjával?
- Miért nem maradhatott ott a Holdon a gyerek Ármin, és miért indult el Hanna kisasszonnal a nagyapa?
- Miért kellett a nagyapának meggyújtania egy lámpást?
- Vajon mit jelképeznek Hanna kisasszony lámpásai?
- Mit jelentett ez az álom?

A mű értelmezése után, ha megfelelő a lelki közeg, térjünk át a gyerekek személyes élményeire!

- Van-e valaki közületek, akinek már meghalt a nagyapája, nagymamája, közeli hozzátartozója? Emlékeztek rá? Hogyan?
- Hogyan mondták el a szüleid, hogy meghalt, akit szerettél?
- Milyen érzés volt?
- Mit csináltál, amikor megtudtad?

Vedd figyelembe!

Kiss Ottó meséje tökéletes ráhangolója egy olyan beszélgetésnek, amely során a gyerekek beszámolhatnak arról, hogy milyen személyes élményük volt a halállal kapcsolatban. Ez egy nagyon szenzitív, mondhatni intim téma, ezért csak akkor kezdjük hozzá, ha a gyerekek elég érettek erre! Fontos ezért a megfelelő intim közeg kialakítása, hogy véletlenül se érezzék, kötelező beszélniük ezekről az élményeikről, netán hogy be kell számolniuk a többiek előtt. Csak az a gyerek

JEGYZETEIM

nyilatkozzon meg, aki szeretne, és akkor, amikor szeretne! Fontos, hogy legyen elég időnk a beszélgetésre, ha kell, hagyjunk időt a csendekre is! Legyünk készek arra is, hogy ez a beszélgetés töltsön ki a dupla óra hátralévő felét! Ha a gyerekek igénylik, akkor engedjük el a betervezett feladatot, mert létfontosságú dolgokról eshet szó, és sajnos a gyerekeknek általában nincs sok lehetőségük mással, máshol megbeszélni ezeket a témákat.

Viszont ha a gyerekek nem nyitottak a témára, akkor ne erőltessük, elégedjünk meg a mese értelmezésével, az arra vonatkozó néhány kérdés megválaszolásával!

2.3b Légi lámpabolt

15-20
perc

A gyerekek olvassák el magukban **Tóth Krisztina: Altató** című versét, akár többször is! Készüljenek fel rá, hogy közösen is fel fogjuk olvasni, úgy, mintha valóban altató lenne, mintha valakit szeretnénk álomba ringatni vele.

Olvassuk el együtt az Altatót altatóként!

Majd beszélgessünk:

- Vajon mi lehet az légi lámpabolt?
- Kik laknak ott?
- Mit csinálnak?
- Milyen kapcsolatuk van a fényvel?
- Ki az, aki „messze lát” és „messze néz”?
- Mit jelenthet (jelképezhet) az, hogy „csurog le ránk a lámpaméz”?
- Miért hasonlítható Tóth Krisztina a verse Jézus szavaihoz, amikor ezt mondta: „Az én Atyám házában sok hajlék [lakóhely] van... És ha majd elmentem, és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magam mellé veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek. Ahova pedig én megyek, oda tudjátok az utat.” (János 14,2-4)?

Variáció

Hallgassuk meg az *Altatót* Csépai Eszter és a Kismegszakítók előadásában a Ref-tantárról! (Zeneszerző: Molnár György)

2.4 Csillagkép készítése

25-30
perc

A *Csillagképek* című tankockán kivetített csillagképek közül jelenítsék meg valamelyiket a gyerekek (akár többet is, amennyire az idő engedi)! A/4-es színes (sötétkék, sötétlila vagy fekete) műszaki rajzlapra vagy kartonra rajzolják fel először grafitceruzával a kivetített képek alapján a csillagképek vonalas ábráját! Majd húzzák át a vonalakat fehér vagy sárga zsírkrétával! Ha van rá idő, a csillagok helyére vágjanak ki papírból csillagokat, vagy ragasszanak a helyükre nagyobb méretű (csillag alakú) flittert!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Néhány csillagkép képi megjelenítése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Csillagkép-rajz készítése papíron (interaktív multimédiás játék)

JEGYZETEIM

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Csillagkép-készítés
kellékei:

- A/4-es (vagy félíves)
színes rajzlap/karton
- grafitceruza
- fehér vagy sárga
zsírkréta
- esetleg színes papír
vagy flitter
- olló, ragasztó

Variációk

A csillagképet négyfős csoportokban is elkészíthetik a gyerekek. Ekkor félíves színes kartonra dolgozzanak!

Az *Altató* szerint: „aki elalszik, messze lát”. Álomképeink messzebbre, távolabbra visznek. Készítsétek el a vers álomszerű képeit csillagkép gyanánt!

- Milyen lenne a Lámpabolt-csillagkép vagy Lámpa-csillagkép?
- Milyen lenne a Lámpamézút?

A *Nagyapa meg a csillagok* Reftantáron elérhető, interaktív változatán, az utolsó oldalon csillagképeket szögelhetnek a gyerekek nagyapával az égboltra (válogató olvasás, interaktív játék).

JEGYZETEIM

Galambnagymama

2x45 perces komplex szövegfeldolgozó óra, választható bibliai utalással (magyar, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

Nógrádi Gábor epikus szépséggel beszél arról, hogy a nagyszülő elvesztésének traumája azt a gyereket is érinti, akit meg akarnak menteni ettől. A helyzetet általában csak súlyosbítja, ha a szülők nem beszélnek őszintén a gyerekeknek a nagyszülő haláláról. Ezt a traumát próbáljuk feldolgozni, kibeszélni az órán a gyerekekkel.

Áttekintő vázlat

3.1 Megérkezik a nagy!	15 perc
3.2 Galambnagymama	45 perc
3.2a Mi történt?	5 perc
3.2b Galambnagymama	20 perc
3.2c Érvek gyűjtése	20 perc
3.3 Tükör által homályosan	30 perc
Összesen:	2x45 perc

Előkészületek

Az ablakképhez szükséges anyagok, eszközök előkészítése. Nem árt elkészíteni egy mintadarabot, amin meg tudjuk mutatni a gyerekeknek, mit fognak készíteni. (A mintaadás célja a megértés, nem a másolás.)

3. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK
Nógrádi Gábor: *Galambnagymama*
(Krusovszky Dénes: *Nem ment sehová*)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

Ablakkép-készítés kellékei:

- A/4-es műszaki rajzlap és pauszpapír (vagy sütőpapír)
- grafitceruza
- olló, papírragasztó, Blu Tack vagy cellulux

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 Megérkezik a nagy!

15 perc

A gyerekek alkossanak kis csoportokat, és játsszák el, mi és hogyan történik, amikor megérkezik a nagy! Osszák ki a szerepeket (nagyszülő, szülők, különböző korú unokák)! Figyeljenek arra, hogyan jelzi a nagy az érkezését, mi történik, amikor találkoznak, hogyan üdvözlik egymást, adnak-e egymásnak apró ajándékokat, melyek az első kérdések egymáshoz stb.!

Vedd figyelembe!

A csoportok párhuzamosan játszanak, spontán szerepjátékkal. Be is mutathatják egymásnak a jeleneteket, ha marad elég idő, de ez nem feltétlenül szükséges.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Azonosulás a családi szerepekkel, a nemzedékek találkozásának átélése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szituációs játék

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Értsük meg: a nagyszülő elvesztésének traumája azt a gyereket is érinti, akit meg akarnak óvni ettől.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Történet folytatása
Szöveg olvasása, értelmezése
Beszélgetés
Etikai tartalmú vita

3.2 Galambnagymama

45
perc

3.2a Mi történt?

A pedagógus olvassa fel **Nógrádi Gábor: Galambnagymama** című novellájának a bevezetését (a címtől a „...szoborra dermedtek az asztal mögött” befejezésű mondatig), majd tegye fel a kérdéseket!

- Mit gondoltok, mitől ijedtek meg a család tagjai?
- Miért féltek a nagymama kopogásától?

5
perc

3.2b Galambnagymama

A gyerekek olvassák el némán, magukban a novellát, és keressék a választ a kérdésekre!

- Miért ijedtek meg a család tagjai a kopogástól?
- Miért nem ijedt meg Orsi?

Majd beszéljük meg a válaszokat! További kérdések:

- Miért nem mondták meg a szülők Orsinak, hogy meghalt a nagymama?
- Milyen történetet talált ki Orsi a galambról? Mit gondoltok, miért?

20
perc

Vedd figyelembe!

Lehet, hogy elhangzik majd a gyerekek szájából, hogy a nagymama szelleme jelent meg galamb képében az ablakban. Ne engedjük, hogy a beszélgetés ebbe az irányba terelődjön, mert hamar kikötünk a horrortörténeteknél és hazajáró lelkeknél, netán a zombiknál. Tartsuk szem előtt a mű alapgondolatát: a kislány ragaszkodását a nagymamához, aki a galamb meséjével próbálja feldolgozni a nagymama halálát (mert a szülőktől nem kap hozzá segítséget).

A megbeszélés során vezessük rá a gyerekeket, hogy nem azért maradt Orsi nyugodt, mert nem tudta, hogy meghalt a nagymama! Orsi tisztában volt a nagymama halálával, de a galamb megjelenése őt idézte fel benne, és ennek örült. Orsi így emlékezett a nagymamára.

3.2c Érvek gyűjtése

Végezetül gyűjtsünk érveket! Képzeljétek el, hogy a szülők azon vitatkoznak, elmondják-e a négyéves Orsinak, hogy a nagymama meghalt!

Milyen érvek szólnak az egyik és a másik megoldás mellett?

- Miért nem jó, sőt tilos egy kisgyerekeknek elmondani a nagyszülő vagy a közeli hozzátartozó halálát?
- Miért jó és fontos elmondani a kisgyerekeknek is, hogy meghalt a nagymama, vagy valamelyik közeli hozzátartozó?
- Fogalmazzatok meg, szerintetek mit kellett volna tenni ebben a helyzetben a szülőknél!

20
perc

JEGYZETEIM

Vedd figyelembe!

A vita szerephelyzete lehet Bence (és Gergő), valamint a szülők között is: Ebben az esetben a szülők együtt képviselik az elhallgatás érveit, a fiú(k) pedig a tájékoztatás érveit. A vita természetesen nem a szülők iránti tiszteletlenségről szól, hanem a nyílt kommunikáció vagy elhallgatás (tabu) kérdéséről.

Variáció

Krusovszky Dénes: *Nem ment sehová* című verse is azt az alaphelyzetet fogalmazza meg, amikor a gyerekek nem mondják el, hogy a nagymama meghalt. Ehelyett „virágnyelven” közlik a szülők, hogy „a nagymama elment”.

- Hová?
- A gyerek számára ez mit jelent? Hiszen ő konkrétan gondolkodik. Hová megy, aki meghal? Az „biztos, hogy nincsen itt”.
- Mit jelent a halál?

Beszélgethetünk a vers alapján is a gyerekekkel, ami életkorban is közelebb hozza a problémát (a versbeszélő egy 8-9 éves fiú).

A vers elolvasása otthoni feladat is lehet.

30
perc

3.3 Tükör által homályosan

Készítsük el az ablak képét, amely mögött megjelent a Galambnagymama (**Nógrádi Gábor: Galambnagymama**), a következő lépésekben:

- Egy A/4-es műszaki rajzlapot hajtsanak a gyerekek függőlegesen ketté, majd rajzolják rá az ablakkeret felét! Vágják ki az ablakkeretet!
- A középről kieső papírra rajzoljanak egy egyszerű galambformát, és írják rá, hogy mi az, amit a nagymamájukban a legjobban szeretnek vagy szerettek!
- Minden gyerek kapjon egy A/4-es pauszpapírt, amit hátulról ragasszon rá az ablakkeretre! (A célnak megfelel a méretre vágott sütőpapír is, csak azzal nehezebb dolgozni.)
- A pauszra (szintén hátulról) ragasszák rá a galambformát úgy, hogy az írás a pauszpapír felől legyen, így csak a pauszon keresztül, homályosan lehet elolvasni, vagy csak sejteni, hogy mi van odáírva!
- A rajzok gyurmaragasztóval (Blu Tack) vagy celluluszal felerősíthetők az ablakra, így az írás is jobban olvasható.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A szöveg vizuális megjelenítése, a trauma szimbolikus feldolgozása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Árnykép készítése
Képfelirat megfogalmazása
Bibliai párhuzam megismerése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Ablakkép-készítés kellékei:
– A/4-es műszaki rajzlap és pauszpapír (vagy sütőpapír)
– grafitceruza
– olló, papírragasztó, Blu Tack vagy cellulux

Kapcsolódó

A történetnek van egy teológiai olvasata is, amit érdemes megbeszélni a gyerekekkel, ha érettek vagy nyitottak rá. Pál apostol a Szeretet himnuszát így zárja: „Mert most tükör által homályosan látunk, akkor pedig színről színre; most töredékes az ismeretem, akkor pedig úgy fogok ismerni, ahogyan engem is megismert Isten. Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, e három; ezek közül pedig a legnagyobb a szeretet.” (1Korinthus 13,12–13)

A valóság, akár a halál valósága elhomályosítja a látásunkat, de a szeretet az egyik, ami örökre megmarad.

Mi lesz, ha...

45 perces komplex szövegfeldolgozó óra (magyar, etika, hittan)

Miről szól ez a tanegység?

„Mi lesz velem és a világgal, miután meghalok?” Ez a kérdés a felnőtteknek, időseknek sem könnyű, hát még a gyerekeknek. De akarjuk, nem akarjuk, ez a kérdés felmerül bennük, és ha nem kapnak választ, vagy nem találnak értő fülekre, elemi szorongás forrása lehet. Éppen ezért jobb, ha beszélünk róla, az irodalom és játék eszközeit is segítségül hívva.

Áttekintő vázlat

4.1 Mi lesz velem, ha...	10 perc
4.2 Ha már nem leszek	35 perc
4.2a Mi lesz a hóval?	10 perc
4.2b Kérdések, válaszok, hallgatások	25 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

Csak akkor tartsuk meg ezt az órát, ha a gyerekek és mi magunk is érettek (nyitottak, fogékonyak) vagyunk a témára! A feldolgozás célja a beszélgetés, és készüljünk fel rá, hogy a gyerekekben rendkívül nagy kielégítetlen igény halmozódott fel ezen a téren!

4. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Kollár Árpád:

mi lesz a hóval

Ranschburg Jenő: *Halál-
félelem* (online)

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Internet, projektor,
hangfal

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Mi lesz velem, ha...

10
perc

Mindenki folytassa egy szóval a megkezdett mondatot!

Mi lesz velem, ha...

...felsős leszek?

...felnőtt leszek?

...öreg leszek?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Téma előkészítése, gondolkodás az életfolyamatról.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Asszociációs mondat- és gondolatlánc

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek a versbeszélő kérdéseire válaszolva beszéljék ki a saját halálukkal kapcsolatos kérdéseiket, félelmeiket.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Néma, értő olvasás
Beszélgetés
Érvelés, vita

4.2 Ha már nem leszek

4.2a Mi lesz a hóval?

Van egy másik fontos kérdés, amin biztosan már többen elgondolkodtatok: Mi lesz, ha meghalok?

Olvassátok el **Kollár Árpád: mi lesz a hóval** című versét, és próbáljatok gondolatban válaszolni a versben beszélő gyerek kérdéseire!

4.2b Kérdések, válaszok, hallgatások

A vers elolvasása után „beszéljessük végig” a verset! A szövegben felmerülő kérdések mindegyike fontos lehet a gyerekeknek. A legfontosabb, hogy feltegyék a saját kérdéseiket is, hogy elmondhassák elképzelésüket a saját halálukkal, halálfélelmükkel kapcsolatban! Pedagógusként ne akarjunk mindenre válaszolni! A halál, az elmúlás, az örök élet kérdéskörében feltehetnek jó néhány olyan kérdést a tanítványaink, amelyre az őszinte válasz az, hogy nem tudjuk. Ne féljünk ezt bevallani nekik!

Néhány kérdés, gondolat a beszélgetéshez:

- Gondolkozzunk el együtt azon, mi változik meg, és mi nem, ha mi már nem leszünk?
- Tudjuk-e, mikor halunk meg?
- Rendezzünk vitát: Miért jó, hogy nem tudjuk a halálunk dátumát; és miért lenne mégis jobb, ha tudnánk?
- Mit mond a Biblia a halálról? Mit ír a mennyországról? Ki az, aki bejut a mennyországba? Mit kell ahhoz tenni, hogy örök életünk legyen?

Vedd figyelembe!

A tanítói tapasztalatok alapján a téma nagyon érdekli a gyerekeket. Készüljünk fel rá, hogy a beszélgetés nem fog az órán lezáródni, hanem vissza-vissza fognak térni rá a gyerekek! Ettől ne ijedjünk meg, természetes folyamat, hogy ki akarják beszélni magukból a problémát, hiszen erre ritkán van lehetőségük.

Az örök életről nem tudunk és nem mondhatunk többet, mint amit Jézus így foglal össze Nikodémusnak: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (János 3,16) Végezetül meghallgathatjuk az ige dalfeldolgozását a Krisz együttes előadásában a Reftantárról.

Variáció

Ha úgy érezzük, hogy a gyerekekhez közelebb áll **Ranschburg Jenő: Halálfélelem** című verse, vehetjük azt is a beszélgetés alapjául (elérhető a Reftantáron). Ebben az esetben érdemes a pedagógusnak felolvasni a verset cím nélkül. Majd kérjük meg a gyerekeket, hogy adjanak ők címet a versnek! (A vers címe elsősorban riasztó lehet a gyerekek számára, de ha meghallgatják a verset, akkor ők maguk fogják megtalálni és kimondani a halálfélelem szó szinonimáit.)

JEGYZETEIM

Én Istenem, jó Istenem

45 perces komplex szövegfeldolgozó és
szövegalkotó óra
(magyar, hittan, kreatív írás)

Miről szól ez
a tanegység?

Ki az, aki este, elalvás előtt imádkozni szokott? Van, akinek ez természetes. Van, akiben talán fel sem merül a kérdés. Szerephelyzetben egy olyan gyermek esti imájával ismerkedhetnek meg a gyerekek, aki elvesztette az édesanyját. Érzékeny és érzékenyítő imádsága biznyság amellett, hogy ilyen helyzetben is van kivel beszélni.

Áttekintő vázlat

5.1 Most már tudom	20 perc
5.1a Milyen messze, milyen közel	10 perc
5.1b Most már tudom	10 perc
5.2 Esti ima	25 perc
5.2a Esti imáink	10 perc
5.2b Kinek mondjam	15 perc
Összesen:	45 perc

Előkészületek

A bevezető játék nagyobb helyigényű, szükség esetén érdemes hozzá a padokat félretolni.

FELADATOK LEÍRÁSA

5.1 Most már tudom

5.1a Milyen messze, milyen közel

Két sorba állnak a gyerekek, egymással szemben, a két sor minél távolabb legyen egymástól! Rendeződjenek el a sorok úgy, hogy az egymással szemben állók párt alkotnak! A párok ezután előrenyújtott kézzel, becsukott szemmel haladjanak lassan egymás felé! Akkor álljanak meg, ha úgy érzik, már nagyon közel vannak szemből közeledő párjukhoz! Miután megálltak, kinyithatják a szemüket. Figyeljük meg, mekkora a távolság az egyes párosok között! Kiknek sikerült a legközelebb kerülni egymáshoz?

20
perc

10
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Gondolatébredés: közel és távol, élet és halál párhuzama.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Érzékelő-mozgásos, kapcsolati játék
Vers értelmezése, beszélgetés

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?
Érzékenyítés, az imádság szerepének felismerése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?
Esti imádságok felidézése
Vers értelmezése, beszélgetés
Esti imádság vagy mese írása

5.1b Most már tudom

10
perc

Csorba Piroska: Most már tudom című versében is messzeségről és közelségről van szó. Olvassátok el a verset!

- Mit jelent itt a messze és közel?
- Milyen idős lehet a versbeszélő?
- Kiskorában mit hitt? Mára már mit tud?
- Mit jelent az „egyformán messze és egyformán közel”?
- Mit gondoltok ti erről?

25
perc

5.2 Esti ima

5.2a Esti imáink

10
perc

- Szoktatok este, elalvás előtt imádkozni?
- Milyen esti imádságokat ismertek?

Ilyenkor egészen közel érezzük magunkhoz Istent. És közel vannak a szeretteink is, anya vagy apa, esetleg a nagyi vagy nagyapa, akivel imádkozunk.

Ha a gyerekek nem mondták, elevenítsük fel a közismert esti gyermekimádságot:

Én Istenem, Jó Istenem,
lecsukódik már a szemem.
De a tiéd nyitva, Atyám,
amíg alszom, vigyázz reám!

Vigyázz kedves szüleimre,
meg az én szeretteimre.
Mikor a nap újra felkel,
ölelhessük egymást reggel.

Ámen.

5.2b Kinek mondjam

15
perc

A pedagógus olvassa fel **Kiss Judit Ágnes: Esti ima** című versét! A gyerekek figyeljék meg, hogyan változott át ez az esti imádság, és miért!

Majd beszélgessünk:

- A versben megszólaló gyerek hány éves lehet?
- Vajon fiú vagy lány?
- Mi történt az édesanyjával?
- Hogyan magyarázza ezt?
- Hogy bírja ki?

JEGYZETEIM

- Mit tesz esténként?
- Kivel beszélget?
- Kinek mondja az imádságot?

Írjatok esti imádságot egy olyan gyerek nevében, aki elveszített egy számára fontos személyt!

Írhattok gyógyító-ringató esti mesét is. Olyat, amit a versben megszólaló gyerek is mondhatna.

Vedd figyelembe!

A versbeszélő, különösen egy szerepversben, nem azonos a költővel. Tehát abból, hogy a költő nő, nem feltétlenül következik, hogy a versbeszélő kislány. A versben semmi sem utal a beszélő nemére, így a fiúk fiúként, a lányok lányként azonosulhatnak vele. Természetesen az sem baj, ha például egy fiú úgy olvassa a verset, hogy azt egy kislány mondja.

Az imádság írása szerephelyzetben történik, és lehetőséget ad a projekcióra, a személyes érzések, gondolatok kivetítésére. Az őszinte megnyilvánulás prózaformát igényel, ne verset írjanak a gyerekek! Néhány mondatos imádság is elég.

A mese írásához hosszabb idő kell. Aki ezt választja, az órán elkezdheti, és otthon befejezheti a mesét.

6.

tanegység

A rabul ejtett idő

Minimum 2x45 perces komplex szövegfeldolgozó és képalkotó óra
(magyar, kreatív írás, vizuális kultúra)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Tasi Katalin: *A tükör*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

Szöveggyűjtemény

Füzet, íróeszköz
Rajzlap, rajzeszköz

Miről szól ez a tanegység?

A gyerekek ragaszkodnak a kisállataikhoz, de néha szembe kell nézniük azzal, hogy kedvenceik is mulandóak.

Áttekintő vázlat

6.1 Ha azt mondom...	10 perc
6.2 A szabadulás	50 perc
6.2a A tükör	20 perc
6.2b Kalitkalét	15 perc
6.2c Ha meghal a kis kedvenc...	min. 15 perc
6.3 Tükörrajz	min. 30 perc
Összesen	min. 2x45 perc

Előkészületek

Csak akkor tartjuk meg ezt az órát, ha a gyerekek és mi magunk is nyitottak, fogékonyak vagyunk a témára! Szerephelyzetben, egy kisállat elvesztésén keresztül talán könnyebben el lehet gondolkodni az élet mulandóságán és maradandóságán. Gondolkodjunk el előbb mi magunk azon, hogy miben áll a „tükörvarázslat”!

A két tanórát háromra bővíthetjük, ha a beszélgetésre, alkotómunkára több időt tudunk szánni (például egy rajzóra hozzákapcsolásával).

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1 Ha azt mondom...

10 perc

A gyerekekkel alkossunk asszociációs szóláncot! Minden gyerek toldja meg az asszociációsort egy szóval!

Mi jut eszedbe, ha azt mondom:

madár → ?

kalitka → ?

szabadság → ?

halál → ?

JEGYZETEIM

6.2 A szabadulás

50
perc

20
perc

6.2a A tükör

Olvassuk el együtt hangos váltóolvasással **Tasi Katalin: A tükör** című versét! A váltóolvasás szerepváltó is legyen: a gyerekek váltva olvassák a versbeszélő kislány szövegeit (1-6. és 8-9. részek), a hosszabb szövegeket (1., 8.) akár ketté is lehet bontani! Az anya hosszú válaszát (7.) a pedagógus olvassa, ami a felnőttet idézve teljesen adekvát, és olvasástechnika szempontjából is ajánlott!

- Mit gondoltok, miért nem énekelt a madár, amikor a kislányhoz került?
- Miért volt szomorú, hallgatag?
Képzeljétek magatokat a helyzetébe!
- Vajon mit mondana kis gazdájának, ha tudna beszélni?
Írjátok le néhány mondatban, majd a vállalkozók olvassák is fel!

15
perc

6.2b Kalitkalét

A gyerekek olvassák el újra, némán a verset, és közben keressenek választ a következő kérdésekre!

- Mi történt a kismadárral?
- Jól döntött-e a kislány, amikor kiengedte?
- Miért igen, miért nem? Rendezetek erről vitát!
- Mivel, hogyan vigasztalta a kislányt az édesanyja?

min. 15
perc

6.2c Ha meghal a kis kedvenc...

Beszélgetés:

- Kinek halt meg már kisállata?
- Mit éreztél a halálakor?
- Hogyan, mivel vigasztaltak a szüleid?
- Mivel tudtál igazán megvigasztalódni?
- A kislányt miért vigasztalta meg a varázstükör?
- Mire képes ez a tükör?
- Miből áll a varázslata?

Vedd figyelembe!

Érdeemes a pedagógusnak is alaposan elgondolkodni, mielőtt a vers feldolgozásába kezd a gyerekekkel, hogy miből is áll anyu szerint a tükörvarázslat. Mit jelent, hogy a madár a tükör kapujából átkiabál: „*Ne féljete! Nincsen halál!*”

- Tagadja a halál tényét?
- Azt jelenti, hogy Jézus legyőzte a halált, és örök élete van egy kismadárnak is? (Vö. 1Korinthus 15,54–57)

MIT AKARUNK ELÉRNİ?

A házi kedvenc kisállat halálának feldolgozása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Váltó, szerepváltó olvasás
Beszélgetés
Kreatív írás: monológ

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Projekciós rajz készítése a vers alapján.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Tükörrajz – grafikus ábrázolás

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Rajzlap, rajzeszköz

- Vagy az emlékezet és képzelet gyógyító összjátékáról van szó, amellyel a szeretett lény tovább él emlékezetünk tükörében?
- Talán épp a szeretetkapcsolat az a varázslat, ami megőrzi az elveszett lényt a tükör túloldalán?

min. 30
perc

6.3 Tükörrajz

Rajzold le, mit látott a kislány a tükörben!

A rajzokból állítsatok össze egy tükör-galériát!

Variáció

A rajz témája ez is lehet (szabadon választható):

Rajzold le, mit látnál a varázstükörben, ha te magad néznél bele!

JEGYZETEIM

Egyéb ötletek

FELADATOK LEÍRÁSA

7.1 Villanykapcsoló

Vetítsük ki **Dávid Ádám: Villanykapcsoló** című versét, és a gyerekek olvassák el némán, magukban! A szöveget megtaláljuk a Reftantáron, az Író Cimborák blogon viszont Bódi Kati grafikájával együtt nézhetjük meg (ennek linkjét is a Reftantáron találjuk).

- Mit gondoltok, ki beszél a versben? (Gyerek vagy felnőtt? Hány éves lehet?)
- Mire emlékezteti őt a villanykapcsoló?
- Miért nem kapcsolta fel Nagypapa a kinti villanyt?
- Mit ért el vele?
- Most miért nem kapcsolja fel a villanyt a versbeszélő?
- Miért változott meg minden? Miről beszél a versszakok közti ugrás (múlt és jelen között)?

Az emléknym olyan, mint egy gyertyarajz. Észrevétlenül, de ott van, és megfelelő helyzetben előhívható.

Készítsünk gyertyarajzot a következőképpen:

Gyertyával fehér lapra rajzoljanak le a gyerekek egy emlékképet, amire szívesen emlékeznek vissza! Nagyobb részt körvonalas rajz legyen! Majd sötét tónusú vízfestékekkel egyenletesen fessék le a rajzlapot, hogy előbukkanjon a rejtett gyertyarajz!

Vedd figyelembe!

A vers nem mondja ki a nagypapa halálát, mégis egyértelműen következtethetünk rá. Melyek a rávezető nyomok? A múlt idő, az emlék tiszteletben tartása, a Nagypapával való önkéntelen azonosulás (ugyanazt csinálja a versbeszélő, rítuszerűen).

7. tanegység

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Emlékezés és szimbólumértés összekapcsolása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vers értelmezése, beszélgetés
Gyertyarajz készítése, festés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Gyertya, rajzlap, vízfestés eszközei

